

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 2

การเพิ่มขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อส่งเสริมการ
พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาอำเภอภักดีชุมพล
จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

Capability Building for Highland Educational Personnel to Promote
a Sustainable on Community Based Tourism Development in
Galyani Vadhana District, Chiang Mai and
Mae Fah Luang District, Chiang Rai

โดย ดร.สวิษฐา ศุภอุดมฤกษ์ ตรีนันท์ และคณะ

กันยายน 2562

สัญญาเลขที่ RDG61T0088

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 2

การเพิ่มขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

Capability Building for Highland Educational Personnel to Promote a Sustainable on Community Based Tourism Development in Galyani Vadhana District, Chiang Mai and Mae Fah Luang District, Chiang Rai

คณะผู้วิจัย

ดร.สวิตา ศุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์
อาจารย์นันทา อ่อนหวาน
อาจารย์อรุณา แสนไชย จันทระประยูร
ดร.อุดมลักษณ์ ดวงลกดก

สังกัด

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
โรงเรียนสารภีพิทยาคม

ชุดโครงการ การพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกสว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง “การเพิ่มขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย” เป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการพัฒนาการศึกษาบนฐานชุมชน ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทุนมุ่งเป้าด้านการท่องเที่ยว)

การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดีจากการสนับสนุนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เขต 6 จังหวัดเชียงใหม่ และเขต 3 จังหวัดเชียงราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย และเขต 34 จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้อำนวยความสะดวกในการประสานงานโรงเรียนเป้าหมายและสถานที่ รวมถึงความร่วมมือของผู้แทนจากแต่ละโรงเรียน เช่น ผู้อำนวยการ ครูวิชาการ และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมในการวิจัยครั้ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดวงพร อ่อนหวาน ที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมทั้งในด้านการวิชาการ การสอนงาน การแก้ปัญหาในการทำงาน ตลอดจนให้โอกาสในการทำงานในหลายๆ ด้าน ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดีต่อการทำงานมาโดยตลอด

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่อาจมิได้กล่าวถึงข้างต้นแต่ได้มีส่วนช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงาน และขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบไปด้วย ดร.อนุชา เล็กสกุลติก ร่องศาสตราจารย์ทัศนีย์ ศิริวรรณ คุณร่ำไพพรรณ แก้วสุริยะ คุณสุเทพ เกื้อสังข์ และคุณดวงกมล จันสุริวงศ์ ที่ให้โอกาสคณะผู้วิจัยได้มีส่วนช่วยพัฒนางานที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อชุมชน ขอขอบคุณผู้ประสานงานจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมทุกท่าน ที่ช่วยอำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษาในการจัดทำงานวิจัยฉบับนี้จนสำเร็จลงไปได้เป็นอย่างดี

สวิตญา ศุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์
หัวหน้าโครงการ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

1. บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การให้ความสำคัญต่อการพัฒนา “คน” ให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนา และคุณภาพเป็นเงื่อนไขแห่งความยั่งยืน คือการเกิดดุลยภาพระหว่าง 1) เศรษฐกิจที่มีความมั่นคง มีขีดความสามารถในการแข่งขันและพึ่งตนเองได้ 2) สังคมที่หมายรวมถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นระเบียบวิถีชีวิตของสังคมที่ทำให้มนุษย์ปรับตัวให้เกิดระเบียบวินัยในจิตใจของคนสังคมทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข 3) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกิดความหลากหลายและความสมดุลในระบบนิเวศ เพื่อให้เกิดความอยู่ดีมีสุขของประชาชนตลอดไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2547) ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคนในชุมชน รวมถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ถือได้ว่าเป็นภารกิจสำคัญที่จะต้องร่วมกันพัฒนาความรู้ ทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวของสังคมอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นระดับหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล อำเภอ และจังหวัด อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในอนาคต (จักรพงษ์ พวงงามชื่น, 2552)

บุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะสามารถสร้างการเรียนรู้ให้กับคนในพื้นที่ต่างๆ ที่สถาบันการศึกษาได้ตั้งอยู่ ดังที่กล่าวข้างต้นว่า “คน” มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งในฐานะผู้ให้การศึกษาจึงเป็นผู้มีความสำคัญที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้ และสร้างการเรียนรู้ให้กับคนในสังคมหรือชุมชนนั้นๆ ให้เกิดความรู้และปัญญา ให้ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพต่อไปได้ ดังนั้น การพัฒนาบุคลากร จึงเป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ทักษะ ทักษะคิด ค่านิยมความสามารถของบุคคล ตลอดจนการให้แนวความคิดใหม่ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บุคลากรมีคุณภาพที่ดีขึ้น (นพพงษ์ บุญจิตราดุล, 2525) โดยภารกิจหลักของบุคลากรทางการศึกษา คือการให้ความรู้แก่คนในชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ ให้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้และสติปัญญา และพัฒนาทักษะเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อให้สามารถรู้เท่าทัน และแข่งขันกับสังคมได้อย่างเข้มแข็ง

การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง จะต้องมีการเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลแรกของการที่มีคนมาร่วมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่ม ผู้นำชุมชน หรือกระทำผ่านองค์กร (organization) ดังนั้น ผู้นำชุมชนหรือองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ (ยุพาพร รูปงาม, 2545) การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศนปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้น ยินยอมปฏิบัติตาม (compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ (วันชัย วัฒนศัพท์, 2546) ดังนั้น การพัฒนาการมีส่วนร่วมให้กับบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่ จะมีส่วนช่วยเสริมและกระตุ้นความรู้สึกนึก

คิด และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้มีโอกาสแสดงทัศนคติและความคิดเห็น ร่วมถึงได้รับประสบการณ์ร่วมในการศึกษาและพัฒนา รวมถึงคิดวิเคราะห์ วางแผนแก้ไขปัญหา ลงมือปฏิบัติการ และร่วมรับรู้ถึงผลการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อทำให้เกิดการยอมรับและการนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

ส่วนการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) ช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยว มีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน สร้างความมั่นใจในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก มีความเชื่อมั่นในการนำเสนอ ‘ปัญหาและความต้องการ’ กับหน่วยงานภายนอก นำเสนอประสบการณ์และความสำเร็จในการพัฒนากับคนและหน่วยงานที่มาศึกษาดูงาน (<http://www.cbt-i.org>) และเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีการนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนและหลากหลายแตกต่างกันของชุมชนอย่างได้ผล กระบวนการและกิจกรรมในการพัฒนาภายใต้แนวคิดหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดแกนนำขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนตนเอง มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจนและโปร่งใส คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญในการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามที่สืบทอดกันมา รวมถึงความเชื่อต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่ชุมชน และสร้างความภาคภูมิใจที่ได้นำเสนอชุมชนของตนให้กับคนภายนอก ทำให้แกนนำและคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชนเผ่า ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนสืบต่อไป (ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ, 2557)

จากแนวทางข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาบนพื้นที่สูง เนื่องจากการให้ความรู้แก่คนในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เยาวชนเป็นภารกิจหลักของบุคลากรทางการศึกษา ที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ให้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้และสติปัญญา และพัฒนาทักษะ เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อให้สามารถรู้เท่าทันสังคมได้ องค์ความรู้ที่สำคัญต่อการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง คือ การส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตกับการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นที่ต้นน้ำที่สำคัญในภาคเหนือ ดังนั้น การเสริมสร้างการพัฒนาบนพื้นฐานสิ่งที่มีอยู่ เช่น อาชีพ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้สามารถแข่งขันได้ก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งจะสอดคล้องกับฐานชุมชนที่มีอยู่ ในขณะเดียวกันก็รักษาวัฒนธรรมประเพณีที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติต่อกันในสังคมอย่างสงบสุข รวมถึงการร่วมกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความหลากหลายให้รุ่นต่อไปใช้ได้ประโยชน์ และการรักษาสิ่งแวดล้อมที่ไม่ทำให้เกิดเป็นต้นทุนทางเศรษฐกิจที่จะต้องลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาทั้งในด้านการสร้างการเรียนรู้ให้คนในชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ก่อให้เกิดการรักษาวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิต กับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่าอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการร่วมจัดการโครงการหรือกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ มุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม กับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยประกอบไปด้วย 1) เพื่อศึกษาขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมงานพัฒนาการศึกษาบนฐานชุมชน 3) พัฒนาคู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) การศึกษาประกอบไปด้วยระเบียบวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยด้านเนื้อหา คือ 1) ขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ประกอบไปด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะ (Attributes) ของบุคลากรทางการศึกษา ในด้านการวางแผนและออกแบบกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน 2) แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ประกอบไปด้วยการออกแบบ ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาวิชาต่างๆ แหล่งการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียนที่สอดคล้องกับฐานชุมชนด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน 3) คู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ประกอบไปด้วยแนวปฏิบัติในกระบวนการพัฒนาความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะ (Attributes) ของบุคลากรทางการศึกษาในด้านการวางแผนและออกแบบกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน การศึกษาครั้งนี้กำหนดพื้นที่เป้าหมายไว้ 2 แห่ง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ใช้เวลาในการดำเนินการวิจัย 14 เดือน ตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2561 – วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2562

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เป็นการศึกษาขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วย 1) แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของตัวแทนชุมชน 2) แบบทดสอบความรู้ (Pre-test and Post-test) วัดความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งก่อนและหลังการพัฒนา

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมงานพัฒนาการศึกษาบนฐานชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วย 1) การพูดคุยกับกลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยจะใช้แบบคำถาม (Guided Questions) ตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนการ

ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และ 2) แบบบันทึกสรุปการปฏิบัติงานตามแผน โดยใช้วิธีการส่งแบบบันทึกการปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนรู้ 5 ด้าน ประกอบไปด้วย ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาวิชาและกระบวนการ สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 คู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน ประกอบไปด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะ (Attributes) ของบุคลากรทางการศึกษา เครื่องมือวิจัยประกอบไปด้วย 1) การพูดคุยกับกลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติและความต้องการในการได้รับการสนับสนุนทั้งในด้าน ความรู้ ด้านทักษะในการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยจะใช้แบบคำถาม (Guided Questions) และ 2) การสังเกตพฤติกรรม (Behavioral Observation) โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อศึกษาพฤติกรรม และความคิดเห็นต่อความเป็นประโยชน์ของกระบวนการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย บุคลากรในสถาบันการศึกษาบนพื้นที่สูง จาก 2 อำเภอเป้าหมายที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาศัยอยู่ ได้แก่ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกสถานศึกษาที่มีการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา จัดเวทีทำความเข้าใจในเป้าหมายงานพัฒนาให้กับสถานศึกษาเป้าหมาย จากนั้นคัดเลือกเฉพาะสถานศึกษาที่มีความสนใจ ให้สถานศึกษาส่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา คือ ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมในสถานศึกษา ที่มีภาระงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ หรือมีตำแหน่งหรือบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้อง/สอดคล้องกับงานพัฒนาพื้นที่ สามารถขับเคลื่อนงานพัฒนาตามภารกิจตามภารกิจที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาได้

2. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาในด้านขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการพัฒนาคู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

2.1 ขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง

การศึกษาขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีกระบวนการศึกษาประกอบไปด้วย การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย การศึกษาลักษณะส่วนบุคคล ทักษะที่เกี่ยวข้อง และระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถอธิบายผลการศึกษาได้ดังนี้

2.1.1 การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยจัดประชุมเพื่อการสื่อสารและสร้างความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย ค้นหาสถานศึกษาที่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีกระบวนการประสานงานดังนี้

2.1.1.1 การหาหรือผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยนัดพบผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อทำสื่อสารและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายงานพัฒนาแนวทางการในการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ซึ่งกำกับดูแล 2 พื้นที่เป้าหมายดังนี้ **1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง** นัดพบผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องในระดับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทำให้ทราบถึงนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่ส่งเสริมให้สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น – มัธยมศึกษาตอนปลาย จัดการเรียนการสอนส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำ และเป็นห้องเรียนที่ไม่ยึดติดกับแผนการเรียนที่เน้นแต่วิชาการ แต่ให้จัดห้องเรียนตามความสนใจของนักเรียนและบริบทของพื้นที่ เช่น ห้องเรียนกีฬา ห้องเรียนอาหาร เป็นต้น **2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา** นัดพบผู้บริหารสถานศึกษาคือ ศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่ และได้เข้าร่วมเวทีประชุมสภากาแพ ณ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ และระดับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยได้มีการนัดหมายเพื่อประชุมทำความเข้าใจร่วมกับผู้อำนวยการสถานศึกษาเป้าหมายที่เกี่ยวข้องอีกครั้งหนึ่ง เพื่อค้นหาสถานศึกษาที่สนใจจะเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา ส่วนในเวทีสภากาแพ มีผู้เข้าร่วมจากหลากหลายหน่วยงาน ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการพูดคุยเพื่อต้องการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม รวมถึงประเด็นเรื่องการมีงานทำของเยาวชนที่จบการศึกษาในระดับต่างๆ ที่ยังคงเป็นประเด็นปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยเมื่อทีมวิจัยได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือจากประสบการณ์ที่ผ่านมา ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเพื่อให้เป็นสะพานเชื่อมไปประเด็นพัฒนาในด้านอื่นๆ ต่อไป

2.1.1.2 การหาหรือผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้วิจัยได้นัดพบเพื่อสื่อสารและสร้างความเข้าใจผู้อำนวยการสถานศึกษาเพิ่มเติม ดังนี้ **1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง** นัดพบผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูวิชาการของโรงเรียนเป้าหมายใน 2 พื้นที่ ได้แก่ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยได้เข้าพบผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูวิชาการที่เกี่ยวข้อง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในงานพัฒนาร่วมกัน และค้นหาแกนนำที่เหมาะสม ผลพบว่า มีผู้อำนวยการสถานศึกษาและตัวแทนครูผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 30 ราย จาก 17 สถานศึกษา ประกอบไปด้วย (1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง ตำบลเทอดไทย จำนวน 9 โรงเรียน (2) ตำบลแม่สลอนใน จำนวน 2 โรงเรียน (3) ตำบลแม่สลอนนอก จำนวน 5 โรงเรียน (4) อำเภอเชียงแสน ตำบลบ้านแซว จำนวน 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนแม่แอบวิทยาคม หลังจากทำความเข้าใจแล้ว พบว่า มีโรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 6 โรงเรียน ผู้วิจัยได้นัดหมายทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน โดยให้สถานศึกษาส่งตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาผู้รับผิดชอบกิจกรรมร่วมวางแผนกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันต่อไป **2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา** ได้เข้าพบครูวิชาการและครูที่เกี่ยวข้องจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาส เพื่อ

สื่อสารให้เกิดความเข้าใจในงานพัฒนาร่วมกัน และค้นหาแกนนำที่เหมาะสม พบว่ามีตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 11 ราย จาก 7 โรงเรียนเป้าหมาย รวมถึงเจ้าอาวาสวัดห้วยบง ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากประชุมทำความเข้าใจพบว่า มีโรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 6 โรงเรียน โดยผู้วิจัยได้นัดหมายตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาผู้รับผิดชอบกิจกรรมร่วมวางแผนกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันต่อไป

2.1.2 คุณลักษณะส่วนบุคคล

คุณลักษณะของบุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนจาก 2 พื้นที่เป้าหมายสามารถอธิบายผลได้ดังนี้ 1) **อำเภอแม่ฟ้าหลวง** มีตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 5 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่าเป็นเพศหญิงมากกว่าจำนวน เกินกว่าครึ่งหนึ่งมีอายุระหว่าง 31 - 35 ปี เกินกว่าครึ่งหนึ่งจบศึกษาในระดับปริญญาตรี เกือบทั้งหมดจบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ 2) **อำเภอกัลยาณิวัฒนา** ตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 6 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่าเกือบทั้งหมดเป็นเพศหญิง ครึ่งหนึ่งมีอายุต่ำกว่า 30 ปี ทั้งหมดจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี และเกือบทั้งหมดจบจากสาขาวิชาภาษาอังกฤษ

2.1.3 ทักษะที่เกี่ยวข้อง

ทักษะของบุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนจาก 2 พื้นที่เป้าหมายสามารถอธิบายผลได้ดังนี้ 1) **อำเภอแม่ฟ้าหลวง** ในภาพรวมพบว่ามีประสบการณ์สอนเฉลี่ยอยู่ที่ 6.20 ปี น้อยที่สุดเท่ากับ 2 ปี และมากที่สุดเท่ากับ 9 ปี เกินกว่าครึ่งมีประสบการณ์สอน 6 - 10 ปี โดยทั้งหมดไม่มีประสบการณ์สอนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และเกินกว่าครึ่งหนึ่งไม่เคยเป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว 2) **อำเภอกัลยาณิวัฒนา** ในภาพรวมพบว่ามีประสบการณ์สอนเฉลี่ยอยู่ที่ 5.67 ปี น้อยที่สุดเท่ากับ 2 ปี และมากที่สุดเท่ากับ 10 ปี มากกว่าครึ่งหนึ่งมีประสบการณ์สอนไม่เกิน 5 ปี ทั้งหมดไม่มีประสบการณ์สอนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และเกือบทั้งหมดไม่เคยเป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว

2.1.4 ระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

การศึกษาระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของบุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนจาก 2 พื้นที่เป้าหมาย สามารถแสดงผลการศึกษาดังนี้ 1) **อำเภอแม่ฟ้าหลวง** ในภาพรวมพบว่าระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 6 โรงเรียน ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” ประกอบไปด้วย ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่ามีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่ามีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน พบว่ามีความรู้ในระดับ “มาก” และความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่ามีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” 2) **อำเภอกัลยาณิวัฒนา** ในภาพรวมพบว่าบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับ “ปานกลาง” ประกอบไปด้วย ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่ามีความรู้ในระดับ

“ปานกลาง” ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่ามีความรู้ในระดับ “มาก” ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน พบว่ามีความรู้ในระดับ “มาก” ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่ามีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” มี

2.2 แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง

แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง โดยใช้กระบวนการวงจรเดมมิง (Deming Cycle) หรือการดำเนินงานตามวงจร PDCA เป็นแนวทางในการศึกษาและพัฒนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและอย่างต่อเนื่อง ประกอบไปด้วย 1) การวางแผนร่วมกัน 2) การลงมือปฏิบัติตามแผน 3) การประเมินผลเพื่อทบทวนกระบวนการที่นำไปปฏิบัติ และ 4) การปรับแผนการปฏิบัติใหม่ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน สามารถอธิบายผลการศึกษาดังนี้

2.2.1 การวางแผนและออกแบบแผนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

จากผลการสำรวจความรู้และทักษะบุคลากรในสถานศึกษาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นตัวแทนจากแต่ละโรงเรียนส่วนมาก ยังขาดองค์ความรู้หรือประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว ดังนั้นผู้วิจัยจึงออกแบบแนวทางในการพัฒนาครูไปพร้อมๆ กับการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กับนักเรียนในโรงเรียน มีกระบวนการศึกษาและพัฒนาใน 2 ขั้นตอนหลัก สามารถอธิบายได้ดังนี้

2.2.1.1 การสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนให้บุคลากรในสถานศึกษา ทีมวิจัยได้ถ่ายทอดความรู้ผ่านประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ จนได้ผลผลิตคือกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีการบริหารจัดการโดยคนในชุมชน รวมถึงพัฒนาการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ คือการท่องเที่ยวในอำเภอแม่ฟ้าหลวง (ปี 2559 – ปัจจุบัน) และการท่องเที่ยวในอำเภอกัลยาณิวัฒนา (ปี 2555 – ปัจจุบัน) โดยใช้ Power Point Presentation ในการถ่ายทอดความรู้โดยเน้นการใช้รูปภาพเป็นส่วนใหญ่ประกอบการบรรยาย เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษารับรู้แนวทางและลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ที่จะนำไปเสริมสร้างความรู้ให้กับนักเรียนในสถานศึกษา

2.2.1.2 การวางแผนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้จัดเตรียมแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ไว้ 3 ลักษณะ ได้แก่ แผนส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา ขอบเขตเนื้อหาในการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่อที่ประชุมเพื่อขอความเห็นชอบต่อการนำไปทดลองใช้เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษา ดังนี้

1) แผนส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งจะมีเนื้อหาที่แตกต่างกันตามระดับชั้น โดยมีเป้าหมาย คือ (1) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 เน้นการเรียนรู้เพื่อเป็นนักสำรวจน้อย (2) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 เน้นการเรียนรู้เพื่อเป็นเจ้าบ้านน้อย (3) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เน้นการเป็นนักธุรกิจน้อย และเสนอให้ทดลองจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้โดยเปิดรับนักเรียนที่ละระดับชั้น เริ่มต้นจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นอันดับแรก

2) **ขอบเขตเนื้อหาในการส่งเสริมการเรียนรู้** สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เนื้อหาที่ใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้มุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้เพื่อเป็น “นักสำรวจน้อย” คือการสร้างประสบการณ์ในการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวและการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน โดยตัวแทนครูจากแต่ละโรงเรียนได้ร่วมวางแผนทดลองใช้ชั่วโมงชุมนุม (1-2 คาบ/สัปดาห์) ในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยออกแบบเนื้อหาสำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (1 ปีการศึกษา 2 ภาคเรียนๆ ละ 18 สัปดาห์) สามารถสรุปเนื้อหาในแต่ละภาคเรียนดังนี้

2.1) มัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 มีเนื้อหาใน 18 สัปดาห์ ดังนี้ (สัปดาห์ที่ 1) ความหมายของการท่องเที่ยว และความสำคัญของการท่องเที่ยว (สัปดาห์ที่ 2) องค์ประกอบของการท่องเที่ยว (สัปดาห์ที่ 3) ประเภทของการท่องเที่ยว (สัปดาห์ที่ 4 – 7) การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนด้านธรรมชาติ และเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง (สัปดาห์ที่ 8 – 11) การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนด้านวัฒนธรรม และเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง (สัปดาห์ที่ 12 – 15) การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนด้านภูมิปัญญา และเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง (สัปดาห์ที่ 16) ความหมาย และความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (สัปดาห์ที่ 17) องค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (สัปดาห์ที่ 18) เป้าหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และประเมินทัศนคตินักเรียนต่อการเรียนรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

2.2) มัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 มีเนื้อหาใน 18 สัปดาห์ ดังนี้ (สัปดาห์ที่ 1) ใบอนุญาตมัคคุเทศก์ (สัปดาห์ที่ 2) การให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน (สัปดาห์ที่ 3) การให้บริการด้านการนำเที่ยว (สัปดาห์ที่ 4 - 5) การสำรวจกิจกรรมเพื่อการนำเที่ยวในบ้านตนเอง และ เรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง (สัปดาห์ที่ 6) การให้บริการด้านที่พักในชุมชน (สัปดาห์ที่ 7 - 8) การสำรวจการให้บริการด้านที่พักในชุมชน และเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง (สัปดาห์ที่ 9) การให้บริการด้านอาหารท้องถิ่น (สัปดาห์ที่ 10 - 11) การสำรวจอาหารท้องถิ่น และเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง (สัปดาห์ที่ 12) การให้บริการด้านการเดินทางและยานพาหนะในชุมชน (สัปดาห์ที่ 13 - 14) การสำรวจการเดินทางและยานพาหนะในชุมชน และเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง (สัปดาห์ที่ 15) การให้บริการด้านของที่ระลึกในชุมชน (สัปดาห์ที่ 16 - 17) การสำรวจของที่ระลึกในชุมชน และเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง (สัปดาห์ที่ 18) ประเมินทัศนคตินักเรียนต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการให้บริการด้านการท่องเที่ยว

3) **แผนการจัดการเรียนรู้** ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแล้ว สำหรับใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 (ระยะเวลา 18 สัปดาห์) เพื่อให้ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมสามารถนำไปทดลองปฏิบัติ โดยผู้วิจัยได้กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วย หัวข้อการเรียนรู้ เป้าหมายการเรียนรู้ ทักษะ/กระบวนการสอน สื่อสำหรับครู และสื่อสำหรับนักเรียน

2.2.1.3 ปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1

จากแผนการจัดการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่ใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 (ระยะเวลา 18 สัปดาห์) ตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ 5

ด้าน ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาและกระบวนการ สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ สามารถอธิบายวิธีการนำไปปฏิบัติของสถานศึกษาได้ดังนี้

1) ผู้สอน พบว่า สถานศึกษาได้กำหนดให้มีผู้สอนในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ใน 18 สัปดาห์ ตามองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้สามารถอธิบายลักษณะได้ดังต่อไปนี้ 1.1) อำเภอมะพ่าย ภาพรวมพบว่า มากกว่าครึ่งผู้สอนเป็นครูประจำวิชาภาษาอังกฤษ รองลงมาผู้สอนเป็นครูประจำวิชาวิจัยและการวัดผลประเมินผล และชีววิทยา 1.2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา ภาพรวมพบว่า มากกว่าครึ่งผู้สอนเป็นครูประจำวิชาภาษาอังกฤษ รองลงมาผู้สอนเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนประจำวิชาสังคม นาฏศิลป์ ภาษาไทย และวิทยาศาสตร์ ตามลำดับ

2) ผู้เรียน ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางร่วมกับครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม โดยกำหนดให้มีการเปิดรับสมัครนักเรียนสนใจเฉพาะชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เท่านั้น และได้กำหนดเงื่อนไขในการเข้าร่วมกิจกรรมโดยนักเรียนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในภาคเรียนที่ 2 จะต้องเป็นนักเรียนกลุ่มเดิมที่เคยผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมในภาคเรียนที่ 1 มาแล้ว รวมถึงในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ด้วย ซึ่งจะต้องผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมตามระดับชั้นที่กำหนดตามแผน แต่ไม่บังคับให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หากนักเรียนไม่ชอบสามารถออกจากกิจกรรมได้

3) เนื้อหาวิชาและกระบวนการ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ได้กำหนดเนื้อหาใน 18 สัปดาห์ สามารถอธิบายแผนการปฏิบัติได้ดังนี้

3.1) เนื้อหาวิชา ใน 18 สัปดาห์ประกอบไปด้วย

3.1.1) สัปดาห์ที่ 1 – 3 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย ความหมายของการท่องเที่ยว และความสำคัญของการท่องเที่ยว องค์ประกอบการท่องเที่ยว และประเภทของการท่องเที่ยว เป้าหมายการเรียนรู้คือ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว บอกองค์ประกอบของการท่องเที่ยว และประเภทของการท่องเที่ยวได้ โดยมีกระบวนการคือ ฝึกให้นักเรียนค้นคว้า และฝึกกระบวนการคิด

3.1.2) สัปดาห์ที่ 4 – 6 หน่วยการเรียนรู้ คือ การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนด้านธรรมชาติ (1 วัน = 6 ชั่วโมง) โดยมีกระบวนการคือ ปฏิบัติการสำรวจ และกระบวนการกลุ่ม ใช้เวลานอกชั้นเรียนสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บอกลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้ เข้าใจถึงประโยชน์และความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยกำหนดให้ครูผู้รับผิดชอบพานักเรียนลงพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยว มีกระบวนการดังนี้ (1) การบรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 1 – 3 (ความหมายของการท่องเที่ยว และความสำคัญของการท่องเที่ยว องค์ประกอบการท่องเที่ยว และประเภทของการท่องเที่ยว) ก่อนการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชน ผู้วิจัยได้บรรยายสรุปให้กับนักเรียนโดยใช้สื่อ Power Point Presentation เน้นให้นักเรียนได้เห็นภาพประกอบ และเพื่อเปิดโอกาสให้ครูผู้ดูแลกิจกรรมได้รับรู้รับฟังการบรรยายสรุปก่อนเริ่มกิจกรรมสำรวจทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน (2) กิจกรรมสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ผู้วิจัยได้กำหนดการพื้นที่ลงสำรวจใน 2 พื้นที่เป้าหมาย โดยใช้แหล่งเรียนรู้คือชุมชนท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยได้เข้าไปพัฒนาในอำเภอมะพ่าย จำนวน 6 ชุมชน และในอำเภอกัลยาณิวัฒนา จำนวน 7 ชุมชน (3) สรุปการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทาง

ธรรมชาติ หลังจากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชนแล้ว กำหนดให้นักเรียนสรุปกิจกรรมการเรียนรู้และนำเสนอผลการเรียนรู้จากการลงพื้นที่สำรวจโดยใช้ผังความคิด (Mind map) ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมช่วยสนับสนุนการทำกิจกรรม (4) นำเสนอผลการเรียนรู้ และให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมนำผลสรุปการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและออกมาแนะนำห้อง หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมจึงได้มีการนัดหมายทำกิจกรรมร่วมกันในครั้งถัดไป

3.1.3) สัปดาห์ที่ 7 หน่วยการเรียนรู้คือ สรุปการเรียนรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีกระบวนการคือ กระบวนการกลุ่ม สื่อที่ใช้ประกอบกิจกรรม ได้แก่ ผังความคิด (Mind map) ที่นักเรียนได้ร่วมกันสรุปการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในสัปดาห์ก่อน เพื่อให้นักเรียนบอกคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้ โดยให้ครูภาษาอังกฤษช่วยสนับสนุนความรู้ด้านคำศัพท์ให้นักเรียน

3.1.4) สัปดาห์ที่ 8 – 10 และ 12 – 14 หน่วยการเรียนรู้ คือ การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญา (1 วัน = 6 ชั่วโมง) โดยมีกระบวนการคือ ปฏิบัติการสำรวจ และกระบวนการกลุ่ม ใช้เวลานอกชั้นเรียนสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา บอกลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาได้ เข้าใจถึงประโยชน์และความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา โดยกำหนดให้ครูผู้รับผิดชอบพานักเรียนลงพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยว มีกระบวนการดังนี้ (1) การบรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 4 – 6 (ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ) ก่อนการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชน ผู้วิจัยได้บรรยายสรุปให้กับนักเรียนโดยใช้สื่อ Power Point Presentation เน้นให้นักเรียนได้เห็นภาพประกอบ เพื่อเปิดโอกาสให้ครูผู้ดูแลกิจกรรมได้รับรู้รับฟังการบรรยายสรุปก่อนเริ่มกิจกรรมสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชน (2) กิจกรรมสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ผู้วิจัยได้กำหนดการพื้นที่ลงสำรวจใน 2 พื้นที่เป้าหมาย (3) สรุปการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชน หลังจากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชนแล้ว ให้นักเรียนสรุปกิจกรรมการเรียนรู้และนำเสนอผลการเรียนรู้จากการลงพื้นที่สำรวจ โดยให้สรุปเป็นผังความคิด (Mind map) และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมช่วยสนับสนุนการทำกิจกรรม (4) นำเสนอผลการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมนำผลสรุปการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา และออกมาแนะนำห้อง หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมจึงได้มีการนัดหมายทำกิจกรรมร่วมกันในครั้งถัดไป

3.1.5) สัปดาห์ที่ 11 และ 15 หน่วยการเรียนรู้คือ สรุปการเรียนรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา โดยมีกระบวนการคือ กระบวนการกลุ่ม สื่อที่ใช้ประกอบกิจกรรม ได้แก่ ผังความคิด (Mind map) ที่นักเรียนได้ร่วมกันสรุปการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เพื่อให้นักเรียนบอกคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาได้ โดยให้ครูภาษาอังกฤษช่วยสนับสนุนความรู้ด้านคำศัพท์ให้นักเรียน

3.1.6) สัปดาห์ที่ 16 – 18 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย ความหมาย และความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน องค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ เป้าหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการประเมินทัศนคตินักเรียนต่อการเรียนรู้ด้าน ทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการคือ การค้นคว้า และการฝึกกระบวนการคิด เป้าหมายการเรียนรู้คือ เพื่อให้ นักเรียนบอกความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ รวมถึงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บอกองค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ และบอกผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวแบบอย่างยั่งยืนได้ รวมถึงการประเมินประเมิน ทัศนคตินักเรียนต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืน

3.2) กระบวนการ จากการศึกษาการจัดกระบวนการที่ผู้วิจัยได้กำหนด แผนการจัดการเรียนรู้พื้นฐานไว้ให้ นั้น พบว่า สถานศึกษาได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ทีมวิจัยได้ กำหนดให้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ กระบวนการในแผนที่ กำหนด ประกอบไปด้วย ค้นคว้ากลุ่ม ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม อภิปรายกลุ่ม ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจ เชิงประสบการณ์ สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map นำเสนอหน้าชั้นเรียน และสนับสนุน นักเรียนด้านภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ อภิปรายกลุ่ม และสนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม ส่วนที่มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม และค้นคว้ากลุ่ม ส่วนที่มีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map นำเสนอหน้าชั้นเรียน และลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจเชิง ประสบการณ์ จำแนกตามอำเภอได้ดังนี้ **(1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง** การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแผน ใน 18 สัปดาห์ พบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ อภิปรายกลุ่ม และสนับสนุนนักเรียนด้าน ภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม ส่วนที่มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม และค้นคว้ากลุ่ม ส่วนที่มีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map นำเสนอหน้าชั้นเรียน และลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจเชิงประสบการณ์ และ **(2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา** พบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ ค้นคว้ากลุ่ม ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม อภิปรายกลุ่ม นำเสนอ หน้าชั้นเรียน และสนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม ส่วนที่มีการปฏิบัติ “มากกว่า แผน” ได้แก่ ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจเชิงประสบการณ์ และสรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map ยัง พบว่ามีบางโรงเรียนใช้กระบวนการนอกแผน ซึ่งพบว่า โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง ใช้ใบงานเพิ่มเติม ส่วน โรงเรียนบ้านจันทร์ ใช้วิธีการค้นคว้าเดี่ยว

4) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ในกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ประกอบไปด้วย สื่อสำหรับครู และสื่อสำหรับนักเรียน สามารถอธิบายได้ดังนี้

4.1) สื่อสำหรับครู ประกอบไปด้วย 2 ประเภทหลักที่ในแผนกำหนด ประกอบ ไปด้วย เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) สามารถอธิบายดังนี้ **(1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง** พบว่า มีการปฏิบัติ “ตาม แผน” ได้แก่ เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่มีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) สื่อที่ครูใช้นอกแผนที่กำหนด ประกอบไปด้วย อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การค้นคว้าเนื้อหาเพิ่มเติม

จากอินเทอร์เน็ต และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม/สวนสมุนไพรในโรงเรียน) พบว่า โรงเรียนดอยแสนใจ (ตชด.) อนุสรณ์ มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” (2) **อำเภอภักดีพัฒนา** พบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) สื่อที่ครูใช้เพิ่มเติมนอกแผนที่กำหนด ประกอบไปด้วย อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การค้นคว้าเนื้อหาจากอินเทอร์เน็ต (เพิ่มเติม) และใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม/สวนสมุนไพรในโรงเรียน)

4.2) สื่อสำหรับนักเรียน ในแผนการจัดการเรียนรู้กำหนดให้มีการใช้สื่อประกอบไปด้วย 3 แหล่ง ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ (อนุสาร อสท. ซึ่งเป็นอนุสารทางการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งมีเนื้อหาและรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจำนวนมาก รวมถึงผังความคิด (Mind map)) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (คลิปวิดีโอจาก youtube ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น หนังสือที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ที่ผลิตโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น และ Power Point Presentation ประกอบการสรุปประจำบทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน คือกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการปฏิบัติพบว่า (1) **อำเภอแม่ฟ้าหลวง** พบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ Power Point ประกอบการสรุปประจำบทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว วิดีทัศน์จากอินเทอร์เน็ต เช่น youtube หรือเว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว Mind map ที่นักเรียนทำจากสัปดาห์ก่อน และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) สื่อสำหรับนักเรียนที่ครูใช้นอกแผนที่กำหนดให้ ประกอบไปด้วย แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม) แอปพลิเคชัน พจนานุกรม จัปคุสนทนาภาษาอังกฤษ และฝึกแต่งประโยคภาษาอังกฤษ และถาม-ตอบ (2) **อำเภอภักดีพัฒนา** พบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ Power Point ประกอบการสรุปประจำบทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) และ Mind map ที่นักเรียนทำจากสัปดาห์ก่อน ส่วนที่มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) ส่วนที่มีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และ วิดีทัศน์จากอินเทอร์เน็ต เช่น youtube และ เว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว สื่อที่ครูใช้สำหรับนักเรียนเพิ่มเติมนอกแผนที่กำหนดให้ ประกอบไปด้วย แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม) แอปพลิเคชัน พจนานุกรม จัปคุสนทนาภาษาอังกฤษ และฝึกแต่งประโยคภาษาอังกฤษ และถาม-ตอบ

5) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่กำหนดตามแผนนั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ การเรียนรู้ในห้องเรียน โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ประกอบการเรียนการสอน และการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยใช้สื่อจริงคือ แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในพื้นที่

2.2.1.4 สรุปผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1

จากการทดลองปฏิบัติตามแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบร่วมกัน (ชั้น ม.1 เทอม 1) ผู้วิจัยได้สำรวจการนำแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ไปปฏิบัติของแต่ละโรงเรียนเป้าหมาย โดยได้สำรวจ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผลการจัดการเรียนรู้ ข้อจำกัด สามารถอธิบายผลการศึกษาดังนี้

1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า สถานศึกษาได้นำแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ไปประยุกต์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบไปด้วย คาบเรียนที่ใช้ส่งเสริมการเรียนรู้ และจำนวนคาบเรียนต่อสัปดาห์ สามารถอธิบายผลได้ดังนี้ **(1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง** พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งใช้คาบเรียนชุมนุม ส่วนที่เหลือใช้คาบเรียนส่งเสริมอาชีพ จำนวนคาบ/สัปดาห์ และเกือบครึ่งหนึ่งใช้จำนวนคาบเรียน 1 คาบ และ 2 ส่วนที่เหลือใช้จำนวน 5 คาบ **(2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา** พบว่า ทั้งหมดใช้คาบเรียนชุมนุม จำนวนคาบ/สัปดาห์ และเกือบทั้งหมดใช้จำนวนคาบเรียน 2 คาบ ที่เหลือใช้จำนวน 4 คาบ

2) ผลการจัดการเรียนรู้ ผลจากการจัดการเรียนรู้พบว่า **(1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง** ประกอบไปด้วย ผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมในห้องเรียน 12 สัปดาห์ พบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมดได้รับความรู้เกิดความเข้าใจ และผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมนอกห้องเรียน 6 สัปดาห์ พบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมดได้รับความรู้ รองลงมาคือ เกิดความเข้าใจและได้ประสบการณ์ **(2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา** ประกอบไปด้วย ผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมในห้องเรียน 12 สัปดาห์ พบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมดได้รับความรู้ รองลงมาคือเกิดความเข้าใจ และผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมนอกห้องเรียน 6 สัปดาห์ พบว่านักเรียนทั้งหมดได้รับความรู้ เกิดความเข้าใจ และได้ประสบการณ์ ส่วนผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมเพิ่มเติม พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ได้ทักษะการสื่อสาร รองลงมาคือ ได้ทักษะการพูด/อ่าน และได้ทักษะชีวิต

2.2.1.5 ระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวของบุคลากรหลังเข้าร่วมกิจกรรม

การทดสอบระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวของบุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนจาก 2 พื้นที่เป้าหมาย พบว่า **1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง** บุคลากรทางการศึกษามีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-8.09}$, Sig.0.001) **2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา** บุคลากรทางการศึกษามีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-6.43}$, Sig.0.001)

2.2.1.6 ข้อจำกัด

จากการทดลองปฏิบัติข้างต้น พบว่าแต่ละโรงเรียนยังมีข้อจำกัดในการจัดการเรียนรู้ที่มีความแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่ ดังนี้ **1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง** พบข้อจำกัดของการส่งเสริมการเรียนรู้ คือ การร่วมลงพื้นที่สำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นพื้นที่พัฒนาของผู้วิจัย เป็นอุปสรรคต่อโรงเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องด้วยเหตุผลความห่างไกลในการเดินทาง และความรับผิดชอบของโรงเรียนต่อการนำนักเรียนออกนอกพื้นที่เพราะเป็นโรงเรียนในพื้นที่ติดชายแดน บางโรงเรียนกล่าวถึงนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเด็กเกินไป ทำให้ยังไม่มีเป้าหมายแน่ชัดของตนเอง ทำให้ขาดความสนใจ และนักเรียนไม่มีความรู้และประสบการณ์น้อยทำให้เข้าความรู้ได้ยาก **2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา**

พบข้อจำกัดของการส่งเสริมการเรียนรู้ คือ บางโรงเรียนไม่มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนอย่างเพียงพอ ทำให้ไม่สามารถใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างพอเพียงกับจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

2.2.1.7 ปรับแผนปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2

จากข้อจำกัดข้างต้นผู้วิจัยและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมได้ปรับกระบวนการตามองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ในภาคเรียนที่ 2 (ระยะเวลา 18 สัปดาห์) สามารถสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

1) **ผู้สอน** พบว่า สถานศึกษาได้กำหนดให้มีผู้สอนในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ใน 18 สัปดาห์ ดังนี้ 1.1) **อำเภอแม่ฟ้าหลวง** พบว่า ยังใช้ผู้สอนเดิมที่รับผิดชอบในภาคเรียนที่ 1 ยกเว้นโรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวงที่มีการเปลี่ยนครูผู้รับผิดชอบ 1.2) **อำเภอกัลยาณิวัฒนา** พบว่า ยังใช้ผู้สอนเดิมที่รับผิดชอบในภาคเรียนที่ 1

2) **ผู้เรียน** ผู้เรียนทั้งในอำเภอแม่ฟ้าหลวง และอำเภอกัลยาณิวัฒนา เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเคยผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มาแล้วในภาคเรียนที่ 1 ตลอดภาคเรียน

3) **เนื้อหาวิชาและกระบวนการ** ตามแผนการจัดการเรียนรู้ได้กำหนดเนื้อหาใน 18 สัปดาห์ สามารถอธิบายผลการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่ปรับปรุงให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ดังนี้

3.1) เนื้อหาวิชา

3.1.1) **สัปดาห์ที่ 1 – 2** หน่วยการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย ใบบัญญัติมัคคุเทศก์ และการให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป้าหมายการเรียนรู้คือ เข้าใจระเบียบการเป็นมััคคุเทศก์ และบอกการบริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ โดยมีกระบวนการคือ ชมวิดีโอทัศน์ และฝึกกระบวนการคิดแบบกลุ่ม

3.1.2) **สัปดาห์ที่ 3 – 4, 6 – 7, 9 – 10, 12 – 13 และ 15 – 16** หน่วยการเรียนรู้ คือ การสำรวจกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว การให้บริการด้านที่พักในชุมชน การให้บริการด้านอาหารท้องถิ่น การให้บริการด้านการเดินทางและยานพาหนะในชุมชน และการให้บริการด้านของที่ระลึกในชุมชน มีกระบวนการคือ ปฏิบัติการสำรวจและกระบวนการกลุ่ม ใช้เวลานอกชั้นเรียนสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์สามารถบอกลักษณะเกี่ยวกับการให้บริการทางการท่องเที่ยวได้ โดยกำหนดให้ครูผู้รับผิดชอบพานักเรียนลงพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยว มีกระบวนการดังนี้ (1) การบรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 2 เป็นการสรุปเกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 2 (การให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน) ก่อนการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชน ผู้วิจัยได้บรรยายสรุปให้กับนักเรียนโดยใช้สื่อ Power Point Presentation เน้นให้นักเรียนได้เห็นภาพประกอบ และเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ดูแลกิจกรรมได้รับรู้รับฟังการบรรยายสรุปก่อนเริ่มกิจกรรมสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน (2) กิจกรรมสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ร่วมกันปรับวิธีการลง

พื้นที่สำรวจให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ตามข้อเสนอแนะของโรงเรียนหมาย สามารถสรุปผลได้ดังนี้

(2.1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง ผู้วิจัยร่วมกับตัวแทนแต่ละโรงเรียนได้หารือถึงข้อจำกัดในด้านกฎระเบียบ ความรับผิดชอบของโรงเรียนในการนำนักเรียนออกนอกพื้นที่ และระยะทางค่อนข้างห่างไกล จึงทำให้ต้องปรับแผนจากการสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยวที่ทีมวิจัยได้พัฒนาขึ้น (ณ โครงการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต และชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่) โรงเรียนเสนอให้มีการลงสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนโดยรอบโรงเรียนแทน โดยให้ครูผู้รับผิดชอบแนะนำแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่จึงมีการแบ่งกลุ่มตามโซนพื้นที่ดังนี้ ตำบลแม่ฟ้าหลวง ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง และโรงเรียนห้วยไร่สามัคคี ได้ลงพื้นที่สำรวจจุดขายสินค้าที่ระลึก (กม.21) การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ และร้านอาหารของคนในชุมชน ส่วนในตำบลแม่สลองนอก ได้แก่ โรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม ได้ลงพื้นที่สำรวจ คือ พิพิธภัณฑ์ทหารจีนคณะชาติแหล่งประวัติศาสตร์ชุมชนที่สำคัญ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟ และการบริการอาหารจีนแบบยูนนาน และตำบลบ้านแซว ได้แก่ โรงเรียนแม่แอ่ววิทยาคม ได้ลงพื้นที่สำรวจ คือ จุดชมวิวกู่บ้าน เยี่ยมชมวิถีชุมชน เช่น การจักสานไม้ไผ่ การทำน้ำเต้าหู้ เต้าหู้จืด การให้บริการอาหารท้องถิ่นของชาติพันธุ์อาข่า และชาติพันธุ์ไทยใหญ่

(2.2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อเรื่องในการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน โดยทุกหมู่บ้านจะให้บริการการเดินทางโดยรถยนต์ของคนในชุมชน นำชมการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ และบริการอาหารท้องถิ่น แต่ละหมู่บ้านจะแตกต่างกันในเรื่องการนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชน ได้แก่ กลุ่มเหล่ขอ สำรวจกิจกรรมการเยี่ยมชมอาชีพตีมีด บ้านวัดจันทร์ สำรวจกิจกรรมการเยี่ยมชมการแช่เท้าด้วยสมุนไพร บ้านเสาแดง สำรวจกิจกรรมการเยี่ยมชมแหล่งประวัติศาสตร์ชุมชน และบ้านห้วยบะบ๋า สำรวจกิจกรรมการเยี่ยมชมถ้ำและต้นไม้ตะครุบหิน

(3) สรุปการเรียนรู้จากการสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน หลังจากการสำรวจแล้ว กำหนดให้นักเรียนสรุปกิจกรรมการเรียนรู้และนำเสนอผลการเรียนรู้จากการลงพื้นที่สำรวจ โดยให้สรุปเป็นผังความคิด (Mind map) บนกระดานขรุขระ โดยครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมช่วยสนับสนุนการทำกิจกรรม

(4) นำเสนอผลการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมนำผลสรุปการเรียนรู้จากการสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้และนำเสนอหน้าห้อง หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมจึงได้มีการนัดหมายทำกิจกรรมร่วมกันในครั้งถัดไป

(5) ผู้วิจัยได้สรุปความรู้เกี่ยวกับการให้บริการทางการท่องเที่ยวหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมอีกครั้ง เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งสำหรับโรงเรียนในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง เนื่องจากการสำรวจการให้บริการท่องเที่ยวในชุมชนที่อาจมีความไม่ชัดเจนในด้านการให้บริการทางการท่องเที่ยวที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

3.1.3) สัปดาห์ที่ 5, 8, 11, 14 และ 17 หน่วยการเรียนรู้ สรุปการเรียนรู้ด้านการให้บริการทางการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการคือ กระบวนการกลุ่ม สื่อที่ใช้ประกอบกิจกรรม ได้แก่ ผังความคิด (Mind map) ที่นักเรียนได้ร่วมกันสรุปการเรียนรู้จากการสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในแต่ละสัปดาห์ เพื่อให้นักเรียนบอกคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการให้บริการทางการท่องเที่ยวทางได้ โดยให้ครูภาษาอังกฤษช่วยสนับสนุนความรู้ด้านคำศัพท์ให้นักเรียน

3.1.4) สัปดาห์ที่ 18 การประเมินทัศนคตินักเรียนต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการให้บริการด้านการท่องเที่ยวตลอดภาคเรียน

3.2) กระบวนการ ผู้วิจัยได้กำหนดให้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตาม องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ กระบวนการในแผนที่กำหนด ประกอบไปด้วย ค้นคว้ากลุ่ม ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม อภิปรายกลุ่ม ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจเชิงประสบการณ์ สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map นำเสนอหน้าชั้นเรียน และสนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม

4) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ในกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ประกอบไปด้วย สื่อสำหรับครู และสื่อสำหรับนักเรียน สามารถอธิบายได้ดังนี้

4.1) สื่อสำหรับครู ประกอบไปด้วย 2 ประเภทหลักที่ในแผนกำหนด ประกอบไปด้วย เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ถูกพัฒนาโดยทีมวิจัยในพื้นที่ หรือชุมชนในพื้นที่โดยรอบโรงเรียนเป้าหมาย)

4.2) สื่อสำหรับนักเรียน ประกอบไปด้วย 3 แหล่ง ได้แก่ ผังความคิด (Mind map) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ คลิปวิดีโอจาก youtube ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการให้บริการทางการท่องเที่ยว และสไลด์ภาพ (Power Point Presentation) ประกอบการสรุปประจำบทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ถูกพัฒนาโดยทีมวิจัยในพื้นที่ หรือชุมชนในพื้นที่โรงเรียนเป้าหมาย)

5) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่กำหนดตามแผนนั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ การเรียนรู้ในห้องเรียน โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ประกอบการเรียนการสอน และการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยใช้สื่อจริงคือ แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการให้บริการทางการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่

2.3 ทักษะและความคิดเห็นต่อการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาทัศนคติและความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาเพิ่มเติมจากการสรุปผลข้างต้น เพื่อใช้ประกอบแนวทางในการพัฒนาคู่มือตามแนวทางที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทพื้นที่และความต้องการของบุคลากรทางการศึกษา สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

2.3.1 ทัศนคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของบุคลากรในสถานศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรม

ด้านทัศนคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรม สามารถอธิบายได้ดังนี้ **1) อำเภอมะนัง** พบว่าส่วนหนึ่งเสนอให้มีการปรับทัศนคติครูและนักเรียนก่อนเริ่มกิจกรรม โดยพบว่าเกินครึ่งหนึ่งให้เหตุผลที่เข้าร่วมกิจกรรมว่า กิจกรรมมีความน่าสนใจ ด้านประโยชน์ต่อนักเรียน พบว่าเกือบครึ่งหนึ่งระบุว่าทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว และสร้างโอกาสในการใช้ความรู้ใกล้ตัวนำไปปรับใช้/สร้างรายได้เสริมให้ตนเองได้ ด้านประโยชน์ต่อครู พบว่าเกือบครึ่งหนึ่งระบุว่า ทำให้ได้รับความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรม และได้ความรู้และประสบการณ์จริง นำไปถ่ายทอดต่อได้ ด้านประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน พบว่าเกือบครึ่งหนึ่งระบุว่าชุมชนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ดี และมีจุดขายทางการท่องเที่ยว และความรู้ที่ได้สามารถสร้างโอกาสที่จะสร้างรายได้ให้กับชุมชนในอนาคต **2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา** พบว่า มากกว่าครึ่งให้เหตุผลที่เข้าร่วมกิจกรรมว่า ต้องการพัฒนาตนเองและนักเรียน ด้านประโยชน์ต่อนักเรียน พบว่าส่วนหนึ่งระบุว่าทำให้ได้รับความรู้และ

ประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว และสร้างโอกาสในการใช้ความรู้ใกล้ตัวนำไปปรับใช้/สร้างรายได้เสริมให้ตนเองได้ ด้านประโยชน์ต่อครู พบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งระบุว่าทำให้ได้ความรู้ และประสบการณ์จริง นำไปถ่ายทอดต่อได้ ด้านประโยชน์ต่อโรงเรียน พบว่าส่วนหนึ่งระบุว่าโรงเรียนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ และด้านประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน พบว่าครึ่งหนึ่งระบุว่าสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและชุมชน

2.3.2 ระดมความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้และบุคลากร

หลังจากเสร็จสิ้นการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 แล้ว ผู้วิจัยได้จัดเวทีประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากรในสถานศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงเป้าหมายในการระดมความคิดเห็นเพื่อให้แต่ละพื้นที่เสนอความต้องการได้รับการพัฒนาใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ ความต้องการได้รับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และความต้องการได้รับการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ จากนั้นให้นำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพิ่มเติม

2.3.2.1 ด้านความต้องการได้รับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว บุคลากรทางการศึกษาจาก 2 อำเภอที่เป็นตัวแทนแต่ละโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้คำถามแบบปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้กว้างขึ้น ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้ (1) **อำเภอแม่ฟ้าหลวง** พบว่าบุคลากรทางการศึกษามีความต้องการในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับบริบทพื้นที่และวัฒนธรรมชุมชน พบว่าส่วนมากระบุว่าควรมีการสำรวจข้อมูลจากคนในชุมชนและแหล่งเรียนรู้จริง ด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่าเกือบครึ่งหนึ่งระบุว่าควรมีการสำรวจข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้จริงและได้ปฏิบัติจริง (2) **อำเภอกัลยาณิวัฒนา** พบว่า บุคลากรทางการศึกษามีความต้องการในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับบริบทพื้นที่และวัฒนธรรมชุมชน พบว่าเกินครึ่งหนึ่งระบุว่ามีความต้องการในการพัฒนาด้วยวิธีการ สํารวจข้อมูลจากคนในชุมชนและแหล่งเรียนรู้จริง และการถ่ายทอดประสบการณ์จากกลุ่มการท่องเที่ยวในพื้นที่ ส่วนที่เหลือมีความต้องการในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวด้วยการเข้าไปอาศัยในท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต และเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลความรู้ในศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นปัจจุบัน ส่วนด้านข้อมูลประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นปัจจุบัน พบว่าครึ่งหนึ่งมีความต้องการในการพัฒนาด้วยวิธีการ มีการถ่ายทอดประสบการณ์จากกลุ่มการท่องเที่ยวในพื้นที่ ส่วนที่เหลือมีความต้องการในการพัฒนาด้วยวิธีการ ให้มีผู้แนะนำแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง และจากแหล่งข้อมูลความรู้ในศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นปัจจุบัน และด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่าครึ่งหนึ่งมีความต้องการในการพัฒนาด้วยวิธีการ การสำรวจข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้จริงและได้ปฏิบัติจริง

2.3.2.2 ด้านความต้องการได้รับการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ บุคลากรทางการศึกษาจาก 2 อำเภอที่เป็นตัวแทนแต่ละโรงเรียน ผู้วิจัยได้ใช้คำถามแบบปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้กว้างขึ้น เป็นคำถามเกี่ยวกับประเด็นความต้องการและวิธีการที่เหมาะสมที่จะได้รับการพัฒนาในแต่ละด้าน ผลการศึกษาสรุปผลได้ดังนี้ (1) **อำเภอแม่ฟ้าหลวง** พบว่าเกือบครึ่งหนึ่ง มีความต้องการได้รับการพัฒนาในด้าน การสร้างองค์ความรู้ ออกแบบการเรียนการสอน

และวางแผนกิจกรรม โดยใช้วิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ ศึกษาจากตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ และสัมมนาแลกเปลี่ยนกับโรงเรียนที่สำเร็จ และทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการค้นคว้าข้อมูล โดยใช้วิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ และฝึกเชิงปฏิบัติการ (2) **อำเภอภักดีพัฒนา** พบว่าทั้งหมดมีความต้องการได้รับการพัฒนาในด้าน ทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการค้นคว้าข้อมูล โดยใช้วิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ และฝึกเชิงปฏิบัติการ รองลงมามีความต้องการได้รับการพัฒนาในด้านทักษะการพูด การสื่อสาร การถ่ายทอดและการนำเสนอ โดยใช้วิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ การฝึกเชิงปฏิบัติการ และทักษะการสร้างองค์ความรู้ ออกแบบการเรียนการสอน และวางแผนกิจกรรม โดยใช้วิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ การฝึกเชิงปฏิบัติการ ศึกษาจากตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ และสัมมนาแลกเปลี่ยนกับโรงเรียนที่สำเร็จ

2.4 คู่มือพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา

คู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ได้พัฒนาขึ้นจากกระบวนการ PDCA ด้วยการวางแผนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา จากนั้นได้ปฏิบัติตามแผนการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อทดลองใช้เครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ตามที่ผู้วิจัยได้ออกแบบได้ เมื่อทดลองใช้เสร็จสิ้นใน 1 ภาคเรียนจึงได้มีการทบทวนร่วมกันเพื่อนำไปสู่การปรับแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ รวมถึงได้มีการสำรวจทัศนคติและความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาเพิ่มเติมหลังจากการทดลองใช้แล้ว จึงได้คู่มือในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1) ตามกระบวนการที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาในแต่ละพื้นที่ (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2))

3. สรุปผลสำเร็จและความคุ้มค่าของงานวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยมีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรม ได้แก่

3.1 บุคลากรในสถานศึกษาจำนวน 11 คน จาก 11 โรงเรียน ในพื้นที่ 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จำนวน 5 คน และอำเภอภักดีพัฒนา จำนวน 6 คน มีขีดความสามารถด้านการจัดการกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่สูงบนฐานทรัพยากรชุมชน

3.2 แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในการส่งเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียน ที่แตกต่างกันตามความต้องการและตามลักษณะของพื้นที่แต่ละโรงเรียนในทั้ง 2 อำเภอ โดยโรงเรียนในอำเภอภักดีพัฒนาจะใช้แหล่งเรียนรู้หลักคือชุมชนท่องเที่ยวจากงานวิจัย ส่วนโรงเรียนในอำเภอแม่ฟ้าหลวงจะใช้ชุมชนโดยรอบโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้เป็นหลักทำให้เกิดการทำงานเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3.3 ได้คู่มือเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2))

4. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

4.1 ผลงานวิจัยที่ใช้ประโยชน์แล้ว

โรงเรียนสหมิตรวิทยาหนึ่งในโรงเรียนเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกัน ได้นำกรอบเนื้อหาจาก คู่มือพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน (เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1) บรรจุเป็นรายวิชาเลือกเสรีเข้าสู่หลักสูตรสถานศึกษา โดยกำหนดให้เป็นรายวิชาเลือกเสรีของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ในทุกภาคการศึกษา ซึ่งจะเริ่มใช้ในปีการศึกษา 2562 นี้เป็นต้นไป

4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

4.2.1 สำหรับหน่วยงานเกี่ยวกับสถานศึกษา ควรมีกระบวนการวางแผนร่วมกันระหว่างต้นสังกัดและโรงเรียน การให้การสนับสนุนจากต้นสังกัดและโรงเรียน และการส่งเสริมการพัฒนาความรู้ และทักษะของครู ทั้งในด้านความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากแหล่งเรียนรู้จริงในพื้นที่ และได้ปฏิบัติจริง ประกอบไปด้วย ความรู้เกี่ยวกับบริบทพื้นที่ และวัฒนธรรมชุมชน และความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงความรู้และทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการออกแบบ จากการได้ฝึกปฏิบัติจริงกับผู้เชี่ยวชาญ

4.2.2 สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ควรผลักดันให้ชุดความรู้ที่เป็นผลผลิตจากการวิจัยนี้ ให้บรรจุเป็นรายวิชาในหลักสูตรของสถานศึกษาเพื่อก่อให้เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง

4.2.3 สำหรับนักวิจัย ควรมีการศึกษาและพัฒนาต่อยอดไปจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้สำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียน ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนอย่างเหมาะสม

ชื่อโครงการ : การเพิ่มขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

Capability Building for Highland Educational Personnel to Promote a Sustainable on Community Based Tourism Development in Galyani Vadhana District, Chiang Mai and Mae Fah Luang District, Chiang Rai

ชื่อผู้วิจัย : สวิษฐา ศุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์¹ นินนาท อ่อนหวาน² อรจนา แสนไชย จันทระประยูร¹ อุดมลักษณ์ ดวงลกตก³

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การเพิ่มขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อส่งเสริมงานพัฒนาการศึกษาบนฐานชุมชน 3) พัฒนาคู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บุคลากรในสถาบันการศึกษาระดับสูง จาก 2 อำเภอเป้าหมาย ได้แก่ อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงโดยเลือกสถานศึกษาที่มีการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาที่มีความสนใจ และสามารถขับเคลื่อนงานพัฒนาตามภารกิจตามภารกิจที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาได้ เครื่องมือวิจัยประกอบไปด้วย แบบสอบถาม แบบทดสอบความรู้และ/หรือทักษะก่อนและหลังการถ่ายทอดความรู้ การสนทนากลุ่มย่อย ถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับ CBT ระดมสมอง กิจกรรมถอดบทเรียน และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่า การใช้กระบวนการ 2 ขั้นตอนหลัก คือ (1) การถ่ายทอดความรู้ผ่านประสบการณ์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนโดยนักวิจัย และ (2) กำหนดแผนการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ 5 ด้านสำหรับครูเพื่อทดลองใช้ พบว่า (1) ผู้สอนส่วนมากเป็นครูประจำวิชาภาษาอังกฤษ (2) ผู้เรียนเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีความสนใจ (3) เนื้อหาวิชาและกระบวนการ (4) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ (5) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ หลังเข้าร่วมกิจกรรมพบว่าครูมีระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพิ่มขึ้น ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ: ขีดความสามารถ บุคลากรทางการศึกษา การท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาอย่างยั่งยืน

¹ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

² มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่

³ โรงเรียนสารภีพิทยาคม

ABSTRACT

The study of capability building for highland educational personnel to promote a sustainable on Community Based Tourism development in Galyani Vadhana district, Chiang Mai and Mae Fah Luang district, Chiang Rai. The objectives are: 1) to study the competency of personnel in highland educational institutions in order to enhance the learning in Community Based Tourism development 2) to study the guidelines for enhancing Community Based Tourism learning in educational institution to promote the development of education base on the community resources 3) develop a manual for enhancing personnel in education institution to promote tourism base on the community resources.

The population used in this study are teacher in junior high school from 2 districts. Purposive sampling was used by selecting the representatives that can drive development tasks according to the mission related to the school. Research tools consist of questionnaire, pretest-posttest of knowledge and skill, focus group discussion, knowledge exchanging, brainstorming, lesson learned and participatory observation.

The results of the study revealed that the use of two main steps are (1) transferring knowledge through work experience in sustainable community development by researchers and (2) determining teaching plan for grade 7 according to the 5 components of learning management for teachers to try out, was found that (1) most teachers are English language teachers (2) learners are grade 7 students who are interested in, (3) course content and process (4) media / learning resources (5) environment and learning atmosphere. After implementing the teaching plan, significance level of 0.05 found that teachers had an increased level of knowledge in sustainable tourism.

Keywords: Educational Personnel, CBT: Community-Based Tourism, Sustainable Development, Potential

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ค
บทคัดย่อ	บ
ABSTRACT	ป
สารบัญ	ผ
สารบัญตาราง	ฟ
สารบัญรูปภาพ	ภ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 กรอบขั้นตอนการวิจัย	3
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	4
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย	4
1.5.1 เนื้อหาการวิจัย	4
1.5.2 พื้นที่	4
1.5.3 ระยะเวลา	5
1.5.4 ประชากร	5
1.5.5 กลุ่มตัวอย่าง	5
1.5.6 เครื่องมือวิจัย	5
1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการแปลผล	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.7.1 ด้านวิชาการ	6
1.7.2 ด้านนโยบาย	6
1.7.3 ด้านเศรษฐกิจ	6
บทที่ 2 การทบทวนเอกสาร และวรรณกรรม	7
2.1 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	7
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	12
2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร	14
2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถ	20

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.1.5 การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources Development Potential Building)	21
2.1.6 แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21	22
2.1.7 การจัดการเรียนรู้	23
2.2 กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	25
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย	27
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	27
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	30
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	32
3.4 การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล	32
3.4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ	33
3.4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ	33
3.5 การแปลผลข้อมูล	33
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย	35
4.1 ชีตความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง	35
4.1.1 การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย	35
4.1.2 คุณลักษณะส่วนบุคคล	42
4.1.3 ทักษะที่เกี่ยวข้อง	43
4.1.4 ระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	44
4.2 แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน	47
4.2.1 การวางแผนและออกแบบแผนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	47
4.2.2 ปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1	59
4.2.3 สรุปผลการจัดการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยว	88
4.2.5 ปรับแผนปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2	95
4.2.6 การปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนรู้	104
4.3 ทศนคติและความคิดเห็นต่อการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน	120
4.3.1 ด้านทัศนคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรม	120
4.3.2 ระดมความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้และบุคลากร	123
4.4 คู่มือพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา	128
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	129
5.1 สรุปผลการวิจัย	129

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.1.1 ขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง	129
5.1.2 แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง	132
5.1.3 ทักษะและความคิดเห็นต่อการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน	144
5.1.4 คู่มือพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา	146
5.2 อภิปรายผล	146
5.2.1 ขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง	146
5.2.2 แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง	148
5.2.3 ทักษะและความคิดเห็นการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน	152
5.3.4 คู่มือพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา	153
5.3 ข้อเสนอแนะ	155
5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานเกี่ยวกับสถานศึกษา	155
5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	155
5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับนักวิจัย	155
บรรณานุกรม	156
ภาคผนวก	159
ภาคผนวก ก แบบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว	160
ภาคผนวก ข สื่อสำหรับถ่ายทอดความรู้ผ่านประสบการณ์การทำงานในพื้นที่	166
อำเภอแม่ฟ้าหลวง	166
อำเภอกัลยาณิวัฒนา	169

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อสถานศึกษาเป้าหมายใช้ในการศึกษาจำแนกตามจังหวัด อำเภอ และตำบล	28
ตารางที่ 2 แสดงรายชื่อสถานศึกษาที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมและจำนวนตัวแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	30
ตารางที่ 3 โรงเรียนที่เข้าร่วมการประชุมทำความเข้าใจในอำเภอแม่ฟ้าหลวง	39
ตารางที่ 4 โรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมในอำเภอแม่ฟ้าหลวง	40
ตารางที่ 5 โรงเรียนที่เข้าร่วมการประชุมทำความเข้าใจในอำเภอกัลยาณิวัฒนา	41
ตารางที่ 6 โรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมในอำเภอกัลยาณิวัฒนา	41
ตารางที่ 7 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล	42
ตารางที่ 8 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล	43
ตารางที่ 9 ระดับความรู้ของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในอำเภอแม่ฟ้าหลวง	44
ตารางที่ 10 ระดับความรู้ของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในอำเภอกัลยาณิวัฒนา	46
ตารางที่ 11 ขอบเขตเนื้อหาการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1	50
ตารางที่ 12 แผนการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1	52
ตารางที่ 13 ผู้สอน	59
ตารางที่ 14 กำหนดการลงพื้นที่สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชน	62
ตารางที่ 15 กำหนดการลงพื้นที่สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชน	69
ตารางที่ 16 การจัดกระบวนการและสื่อสำหรับครูและนักเรียน	78
ตารางที่ 17 การจัดกระบวนการและสื่อสำหรับครูและนักเรียน	81
ตารางที่ 18 รูปแบบการจัดการเรียนรู้	89
ตารางที่ 19 ผลการจัดการเรียนรู้	90
ตารางที่ 20 ทดสอบระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมของบุคลากรในอำเภอแม่ฟ้าหลวง	93
ตารางที่ 21 ทดสอบระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมของบุคลากรในอำเภอกัลยาณิวัฒนา	94
ตารางที่ 22 แผนการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2	96
ตารางที่ 23 กำหนดการลงพื้นที่สำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน	106
ตารางที่ 24 ด้านทัศนคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรม	121
ตารางที่ 25 ด้านความต้องการได้รับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	125
ตารางที่ 26 ด้านความต้องการได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้	127

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปภาพที่ 1 กรอบขั้นตอนการวิจัย	3
รูปภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย	26
รูปภาพที่ 3 พบผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย	36
รูปภาพที่ 4 พบผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่	37
รูปภาพที่ 5 พบผู้อำนวยการและตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาจากสถานศึกษาเป้าหมายในสังกัด สพป.ชร.3 และ สพม.ชร.36	38
รูปภาพที่ 6 พบบุคลากรทางการศึกษาจากโรงเรียนเป้าหมายในสังกัด สพป.ชม.6 และ สช.	40
รูปภาพที่ 7 ประชุมหารือรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	48
รูปภาพที่ 8 แผนส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	49
รูปภาพที่ 9 บรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ของสัปดาห์ที่ 1 – 3	62
รูปภาพที่ 10 สสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้านสมุนไพร ณ บ้านนาโต	63
รูปภาพที่ 11 สสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้านสวนชา ณ บ้านโป่งไฮ	63
รูปภาพที่ 12 สสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้านอาหารธรรมชาติ ณ บ้านห้วยกระ	63
รูปภาพที่ 13 สสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้านแมลงน้ำ ณ ชมรมชีววิถี	63
รูปภาพที่ 14 สสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้านสวนกาแฟ ณ บ้านห้วยห้วยกปาโซ	64
รูปภาพที่ 15 สสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้านชาน้ำมัน ณ บ้านปางมะหัน	64
รูปภาพที่ 16 สสำรวจทรัพยากรธรรมชาติตามทุ่งนา ณ กลุ่มหล่อขอ	64
รูปภาพที่ 17 สสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้านสมุนไพร ณ บ้านวัดจันทร์	64
รูปภาพที่ 18 สสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้านกาแฟอินทรีย์ ณ บ้านลุงทองดี	65
รูปภาพที่ 19 สสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้านสมุนไพร ณ บ้านดงสามหมื่น	65
รูปภาพที่ 20 สสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้านการเกษตร ณ บ้านเสาแดง	65
รูปภาพที่ 21 นักเรียนสรุปกิจกรรมการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ณ อำเภอ แม่ฟ้าหลวง	66
รูปภาพที่ 22 นักเรียนสรุปกิจกรรมการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ณ อำเภอ กัลยาณิวัฒนา	66
รูปภาพที่ 23 ตัวแทนนักเรียนนำเสนอผลการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ณ อำเภอแม่ฟ้าหลวง	67
รูปภาพที่ 24 ตัวแทนนักเรียนนำเสนอผลการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ณ อำเภอกัลยาณิวัฒนา	67
รูปภาพที่ 25 บรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ของสัปดาห์ที่ 4 – 6	68
รูปภาพที่ 26 สสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ณ บ้านนาโต	69
รูปภาพที่ 27 สสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ณ บ้านโป่งไฮ	70
รูปภาพที่ 28 สสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ณ บ้านห้วยกระ	70
รูปภาพที่ 29 สสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ณ บ้านห้วยห้วยกปาโซ	71

สารบัญรูปภาพ (ต่อ)

	หน้า
รูปภาพที่ 30 สํารวจทรัพยากรการทํางานทํายางพาราและภูมิปัญญา ณ บ้านปางมะหัน	71
รูปภาพที่ 31 สํารวจทรัพยากรการทํางานทํายางพาราและภูมิปัญญา ณ กลุ่มเหล่ฮอ	72
รูปภาพที่ 32 สํารวจทรัพยากรการทํางานทํายางพาราและภูมิปัญญา ณ กลุ่มเหล่ฮอ	72
รูปภาพที่ 33 สํารวจทรัพยากรการทํางานทํายางพาราและภูมิปัญญา ณ บ้านลุงทองดี	73
รูปภาพที่ 34 สํารวจทรัพยากรการทํางานทํายางพาราและภูมิปัญญา ณ กลุ่มสตรีมุสลิม	73
รูปภาพที่ 35 สํารวจทรัพยากรการทํางานทํายางพาราและภูมิปัญญา ณ บ้านดงสามหมื่น	74
รูปภาพที่ 36 สํารวจทรัพยากรการทํางานทํายางพาราและภูมิปัญญา ณ บ้านห้วยยะบ้า	74
รูปภาพที่ 37 นักเรียนสรุปกิจกรรมการสํารวจทรัพยากรการทํางานทํายางพาราและภูมิปัญญา ณ อำเภอมะนัง	75
รูปภาพที่ 38 นักเรียนสรุปกิจกรรมการสํารวจทรัพยากรการทํางานทํายางพาราและภูมิปัญญา ณ อำเภอกัลยาณิวัฒนา	75
รูปภาพที่ 39 นักเรียนนำเสนอผลการสํารวจทรัพยากรการทํางานทํายางพาราและภูมิปัญญา ณ อำเภอมะนัง	76
รูปภาพที่ 40 นักเรียนนำเสนอผลการสํารวจทรัพยากรการทํางานทํายางพาราและภูมิปัญญา ณ อำเภอกัลยาณิวัฒนา	76
รูปภาพที่ 41 บรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ของสัปดาห์ที่ 2 ณ โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง	105
รูปภาพที่ 42 บรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ของสัปดาห์ที่ 2 ณ โรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม	105
รูปภาพที่ 43 บรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ของสัปดาห์ที่ 2 ณ โรงเรียนแม่แสบวิทยาคม	105
รูปภาพที่ 44 สํารวจจุดขายสินค้าที่ระลึก (กม.21)	107
รูปภาพที่ 45 สํารวจการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์	107
รูปภาพที่ 46 สํารวจการให้บริการร้านอาหารของคนในชุมชน	108
รูปภาพที่ 47 สํารวจการให้บริการกิจกรรมท่องเที่ยว ณ พิพิธภัณฑ์ทหารจีนคณะชาติ	108
รูปภาพที่ 48 สํารวจการให้บริการกิจกรรมท่องเที่ยว ณ วัดพระธาตุนันทาราม	109
รูปภาพที่ 49 สํารวจการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟ	109
รูปภาพที่ 50 สํารวจการบริการอาหารจีนแบบยูนนาน	109
รูปภาพที่ 51 สํารวจการให้บริการเยี่ยมชมจุดชมวิวยอดเขา	110
รูปภาพที่ 52 สํารวจการให้บริการกิจกรรมการจักสานไม้ไผ่	110
รูปภาพที่ 53 สํารวจการให้บริการกิจกรรมการทำน้ำเต้าหู้ เต้าหู้จ๋า	111
รูปภาพที่ 54 สํารวจการให้บริการกิจกรรมชมวิถีชุมชน การทอผ้าและการแต่งกาย	111
รูปภาพที่ 55 สํารวจการให้บริการการอาหารท้องถิ่นชาติพันธุ์อาข่า และชาติพันธุ์ไทยใหญ่	112
รูปภาพที่ 56 สํารวจการให้บริการกิจกรรมเรียนรู้วิถีการทำกาแฟ	112
รูปภาพที่ 57 สํารวจการให้บริการกิจกรรมเรียนรู้วิถีการตีมีด	112
รูปภาพที่ 58 สํารวจการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์	113
รูปภาพที่ 59 สํารวจการให้บริการอาหารท้องถิ่น	113

สารบัญรูปภาพ (ต่อ)

	หน้า
รูปภาพที่ 60 สํารวจการให้บริการกิจกรรมนําชมจุดชมวิวมุ่บ้าน	113
รูปภาพที่ 61 สํารวจการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์	113
รูปภาพที่ 62 สํารวจการให้บริการแช่เท้าด้วยสมุนไพร	114
รูปภาพที่ 63 สํารวจการให้บริการกาแฟดริป	114
รูปภาพที่ 64 สํารวจการให้บริการอาหารแบบท้องถิ่น	114
รูปภาพที่ 65 สํารวจกิจกรรมการเยี่ยมชมแหล่งประวัติศาสตร์ชุมชน (เสาแดง)	114
รูปภาพที่ 66 สํารวจการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์	115
รูปภาพที่ 67 สํารวจการให้บริการอาหารแบบท้องถิ่น	115
รูปภาพที่ 68 สํารวจการให้บริการสํารวจกิจกรรมการเยี่ยมชมถ้ำและต้นไม้ตะครุภิน	115
รูปภาพที่ 69 สํารวจการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์	115
รูปภาพที่ 70 สํารวจการให้บริการอาหารแบบท้องถิ่น	116
รูปภาพที่ 71 สรุปกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการสํารวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน ณ อำเภอแม่ฟ้าหลวง	116
รูปภาพที่ 72 สรุปกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการสํารวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน ณ อำเภอกัลยาณิวัฒนา	117
รูปภาพที่ 73 นําสเนอการเรียนรู้ด้านการสํารวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน ณ อำเภอแม่ฟ้าหลวง	118
รูปภาพที่ 74 นําสเนอการเรียนรู้ด้านการสํารวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน ณ อำเภอกัลยาณิวัฒนา	119
รูปภาพที่ 75 การระดมความคิดและเสนอความคิดเห็นเพื่อการพัฒนา ณ อำเภอแม่ฟ้าหลวง	124
รูปภาพที่ 76 การระดมความคิดและเสนอความคิดเห็นเพื่อการพัฒนา ณ อำเภอกัลยาณิวัฒนา	124
รูปภาพที่ 77 แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบน พื้นที่สูง	149
รูปภาพที่ 78 กระบวนการพัฒนาคู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน	154

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การให้ความสำคัญต่อการพัฒนา “คน” ให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนา และดุลยภาพเป็นเงื่อนไขแห่งความยั่งยืน คือการเกิดดุลยภาพระหว่าง 1) เศรษฐกิจที่มีความมั่นคง มีขีดความสามารถในการแข่งขันและพึ่งตนเองได้ 2) สังคมที่หมายรวมถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นระเบียบวิถีชีวิตของสังคมที่ทำให้มนุษย์ปรับตัวให้เกิดระเบียบวินัยในจิตใจของคนสังคมทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข 3) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกิดความหลากหลายและความสมดุลในระบบนิเวศ เพื่อให้เกิดความอยู่ดีมีสุขของประชาชนตลอดไป (แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคนในชุมชน รวมถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ถือได้ว่าเป็นภารกิจสำคัญที่จะต้องร่วมกันพัฒนาความรู้ ทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวของสังคมอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นระดับหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล อำเภอ และจังหวัด อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในอนาคต (จักรพงษ์ พวงงามชื่น, 2552)

บุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะสามารถสร้างการเรียนรู้ให้กับคนในพื้นที่ต่างๆ ที่สถานบันการศึกษาได้ตั้งอยู่ ดังที่กล่าวข้างต้นว่า “คน” มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งในฐานะผู้ให้การศึกษาจึงเป็นผู้มีความสำคัญที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้ และสร้างการเรียนรู้ให้กับคนในสังคมหรือชุมชนนั้นๆ ให้เกิดความรู้และปัญญา ให้ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพต่อไปได้ ดังนั้น การพัฒนาบุคลากร จึงเป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ทักษะ ทักษะ ค่านิยมความสามารถของบุคคล ตลอดจนการให้แนวความคิดใหม่ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บุคลากรมีคุณภาพที่ดีขึ้น (นพพงษ์ บุญจิตราดุล, 2525) โดยภารกิจหลักของบุคลากรทางการศึกษา คือการให้ความรู้แก่คนในชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ ให้มีโอกาสมเพิ่มพูนความรู้และสติปัญญา และพัฒนาทักษะเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อให้สามารถรู้เท่าทัน และแข่งขันกับสังคมได้อย่างเข้มแข็ง

การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง จะต้องมีการเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลแรกของการที่มีคนมาร่วมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่ม ผู้นำชุมชน หรือกระทำผ่านองค์กร (organization) ดังนั้น ผู้นำชุมชนหรือองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ (ยุพาพร รูปงาม, 2545) การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศนปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้น ยินยอมปฏิบัติตาม (compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ (วันชัย วัฒนศัพท์, 2546) ดังนั้น การพัฒนาการมีส่วนร่วมให้กับบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่ จะมีส่วนช่วยเสริมและกระตุ้นความรู้สึกรักคิด และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้มีโอกาสแสดงทัศนคติและความคิดเห็น รวมถึงได้รับ

ประสบการณ์ร่วมในการศึกษาและพัฒนา รวมถึงคิดวิเคราะห์ วางแผนแก้ไขปัญหา ลงมือปฏิบัติการ และร่วมรับรู้ถึงผลการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อทำให้เกิดการยอมรับและการนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) ช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยว มีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน สร้างความมั่นใจในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก มีความเชื่อมั่นในการนำเสนอ ‘ปัญหาและความต้องการ’ กับหน่วยงานภายนอก นำเสนอประสบการณ์และความสำเร็จในการพัฒนากับคนและหน่วยงานที่มาศึกษาดูงาน (<http://www.cbt-i.org>) และเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีการนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนและหลากหลายแตกต่างกันของชุมชนอย่างได้ผล กระบวนการและกิจกรรมในการพัฒนารายได้แนวคิดหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดแกนนำขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนตนเอง มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจนและโปร่งใส คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญในการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามที่สืบทอดกันมา รวมถึงความเชื่อต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่ชุมชน และสร้างความภาคภูมิใจที่ได้นำเสนอชุมชนของตนให้กับคนภายนอก ทำให้แกนนำและคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชนเผ่า ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนสืบต่อไป (ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ, 2558)

จากแนวทางข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาบนพื้นที่สูง เนื่องจากการให้ความรู้แก่คนในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เยาวชนเป็นภารกิจหลักของบุคลากรทางการศึกษา ที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ให้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้และสติปัญญา และพัฒนาทักษะ เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อให้สามารถรู้เท่าทันสังคมได้ องค์ความรู้ที่สำคัญต่อการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง คือ การส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตกับการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นที่ต้นน้ำที่สำคัญในภาคเหนือ ดังนั้น การเสริมสร้างการพัฒนาบนพื้นฐานสิ่งที่มีอยู่ เช่น อาชีพ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้สามารถแข่งขันได้ก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งจะสอดคล้องกับฐานชุมชนที่มีอยู่ ในขณะเดียวกันก็รักษาวัฒนธรรมประเพณีที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติต่อกันในสังคมอย่างสงบสุข รวมถึงการร่วมกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความหลากหลายให้รุ่นต่อไปใช้ได้ประโยชน์ และการรักษาสีเขียวที่มิทำให้เกิดเป็นต้นทุนทางเศรษฐกิจที่จะต้องลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาทั้งในด้านการสร้างการเรียนรู้ให้คนในชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ก่อให้เกิดการรักษาวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิต กับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่าอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการร่วมจัดการโครงการหรือกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ มุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม กับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

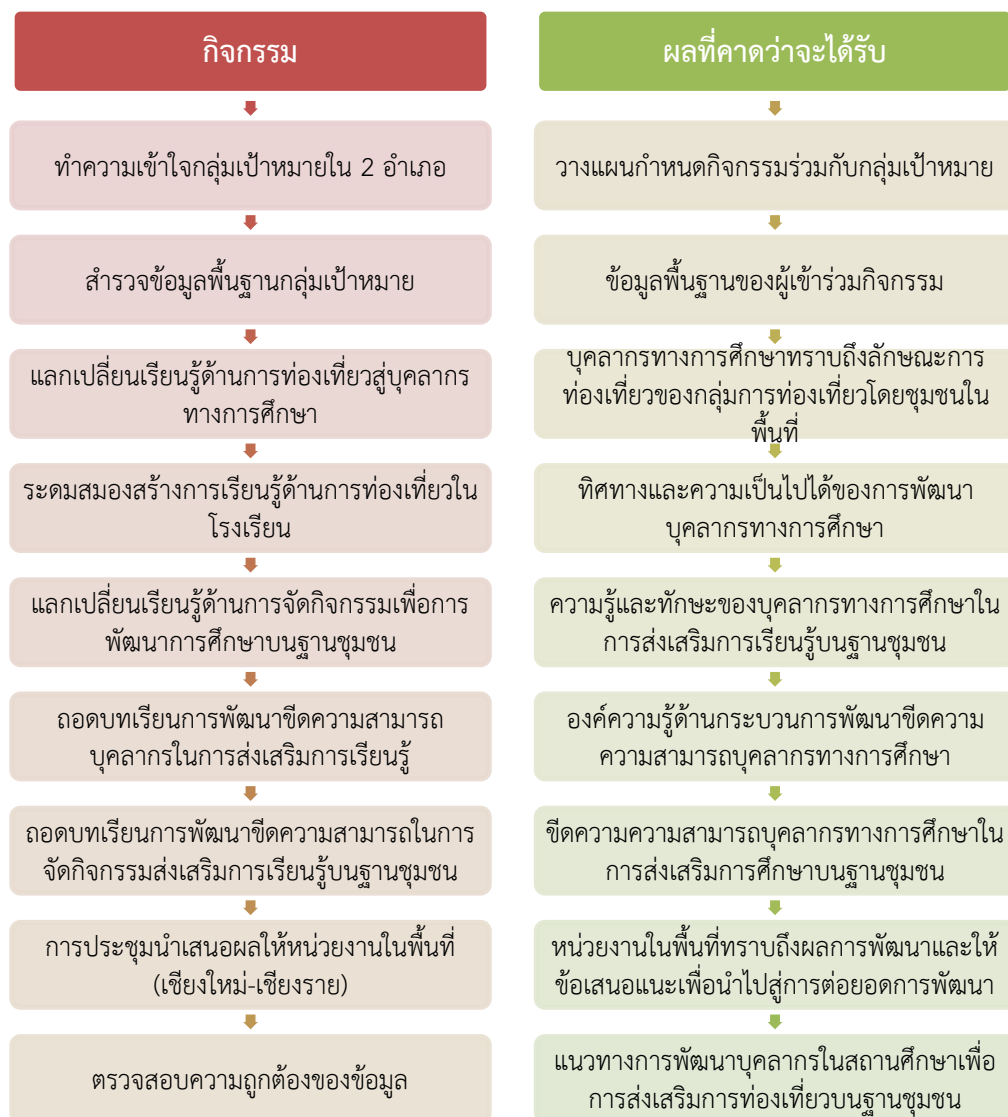
1.2.1 ศึกษาขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.2.2 แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมงานพัฒนาการศึกษาบนฐานชุมชน

1.2.3 พัฒนาคู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน

1.3 กรอบขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีกรอบขั้นตอนการวิจัยดังแสดงในรูปภาพที่ 1

รูปภาพที่ 1 กรอบขั้นตอนการวิจัย

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

บุคลากรทางการศึกษาบนพื้นที่สูง คือ บุคคลที่ปฏิบัติภารกิจหลักคือ เป็นครูผู้สอน และ/หรือเป็นครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนบนพื้นที่สูง ในเขตอำเภอ กัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ขีดความสามารถบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะ (Attributes) ของบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยการ วิเคราะห์ วางแผน และออกแบบกิจกรรมในด้าน 1) ผู้สอน 2) ผู้เรียน 3) เนื้อหาวิชาต่างๆ 4) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ 5) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอดคล้องกับฐานชุมชนด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่าง ยั่งยืน

การส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่บุคลากรใน สถานศึกษา ออกแบบ/วางแผนกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเยาวชนในโรงเรียน ประกอบไป ด้วย องค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ได้แก่ การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยว และการให้บริการด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.5.1 เนื้อหาการวิจัย

เนื้อหาการวิจัยประกอบไปด้วยตัวแปรหลักที่ใช้ในศึกษา ได้แก่

1.5.1.1 ขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ประกอบไปด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะ (Attributes) ของบุคลากรทางการศึกษา ในด้านการ วางแผนและออกแบบกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

1.5.1.2 แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษา บนพื้นที่สูง ประกอบไปด้วยการออกแบบ 1) ผู้สอน 2) ผู้เรียน 3) เนื้อหาวิชาต่างๆ 4) สื่อ/แหล่งการ เรียนรู้ และ 5) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ สอดคล้องกับฐานชุมชนด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

1.5.1.3 คู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ประกอบไปด้วย แนวปฏิบัติ ในกระบวนการพัฒนาความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะ (Attributes) ของ บุคลากรทางการศึกษาในด้านการวางแผนและออกแบบกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

1.5.2 พื้นที่

การศึกษาครั้งนี้กำหนดพื้นที่เป้าหมายไว้ 2 แห่ง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มการจัดการการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ 1) อำเภอ กัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

1.5.3 ระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการดำเนินการวิจัย 12 เดือน ตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2561 – วันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2562

1.5.4 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ประกอบด้วย บุคลากรในสถาบันการศึกษาระดับพื้นที่สูง จาก 2 อำเภอเป้าหมายที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาศัยอยู่ ได้แก่ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

1.5.5 กลุ่มตัวอย่าง

เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกสถานศึกษาที่มีการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา โดยจัดเวทีทำความเข้าใจในเป้าหมายงานพัฒนาให้กับสถานศึกษาเป้าหมาย จากนั้นคัดเลือกเฉพาะสถานศึกษาที่มีความสนใจ โดยให้สถานศึกษาส่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา คือ ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมในสถานศึกษา ที่มีภาระงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ หรือมีตำแหน่งหรือบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้อง/สอดคล้องกับงานพัฒนาพื้นที่ สามารถขับเคลื่อนงานพัฒนาตามภารกิจตามภารกิจที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาได้

1.5.6 เครื่องมือวิจัย

- 1) แบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้สำหรับศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เพื่อทราบถึงเบื้องหลังความรู้และทักษะด้านการศึกษาและงานพัฒนาในองค์กรและพื้นที่
- 2) แบบทดสอบความรู้และ/หรือทักษะก่อนและหลังการถ่ายทอดความรู้ (Pretest-Posttest) ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน
- 3) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นบุคลากร
- 4) ถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับ CBT (Knowledge Exchanging) ทั้งจากนักวิชาการ ตัวแทนกลุ่มการท่องเที่ยวในพื้นที่ และบุคลากรในสถานศึกษาในพื้นที่
- 5) กิจกรรมระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อร่วมกันค้นหา รวบรวมองค์ความรู้ทั้งด้านการท่องเที่ยว และการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นสำคัญ
- 6) กิจกรรมถอดบทเรียน (Lesson Learned) เพื่อให้ได้มาซึ่งกระบวนการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาด้านต่างๆ ตามวัตถุประสงค์
- 7) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านพฤติกรรมและบทบาทการมีส่วนร่วม

1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการแปลผล

การวิเคราะห์ ตรวจสอบ และแปลผลข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ตัวแปรหลัก ได้แก่ ตัวแปรเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

1.6.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ จะใช้สถิติเชิงบรรยายหรือสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการบรรยายคุณลักษณะของข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) มัธยฐาน (Median) พิสัย (Range) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา (Description)

1.6.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสังเกตและนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่และจัดเชื่อมโยงตามขั้นตอนและลำดับเวลาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และจะทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อความชัดเจนมากยิ่งขึ้นและทำการสังเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลทั้งหมดตามระบบเหตุผลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา (Description)

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ด้านวิชาการ

สถานศึกษาบนพื้นที่สูง สามารถนำรูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาไปใช้เพื่อการเสริมสร้างกระบวนคิดให้ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการสอนส่งเสริมการพัฒนาย่างยั่งยืนบนพื้นที่สูง

1.7.2 ด้านนโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สามารถนำรูปแบบการพัฒนาที่มาจากทฤษฎีและวางแผนงานของบุคลากรในพื้นที่ร่วมกับความต้องการของชุมชนกำหนดเป็นแผนพัฒนาและปฏิบัติงานของหน่วยงานที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบในพื้นที่

1.7.3 ด้านเศรษฐกิจ

- 1) พัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนบนพื้นที่สูง
- 2) เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวและเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวบนพื้นที่สูง

บทที่ 2

การทบทวนเอกสาร และวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเพิ่มขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมงานพัฒนาการศึกษาบนฐานชุมชน 3) พัฒนาคู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน โดยมีการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน CBT กับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม ความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น CBT : เครื่องมือในการพัฒนาชุมชน หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน กำหนดการท่องเที่ยวโดยชุมชนรูปแบบการท่องเที่ยวของ CBT สิ่งที่น่าสนใจท่องเที่ยวได้เรียนรู้จากการท่องเที่ยว CBT กระบวนการพัฒนา CBT ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ

2.1.1.1 ความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พจนานุกรม (2546: 178-179) ได้ระบุว่า แนวคิดและต้นกำเนิดของคำว่า อีโคทัวร์ริซึม (ecotourism) มาจากประเทศตะวันตก มีการให้คำนิยามคำนี้หลากหลายขึ้นอยู่กับภูมิหลังของแต่ละคน หรือสังคมที่ผู้เขียนหรือนักวิชาการคลุกคลีอยู่ โดยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาที่คู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในบริบทสังคมไทยที่คนกับธรรมชาติมีความผูกพันใกล้ชิดกัน แนวคิดนี้จึงเน้นบทบาทของคนและชุมชนมากขึ้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า “การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน” ซึ่งมองว่าคนและชุมชนเข้าไปมีบทบาทในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมกับส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมีแหล่งธรรมชาติเป็นฐาน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อ

ชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (สถาบันการท่งเที่ยวโดยชุมชน, 2560: ออนไลน์)

2.1.1.2 องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

องค์ประกอบหลักของ CBT มีอยู่ 4 ด้าน กล่าวคือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) องค์การชุมชน 3) การจัดการ 4) การเรียนรู้ (สถาบันการท่งเที่ยวโดยชุมชน, 2560: ออนไลน์) ประเด็นสำคัญของแต่ละองค์ประกอบของ CBT ได้แก่

1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

- 1.1) ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพา
- 1.2) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
- 1.3) ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2) ด้านองค์กรชุมชน

- 2.1) ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน
- 2.2) มีปราชญ์ท้องถิ่น หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่างๆ หลากหลาย

สาขา

- 2.3) ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

3) ด้านการจัดการ

- 3.1) มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว
- 3.2) มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยวและสามารถ

เชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับ

- 3.3) การพัฒนาชุมชนโดยรวมได้
- 3.4) มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม
- 3.5) มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4) ด้านการเรียนรู้

- 4.1) ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้ และความ

เข้าใจในวิถีชีวิต

- 4.2) และวัฒนธรรมที่แตกต่าง
- 4.3) มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน
- 4.4) สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งใน

ส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

2.1.1.3 หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สถาบันการท่งเที่ยวโดยชุมชน (2555) กล่าวถึง หลักการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีลักษณะ ดังนี้

- 1) ชุมชนเป็นเจ้าของ
- 2) ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ

- 3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
- 4) ยกระดับคุณภาพชีวิต
- 5) มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
- 6) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 7) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
- 8) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- 9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
- 10) มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

คุณภาพชีวิตที่ดีประกอบไปด้วย (คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ)

- 1) มีสุขภาพดี แข็งแรง
- 2) มีอาหารกินครบหลักโภชนาการ
- 3) มีสภาพแวดล้อมที่ดี
- 4) ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข
- 5) มีการศึกษาที่ดี การศึกษาตลอดชีวิต
- 6) มีงานทำที่พอใจ
- 7) มีรายได้ที่พอใจเหมาะสม
- 8) มีสาธารณูปโภคที่มีคุณภาพดี
- 9) มีคุณธรรมและศีลธรรม

2.1.1.4 ท่องเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการประชุมระดับโลกเรื่องสิ่งแวดล้อมโลก (Earth Summit) ในปี 2535 นับเป็นจุดเริ่มต้นในการผลักดันความคิดเรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ส่งอิทธิพลถึงการให้ความสำคัญเรื่อง “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” จากกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ประการ กล่าวคือ

- 1) กระแสความต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2) กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้
- 3) กระแสความต้องการในการพัฒนาคนและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

ชุมชนท้องถิ่น

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นความพยายามหนึ่งของการสร้างทางเลือกในการพัฒนาในประเด็นการท่องเที่ยวที่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากท่องเที่ยว และมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนา

2.1.1.5 หลักการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การพัฒนาจะต้องเปลี่ยนไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น ไม่ใช่เปลี่ยนเพียงได้ชื่อว่า เปลี่ยน พัฒนาจึงไม่ใช่การเปลี่ยนไปจากเดิม แต่ต้องวางอยู่บนฐานของ ตัวตน ด้วยเหตุนี้ การท่องเที่ยวจึงต้องผ่าน

กระบวนการจัดการและพัฒนาองค์ประกอบทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง โดยหน่วยงานสนับสนุนอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวต้องใช้องค์ความรู้จากศาสตร์ต่างๆ ในเชิงบูรณาการ ทั้งด้านกฎหมายเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การตลาด การเกษตร การจัดการ จิตวิทยา ภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น การดำเนินการต่างๆ ต้องมีทั้งเชิงรุก และเชิงรับ โดยกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวบนฐานของทรัพยากรที่มีอยู่และเกิดผลกระทบด้านลบต่อสังคม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ซึ่งเป็นหนทางสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552) โดยมีแนวทางและหลักเกณฑ์ดังนี้

1) สมาชิกของชุมชนจะต้องควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน กำหนดแหล่งทรัพยากรที่จะต้องได้รับการทำนุบำรุงส่งเสริม รวมทั้งการร่วมกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ในการพัฒนาและบริหารจัดการ นอกจากนี้ สมาชิกของชุมชนจะต้องเข้าร่วมในการดำเนินการตามแนวทางและกลยุทธ์ที่ได้กำหนดขึ้น รวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านบริการการสาธารณูปโภคและการอำนวยความสะดวกต่างๆ

2) การวางแผนระยะยาวเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นหลักประกันว่าพื้นที่นั้น ๆ จะไม่เสียหายจากการดำเนินกิจกรรมใดๆ เพียงเพื่อประโยชน์ระยะสั้นและละทิ้งไปเมื่อนักท่องเที่ยวและนักธุรกิจหมดความสนใจและย้ายไปที่อื่น การวางแผนระยะยาวจะช่วยส่งเสริมให้มีการใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในเชิงรุกเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของพื้นที่และช่วยสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของท้องถิ่น

3) กลยุทธ์และแผนด้านการท่องเที่ยวจะต้องได้รับการเชื่อมโยงเข้ากับแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับต่างๆ และนวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นจากความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่

4) ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติในระดับต่างๆ ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นมาก โดยเฉพาะนโยบายด้านการท่องเที่ยวและนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ให้บริการด้านต่างๆ ทั้งการขนส่ง ที่จอดรถ ความสามารถในการรองรับด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ ความสามารถในการกำจัดของเสีย จะต้องได้รับการพิจารณาพร้อมกับแผนการท่องเที่ยวและการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

5) การวางแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจะต้องปรับเปลี่ยนจากแนวคิดเดิมที่เน้นการเติบโตของอุตสาหกรรมมาเป็นการให้ความสำคัญกับโอกาสในการจ้างงานที่มีคุณภาพ พัฒนารายได้รวมทั้งคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น การจัดหางานที่ดีและเหมาะสมกับคนในพื้นที่ควรเป็นส่วนหนึ่งของภาพรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ กับหนึ่งในกระบวนการจ้างงานที่มีคุณภาพนั้น คือการให้โอกาสคนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ร้านค้า ฯลฯ นอกจากนี้ การให้การศึกษา การฝึกอบรมกับคนในท้องถิ่น และการให้โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบธุรกิจ เป็นส่วนสำคัญของนโยบายการพัฒนาประเภทนี้ด้วย

6) การกระจายประโยชน์จากการท่องเที่ยวควรเป็นไปอย่างกว้างขวางในแต่ละพื้นที่ มีการพัฒนาการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่างๆ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการวางแผน การพัฒนาและการดำเนินงานบริหารทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว

ตลอดจนการบริการด้านต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจว่ามีการกระจายผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกชุมชน นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการต่างๆ

7) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องให้ความเสมอภาคระหว่างคนรุ่นต่างๆ การกระจายต้นทุนและผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องเกิดขึ้นทั้งในคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับคนรุ่นต่อไป ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะต้องหลีกเลี่ยงการใช้ทรัพยากรที่ไม่สามารถนำกลับมาสู่สภาพเดิมได้

8) การประสานความร่วมมือระหว่างแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากแต่ละธุรกิจหรือการดำเนินงานด้านหนึ่งด้านใด ย่อมมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการหรือคุณภาพการทำงานของธุรกิจด้านอื่นๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

9) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาการศึกษาและหลักสูตรอบรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับสาธารณชน ตลอดจนส่งเสริมความสามารถทางธุรกิจ การประกอบอาชีพและความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่างๆ

10) การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รวมถึงการส่งเสริมกิจกรรมและการดำเนินการที่จะช่วยส่งเสริมลักษณะเด่นของสภาพภูมิทัศน์และพื้นที่ในบริเวณนั้น ความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และโอกาสในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ กิจกรรมต่างๆ ควรมุ่งให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณภาพ อันนำไปสู่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวขณะที่ยังยึดมั่นในหลักการอื่นๆ ของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

11) การทำการตลาดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ควรให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ โดยมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อและสะท้อนจริยธรรมของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

12) ความกลมกลืนเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยวสถานที่และชุมชน องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่และความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและมนุษย์ ตลอดจนการตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาล ชุมชนท้องถิ่นและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนองค์กรไม่แสวงหากำไรที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

13) มีความจำเป็นที่จะต้องประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ จะต้องได้รับการพิจารณาโดยครอบคลุมทั้งข้อจำกัด และการพัฒนาด้านกายภาพ ธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม จะต้องมีความสอดคล้องกับข้อจำกัดของท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม แผนและการดำเนินงานใดๆ ควรได้รับการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและมีการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม

14) ขนาดและประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวจะต้องสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดและขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากรในพื้นที่ โดยเน้นการส่งเสริมให้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่มีผลกระทบน้อย

15) กระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจะต้องช่วยดำรงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา ทั้งนี้โดยใช้หลักเกณฑ์และมาตรฐานสากล

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะต้องมีการพัฒนาแนวทางหรือหลักเกณฑ์สำหรับการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการประเมินผลกระทบ นอกจากนี้ต้องมีการสร้างประมวลจรรยาบรรณในการปฏิบัติสำหรับการท่องเที่ยวทุกระดับ ทั้งในภูมิภาคและท้องถิ่น ระดับชาติ รวมทั้งพัฒนาดัชนีชี้วัดและชี้วัดจำกัดสำหรับใช้ชี้วัดผลกระทบและความสำเร็จของโครงการท่องเที่ยว กลยุทธ์สำหรับปกป้องและติดตามตรวจสอบเป็นสิ่งจำเป็น หากชุมชนต้องการปกป้องรักษาทรัพยากรซึ่งเป็นฐานสำคัญของสินค้าทางการท่องเที่ยวของพวกเขา

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ว่าหมายถึงการท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพราะสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย และธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยื่อนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่น้อยลงอย่างยั่งยืน

2.1.2.1 ลักษณะการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้กล่าวถึง การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีลักษณะสำคัญอยู่ 6 ประการดังนี้ คือ

- 1) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ทุกแห่ง
- 2) เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
- 3) เป็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
- 4) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับ

ธรรมชาติและวัฒนธรรม

- 5) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 6) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนผลประโยชน์กลับสู่

ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

2.1.2.2 หลักการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) มีหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) ซึ่งเป็นกระแสด้านความคิดหลักของโลกในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา และได้รับความสนับสนุนจากคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งหลักการโดยทั่วไปของการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ จะต้องมีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนาน และมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่ รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อนำหลักการนี้มาปรับใช้กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงมีจุดเน้นที่สำคัญดังนี้ (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ: ระบบออนไลน์, ม.ป.ป.)

1) จะต้องดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ ในระยะเวลายาวนานจนถึงชั่วลูกชั่วหลาน มิใช่เพียงเพื่อคนรุ่นปัจจุบันเท่านั้น

2) ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง และลดปริมาณของเสีย ที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

3) มีการกระจายรายได้ และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่น ที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้าร่วม ในการจัดการ และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

4) มีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการกิจการท่องเที่ยว และชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการวางแผนงาน การจัดสรรงบประมาณ และการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม

5) มีการสร้างเครือข่าย เพื่อเผยแพร่แนวคิด การศึกษาวิจัย และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ออกไปในหมู่ประชาชน ทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีหลักการดังนี้ (อุษาวดี พูลพิพัฒน์, 2545)

1) การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) ทั้งในส่วนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเน้นการทำธุรกิจในระยะยาว

2) การลดการบริโภคที่เกินความจำเป็นและการลดของเสีย (Reducing Over-consumption and Waste) จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย

3) การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ (Maintaining Diversity) สังคม และวัฒนธรรม จะช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต

4) การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism into Planning) เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยว

5) การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมในท้องถิ่น (Supporting Local Economic) โดยคำนึงถึงราคาและพัฒนาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดการทำลายอีกด้วย

6) เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving Local Communities) ในด้านการจัดการผลตอบแทนของประชาชน และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและการจัดการการท่องเที่ยว

7) การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง (Consulting Stakeholders and the Public) เพื่อลดข้อขัดแย้งและร่วมแก้ปัญหา

8) เป็นการฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติ ในการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่บุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ เพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

9) ข้อมูลข่าวสารที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจในการเคารพต่อ ธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibly) อีก ทั้งเป็นการช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง

10) การวิจัย และ ติดตาม ผล (Undertaking Research) เพื่อตรวจสอบ ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขที่ เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2.1.2.3 ลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ (อุษาวดี พูลพิพัฒน์ผล, 2545)

1) เป็นการท่องเที่ยวที่มีความต่อเนื่อง (Continuity) หมายถึง ความต่อเนื่องของ ทรัพยากรธรรมชาติ และความต่อเนื่องของวัฒนธรรมซึ่งจัดเป็นทรัพยากรหลักในการท่องเที่ยว และสามารถมอบประสบการณ์นั้นหนาแน่นกว่าที่ได้นักท่องเที่ยว

2) เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (Quality) หมายถึงการเน้นคุณภาพของสามส่วน หลัก คือ คุณภาพของสิ่งแวดล้อม คุณภาพของประสบการณ์ นั้นหนาแน่นที่นักท่องเที่ยวได้รับ และ คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีความสมดุล (Balance) หมายถึงความสมดุลระหว่างความ ต้องการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและขีดความสามารถของ ทรัพยากร

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร

2.1.3.1 ความหมายของการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากร มีความหมายตรงกับคำว่า Development of Personnel พินัส หันนาคินทร์ (2526 : 133) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรว่าประสิทธิผลของโรงเรียน ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ปฏิบัติงานประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงานย่อมจะเพิ่มขึ้นจากการที่ ระบบโรงเรียนให้โอกาสแก่เขาที่จะพัฒนาวิจัยความสามารถที่มีอยู่ในตัวของเขาแต่ละคน การพัฒนา บุคลากรเป็นกิจกรรมที่จะต้องกระทำตั้งแต่แรกเข้ามาทำงานถึงเวลาที่จะต้องออกจากงานไปตามวาระ

ประชุม รอดประเสริฐ (2528 : 132) ได้สรุปแนวคิดของนักวิชาการบริหารต่างๆ เกี่ยวกับการ พัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการที่จะเสริมสร้างให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ ความ เข้าใจ ตลอดจนทัศนคติ อันจะเป็นผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การพัฒนาบุคคลอาจ จำแนกออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ การพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาและการพัฒนาตนเอง

สมาน รังสิโยภักษ์ (2522 : 80) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรว่าเป็นการ ดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ความสามารถมีทักษะในการทำงานดีขึ้นตลอดจนมี ทัศนคติที่ดีในการทำงานอันจะเป็นผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นหรืออีกนัยหนึ่ง การ พัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการที่จะสร้างเสริมและเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เช่น

ความรู้ ความสามารถ ทักษะ อุปนิสัย ทักษะ และวิธีการในการทำงานอันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2525 : 208-209) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรว่าเป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ทักษะ ทักษะ ค่านิยมความสามารถของบุคคลตลอดจนการให้แนวความคิดในการปฏิบัติงานใหม่ เพื่อให้บุคลากรมีคุณภาพที่ดีขึ้น

โดยสรุปการพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการที่มุ่งจะเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน ความรู้ความสามารถ ทักษะและทัศนคติของบุคลากรให้เป็นไปทางที่ดีขึ้นเพื่อให้บุคลากรที่ได้รับการพัฒนาแล้วนั้นปฏิบัติงานได้ผลตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.3.2 ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร

เบตส์ (อ้างใน ธีรวุฒิ ประทุมพนรัตน์, 2531 : 4) ได้ให้ความคิดแก่นักบริหารว่า การบริหารบุคลากร หมายถึง การบริหารคนหรือแรงงานที่มีคุณภาพ ทั้งนี้เพราะความสำเร็จในการร่วมมือกันทำงานเกิดจากการเสริมพลังความรู้ความสามารถจากแรงงานทุกระดับ ตั้งแต่แรงงานไร้ฝีมือ แรงงานฝีมือปานกลาง แรงงานชำนาญงาน แรงงานเทคนิคและแรงงานวิชาชีพ ความบกพร่องในคุณภาพของแรงงานเพียงส่วนเดียวอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพผลผลิตและประสิทธิภาพของงานได้ ตัวอย่างเช่น ถ้าผู้บริหารการศึกษาที่บกพร่องในคุณภาพ (ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มโนทัศน์เกี่ยวกับงาน) กำหนดให้ครูอาจารย์ประจำรายวิชาภาษาอังกฤษ ไปปฏิบัติการสอนในรายวิชาอุตสาหกรรมศึกษา ซึ่งครูผู้นั้นไม่เคยศึกษาอบรมมาก่อน อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนและอาจสร้างเจตคติที่ผิดพลาดบางประการแก่ผู้เรียนรุ่นนั้นได้กรณีดังกล่าวอาจประเมินได้ว่าบุคลากรขององค์กรที่ควรได้รับการพัฒนา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา และครูอาจารย์

2.1.3.3 ความมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากร

สมพงศ์ เกษมสิน (2513 : 534 - 535) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากรไว้ 2 ประการ คือ

1) ความมุ่งหมายขององค์การ (institutional objectives) เป็นความมุ่งหมายที่เน้นหนักในแง่ของส่วนรวม ได้แก่

- 1.1) เพื่อสร้างความสนใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร
- 1.2) เพื่อเสนอแนะวิธีปฏิบัติงานที่ดีที่สุด
- 1.3) เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้ได้ผลสูงสุด
- 1.4) เพื่อลดความสิ้นเปลืองและป้องกันอุบัติเหตุในการทำงาน
- 1.5) เพื่อจัดวางมาตรฐานในการทำงาน
- 1.6) เพื่อพัฒนาฝีมือในการทำงานของบุคคล
- 1.7) เพื่อพัฒนาการบริหารโดยเฉพาะการบริหารด้านบุคคลให้มีความพอใจ
- 1.8) ฝึกฝนคนไว้เพื่อความก้าวหน้าของงานและการขยายองค์กร
- 1.9) สนองบริการอันมีประสิทธิภาพแก่สาธารณะและ/หรือผู้มาติดต่อ

2) ความมุ่งหมายส่วนบุคคล (employee objectives) หมายถึง ความมุ่งหมายของข้าราชการ พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติอยู่ในองค์การหรือหน่วยงาน ความมุ่งหมายส่วนบุคคลนี้ ได้แก่

- 2.1) เพื่อความก้าวหน้าในการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง
- 2.2) เพื่อพัฒนาท่าที บุคลิกภาพในการทำงาน
- 2.3) เพื่อพัฒนาฝีมือในการทำงานโดยการทดลองปฏิบัติ
- 2.4) เพื่อฝึกฝนการใช้พินิจจยในการตัดสินใจ
- 2.5) เพื่อเรียนรู้งานและลดการเสี่ยงอันตรายในการทำงาน
- 2.6) เพื่อปรับปรุงสภาพการทำงานให้ดีขึ้น
- 2.7) เพื่อส่งเสริมและสร้างขวัญในการทำงาน
- 2.8) เพื่อเข้าใจนโยบายและความมุ่งหมายขององค์การที่ปฏิบัติงานอยู่ให้ดีขึ้น
- 2.9) เพื่อให้มีความพอใจในการปฏิบัติงาน

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2525 : 213) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากรว่า

- 1) เพื่อแก้ไขการทำงานที่ด้อยประสิทธิภาพ เช่น ใช้วิธีการที่ผิด ปฏิบัติงานล่าช้า หย่อนคุณภาพมีทัศนคติต่องานในทางที่ผิด
- 2) เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพในการทำงาน เช่น หลักการ ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติเพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดีกว่าที่เป็นอยู่
- 3) เพื่อเตรียมบุคคลให้พร้อมที่จะรับตำแหน่งสูงขึ้นหรือสำหรับงานที่ได้รับมอบหมายในอนาคต
- 4) เพื่อสร้างความเข้าใจ การสื่อสารในหลักการสำหรับคนในระดับเดียวกันหรือต่างระดับ ให้เกิดการประสานงานและร่วมมือกันทำงานได้ดีขึ้น

2.1.3.4 หลักการพัฒนาบุคลากร

เมธี ปิณฑานนท์ (2529 : 107-108) ได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาบุคลากรไว้ ดังนี้

- 1) ประสิทธิภาพของระบบงานขึ้นอยู่กับทักษะของสมาชิก ของคณะบุคคลในองค์การ ประสิทธิภาพของปัจเจกบุคคลจะเพิ่มขึ้น ถ้าระบบงานให้โอกาสหรือจัดการพัฒนาความสามารถของบุคลากร
- 2) การพัฒนาเป็นกิจกรรม ที่เริ่มตั้งแต่การรับบรรจุเข้าทำงาน ไปจนกระทั่งครบวาระเกษียณการพัฒนาเป็นความต้องการที่บุคลากรทุกคนต้องการให้มีอยู่ตลอดไป
- 3) ระบบงานจะต้องให้โอกาสแก่บุคลากรได้พัฒนาประสบการณ์อย่างกว้างขวางและในหลาย ๆ โปรแกรม เพื่อสมาชิกทุกคนในระบบงาน
- 4) โปรแกรมต่างๆ ในการพัฒนาบุคคลจัดทำขึ้น เพื่อให้โอกาสแก่ปัจเจกบุคคลได้พัฒนาตนเอง
- 5) ความมุ่งประสงค์เบื้องต้นของโปรแกรมพัฒนา ก็เพื่อให้ระบบโรงเรียนสามารถบรรลุเป้าประสงค์ โดยมุ่งที่การเรียนรู้ของบุคลากรในอันที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพของตน เพื่องานที่ได้รับมอบหมาย

6) การพัฒนาเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล ซึ่งจะทำให้บุคคลสามารถและตั้งใจที่จะเสียสละตนให้กับเป้าประสงค์ของระบบโรงเรียน อันจะเป็นการจูงใจบุคคลให้ทราบว่าการพัฒนาเป็นทางที่ก่อให้เกิดความพอใจที่ต้องการ

7) โปรแกรมการพัฒนามุ่งที่จะให้ได้รับความต้องการในการพัฒนาของระบบทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นหน่วย กลุ่มหรือปัจเจกบุคคล ดังนั้นการวางแผนการพัฒนาจะต้องเกี่ยวข้องกับการทบทวนบทบาทขององค์การ บทบาทของแต่ละหน่วยงาน และบทบาทของแต่ละบุคคลในแต่ละหน่วยงาน รวมทั้งวิธีการที่จะให้หน่วยงานแต่ละหน่วยก้าวหน้ากว่าที่เป็นอยู่ จนไปถึงบทบาทในอุดมคติด้วย

8) ระบบโรงเรียนในอนาคตจะต้องมีการกระจายอำนาจมากขึ้น โดยมุ่งที่จะสร้างให้ปัจเจกบุคคลมีประสิทธิผลในงานที่จะได้รับมอบหมายให้ทำ และอุทิศตนให้กับเป้าประสงค์ของหน่วยงาน

9) ระบบโรงเรียนมีความต้องการที่จะต้องจัดให้มีการวางแผนกำลังคน เพื่อพัฒนาบุคคลที่มีอยู่และบุคคลที่สรรหาใหม่

สรุปได้ว่า หลักการพัฒนาบุคลากร จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) ควรตอบสนองความต้องการขององค์กร
- 2) ควรมีการวางแผนในการพัฒนาบุคลากร
- 3) ควรตอบสนองความต้องการของบุคลากร
- 4) ควรสนองความต้องการของชุมชนที่องค์กรนั้นตั้งอยู่

การพัฒนาบุคลากร นับเป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นมากในการบริหารงานบุคลากร และเป็นกระบวนการที่จะต้องกระทำต่อเนื่องกันไปตลอดระยะเวลาที่องค์กรดำเนินอยู่ ซึ่งมีวิธีการพัฒนาบุคลากรแตกต่างกันออกไปในแต่ละหน่วยงาน

2.1.3.5 กระบวนการพัฒนาบุคลากร

กระบวนการพัฒนาบุคลากร การพัฒนาบุคลากรนั้น สามารถแบ่งการดำเนินการเป็นขั้นตอนได้ 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การหาความจำเป็นในการพัฒนาบุคคล หรือหาปัญหาที่ต้องแก้โดยวิธีการพัฒนาบุคคล
- 2) การวางแผนในการพัฒนาบุคคล
- 3) การดำเนินการในการพัฒนาบุคคล
- 4) การติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคคล

กระบวนการในพัฒนาบุคคล และขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการดำเนินการที่สำคัญและจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ จะขาดเสียมิได้และในการพัฒนาบุคลากรนั้นจะต้องดำเนินการตามกระบวนการดังกล่าวอย่างสอดคล้องต่อเนื่อง และสัมพันธ์กันอย่างครบวงจร โดยเริ่มจากการหาความจำเป็นใน

การพัฒนาบุคลากร การวางแผนในการพัฒนาบุคลากร การดำเนินการพัฒนาบุคลากร และการติดตามประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การหาความจำเป็น ในการพัฒนาบุคลากร หรือหาปัญหาที่จะต้องพัฒนาบุคลากร การสำรวจความต้องการบุคลากรนั้น ชีรุฒิ ประทุมพรรัตน์ (2539 : 63) ได้เสนอแนะว่า องค์กรพึงกระทำเป็นระยะเพื่อทราบระดับความต้องการว่าสูงพอนำไปทำโปรแกรมขึ้นหรือไม่ ที่น่าสนใจคือบุคลากรได้ร่วมในการพัฒนาบุคลากรอยู่ด้วย ซึ่งแนวโน้มจะเกิดความพึงพอใจสูงและมีระดับขวัญสูงในการปฏิบัติงานตามมา

2) การวางแผน ในการพัฒนาบุคลากรมีกิจกรรมที่ต้องกำหนดในการวางแผนการพัฒนาบุคลากรอยู่หลายประการ เช่น จะจัดโปรแกรมอะไร ด้วยวิธีการอย่างไร เรื่องอะไรควรอยู่ในการวางแผนระยะยาว อะไรเป็นสิ่งที่ต้องรีบทำ สิ่งที่จะก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามแผนที่มื่อะไรบ้าง ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นจะมีวิธีการขจัดปัญหานั้นอย่างไร ตลอดจนการวางแผนในด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการบริหาร การพัฒนาบุคลากรการกำหนดตัวบุคลากรที่จะรับผิดชอบ การวางแผนในการพัฒนาบุคคลนั้นโดยทั่วไปจะดำเนินการ ดังนี้

2.1) การกำหนดขอบข่ายของการพัฒนากำลังคน โดยกำหนดว่าจะพัฒนากำลังคนโดยวิธีการใดบ้าง เพื่อที่จะแก้ปัญหาของหน่วยงานโดยกำหนดเป็นงานหรือโครงการ เช่น การฝึกอบรม การส่งบุคคลไปศึกษา ฝึกอบรม ทุน การพัฒนาโดยกระบวนการปฏิบัติงาน การพัฒนาด้วยตนเอง การพัฒนาทีมงานหรือพัฒนาองค์กร

2.2) การวางแผนดำเนินการพัฒนาบุคคล ในแต่ละวิธีหรือในแต่ละเรื่อง กำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย ขั้นตอนในการดำเนินงาน และแผนการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนว่าจะดำเนินการเมื่อไร

2.3) กำหนดผู้รับผิดชอบว่ามีผู้ได้รับมอบงานใด อย่างไร

2.4) กำหนดงบประมาณค่าใช้จ่ายว่า ในการพัฒนาบุคลากรในแต่ละเรื่องหรือแต่ละโครงการจะใช้งบประมาณจากหมวดไหน จำนวนเท่าไร

2.5) กำหนดระบบ วิธีการติดตาม และประเมินผล ในการพัฒนาบุคคลว่าจะติดตามผลและประเมินผลอย่างไร

2.6) จัดทำโครงการและเสนอผลมีอำนาจเพื่อพิจารณาอนุมัติโครงการ

3) การดำเนินการพัฒนาบุคคล เป็นการดำเนินการพัฒนาบุคคลตามที่ได้วางแผนไว้ตามระยะเวลา หรือปฏิทินการปฏิบัติงานที่กำหนด

4) การติดตามและประเมินผล การติดตามและประเมินผลการพัฒนากำลังคนวิธีต่างๆตามแผนที่กำหนดไว้ว่าได้ดำเนินการไปตามแผนงาน วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้แค่ไหน การติดตามและประเมินผลงานนั้น อาจดำเนินการได้เป็นสามระยะคือ

4.1) การติดตามและประเมินผล ในระหว่างการดำเนินการพัฒนาบุคลากร

4.2) ประเมินผล หลังจากการเสร็จสิ้นการพัฒนาบุคลากร หรือหลังจากสิ้นสุดโครงการ

4.3) การติดตาม และประเมินผล ภายหลังจากที่บุคคลนั้นเสร็จสิ้นจากการกลับไปปฏิบัติงานในระยะหนึ่ง เพื่อจะได้ทราบว่าผู้นั้นได้นำผลการพัฒนาบุคลากรไปใช้ประโยชน์แก่เขาอย่างไรบ้าง

กล่าวโดยสรุป กระบวนการในการพัฒนาบุคลากรนั้นเป็นไปในลักษณะของกระบวนการบริหารงานบุคคล หรือการบริหารงานด้านต่างๆ ทั่วไป แต่ได้มีบางขั้นตอนที่แยกออกมาให้เด่นชัดขึ้น เพื่อจะดำเนินการได้ดียิ่งขึ้น

2.1.3.6 แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร

การดำเนินการพัฒนาบุคลากรมีแนวทางการปฏิบัติอยู่สองแนวทางคือ การฝึกอบรม (training) และการศึกษา (education or further study)

พนัส หันนาคินทร์ (2526 : 32) ได้อธิบายถึงความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการฝึกอบรม เน้นความสามารถเฉพาะอย่างในการปฏิบัติงานส่วนการศึกษาเป็นการเน้นถึงความพยายามที่จะเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจหรือเจตคติของผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพของงานได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาความหมายของการศึกษาอย่างกว้างขวางแล้วการฝึกอบรมก็เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

สุรศักดิ์ นานานุกูล และคนอื่นๆ (2527 :179) ได้อธิบายความแตกต่างของการฝึกอบรมกับการศึกษาไว้ว่าการฝึกอบรมเป็นกรรมวิธีที่จัดขึ้นในช่วงเวลาที่สั้นกว่าการใช้การศึกษา ส่วนการศึกษาเป็นกรรมวิธีที่จัดขึ้นในช่วงเวลายาวนานเป็นการเรียนการสอนตามหลักสูตรมาตรฐานของกระทรวง ทบวง หรือสภาการศึกษาแห่งชาติ และมีได้มุ่งฝึกทักษะให้มีประสบการณ์เพื่อประกอบอาชีพเพียงอย่างเดียวเท่านั้นการศึกษายังจะมุ่งจัดประสบการณ์หลายอย่างให้กับผู้เรียนอีกด้วย

อุทัย หิรัญโต (2531 : 108) กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การพัฒนาบุคลากรไม่ว่าแนวทางใดมีความมุ่งหมายเพื่อการเพิ่มผลผลิตขององค์การให้เพิ่มขึ้น เมื่อองค์การมีผลผลิตมากขึ้น บุคลากรที่ร่วมกิจกรรมจะมีโอกาสได้รับผลตอบแทนและผลประโยชน์มากขึ้นด้วย

2.1.3.7 วิธีการต่างๆ ที่องค์กรใช้ในการพัฒนาบุคลากร

วิธีการพัฒนาบุคลากร มีวิธีการอยู่หลายวิธีซึ่งมีผู้ให้แนวคิดไว้หลายคน ขึ้นอยู่กับหน่วยงานหรือองค์กรจะเลือกใช้วิธีใดตามโอกาสและความเหมาะสมดังนี้

ภิญโญ สาร (2519 : 164-166) ได้กล่าวถึงวิธีการพัฒนาบุคลากรที่สำคัญมี 7 วิธี คือ

1) วิธีศึกษางานไปพร้อม ๆ กับ การปฏิบัติงาน (on - the - job - study) เป็นวิธีสะดวกและง่าย เช่น ครูบรรจุใหม่ยังไม่รู้จักงานดีพอ ก็ให้ศึกษาจากครูที่บรรจุมาก่อนหรือเป็นครูพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ เป็นต้น

2) การปฐมนิเทศ (vestibule training or orientation) เป็นวิธีก่อนที่จะบรรจุครูจะมีการแนะนำระเบียบการปฏิบัติต่าง ๆ สภาพแวดล้อมที่โรงเรียนตั้งอยู่ ผู้บริหารการศึกษาหรือครูใหญ่จะเป็นผู้ทำการปฐมนิเทศก็

3) วิธีทำงานในฐานะลูกมือ หรือเป็นผู้ช่วยไปพลางก่อน (apprenticeship training) เช่น การให้เป็นผู้ช่วยครูใหญ่ เป็นต้น

4) วิธีฝึกงานต่อจากทฤษฎี (internship training) วิธีนี้เป็นวิธีร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนวิชาชีพหรือสถาบันการศึกษาเฉพาะกับหน่วยงานวิชาชีพนั้น ๆ เช่น วิทยาลัยครูกับโรงเรียนประถมศึกษาในการฝึกสอนหลังจากที่จบจากวิทยาลัยครูแล้ว

5) วิธีฝึกระยะสั้น (learner training) เวลาโรงเรียนขาดครูกระทันหัน เช่น การฝึกอบรมครูประชาบาลระยะสั้น

6) วิธีให้ไปศึกษาในสถานศึกษาบางแห่งนอกเวลาทำงานหรือใช้เวลาบางส่วนของการทำงานไปรับการศึกษา (outside courses) คือ การที่โรงเรียนอนุญาตให้ครูไปศึกษาวิชาที่โรงเรียนต้องการ เช่น ส่งครูไปเรียนวิชาครูเพิ่มเติม

7) วิธีให้ไปศึกษาใหม่หรือศึกษาต่อเพิ่มเติม (retraining or upgrading) วิธีนี้เป็นการเพิ่มวุฒิของครูให้มีความรู้ดีขึ้นอาจจะส่งไปศึกษาต่อตามวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถ

แนวความคิดเริ่มต้นเกี่ยวกับขีดความสามารถ ได้ถูกจำกัดความโดย McClelland (1993) โดยให้ความหมายของขีดความสามารถไว้ว่า หมายถึง บุคลิกลักษณะที่เป็นพื้นฐาน ของปัจเจกบุคคล ซึ่งมีส่วนในการทำนายผลการปฏิบัติงานที่ดีและ/หรือตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในงาน ขีดความสามารถประกอบด้วยแรงขับ (Motives) ลักษณะ (Traits) แนวคิด/ความคิดของตน (Self-Concepts) ทักษะ (Attitude) หรือคุณค่า (Values) ความรู้ในเนื้อหา (Content Knowledge) หรือ ความรู้-ความคิด (Cognitive) หรือทักษะเชิงพฤติกรรม (Behavioral Skills) ที่สามารถวัดได้หรือเชื่อถือซึ่งประกอบกันทำให้บุคคลแต่ละคนได้รับความสำเร็จในการทำงานแตกต่างกัน

ความสามารถในนิยามของ Boyatzis (อ้างใน ดนัย เทียนพุ่ม, 2546) สรุปได้ว่าเป็นสิ่ง ที่มีอยู่ในตัวบุคคลซึ่งกำหนดพฤติกรรมของบุคคลเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการของงานภายใต้ปัจจัยสภาพแวดล้อมขององค์การ และทำให้บุคคลมุ่งมั่นไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ และเขาได้ กำหนดระดับของความสามารถ (Level of Competency) ไว้ 3 ระดับ ได้แก่ 1) แรงจูงใจและคุณ ลักษณะ 2) ภาพลักษณ์/แนวคิดของตนเองและบทบาททางสังคม 3) ทักษะ

Spencer และ Spencer (1993) ได้กล่าวถึงขีดความสามารถไว้ว่า ขีดความสามารถคือคุณลักษณะของบุคคลที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลต่อความมีประสิทธิภาพของเกณฑ์ที่ใช้ และการทำงานที่ดีขึ้นกว่าเดิม

ธำรงค์ดี คงคาสวัสดิ์ (2548) อธิบายความหมายของ Competency ว่าหมายถึงคุณลักษณะ เช่น ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ความเชื่อ ตลอดจนพฤติกรรมของบุคคลที่จะสามารถปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จได้

จากนิยามความหมายที่นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า ขีดความสามารถมุ่งเน้นไปที่การประสบความสำเร็จตั้งแต่ในระดับบุคคลไปจนถึงความสำเร็จในระดับการดำเนินธุรกิจขององค์การ โดยขีดความสามารถของบุคลากรภายใน องค์การที่มีองค์ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และมีคุณลักษณะส่วนบุคคล (Attribute) ที่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่

ที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งขีดความสามารถเหล่านั้นสามารถสร้างความแตกต่างที่ทำให้บุคคลนั้นประสบความสำเร็จ ซึ่งจะนำไปสู่การประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจขององค์กรด้วยเช่นกัน

2.1.5 การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources Development Potential Building)

การพัฒนาศักยภาพ เป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาทั้งความคิดและแนวทางการปฏิบัติที่มุ่งเน้นการทำความเข้าใจปัญหาและอุปสรรค ที่ยับยั้งการดำเนินการของรัฐบาล องค์กรระหว่างประเทศและองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐหรือที่รู้จักกันในนาม NGOs จากการตระหนักถึงเป้าหมายในการดำเนินการในการพัฒนาว่าสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เกิดบรรลุเป้าหมายและการสร้างความยั่งยืนให้ เกิดขึ้นคือการเพิ่มความสามารถในการที่จะให้ชุมชนได้มีความสามารถบรรลุการพัฒนา การเสริมสร้างศักยภาพอาจดำเนินการในระดับต่างๆ ดังนี้ คือ การเสริมสร้างศักยภาพในระดับบุคคล การเสริมสร้างศักยภาพในระดับบุคคลต้องมีการ พัฒนาของเงื่อนไขที่ให้ผู้เข้าร่วมแต่ละคนสร้างและเสริมสร้างความรู้ที่มีอยู่และทักษะ นอกจากนี้ การเสริมสร้างศักยภาพยังช่วยสร้างเงื่อนไขที่จะช่วยให้บุคคลที่จะมีส่วนร่วมใน “กระบวนการของ การเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง” การเสริมสร้างศักยภาพระดับสถาบัน การเสริมสร้างศักยภาพในระดับสถาบันควรมีส่วนร่วมช่วยเหลือการเสริมสร้างศักยภาพสถาบันที่มีอยู่ก่อนในประเทศกำลังพัฒนา แทนการสร้างสถาบันใหม่ การเสริมสร้างศักยภาพโครงสร้างองค์กรและการเสริมสร้างศักยภาพวิธีการที่มี ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ (ฐนันดรศักดิ์ บวรนนท์กุล, 2557)

การเสริมสร้างศักยภาพ ระดับสังคม การเสริมสร้างศักยภาพในระดับสังคม บทเรียนการพัฒนาในอดีตที่สอนให้เรารู้และตระหนักว่า การพัฒนานั้นจำเป็นจะต้องให้ บุคคลในพื้นที่เข้าร่วมและพัฒนา ทุกชุมชนมีต้นทุนมนุษย์และต้นทุนทางสังคมวัฒนธรรมที่สามารถ นำมาพัฒนาและต่อยอด การพัฒนาต้องอาศัยระยะเวลาที่ยาวนาน แต่นั่นจะเป็นการสร้าง ความ ยั่งยืนและเป็นแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม การเสริมสร้างศักยภาพคงไม่ต่างอะไรจากแนวคิด ที่ว่า ” เราจะสอนให้คนในชุมชนจับปลาเป็น หรือเราจะจับปลาไปให้คนในชุมชนแทน ” (ฐนันดรศักดิ์ บวรนนท์กุล, 2557)

นอกจากนี้ยังมีแนวทางในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยนำเอาหลักการที่ดำเนินการด้าน การพัฒนาศักยภาพชุมชน (Community Capacity Building) มาใช้เพราะสิ่งหนึ่งที่พบมากในการเสริมสร้างศักยภาพ คือ การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนโดยทั่วไป ศักยภาพชุมชน (Community Capacity Building) จะประกอบด้วยมิติดังต่อไปนี้

- 1) มิติด้านชุมชน (Community domain) ซึ่งประกอบด้วย พลังอำนาจในชุมชน ประวัติศาสตร์ข้อมูลชุมชน ความขัดแย้งในชุมชน ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม
- 2) มิติด้านสถาบัน (Institutional domain) ประกอบด้วยด้านอิทธิพลของสถาบัน บทบาท ทรัพยากรของสถาบัน นโยบาย วาทกรรม การตอบสนอง
- 3) มิติด้านการเชื่อมโยง (Linking domain) ประกอบด้วยเครือข่ายระหว่างองค์กร ทั้งที่ อยู่ในระบบและนอกระบบ ปฏิสัมพันธ์ การร่วมมือ การตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน

4) **มิติด้านการเรียนรู้ (Knowledge domain)** ประกอบด้วย ปฏิบัติในเชิงวิพากษ์ ในความตระหนักถึงพลังอำนาจ กระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่ตรงกับความต้องการ ของชุมชน

5) **มิติด้านทักษะและความสามารถ (Skills and abilities domains)** ประกอบด้วย ด้าน ภาวะผู้นำ ความเชื่อถือได้ความสามารถในการแก้ไขปัญหา

6) **มิติด้านการถ่ายโอนทรัพยากร (Resource Transfer domain)** ประกอบด้วย การเคลื่อนย้ายทรัพยากร

2.1.6 แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21

Bloom (1971) กล่าวถึงการให้การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 จะมีความสร้างสรรค์ ทำทนาย และซับซ้อน เป็นการศึกษาที่จะทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอย่างเต็มไปดด้วยสิ่งทำทนาย และปัญหา รวมทั้งโอกาสและสิ่งที่เป็นไปได้ใหม่ๆ ที่น่าตื่นเต้น สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะเป็นสถานศึกษาที่มีหลักสูตรแบบยึดโครงการเป็นฐาน (project based curriculum) เป็นหลักสูตรที่ให้ นักศึกษาเกี่ยวข้องกับปัญหาในโลกที่เป็นจริงเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ และคำถามเกี่ยวกับอนาคตเชิงวัฒนธรรม สังคม และสากล ภาพของสถานศึกษาจะเปลี่ยนจากการเป็น สิ่งก่อสร้างเป็นภาพของการเป็นศูนย์รวมประสาท (nerve centers) ที่ไม่จำกัดอยู่แต่ในห้องเรียน แต่ จะเชื่อมโยงอาจารย์ นักศึกษาและชุมชน เข้าสู่ศูนย์กลางแห่งความรู้ทั่วโลก อาจารย์เองจะเปลี่ยนจาก การเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือให้นักศึกษาสามารถเปลี่ยนสารสนเทศเป็น ความรู้ และนำความรู้เป็นเครื่องมือสู่การปฏิบัติและให้เป็นประโยชน์ เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ และต้องมีการสร้างวัฒนธรรมการสืบค้น (create a culture of inquiry) กล่าวถึงในศตวรรษที่ 21 การให้การศึกษาตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom's Taxonomy of Learning) จะเปลี่ยนไป

St George's College (ม.ป.ป.) การเน้นทักษะการเรียนรู้ขั้นที่สูงขึ้น (higher order learning skills) โดยเฉพาะทักษะการประเมินค่า (evaluating skills) จะถูกแทนที่โดยทักษะการ นำเอาความรู้ใหม่ไปใช้อย่างสร้างสรรค์ (ability to use new knowledge in a creative way) ใน อดีตที่ผ่านมา นักศึกษาไปมหาวิทยาลัยเพื่อใช้เวลาในการเรียนรายวิชาต่างๆ เพื่อรับเกรด และเพื่อให้ จบการศึกษา แต่ในปัจจุบันจะพบปรากฏการณ์ใหม่ที่แตกต่างไป เช่น การเรียนการสอนที่ช่วยให้ นักศึกษาได้เตรียมตัวเพื่อใช้ชีวิตในโลกที่เป็นจริง (life in the real world) เน้นการศึกษาตลอดชีวิต (lifelong learning) ด้วยวิธีการสอนที่มีความยืดหยุ่น (flexible in how we teach) มีการกระตุ้น และจูงใจให้ผู้เรียนมีความเป็นคนเจ้าความคิดเจ้าปัญญา (resourceful) ที่ยังคงแสวงหาการเรียนรู้แม้ จะจบการศึกษาออกไป ลักษณะของหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 จะเป็นหลักสูตรที่เน้นคุณลักษณะเชิง วิพากษ์ (critical attributes) เชิงสหวิทยาการ (interdisciplinary) ยึดโครงการเป็นฐาน (project-based) และขับเคลื่อนด้วยการวิจัย (research - driven) เชื่อมโยงท้องถิ่นชุมชนเข้ากับภาคประเทศ และโลก ในบางโอกาสนักเรียนสามารถร่วมมือ (collaboration) กับโครงการต่างๆ ได้ทั่วโลก เป็น หลักสูตรที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง พหุปัญญา เทคโนโลยีและมัลติมีเดีย ความรู้พื้นฐานเชิงพหุสำหรับ ศตวรรษที่ 21 และการประเมินผลตามสภาพจริง รวมทั้งการเรียนรู้จากการให้บริการ (service) ก็ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

ธีรวิ ทองเจือ และ ปรีดี ทুমเมฆ (2560) กล่าวว่า ภาพของห้องเรียนจะขยายกลายเป็นชุมชนที่ใหญ่ขึ้น (greater community) นักศึกษามีคุณลักษณะเป็นผู้ชี้นำตนเองได้ (self - directed) มีการทำงานทั้งอย่างเป็นอิสระและอย่างร่วมมือกันคนอื่น หลักสูตรและการสอนจะมีลักษณะ ทำทนายสำหรับนักเรียนทุกคน และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล หลักสูตรจะไม่เน้นการยึดตำราเป็นตัวขับเคลื่อน (textbook-driven) หรือแบบแยกส่วน (fragmented) เช่นในอดีต แต่จะเป็นหลักสูตรแบบยึดโครงงานและการบูรณาการ การสอนทักษะและเนื้อหาจะไม่เป็นจุดหมายปลายทาง (as an end) เช่นที่เคยเป็นมา แต่นักศึกษาจะต้องมีการเรียนรู้ผ่านการวิจัยและการปฏิบัติในโครงงาน การเรียนรู้จากตำราจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ความรู้ (knowledge) จะไม่หมายถึงการจดจำข้อเท็จจริงหรือตัวเลข แต่จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการวิจัยและการปฏิบัติโดยเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์เก่าที่มีอยู่ ทักษะและเนื้อหาที่ได้รับจะเกี่ยวข้องและมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติในโครงงาน จะไม่จบลงตรงที่การได้รับทักษะและเนื้อหาแล้วเท่านั้น การประเมินผลจะเปลี่ยนจากการประเมินความจำและความไม่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจต่อการนำไปปฏิบัติได้จริง ไปเป็นการประเมินที่ผู้ถูกประเมินมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองด้วย (self - assessment) ทักษะที่คาดหวังสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่เรียนรู้ผ่านหลักสูตรที่เป็นสหวิทยาการบูรณาการ ยึดโครงงานเป็นฐาน และอื่นๆ ได้แก่ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (learning and innovation skills) 2) ทักษะชีวิตและอาชีพ (life and career skills) ทักษะ สารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (information, media and technology skills) ที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือ (collaboration) ในการทำงานเป็นทีม การคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) ในปัญหาที่ซับซ้อน การนำเสนอด้วยวาจาและด้วยการเขียน การใช้เทคโนโลยี ความเป็นพลเมืองดี การฝึกปฏิบัติอาชีพ การวิจัย และการปฏิบัติสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น

ดังนั้น การให้การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนะ (perspectives) จากกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิม (tradition paradigm) ไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ (new paradigm) ที่ให้โลกของนักศึกษาและโลกความเป็นจริงเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่ไปไกลกว่าการได้รับความรู้แบบง่าย ๆ ไปสู่การเน้นพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์การ ทัศนคติเชิงบวก ความเคารพตนเอง นวัตกรรม ความสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร และเหนืออื่นใด คือความสามารถใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ (the ability to handle knowledge effectively in order to use it creatively) ถือเป็นทักษะที่สำคัญจำเป็นสำหรับการเป็นนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นสิ่งที่ทำทนายในการที่จะพัฒนาเรียนเพื่ออนาคต ให้นักศึกษามีทักษะ ทัศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพส่วนบุคคลเพื่อเผชิญกับอนาคตด้วยภาพในทางบวก (optimism) ที่มีทั้งความสำเร็จและมีความสุข

2.1.7 การจัดการเรียนรู้

ประไพ ฉลาดคิด (2548 : 4-5) ได้กล่าวองค์ประกอบของการสอนไว้ว่า ควรมีองค์ประกอบต่อไปนี้ในชั้นเรียน

1) **ผู้สอน** ผู้สอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งต่อการสอน เพราะต้องเป็นผู้รู้หลักสูตร และนำเนื้อหาสาระมาดำเนินการสอน มีการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ตลอดเวลาของการเรียน

การสอน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในบทเรียน มีทักษะกระบวนการ และมีเจตคติที่ดีตามเจตนารมณ์ของบทเรียนและหลักสูตร นอกจากนั้นครูยังต้องมีความสามารถใช้สื่อประกอบการสอน และสอนให้ตรงตามจุดประสงค์ที่ได้วางไว้ทำให้การสอนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

2) **ผู้เรียน** ผู้เรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสอน เพราะการสอนจะเกิดขึ้นได้ จำเป็นต้องมีผู้เรียนเป็นผู้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ต่างๆ ที่ผู้สอนจัดให้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามจุดประสงค์ของการสอนที่ตั้งไว้

3) **กิจกรรมการเรียนการสอน** กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบอีกประการหนึ่ง ที่มีความสำคัญมากต่อการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นออกแบบโดยผู้สอนและผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ จนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีการวัดผลและประเมินผลตามที่ผู้สอนได้วางแผนไว้

4) **บริบทในการเรียนการสอน** ในการสอนที่ต้องการให้เกิดผลที่ดีทั้งต่อผู้สอนและผู้เรียนนั้น สภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงอันได้แก่ ความเหมาะสมของสีในห้องเรียน การถ่ายเทของอากาศ ทิศทางลม เสียงรบกวนจากภายนอกห้องเรียน เช่น เสียงรถยนต์วิ่งผ่านไปมา กลิ่นเหม็นจากตลาดสด เป็นต้น

ไพศาล หวังพานิช (2526) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า การสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของการจัดการศึกษา เพราะเป็นการนำหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติให้เกิดผลตามที่มุ่งหวังไว้ คุณภาพของการศึกษาจะดีหรือไม่เพียงใดนั้นย่อมเป็นผลโดยตรงจากการสอนเป็นประการสำคัญ ดังนั้นในการสอนแต่ละครั้งไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาวิชาใดก็ตาม ควรจะมีองค์ประกอบพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอนดังนี้

1) **จุดมุ่งหมายการสอน** ก่อนจะเริ่มต้นสอนครูผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตร แล้วกำหนดจุดมุ่งหมายของการสอนให้ชัดเจนว่า หลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอนแล้ว ครูผู้สอนประสงค์จะให้นักเรียนเรียนรู้อะไรบ้าง และมีความสามารถทำอะไรได้บ้าง จุดมุ่งหมายในการสอนควรกำหนดให้อยู่ในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม (Behavioral Objectives) ซึ่งสามารถสังเกตได้และวัดได้

2) **พฤติกรรมพื้นฐานของผู้เรียน** ก่อนที่ครูจะทำการสอนในเรื่องใด หากครูได้ทราบสภาพพื้นฐานของผู้เรียนก่อน ก็จะทำให้สามารถจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพได้อย่างเต็มที่

3) **การเรียนการสอน** เป็นขั้นตอนที่ครูจะทำการสอนในเนื้อหาวิชาจริงๆ ครูผู้สอนอาจเลือกใช้เทคนิควิธีสอนต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับวัย และสภาพพื้นฐานของผู้เรียน โดยคำนึงถึงลักษณะของเนื้อหาวิชาด้วยว่า จะแบ่งเนื้อหาวิชาเป็นหน่วยย่อยได้อย่างไร หน่วยย่อยใดควรสอนก่อนหรือหลัง และเนื้อหาในแต่ละหน่วยย่อยนั้นจะใช้อุปกรณ์ชนิดใดเข้าช่วย

4) **การวัดและประเมินผล** เป็นการตรวจสอบผลการเรียนการสอนเพื่อจะได้ทราบว่า ภายหลังจากผ่านการเรียนการสอนแล้ว ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ดีขึ้นเพียงไร อยู่ในเกณฑ์น่าพอใจหรือไม่โดยเทียบกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนที่ครูกำหนดไว้ก่อนการเรียนการสอน

สรุปองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1) **ผู้สอน** ผู้สอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งต่อการสอน เพราะต้องเป็นผู้รู้หลักสูตร และนำเนื้อหาสาระมาดำเนินการสอน มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตลอดเวลาของการเรียน การสอน

2) **ผู้เรียน** เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งบุคลิกภาพ สติปัญญา ความถนัด ความสนใจและความสมบูรณ์ของร่างกาย อีกทั้งการสอนจะเกิดขึ้นได้นั้นจำเป็นต้องมีผู้เรียนเป็นผู้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ต่างๆ ที่ผู้สอนจัดให้

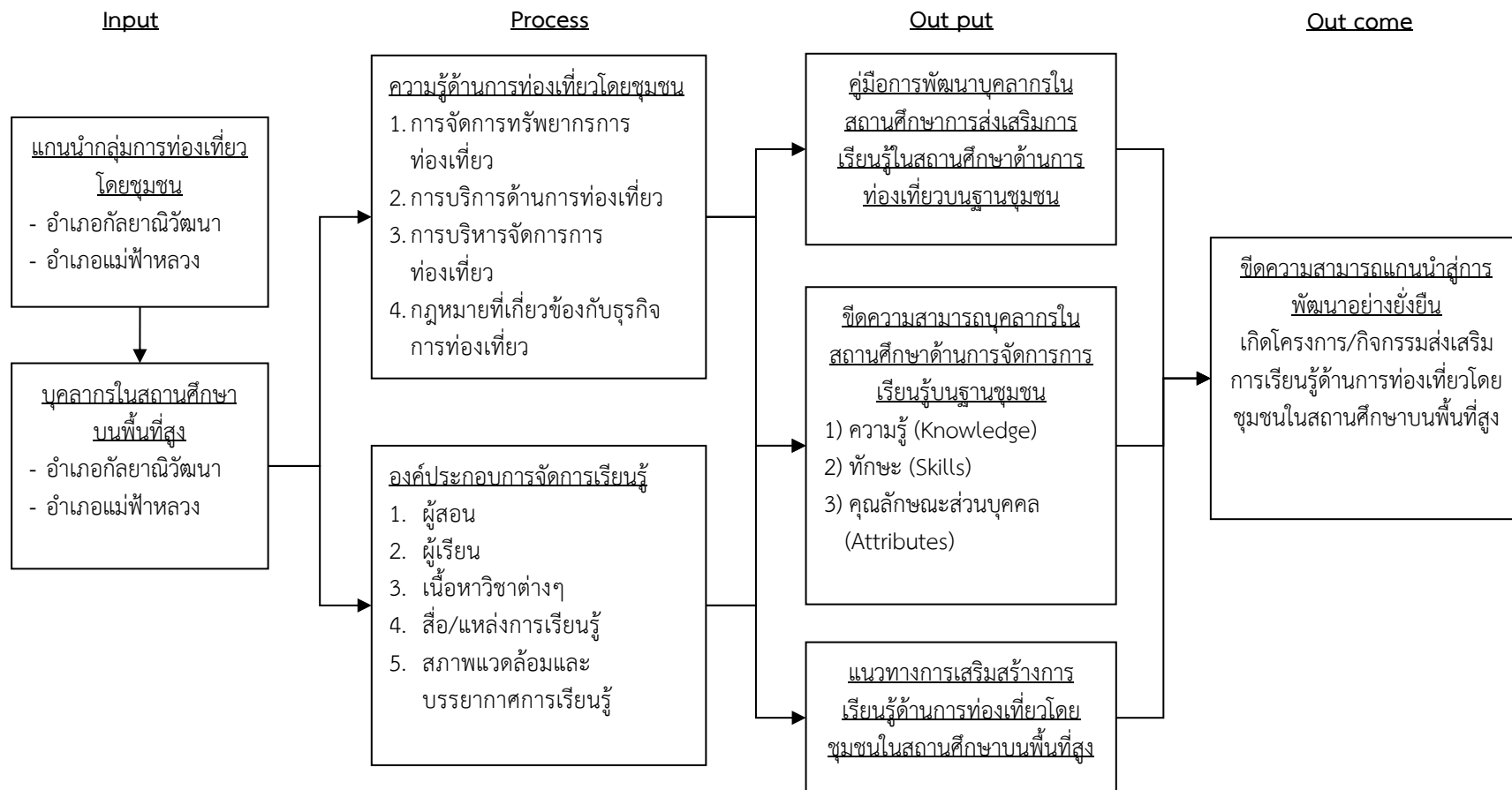
3) **เนื้อหาวิชาต่างๆ** ซึ่งผู้สอนจะต้องจัดเนื้อหาวิชาให้มีความสัมพันธ์กัน มีความน่าสนใจ เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น รวมทั้งสภาพสิ่งแวดล้อมของการจัดการเรียนรู้

4) **สื่อ/แหล่งการเรียนรู้** ได้แก่ อุปกรณ์ช่วยในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5) **สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้** ในการสอนที่ต้องการให้เกิดผลดีทั้งผู้สอนและผู้เรียนนั้น สภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึง

2.2 กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้แนวคิดหลักด้านองค์ประกอบของขีดความสามารถ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skills) 3) คุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) ในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาบนพื้นที่สูง ให้สามารถจัดการเรียนรู้สู่ผู้เรียนในสถานศึกษาตามบริบทของพื้นที่ ซึ่งประกอบไปด้วย การ วิเคราะห์ วางแผน และออกแบบ ตั้งแต่ 1) ผู้สอน 2) ผู้เรียน 3) เนื้อหาวิชาต่างๆ 4) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ 5) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ เป็นต้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) การจัดการทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว 3) การให้บริการด้านการท่องเที่ยว และ 4) การตลาดท่องเที่ยว ที่จะช่วยส่งเสริมความยั่งยืนให้ชุมชนบนพื้นที่สูงได้ แสดงในรูปภาพที่ 2

รูปภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเพิ่มขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมงานพัฒนาการศึกษาด้านชุมชน 3) พัฒนาคู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรในสถาบันการศึกษาด้านพื้นที่สูงที่มีกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดย ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกจากประชากรเป้าหมายดังต่อไปนี้

1) คัดเลือกสถานศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่เป้าหมายที่มีการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องด้วยเหตุผล คือ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย “กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น และผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพ มีความสุขในการเรียนรู้อย่างแท้จริง และเป็นช่วงชั้นปีที่สำคัญซึ่งต้องตัดสินใจสายการเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง (ตารางที่ 1) ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 22 แห่ง จาก 2 อำเภอเป้าหมาย คือ อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 8 แห่ง และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย จำนวน 14 แห่ง

ซึ่งปัจจุบันสำนักงานสถิติแห่งชาติเปิดเผย จำนวนคนว่างงานในปี 2017 มีจำนวนสิ้นประมาณ 449,000 คน เป็นคนจบการศึกษาระดับอุดมศึกษามากที่สุด ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ นักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ มองว่าหลักสูตรการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาของไทยยังเป็นหลักสูตรที่ผลิตแรงงาน เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดเมื่อ 5 ปีที่แล้ว ดังนั้นทักษะของผู้เพิ่งจบการศึกษาใหม่จะไม่ตอบโจทย์กับความต้องการของตลาดแรงงานปัจจุบัน ขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วจะมีความตื่นตัวในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ตรงกับโลกที่ผันผวนตลอดเวลา จึงเสนอแนวทางการรับมือที่ประเทศไทยควรทำ คือ (1) สถาบันการศึกษา องค์กรเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ ต้องช่วยกันปรับทักษะแรงงานไทยทั้งหมดให้มีความสามารถและความรู้ เพื่อตอบรับความผันผวนของตลาด (2) เราต้องเพิ่มแรงงานที่จำเป็นต่อตลาดบ้านเราเพื่อให้คนของเรามีรายได้เพิ่มขึ้น เช่น ในภาคการท่องเที่ยว ภาคบริการ และอุตสาหกรรมอาหารที่ประเทศไทยขาดแคลนแรงงานจำนวนมาก (กานท์กลอน รักธรรม, ระบบออนไลน์, ม.ป.ป.)

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อสถานศึกษาเป้าหมายใช้ในการศึกษาจำแนกตามจังหวัด อำเภอ และตำบล

จังหวัด/อำเภอ	ตำบล	ชื่อสถานศึกษา	ประเภทการศึกษา	สังกัด	จำนวน
เชียงใหม่ อำเภอภักดีนิวัฒนา	บ้านจันทร์	1) โรงเรียนสามัคคีสันม่วง	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชม. 6	4
		2) โรงเรียนบ้านจันทร์	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชม. 6	
		3) โรงเรียนมัธยมภักดีนิวัฒนาเฉลิมพระเกียรติ	ม.ต้น-ม.ปลาย	สพม.ชม. 34	
		4) โรงเรียนสหมิตรวิทยา	อนุบาล-ม.ปลาย	สช.ชม.	
	แจ่มหลวง	5) โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชม. 6	3
		6) โรงเรียนบ้านห้วยยา	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชม. 6	
		7) โรงเรียนบ้านขุนแม่รวม	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชม. 6	
เชียงราย อำเภอแม่ฟ้าหลวง	แม่แดด	8) โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชม. 6	1
	เทอดไทย	1) โรงเรียนบ้านพญาไพร	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร. 3	4
		2) โรงเรียนบ้านแม่หม้อ	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร. 3	
		3) โรงเรียนบ้านจะดี	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร. 3	
		4) โรงเรียนสามัคคีพัฒนา	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร. 3	
	แม่สลองใน	5) โรงเรียนรัฐราษฎร์วิทยา	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร. 3	4
		6) โรงเรียนบ้านมนตรีวิทยา	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร. 3	
		7) โรงเรียนดอยแสนใจ (ตชด.อนุสรณ์)	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร. 3	
		8) โรงเรียนบ้านห้วยผึ้ง	อนุบาล-ม.ปลาย	สพป.ชร. 3	
	แม่สลองนอก	9) โรงเรียน ตชด. ทพท. เฉลิมพระเกียรติการทำอากาศยานฯ	ม.ต้น	ตชด. ที่ 32	1
		10) โรงเรียนบ้านกลาง	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร. 3	2
		11) โรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม	ม.ต้น-ม.ปลาย	สพม.ชร. 36	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด/อำเภอ	ตำบล	ชื่อสถานศึกษา	ประเภทการศึกษา	สังกัด	จำนวน
	แม่ฟ้าหลวง	12) โรงเรียนบ้านป่าชางนาเงิน	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร. 3	3
		13) โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร. 3	
		14) โรงเรียนบ้านห้วยไร่สามัคคี	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร. 3	
				รวมทั้งสิ้น	22

2) ทำความเข้าใจกับสถานศึกษาเป้าหมาย เพื่อคัดเลือกเฉพาะสถานศึกษาที่มีความสนใจจะเข้าร่วมการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (ตารางที่ 2) ซึ่งพบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 12 แห่งจาก 2 อำเภอเป้าหมาย คือ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 6 แห่ง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย จำนวน 5 แห่ง โดยมีโรงเรียนที่อยู่นอกพื้นที่เป้าหมายสนใจเข้าร่วมเพิ่มเติม ได้แก่ อำเภอเชียงแสน จำนวน 1 แห่ง

3) สถานศึกษาที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม ส่งตัวแทนผู้รับผิดชอบกิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาความรู้และทักษะร่วมกันต่อไป (ตารางที่ 2) ซึ่งมีจำนวนตัวแทนทั้งสิ้น 11 ราย จากสถานศึกษาใน 3 อำเภอ คือ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 6 ราย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย จำนวน 4 ราย และอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จำนวน 1 ราย

ตารางที่ 2 แสดงรายชื่อสถานศึกษาที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมและจำนวนตัวแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรม

จังหวัด/อำเภอ	ตำบล	ชื่อสถานศึกษา	จำนวนครู ผู้รับผิดชอบ กิจกรรม
เชียงใหม่ อำเภอกัลยาณิ วัฒนา	บ้านจันทร์	1) โรงเรียนสามัคคีสันม่วง	1
		2) โรงเรียนบ้านจันทร์	1
		3) โรงเรียนมัธยมกัลยาณิวัฒนาเฉลิมพระ เกียรติ	1
		4) โรงเรียนสหมิตรวิทยา	1
	แจ่มหลวง	5) โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง	1
		6) โรงเรียนบ้านห้วยยา	1
เชียงราย อำเภอแม่ฟ้าหลวง	แม่สลองใน	1) โรงเรียนดอยแสนใจ (ตชด.อนุสรณ์)	1
	แม่สลองนอก	2) โรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม	1
	แม่ฟ้าหลวง	3) โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง	1
		4) โรงเรียนบ้านห้วยไร่สามัคคี	1
อำเภอเชียงแสน	บ้านแซว	5) โรงเรียนแม่แอบวิทยาคม	1
รวมทั้งสิ้น			11

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้สำหรับศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เพื่อทราบถึงเบื้องหลังความรู้และทักษะด้านการศึกษาและงานพัฒนาในองค์กรและพื้นที่ ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาและวุฒิการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งในสถานศึกษา ประสบการณ์สอน ประสบการณ์เป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว (ภาคผนวก ก)

3.2.2 แบบทดสอบความรู้และ/หรือทักษะก่อนและหลังการถ่ายทอดความรู้ (Pretest-Posttest) ประกอบไปด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำนวน 12 ข้อ ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน จำนวน 20 ข้อ ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน จำนวน 20 ข้อ และความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 20 ข้อ (ภาคผนวก ก)

3.2.3 การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อให้เกิด

1) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นบุคลากรด้านแนวทางพัฒนาทางการศึกษาในองค์กรและในพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงขีดความสามารถและความพร้อมของบุคลากรรวมถึงทัศนคติต่องานพัฒนา

2) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นบุคลากรด้านการท่องเที่ยว รวมถึงความคิดเห็นด้านแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงทัศนคติและความพร้อมของบุคลากรต่องานพัฒนา

3.2.4 ถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Knowledge Exchanging) ทั้งจากนักวิชาการ ตัวแทนกลุ่มการท่องเที่ยวในพื้นที่ และบุคลากรในสถานศึกษาในพื้นที่ ประกอบไปด้วย

1) หลักการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบไปด้วย (1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวและการจัดการ (2) การให้บริการด้านการท่องเที่ยว (3) การบริหารจัดการท่องเที่ยว (4) การตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงหลักการพัฒนา เป้าหมาย และสถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่

2) การจัดการเรียนรู้ ทั้งจากนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ สู่บุคลากรในสถานศึกษาในพื้นที่ ซึ่งประกอบไปด้วย (1) ผู้สอน (2) ผู้เรียน (3) เนื้อหาวิชาต่างๆ (4) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ (5) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการศึกษาในพื้นที่สอดคล้องกับฐานชุมชน และส่งผลต่อองค์ประกอบของความยั่งยืนในพื้นที่สูง

3.2.5 กิจกรรมระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อร่วมกัน

1) ค้นหา รวบรวมองค์ความรู้ทั้งด้านการท่องเที่ยว และการศึกษามูลฐานชุมชนเป็นสำคัญ และเพื่อวางแผน ออกแบบรูปแบบ เนื้อหา และกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ให้กับคนในพื้นที่เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวและการศึกษาในพื้นที่โดยมุ่งพัฒนาภายใต้ฐานชุมชนอย่างยั่งยืน

2) ค้นหาปัญหา รวบรวมองค์ความรู้ด้านฐานชุมชนและร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อวางแผนพัฒนาทางการศึกษาที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการศึกษาของคนในพื้นที่โดยมุ่งพัฒนาภายใต้ฐานชุมชนที่มีอยู่อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน

3.2.6 กิจกรรมถอดบทเรียน (Lesson Learned) เพื่อให้ได้มาซึ่ง

1) กระบวนการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาในด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวในสถานศึกษามูลฐานชุมชน เพื่อนำไปพัฒนาเป็นคู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาในพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนที่เหมาะสม

2) แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง เพื่อการส่งเสริมงานพัฒนาด้านการศึกษาบนฐานชุมชน

3.2.7 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านพฤติกรรม และบทบาทการมีส่วนร่วม

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ ดังนี้

1) จัดเวทีประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา บุคลากรในสถานศึกษา รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Knowledge Exchanging) ทั้งจากนักวิชาการ ตัวแทนกลุ่มการท่องเที่ยวในพื้นที่ และบุคลากรในสถานศึกษาในพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงหลักการพัฒนา เป้าหมาย และสถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ และค้นหาผู้สนใจการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษา

2) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางด้านการจัดการเรียนรู้ ทั้งจากนักวิชาการสู่บุคลากรในสถานศึกษาในพื้นที่ เพื่อหารือแนวทางการส่งเสริมการศึกษาในพื้นที่สอดคล้องกับฐานชุมชน และส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบของความยั่งยืนในพื้นที่สูง

3) จัดเวทีร่วมกับตัวแทนบุคลากรในสถานศึกษาที่มีความสนใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และระดมความคิดเห็น เพื่อวางแผน ออกแบบรูปแบบเนื้อหา และกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในสถานศึกษา โดยมุ่งพัฒนาภายใต้ฐานชุมชนอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน

4) ส่งแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมที่เป็นตัวแทนจากแต่ละโรงเรียน โดยแจ้งเป็นหนังสือขอความอนุเคราะห์ แนบแบบทดสอบไปกับจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (email) ให้กับครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมที่เป็นตัวแทนจากแต่ละโรงเรียน ซึ่งได้จัดทำแบบทดสอบใน 2 รูปแบบคือ PDF ไฟล์ และ Electronic Form (Google Form) เพื่อความสะดวกในการตอบแบบทดสอบในรูปแบบออนไลน์ และกำหนดระยะเวลาและช่องทางในการส่งแบบทดสอบคืน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ แปรผล สรุปผล และรายงานผลต่อไป

5) การจัดประชุมผู้รับผิดชอบกิจกรรมจากแต่ละสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อถอดบทเรียนด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนที่ได้นำไปปฏิบัติ จากนั้นนำผลที่ได้ไปพัฒนาเป็นคู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง

3.4 การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งมีตัวแปรที่เกี่ยวข้องและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยใช้สถิติเชิงบรรยายหรือสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการบรรยายคุณลักษณะของข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) มัธยฐาน (Median) พิสัย (Range) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ทดสอบค่าเฉลี่ย (Paired Sample t-test) มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย

- 1) ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล
- 2) ความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม
- 3) ทดสอบความแตกต่างของความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

สมมติฐานด้านความรู้ด้านการท่องเที่ยว

H0 : ระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวก่อนและหลังไม่แตกต่างกัน

H1 : ระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวก่อนและหลังแตกต่างกัน

3.4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตและนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่และจัดเชื่อมโยงตามขั้นตอนและลำดับเวลาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และจะทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อความชัดเจนมากยิ่งขึ้นและทำการสังเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลทั้งหมดตามระบบเหตุผลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา (Description) มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย

- 1) กระบวนการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง
- 2) แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง

3.5 การแปลผลข้อมูล

การแปลผลข้อมูลมีตัวแปรที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1) **ความรู้ความเข้าใจ** ประกอบไปด้วย 4 ประเด็นหลัก คือ 1) เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำนวน 12 ข้อ 2) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน จำนวน 20 ข้อ 3) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน จำนวน 20 ข้อ และ 4) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 20 ข้อ โดยให้คะแนนข้อละ 1 คะแนน รวมทั้งสิ้น 72 คะแนน มีการแบ่งช่วงคะแนนตามระดับความรู้ดังนี้

(คะแนนเต็ม 12)		(คะแนนเต็ม 20)		(คะแนนเต็ม 72)	
ช่วงคะแนน	ระดับความรู้	ช่วงคะแนน	ระดับความรู้	ช่วงคะแนน	ระดับความรู้
10 - 12	มากที่สุด	16 - 20	มากที่สุด	55 - 72	มากที่สุด
7 - 9	มาก	11 - 15	มาก	37 - 54	มาก
4 - 6	ปานกลาง	6 - 10	ปานกลาง	19 - 36	ปานกลาง
0 - 3	น้อย	0 - 5	น้อย	0 - 18	น้อย

จากนั้นนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยกำหนดค่าดังนี้

(คะแนนเต็ม 12)		(คะแนนเต็ม 20)		(คะแนนเต็ม 72)	
คะแนนเฉลี่ย	ระดับความรู้	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความรู้	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความรู้
9.01 – 12.00	มากที่สุด	15.01 – 20.00	มากที่สุด	54.01 – 72.00	มากที่สุด
6.01 – 9.00	มาก	10.01 – 15.00	มาก	36.01 – 54.00	มาก
3.01 – 6.00	ปานกลาง	5.01 – 10.00	ปานกลาง	18.01 – 36.00	ปานกลาง
0.00 – 3.00	น้อย	0.00 – 5.00	น้อย	0.00 – 18.00	น้อย

2) เปรียบเทียบระดับความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม การทดสอบความแตกต่างของความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม โดยทดสอบค่าเฉลี่ย (Paired Sample t-test) โดยมีสมมติฐานการศึกษาความรู้ด้านการท่องเที่ยวก่อนและหลังดังนี้

H0 : ระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวก่อนและหลังไม่แตกต่างกัน

H1 : ระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวก่อนและหลังแตกต่างกัน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเพิ่มขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมงานพัฒนาการศึกษาบนฐานชุมชน 3) พัฒนาคู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน สามารถแสดงผลการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 ขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง

การศึกษาขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีกระบวนการศึกษาประกอบไปด้วย การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย การศึกษาลักษณะส่วนบุคคล ทักษะที่เกี่ยวข้อง และความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถอธิบายผลการศึกษาได้ดังนี้

4.1.1 การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้จัดประชุมเพื่อหารือและสร้างความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายเพื่อค้นหาสถานศึกษาที่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีกระบวนการดังนี้

4.1.1.1 การหารือผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้นัดพบผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อหารือและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายงานพัฒนา และหรือแนวทางการในการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ซึ่งกำกับดูแล 2 พื้นที่เป้าหมายดังนี้

1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้นัดพบผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ (รูปภาพที่ 3)

1.1) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 (สพป.ชร.3)

1.2) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย เขต 36 (สพม.ชร.36)

รูปภาพที่ 3 พบผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ผลการเข้าพบผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ทำให้ทราบถึงนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่ส่งเสริมให้สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น – มัธยมศึกษาตอนปลาย จัดการเรียนการสอนส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำ และเป็นห้องเรียนที่ไม่ยึดติดกับแผนการเรียนที่เน้นแต่วิชาการ โดยให้จัดห้องเรียนตามความสนใจของนักเรียนและบริบทของพื้นที่ เช่น ห้องเรียนกีฬา ห้องเรียนอาหาร เป็นต้น

2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ในอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้นัดพบผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องดังนี้ (รูปภาพที่ 4)

- 2.1) ศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่
- 2.2) เวทีประชุมสภากาแพ ณ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่
- 2.3) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 (สพป.ชม.6)
- 2.4) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ เขต 34 (สพม.ชม.34)
- 2.5) ผู้อำนวยการโรงเรียนสมิทรวิทยา ซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.)

รูปภาพที่ 4 พบผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอภักดีวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ผลการประชุมหรือพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอภักดีวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งในระดับการศึกษาประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา (สพป.ชม.6 และ สพม.ชม. 34) ได้ตอบรับแนวทางการพัฒนาและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยได้มีการนัดหมายเพื่อประชุมทำความเข้าใจร่วมกับผู้อำนวยการสถานศึกษาเป้าหมายที่เกี่ยวข้องอีกครั้งหนึ่ง เพื่อค้นหาสถานศึกษาที่สนใจจะเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา

ส่วนในเวทีสภากาแฟ มีผู้เข้าร่วมจากหลากหลายหน่วยงาน ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการพูดคุยเพื่อต้องการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม รวมถึงประเด็นเรื่องการมีงานทำของเยาวชนที่จบการศึกษาในระดับต่างๆ ที่ยังคงเป็นประเด็นปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยเมื่อผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือจากประสบการณ์ที่ผ่านมาที่ประชุมมีมติเห็นชอบ

ในการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเพื่อให้เป็นสะพานเชื่อมไปประเด็นพัฒนาในด้านอื่นๆ ต่อไป

4.1.1.2 การหาหรือผู้อำนวยการสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้นัดพบผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูวิชาการของโรงเรียนเป้าหมายใน 2 พื้นที่ ดังนี้

1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัยได้เข้าพบผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูวิชาการที่เกี่ยวข้อง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 (สพป.ชร.3) และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย เขต 36 (สพม.ชร.36) เพื่อทำความเข้าใจในงานพัฒนาร่วมกัน และค้นหาแกนนำที่เหมาะสม (รูปภาพที่ 5)

รูปภาพที่ 5 พบผู้อำนวยการและตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาจากสถานศึกษาเป้าหมายในสังกัด สพป.ชร.3 และ สพม.ชร.36

ผลการประชุมพบว่า มีผู้อำนวยการสถานศึกษาและตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาผู้เข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 (สพป.ชร.3) จำนวน 30 ราย จาก 17 สถานศึกษา โดยมีโรงเรียนตั้งอยู่นอกพื้นที่เป้าหมายจำนวน 1 โรงเรียน เข้าร่วมการประชุม คือ โรงเรียนในอำเภอเชียงแสน ดังแสดงรายชื่อโรงเรียนในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 โรงเรียนที่เข้าร่วมการประชุมทำความเข้าใจในอำเภอแม่ฟ้าหลวง

ตำบล	ชื่อสถานศึกษา	ประเภทการศึกษา	สังกัด
อำเภอแม่ฟ้าหลวง			
เทอดไทย	1) โรงเรียนบ้านพญาไพร	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3
	2) โรงเรียนบ้านแม่หม้อ	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3
	3) โรงเรียนบ้านจะดี	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3
	4) โรงเรียนสามัคคีพัฒนา	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3
	5) โรงเรียนพญาไพรไตรมิตร	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3
	6) โรงเรียนบ้านเทอดไทย	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3
แม่ฟ้าหลวง	7) โรงเรียนบ้านป่าช่างนาเงิน	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3
	8) โรงเรียนบ้านห้วยไร่สามัคคี	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3
	9) โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3
แม่สลองนอก	10) โรงเรียนบ้านกลาง	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3
	11) โรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม	ม.ต้น-ม.ปลาย	สพม.ชร.36
แม่สลองใน	12) โรงเรียนรัฐราษฎร์วิทยา	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3
	13) โรงเรียนบ้านมนตรีวิทยา	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3
	14) โรงเรียนดอยแสนใจ (ตชด.อนุสรณ์)	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3
	15) โรงเรียนบ้านห้วยผึ้ง	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3
	16) โรงเรียน ตชด. ททท. เฉลิมพระเกียรติ การทำอากาศยานฯ	ม.ต้น	ตชด. ที่ 32
อำเภอเชียงแสน			
บ้านแซว	17) โรงเรียนแม่แอบวิทยาคม	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3

หลังจากประชุมทำความเข้าใจแล้ว ได้มีการสำรวจความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในสถานศึกษา โดยผลพบว่า มีโรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 5 โรงเรียน ดังมีรายชื่อโรงเรียนตามตารางที่ 4 หลังจากการตอบรับเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว ผู้วิจัยได้นัดหมายทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน โดยให้สถานศึกษาส่งตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาผู้รับผิดชอบกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เข้าร่วมกิจกรรมครั้งต่อไป เพื่อวางแผนกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันต่อไป

ตารางที่ 4 โรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมในอำเภอแม่ฟ้าหลวง

ตำบล	ชื่อสถานศึกษา	ประเภทการศึกษา	สังกัด
อำเภอแม่ฟ้าหลวง			
แม่ฟ้าหลวง	1) โรงเรียนบ้านห้วยไร่สามัคคี	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3
	2) โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3
แม่สลองนอก	3) โรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม	ม.ต้น-ม.ปลาย	สพม.ชร.36
แม่สลองใน	4) โรงเรียนดอยแสนใจ (ตชด.อนุสรณ์)	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3
อำเภอเชียงแสน			
บ้านแซว	5) โรงเรียนบ้านแม่แอบ	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชร.3

2) อำเภอภักดีนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้เข้าพบครูวิชาการและครูที่เกี่ยวข้องจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 (สพป.ชม.6) ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาส และได้นัดหมายเข้าพบผู้อำนวยการ ครูวิชาการและบุคลากรโรงเรียนสหมิตรวิทยา ซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) เพื่อทำความเข้าใจในงานพัฒนาร่วมกัน และค้นหาแกนนำที่เหมาะสม

รูปภาพที่ 6 พบบุคลากรทางการศึกษาจากโรงเรียนเป่าหมายในสังกัด สพป.ชม.6 และ สช.

พบว่า มีตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 11 ราย จาก 7 โรงเรียนเป้าหมายสังกัด สพป.ชม.6 และจำนวน 5 ราย จาก 1 โรงเรียนเป้าหมายสังกัด สช. รวมถึงเจ้าอาวาสวัดห้วยบง ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ดังแสดงรายชื่อโรงเรียนในตารางที่ 5 โดยตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาให้ความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนบ้านจันทร์ซึ่งมีลักษณะการเรียนการสอนแบบ Project Based Learning (PBL) อยู่แล้ว แต่เป็นการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนเจ้าอาวาสวัดห้วยบงนั้น มีความสนใจที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณีชาติพันธุ์ปกากะญอ โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ได้อีกแห่งหนึ่ง

ตารางที่ 5 โรงเรียนที่เข้าร่วมการประชุมทำความเข้าใจในอำเภอกัลยาณิวัฒนา

ตำบล	ชื่อสถานศึกษา	ประเภทการศึกษา	สังกัด
แจ่มหลวง	1) โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชม.6
	2) โรงเรียนบ้านห้วยยา	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชม.6
	3) โรงเรียนบ้านขุนแม่รวม	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชม.6
บ้านจันทร์	4) โรงเรียนสามัคคีสันม่วง	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชม.6
	5) โรงเรียนบ้านจันทร์	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชม.6
	6) โรงเรียนมัธยมกัลยาณิวัฒนาเฉลิมพระเกียรติ	ม.ต้น-ม.ปลาย	สพม.ชม.34
	7) โรงเรียนสหมิตรวิทยา	อนุบาล-ม.ปลาย	สช.
แม่แดด	8) โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชม.6

หลังจากประชุมทำความเข้าใจได้สำรวจความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในสถานศึกษาพบว่า มีโรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 6 โรงเรียน ดังมีรายชื่อโรงเรียนตามตารางที่ 6 โดยผู้วิจัยได้นัดหมายทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน และให้สถานศึกษาส่งตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาผู้รับผิดชอบกิจกรรมเข้าร่วมกิจกรรมครั้งต่อไป เพื่อวางแผนกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน

ตารางที่ 6 โรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมในอำเภอกัลยาณิวัฒนา

ตำบล	ชื่อสถานศึกษา	ประเภทการศึกษา	สังกัด
แจ่มหลวง	1) โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชม.6
	2) โรงเรียนบ้านห้วยยา	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชม.6
บ้านจันทร์	3) โรงเรียนสามัคคีสันม่วง	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชม.6
	4) โรงเรียนบ้านจันทร์	อนุบาล-ม.ต้น	สพป.ชม.6
	5) โรงเรียนมัธยมกัลยาณิวัฒนาเฉลิมพระเกียรติ	ม.ต้น-ม.ปลาย	สพม.ชม.34
	6) โรงเรียนสหมิตรวิทยา	อนุบาล-ม.ปลาย	สช.

4.1.2 คุณลักษณะส่วนบุคคล

ข้อมูลทั่วไปของบุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนจาก 2 พื้นที่เป้าหมาย คือ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย จำนวน 5 ราย และอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 6 ราย ที่ตอบรับเข้าร่วมกิจกรรม ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา แสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไป	อำเภอแม่ฟ้าหลวง (n = 5)		อำเภอกัลยาณิวัฒนา (n = 6)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	2	40.00	1	16.67
หญิง	3	60.00	5	83.33
อายุ				
ต่ำกว่า 30 ปี	-	-	3	50.00
31 - 35 ปี	3	60.00	2	33.33
36 - 40 ปี	2	40.00	1	16.67
ระดับการศึกษา				
ปริญญาตรี	3	60.00	6	100.00
ปริญญาโท	2	40.00	-	-
สาขาวิชาที่จบ				
ภาษาอังกฤษ	4	80.00	5	83.33
ภาษาไทย	1	20.00	-	-
สังคม	-	-	1	16.67
วิจัยและการวัดผลประเมินผล	1	20.00	-	-

สามารถอธิบายผลการศึกษาได้ดังนี้

4.1.2.1 อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 5 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรม มีลักษณะส่วนบุคคลดังนี้
เพศ พบว่า เป็นเพศหญิงมากกว่าจำนวน (ร้อยละ 60.00) ส่วนเพศชายจำนวน (ร้อยละ 40.00)

อายุ พบว่า เกินกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 60.00) มีอายุระหว่าง 31 - 35 ปี ส่วนที่เหลือมีอายุระหว่าง 36 - 40 ปี (ร้อยละ 40.00) ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่า เกินกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 60.00) จบศึกษาในระดับปริญญาตรี ส่วนที่เหลือจบศึกษาในระดับปริญญาโท (ร้อยละ 40.00) ตามลำดับ

สาขาวิชาที่จบ พบว่า เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 80.00) จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ส่วนที่เหลือจบสาขาวิชาภาษาไทย และวิจัยและการวัดผลประเมินผล เท่ากัน (ร้อยละ 20.00) ตามลำดับ

4.1.2.2 อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 6 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรม มีลักษณะส่วนบุคคลดังนี้

เพศ พบว่า เกือบทั้งหมดเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 83.33) ส่วนที่เหลือเป็นเพศชาย (ร้อยละ 16.67)

อายุ พบว่า ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) มีอายุต่ำกว่า 30 ปี รองลงมา มีอายุระหว่าง 31 - 35 ปี และอายุระหว่าง 36 - 40 ปี (ร้อยละ 33.33 และ 16.67) ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่า ทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี

สาขาวิชาที่จบ พบว่า เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 83.33) จบจากสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ส่วนที่เหลือจบการศึกษาในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ (ร้อยละ 16.67)

4.1.3 ทักษะที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทักษะของบุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนจาก 2 พื้นที่เป้าหมาย คือ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ที่ตอบรับเข้าร่วมกิจกรรม ประกอบไปด้วย ประสพการณ์ด้านการสอน และประสพการณ์ในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว แสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ทักษะที่เกี่ยวข้อง	อำเภอแม่ฟ้าหลวง		อำเภอกัลยาณิวัฒนา	
	(n = 5)		(n = 6)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประสพการณ์สอน (ปี)				
ไม่เกิน 5 ปี	2	40.00	4	66.67
6 - 10 ปี	3	60.00	2	33.33
ต่ำสุด – สูงสุด	2- 9		2 - 10	
ค่าเฉลี่ย	6.20		5.67	
ประสพการณ์สอนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว				
ไม่มี	5	100.00	6	100.00
ท่านเคยเป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวหรือไม่				
ไม่มี	3	60.00	5	83.33
ที่พัก	2	40.00	1	16.67
นำเที่ยว	1	20.00	-	-

สามารถอธิบายผลการศึกษาดังนี้

4.1.3.1 อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ตัวแทนบุคลากรทางการศึกษามีประสบการณ์ในด้านการสอน และการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ดังนี้

ประสบการณ์สอน ในภาพรวมมีประสบการณ์สอนเฉลี่ยอยู่ที่ 6.20 ปี น้อยที่สุดเท่ากับ 2 ปี และมากที่สุดเท่ากับ 9 ปี พบว่าเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 60.00) มีประสบการณ์สอน 6 - 10 ปี ส่วนที่เหลือมีประสบการณ์สอนไม่เกิน 5 ปี (ร้อยละ 40.00) ตามลำดับ

ประสบการณ์สอนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว พบว่า ทั้งหมดไม่มีประสบการณ์สอนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 100.00)

เป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว พบว่า เกินกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 60.00) ไม่เคยเป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว ส่วนหนึ่งเคยเป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวด้านที่พัก และการนำเที่ยว (ร้อยละ 40.00 และ 20.00) ตามลำดับ

4.1.3.2 อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ตัวแทนบุคลากรทางการศึกษามีประสบการณ์ในด้านการสอน และการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ดังนี้

ประสบการณ์สอน ในภาพรวมมีประสบการณ์สอนเฉลี่ยอยู่ที่ 5.67 ปี น้อยที่สุดเท่ากับ 2 ปี และมากที่สุดเท่ากับ 10 ปี พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งมีประสบการณ์สอนไม่เกิน 5 ปี (ร้อยละ 66.67) ส่วนที่เหลือมีประสบการณ์สอน 6 - 10 ปี (ร้อยละ 33.33)

ประสบการณ์สอนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว พบว่า ทั้งหมดไม่มีประสบการณ์สอนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 100.00)

เป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว พบว่า เกือบทั้งหมดไม่เคยเป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว (ร้อยละ 83.33) ส่วนหนึ่งเคยเป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวด้านที่พัก (ร้อยละ 16.67)

4.1.4 ระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

การศึกษาระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวของบุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนจาก 2 พื้นที่เป้าหมาย คือ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ที่ตอบรับเข้าร่วมกิจกรรม แสดงผลการศึกษาระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมแสดงในตารางที่ 9 และ ตารางที่ 10

ตารางที่ 9 ระดับความรู้ของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในอำเภอแม่ฟ้าหลวง

ความรู้ความเข้าใจ	คะแนนเต็ม	ร้อยละของระดับความรู้					คะแนนความรู้		
		(n = 5							
		มาก	ปานกลาง	น้อย	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย	แปลผล	
1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*	12	33.33	33.33	33.33	9	3	5.80	ปานกลาง	

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจ	คะแนนเต็ม	ร้อยละของระดับความรู้					คะแนนความรู้	
		(n = 5)					เฉลี่ย	แปลผล
		มาก	ปานกลาง	น้อย	สูงสุด	ต่ำสุด		
2) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน**	20	33.33	50.00	-16.67	13	6	9.40	ปานกลาง
3) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน**	20	50.00	33.33	16.67	14	10	12.00	มาก
4) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์**	20	16.67	50.00	33.33	11	5	7.60	ปานกลาง
ภาพรวม***	72	33.33	50.00	16.67	45	26	34.80	ปานกลาง

หมายเหตุ:					
ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับความรู้*	ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับความรู้**	ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับความรู้***
9.01 – 12.00	มากที่สุด	15.01 – 20.00	มากที่สุด	54.01 – 72.00	มากที่สุด
6.01 – 9.00	มาก	10.01 – 15.00	มาก	36.01 – 54.00	มาก
3.01 – 6.00	ปานกลาง	5.01 – 10.00	ปานกลาง	18.01 – 36.00	ปานกลาง
0.00 – 3.00	น้อย	0.00 – 5.00	น้อย	0.00 – 18.00	น้อย

4.1.4.1 อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

จากตารางที่ 9 ในภาพรวมพบว่า ระดับความรู้ของบุคลากรทางการศึกษาก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 34.80) มีคะแนนต่ำสุด 26 คะแนน และคะแนนสูงสุด 45 คะแนน สามารถอธิบายแต่ละประเด็นความรู้ได้ดังนี้

1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภาพรวมพบว่า มีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 5.80) มีคะแนนสูงสุด 9 คะแนน คะแนนต่ำสุด 3 คะแนน โดยพบว่ามีความรู้ อยู่ระดับ “มาก” ระดับ “ปานกลาง” และระดับ “น้อย” จำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 33.33) ตามลำดับ

2) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ภาพรวมพบว่า มีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 9.40) มีคะแนนสูงสุด 13 คะแนน คะแนนต่ำสุด 6 คะแนน โดยพบว่า ครึ่งหนึ่งมีความรู้ อยู่ระดับ “ปานกลาง” (ร้อยละ 50.00) รองลงมาบุคลากรมีความรู้ อยู่ระดับ “มาก” (ร้อยละ 33.33) และมีความรู้ อยู่ระดับ “น้อย” (ร้อยละ 16.67) ตามลำดับ

3) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน มีความรู้ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ย 12.00) มีคะแนนสูงสุด 14 คะแนน คะแนนต่ำสุด 10 คะแนน โดยพบว่า รองลงมา บุคลากรมีความรู้ระดับ “ปานกลาง” (ร้อยละ 33.33) และความรู้ระดับ “น้อย” (ร้อยละ 16.67) ตามลำดับ

4) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ภาพรวมพบว่า มีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 7.60) คะแนนสูงสุด 11 คะแนน คะแนนต่ำสุด 5 คะแนน โดยพบว่า ครึ่งหนึ่งมีความรู้ระดับ “ปานกลาง” (ร้อยละ 50.00) รองลงมาบุคลากรมีความรู้ระดับ “น้อย” (ร้อยละ 33.33) และมีความรู้ระดับ “มาก” (ร้อยละ 16.67)

ตารางที่ 10 ระดับความรู้ของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมในอำเภอกัลยาณิวัฒนา

ความรู้ความเข้าใจ	คะแนนเต็ม	ร้อยละของระดับความรู้					คะแนนความรู้			
		(n = 6)								
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย	แปลผล	
1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*	12	-	33.33	50.00	16.67	9	3	6.00	ปานกลาง	
2) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน**	20	16.67	33.33	50.00	-	16	8	11.17	มาก	
3) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน**	20	16.67	50.00	33.33	-	16	9	12.50	มาก	
4) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์**	20	-	-	83.33	16.67	10	5	7.67	ปานกลาง	
ภาพรวม***	72	-	50.00	50.00	-	48	28	37.33	มาก	

หมายเหตุ:

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับความรู้	ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับความรู้**	ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับความรู้***
9.01 – 12.00	มากที่สุด	15.01 – 20.00	มากที่สุด	54.01 – 72.00	มากที่สุด
6.01 – 9.00	มาก	10.01 – 15.00	มาก	36.01 – 54.00	มาก
3.01 – 6.00	ปานกลาง	5.01 – 10.00	ปานกลาง	18.01 – 36.00	ปานกลาง
0.00 – 3.00	น้อย	0.00 – 5.00	น้อย	0.00 – 18.00	น้อย

4.1.4.2 อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

จากตารางที่ 10 ในภาพรวมพบว่า บุคลากรทางการศึกษามีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 37.33) โดยมีคะแนนสูงสุด 48 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 28 คะแนน สามารถอธิบายแต่ละประเด็นความรู้ได้ดังนี้

1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภาพรวมพบว่า มีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 6.00) มีคะแนนสูงสุด 9 คะแนน คะแนนต่ำสุด 3 คะแนน โดยพบว่า ครึ่งหนึ่งมีความรู้ระดับ “ปานกลาง” (ร้อยละ 50.00) รองลงมาบุคลากรมีความรู้ระดับ “มาก” (ร้อยละ 33.33) และมีความรู้ระดับ “น้อย” (ร้อยละ 16.67) ตามลำดับ

2) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ภาพรวมพบว่า มีความรู้ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ย 11.17) มีคะแนนสูงสุด 16 คะแนน คะแนนต่ำสุด 8 คะแนน โดยพบว่า ครึ่งหนึ่งมีความรู้ระดับ “ปานกลาง” (ร้อยละ 50.00) รองลงมาบุคลากรมีความรู้ระดับ “มาก” (ร้อยละ 33.33) และมีความรู้ระดับ “มากที่สุด” (ร้อยละ 16.67) ตามลำดับ

3) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน ภาพรวมพบว่า มีความรู้ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ย 12.50) มีคะแนนสูงสุด 16 คะแนน คะแนนต่ำสุด 9 คะแนน โดยพบว่า ครึ่งหนึ่งมีความรู้ระดับ “มาก” (ร้อยละ 50.00) รองลงมาบุคลากรมีความรู้ระดับ “ปานกลาง” (ร้อยละ 33.33) และมีความรู้ระดับ “มากที่สุด” (ร้อยละ 16.67) ตามลำดับ

4) ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภาพรวมพบว่า มีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 7.67) มีคะแนนสูงสุด 10 คะแนน คะแนนต่ำสุด 5 คะแนน โดยพบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งมีความรู้ระดับ “ปานกลาง” (ร้อยละ 83.33) และมีความรู้ระดับ “น้อย” (ร้อยละ 16.67) ตามลำดับ

4.2 แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง โดยใช้กระบวนการวงจรเดมมิง (Deming Cycle) หรือการดำเนินงานตามวงจร PDCA เป็นแนวทางในการดำเนินการศึกษาและพัฒนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ 1) การวางแผนร่วมกัน 2) การลงมือปฏิบัติตามแผน 3) การประเมินผลเพื่อทบทวนกระบวนการที่ใช้ และ 4) การปรับแผนการปฏิบัติใหม่ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน สามารถอธิบายผลการศึกษาดังนี้

4.2.1 การวางแผนและออกแบบแผนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

จากผลการสำรวจความรู้และทักษะบุคลากรในสถานศึกษาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นตัวแทนจากแต่ละโรงเรียนส่วนมาก ยังขาดองค์ความรู้หรือประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว ดังนั้นผู้วิจัยจึงออกแบบแนวทางในการพัฒนาครูไปพร้อมๆ กับการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กับนักเรียนในโรงเรียน มีกระบวนการศึกษาและพัฒนาใน 2 ขั้นตอนหลัก ประกอบไปด้วย 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวให้บุคลากรในสถานศึกษา และ 2) การวางแผนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สามารถอธิบายได้ดังนี้ (รูปภาพที่ 7)

รูปภาพที่ 7 ประชุมหารือรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4.2.1.1 การสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนให้บุคลากรในสถานศึกษา

การสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวที่มิวิจัยได้ถ่ายทอดความรู้ผ่านประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ จนได้ผลผลิตคือกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีการบริหารจัดการโดยคนในชุมชน รวมถึงพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ คือการท่องเที่ยวในอำเภอแม่ฟ้าหลวง (ปี 2559 – ปัจจุบัน) และการท่องเที่ยวในอำเภอกัลยาณิวัฒนา (ปี 2555 – ปัจจุบัน) โดยใช้ Power Point Presentation ในการถ่ายทอดความรู้โดยเน้นการใช้รูปภาพเป็นส่วนใหญ่ประกอบการบรรยาย เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษารับรู้แนวทางของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ที่จะนำไปเสริมสร้างความรู้ให้กับนักเรียนในสถานศึกษา

4.2.1.2 การวางแผนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้จัดเตรียมแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ไว้ 3 ลักษณะ ได้แก่ แผนส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา ขอบเขตเนื้อหาในการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่อที่ประชุมเพื่อขอความเห็นชอบต่อการนำไปใช้เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษา ดังนี้

4.2.1.3 แผนส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา

ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งจะมีเนื้อหาที่แตกต่างกันตามระดับชั้น โดยมีเป้าหมาย คือ (1) ระดับมัธยมศึกษา

ปีที่ 1 เน้นการเรียนรู้เพื่อเป็นนักสำรวจน้อย (2) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 เน้นการเรียนรู้เพื่อเป็นเจ้าบ้านน้อย (3) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เน้นการเป็นนักธุรกิจน้อย (รูปภาพที่ 8) และเสนอให้ทดลองจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้โดยเปิดรับนักเรียนที่ระดับชั้น เริ่มต้นทดลองจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยที่ประชุมเห็นชอบในหลักการพัฒนานักเรียนที่มีระดับความยากตามระดับชั้น โดยจะเริ่มทดลองในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นอันดับแรก

รูปภาพที่ 8 แผนส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2) ขอบเขตเนื้อหาในการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เนื้อหาที่ใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้เพื่อเป็น “นักสำรวจน้อย” คือการสร้างประสบการณ์ในการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวและการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน โดยตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาจากแต่ละโรงเรียนได้ร่วมวางแผนใช้ชั่วโมงกิจกรรม (1 คาบ/สัปดาห์) ในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยจึงออกแบบขอบเขตเนื้อหาความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ใน 1 ปีการศึกษา (2 ภาคเรียนๆ ละ 18 สัปดาห์) มีรายละเอียดเนื้อหาดังนี้ (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 ขอบเขตเนื้อหาการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1

สัปดาห์ที่	หัวข้อการเรียนรู้
<u>ภาคเรียนที่ 1</u>	
1	ความหมายของการท่องเที่ยว และความสำคัญของการท่องเที่ยว
2	องค์ประกอบของการท่องเที่ยว
3	ประเภทของการท่องเที่ยว
4	การสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านธรรมชาติ 1
5	การสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านธรรมชาติ 2
6	การสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านธรรมชาติ 3
7	สรุปการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านธรรมชาติ
8	การสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านวัฒนธรรม 1
9	การสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านวัฒนธรรม 2
10	การสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านวัฒนธรรม 3
11	สรุปการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านวัฒนธรรม
12	การสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านภูมิปัญญา 1
13	การสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านภูมิปัญญา 2
14	การสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านภูมิปัญญา 3
15	สรุปการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านภูมิปัญญา
16	ความหมาย และความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
17	องค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
18	เป้าหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และประเมินทัศนคติผู้เรียนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยว
<u>ภาคเรียนที่ 2</u>	
1	ใบอนุญาตมัคคุเทศก์
2	การให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3	การให้บริการด้านการนำเที่ยว
4	การสำรวจกิจกรรมเพื่อการนำเที่ยวในบ้านตนเอง
5	การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษในกิจกรรมเพื่อการนำเที่ยวในบ้านตนเอง
6	การให้บริการด้านที่พักในชุมชน
7	การสำรวจการให้บริการด้านที่พักในชุมชน
8	การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการบริการด้านที่พักในชุมชน
9	การให้บริการด้านอาหารท้องถิ่น
10	การสำรวจอาหารท้องถิ่น
11	การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่น
12	การให้บริการด้านการเดินทางและยานพาหนะในชุมชน

ตาราง 11 (ต่อ)

สัปดาห์ที่	หัวข้อการเรียนรู้
13	การสำรวจการเดินทางและยานพาหนะในชุมชน
14	การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการเดินทางและยานพาหนะในชุมชน
15	การให้บริการด้านของที่ระลึกในชุมชน
16	การสำรวจของที่ระลึกในชุมชน
17	การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับของที่ระลึกในชุมชน
18	ประเมินทัศนคตินักเรียนต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการให้บริการด้านการท่องเที่ยว

3) แผนการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแล้ว สำหรับใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 (ระยะเวลา 18 สัปดาห์) เพื่อให้ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมสามารถนำไปทดลองปฏิบัติ โดยผู้วิจัยได้กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้สอน ผู้เรียน สื่อ เนื้อหา สถานที่/บรรยากาศในการเรียน มีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แผนการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1

สัปดาห์	หน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	ทักษะ / กระบวนการ	สื่อสำหรับครู ⁴	สื่อสำหรับนักเรียน
1	ความหมายของการท่องเที่ยว และความสำคัญของการท่องเที่ยว	บอกความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยวได้ รวมถึงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	1. การค้นคว้า - ให้นักเรียนหารูปภาพในนิตยสาร อสท. ที่สอดคล้องกับ 6 คำสำคัญ ของ "ความหมายของการท่องเที่ยว" จากนั้นนำเสนอหน้าชั้นเรียน	1. (เอกสาร 1) ความหมายของการท่องเที่ยว	1. นิตยสาร อสท. / ค้นคว้าจาก Internet ได้
			ครูสรุปการเรียนรู้ประจำบทเรียนให้นักเรียน	(สไลด์ 1) ความหมายของการท่องเที่ยว	
			2. กระบวนการคิด - ให้นักเรียนพิจารณาจากภาพ 2.1 เจ้าของสถานที่/แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ จะได้อะไรจากการที่มีคนมาเที่ยว 2.2 นักเรียนคิดว่านักท่องเที่ยวจะมีการใช้จ่ายเงินให้กับอะไรได้บ้าง	2. (เอกสาร 2) ความสำคัญของการท่องเที่ยว	2. ภาพที่ได้จากนิตยสาร / ค้นคว้าจาก Internet ได้
			ครูสรุปการเรียนรู้ประจำบทเรียนให้นักเรียน	(สไลด์ 2) ความสำคัญของการท่องเที่ยว	
			3. กระบวนการคิด - หลังจากชมวีดิทัศน์แล้ว นักเรียนคิดว่าเด็กเหล่านั้นได้อะไรจากการได้ไปท่องเที่ยว	3. ครูผู้รับผิดชอบสรุปความรู้ให้นักเรียน	3. วีดิทัศน์ จาก youtube ความยาว 12.27 นาที (ขึ้นเหนือ ถึงเสื่อใต้ [เวอร์ชันเต็ม]) https://www.youtube.com/watch?v=yjdcXWfZ-H4

⁴ ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2) คู่มือพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา

ตารางที่ 12 (ต่อ)

สปีด	หน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	ทักษะ / กระบวนการ	สื่อสำหรับครู	สื่อสำหรับนักเรียน
2	องค์ประกอบของการท่องเที่ยว	บอกองค์ประกอบของการท่องเที่ยวได้	1. กระบวนการคิด - ให้ร่วมคิดหลังจากชมวิดีโอ 1.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวอะไรบ้างที่บ้านพาไปชม 1.2 เจ้าบ้านได้ให้บริการอะไรแก่นักท่องเที่ยวบ้าง 1.3 นักท่องเที่ยวได้แสดงความต้องการ/ขออะไรจากเจ้าบ้านบ้าง	(เอกสาร 3) องค์ประกอบของการท่องเที่ยว	วิดีโอจาก youtube ความยาว 24.20 นาที (ลอง Stay I EP16 ตอน – เที่ยวเลยแบบโล จ.เลย I 31 ก.ค.59 Full HD) https://www.youtube.com/watch?v=Jac3agw8pf8
			ครูสรุปการเรียนรู้ประจำบทเรียนให้นักเรียน	(สไลด์ 3) องค์ประกอบของการท่องเที่ยว	
3	ประเภทของการท่องเที่ยว	บอกประเภทของการท่องเที่ยวได้	การค้นคว้า - ให้นักเรียนสืบค้นจากนิตยสาร/youtube ภาพ/วิดีโอ กิจกรรมการท่องเที่ยว ตามประเภทของการท่องเที่ยวที่กำหนด (12 ประเภท) อาจแบ่งหัวข้อให้ค้นคว้า หรืออาจให้ค้นคว้าทุกประเภทตามความเหมาะสม	(เอกสาร 4) ประเภทของการท่องเที่ยว	นิตยสาร / ค้นคว้าจาก youtube
			ครูสรุปการเรียนรู้ประจำบทเรียนให้นักเรียน	(สไลด์ 4) ประเภทของการท่องเที่ยว	

ตารางที่ 12 (ต่อ)

สัปดาห์	หน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	ทักษะ / กระบวนการ	สื่อสำหรับครู	สื่อสำหรับนักเรียน
4	การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนด้านธรรมชาติ	มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	ปฏิบัติการ – ให้นักเรียนร่วมสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติในชุมชนท่องเที่ยวใกล้เคียง	ครูผู้รับผิดชอบพานักเรียนลงพื้นที่ชุมชน (เอกสาร 5) ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์	การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านธรรมชาติ (1 วัน = 6 ชั่วโมง)
5		บอกลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้	กระบวนการกลุ่ม - ให้นักเรียนร่วมกันทำ Mind Map สรุปทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ได้เรียนรู้จากในชุมชน	(โจทย์ 5) ภารกิจการเรียนรู้ด้านการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ	วาด Mind Map ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
6		เข้าใจถึงความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวิธีการอนุรักษ์	กระบวนการกลุ่ม - ให้นักเรียนร่วมกันคิดเกี่ยวกับประโยชน์/ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ		นำเสนอผลการร่วมคิดหน้าชั้นเรียน
			ครูสรุปการเรียนรู้ประจำบทเรียนให้นักเรียน	(สไลด์ 5) ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์	
7	สรุปการเรียนรู้ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	บอกคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้	กระบวนการกลุ่ม - ให้นักเรียนร่วมกันเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษจาก Mind Map ที่ได้สรุปทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในสัปดาห์ก่อน	ครูภาษาอังกฤษช่วยสนับสนุนความรู้ด้านคำศัพท์ให้นักเรียน	เขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษใน Mind Map ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ตารางที่ 12 (ต่อ)

สัปดาห์	หน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	ทักษะ / กระบวนการ	สื่อสำหรับครู	สื่อสำหรับนักเรียน
8	การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนด้านวัฒนธรรม	มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	ปฏิบัติการ - ให้นักเรียนร่วมสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในชุมชนท่องเที่ยวใกล้เคียง	ครูผู้รับผิดชอบพานักเรียนลงพื้นที่ชุมชน (เอกสาร 6) ความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยว	การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านวัฒนธรรม (1 วัน = 6 ชั่วโมง)
9		บอกลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้	กระบวนการกลุ่ม - ให้นักเรียนร่วมกันทำ Mind Map สรุปทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ได้เรียนรู้จากในชุมชน	ทางวัฒนธรรม (โจทย์ 6) การกิจกรรมเรียนรู้ด้านการสำรวจ	วาด Mind Map ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
10		เข้าใจถึงประโยชน์และความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	กระบวนการกลุ่ม - ให้นักเรียนร่วมกันคิดเกี่ยวกับประโยชน์/ความสำคัญของทรัพยากรด้านวัฒนธรรม	ทรัพยากรทางวัฒนธรรม	นำเสนอผลการร่วมคิดหน้าชั้นเรียน
			ครูสรุปการเรียนรู้ประจำบทเรียนให้นักเรียน	(สไลด์ 6) ความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	
11	สรุปการเรียนรู้ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	บอกคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้	กระบวนการกลุ่ม - ให้นักเรียนร่วมกันเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษจาก Mind Map ที่ได้สรุปทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในสัปดาห์ก่อน	ครูภาษาอังกฤษช่วยสนับสนุนความรู้ด้านคำศัพท์ให้นักเรียน	เขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษใน Mind Map ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ตารางที่ 12 (ต่อ)

สัปดาห์	หน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	ทักษะ / กระบวนการ	สื่อสำหรับครู	สื่อสำหรับนักเรียน
12	การสำรวจ ทรัพยากรการ ท่องเที่ยวในชุมชน ด้านภูมิปัญญา	มีความรู้และ ประสบการณ์เกี่ยวกับ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทางภูมิปัญญา	ปฏิบัติการ - ให้นักเรียนร่วมสำรวจทรัพยากร การท่องเที่ยวด้านภูมิปัญญาในชุมชน ท่องเที่ยวใกล้เคียง	ครูผู้รับผิดชอบพานักเรียน ลงพื้นที่ชุมชน (เอกสาร 7) ความสำคัญ ของทรัพยากรท่องเที่ยว	การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน ด้าน ภูมิปัญญา (1 วัน = 6 ชั่วโมง)
13		บอกลักษณะของ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทางภูมิปัญญาได้	กระบวนการกลุ่ม - ให้นักเรียนร่วมกันทำ Mind Map สรุปทรัพยากรการท่องเที่ยว ทางภูมิปัญญาที่ได้เรียนรู้จากในชุมชน	ทางภูมิปัญญา (โจทย์ 7) ภารกิจ การเรียนรู้ด้านการสำรวจ	วาด Mind Map ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวทางภูมิ ปัญญา
14		เข้าใจถึงประโยชน์และ ความสำคัญของ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทางภูมิปัญญา	กระบวนการกลุ่ม - ให้นักเรียนร่วมกันคิด เกี่ยวกับประโยชน์/ความสำคัญของ ทรัพยากรด้านภูมิปัญญา	ทรัพยากรทางภูมิปัญญา	นำเสนอผลการร่วมคิดหน้าชั้นเรียน
			ครูสรุปการเรียนรู้ประจำบทเรียนให้ นักเรียน	(สไลด์ 7) ความสำคัญของ ทรัพยากรท่องเที่ยวทาง ภูมิปัญญา	
15	สรุปการเรียนรู้ด้าน ทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านภูมิปัญญา	บอกคำศัพท์ ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทางภูมิปัญญาได้	กระบวนการกลุ่ม - ให้นักเรียนร่วมกันเขียน คำศัพท์ภาษาอังกฤษจาก Mind Map ที่ได้ สรุปทรัพยากรการท่องเที่ยวทางภูมิปัญญา ในสัปดาห์ก่อน	ครูภาษาอังกฤษช่วย สนับสนุนความรู้ด้าน คำศัพท์ให้นักเรียน	เขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษใน Mind Map ด้าน ทรัพยากรท่องเที่ยวทางภูมิปัญญา

ตารางที่ 12 (ต่อ)

สัปดาห์	หน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	ทักษะ / กระบวนการ	สื่อสำหรับครู	สื่อสำหรับนักเรียน
16	ความหมาย และความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	บอกความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ รวมถึงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	การค้นคว้า - ให้นักเรียนหารูปภาพในนิตยสาร อสท. ที่สอดคล้องกับ 4 คำสำคัญของ "ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน"	(เอกสาร 8) ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	นิตยสาร อสท. / ค้นคว้าจาก Internet ได้
			ครูสรุปการเรียนรู้ประจำบทเรียนให้นักเรียน	(สไลด์ 8) ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	
			กระบวนการคิด – ให้นักเรียนพิจารณาจากภาพว่า การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ จะมีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ / วัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ทำให้เกิดความยั่งยืนได้หรือไม่ อย่างไร	(เอกสาร 9) ความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	
			ครูสรุปการเรียนรู้ประจำบทเรียนให้นักเรียน	(สไลด์ 9) ความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	

ตารางที่ 12 (ต่อ)

สัปดาห์	หน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	ทักษะ / กระบวนการ	สื่อสำหรับครู	สื่อสำหรับนักเรียน
17	องค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเป้าหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	บอกองค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ และบอกผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวแบบอย่างยั่งยืนได้	1. กระบวนการคิด - ให้ร่วมคิดหลังจากชมวิดีโอ 1.1 นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร 1.2 น้องๆ เจ้าถิ่น ปฏิบัติอย่างไรต่อนักท่องเที่ยวบ้าง 1.3 ใครมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการให้บริการนักท่องเที่ยวบ้าง และอย่างไร 1.4 การท่องเที่ยวแบบนี้จะเกิดผลดีกับใคร และอย่างไรบ้าง	(เอกสาร 10) องค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเป้าหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	วิดีโอจาก youtube ความยาว 2.29 นาที (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย '55 ปี ททท.') https://www.youtube.com/watch?v=0Rs8FrV7X8M
			ครูสรุปการเรียนรู้ประจำบทเรียนให้นักเรียน	(สไลด์ 10) องค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเป้าหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	
18	ประเมินทัศนคตินักเรียนต่อการเรียนรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว			(เอกสาร 11) แบบประเมินทัศนคติผู้เรียน	แบบประเมินทัศนคติผู้เรียน

4.2.2 ปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1

จากแผนการจัดการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สำหรับใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 (ระยะเวลา 18 สัปดาห์) สามารถอธิบายวิธีการนำไปปฏิบัติได้ดังนี้

4.2.2.1 ผู้สอน

จากการศึกษาผู้สอนพบว่า สถานศึกษาได้กำหนดให้มีผู้สอนในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ใน 18 สัปดาห์ ตามองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ในลักษณะดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 ผู้สอน

ผู้สอน (เป็น ครูผู้สอนประจำ วิชา)	ร้อยละของความรับผิดชอบใน 18 สัปดาห์												
	อำเภอแม่ฟ้าหลวง (n = 5)							อำเภอกัลยาณิวัฒนา (n = 6)					
	คอยแสนใจ	สันติคีรีวิทยาคม	แม่แอ่ววิทยาคม	บ้านห้วยไร่สามัคคี	อนุบาลแม่ฟ้าหลวง	ภาพรวม	บ้านแจ่มหลวง	มัธยมกัลยาณิวัฒนา	สหมิตรวิทยา	บ้านจันทร์	บ้านห้วยยา	สามัคคีสามม่วง	ภาพรวม
ภาษาอังกฤษ	100	16.67	-	100	100	79.17	-	100	100	22.22	61.11	83.33	73.33
ภาษาไทย	-	83.33	-	-	-	16.67	-	-	-	-	22.22	16.67	6.48
สังคม	-	-	-	-	-	-	100	-	-	77.78	-	-	29.63
วิจัยและการวัดผล	-	-	100	-	-	20.00	-	-	-	-	-	-	-
ประเมินผล													
วิทยาศาสตร์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16.67	16.67	5.56
นาฏศิลป์	-	-	-	-	-	-	-	100	-	-	-	-	16.67
ชีววิทยา	-	-	100	-	-	20.00	-	-	-	-	-	-	-

1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ภาพรวม พบว่า มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 60.00) ผู้สอนเป็นครูประจำวิชาภาษาอังกฤษ รองลงมาผู้สอนเป็นครูประจำวิชาวิจัยและการวัดผลประเมินผล และชีววิทยา (ร้อยละ 20.00) ตามลำดับ ส่วนผู้สอนเป็นครูประจำวิชาภาษาไทย (ร้อยละ 16.67) ตามลำดับ

โรงเรียนคอยแสนใจ (ตชด.อนุสรณ์) พบว่า ทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ผู้สอนเป็นครูประจำวิชาภาษาอังกฤษ

โรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม พบว่า เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 83.33) ผู้สอนเป็นครูประจำวิชาภาษาไทย ส่วนผู้สอนเป็นครูประจำวิชาภาษาอังกฤษ (ร้อยละ 16.67) ตามลำดับ

โรงเรียนแม่แบริวิทยาคม พบว่า ทั้งหมด(ร้อยละ 100.00) ผู้สอนเป็นครูประจำวิชาวิจัยและการวัดผลประเมินผล และวิชาชีววิทยา

โรงเรียนบ้านห้วยไร่สามัคคี พบว่า ทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ผู้สอนเป็นประจำวิชาภาษาอังกฤษ

โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง พบว่า ทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ผู้สอนเป็นครูประจำวิชาภาษาอังกฤษ

2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา

ภาพรวม พบว่า มากกว่าครึ่ง(ร้อยละ 73.33) ผู้สอนเป็นครูประจำวิชาภาษาอังกฤษ รองลงมาผู้สอนเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนประจำวิชาสังคม นาฏศิลป์ ภาษาไทย และวิทยาศาสตร์ (ร้อยละ 29.63, 16.67, 6.48 และ 5.56) ตามลำดับ

โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง พบว่า ทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ผู้สอนเป็นครูประจำวิชาสังคม

โรงเรียนมัธยมกัลยาณิวัฒนาเฉลิมพระเกียรติ พบว่า เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ผู้สอนเป็นครูประจำวิชาภาษาอังกฤษและนาฏศิลป์

โรงเรียนสหมิตรวิทยา พบว่า ทั้งหมด(ร้อยละ 100.00) ผู้สอนเป็นครูประจำวิชาภาษาอังกฤษ

โรงเรียนบ้านจันทร์ พบว่า มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 77.78) ผู้สอนเป็นครูประจำวิชาสังคม ส่วนผู้สอนเป็นครูประจำวิชาภาษาอังกฤษ (ร้อยละ 22.22) ตามลำดับ

โรงเรียนบ้านห้วยยา พบว่า มากกว่าครึ่ง(ร้อยละ 61.11) ผู้สอนเป็นครูประจำวิชาภาษาอังกฤษ ส่วนผู้สอนเป็นครูผู้ประจำวิชาภาษาไทย และวิชาวิทยาศาสตร์ (ร้อยละ 22.22 และ 16.67) ตามลำดับ

โรงเรียนสามัคคีสันม่วง พบว่า เกือบทั้งหมด(ร้อยละ 83.33) ผู้สอนเป็นครูผู้ประจำวิชาภาษาอังกฤษ ส่วนผู้สอนเป็นครูประจำวิชาภาษาไทย และวิชาวิทยาศาสตร์ (ร้อยละ 16.67) ตามลำดับ

4.2.2.2 ผู้เรียน

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางร่วมกับครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม โดยกำหนดให้มีการเปิดรับสมัครนักเรียนสนใจเฉพาะชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เท่านั้น และได้กำหนดเงื่อนไขในการเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นปีถัดไป ซึ่งนักเรียนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในภาคเรียนที่ 2 จะต้องเป็นนักเรียนกลุ่มเดิมที่เคยผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมในภาคเรียนที่ 1 มาแล้วเท่านั้น รวมถึงในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ด้วย ซึ่งจะต้องผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมตามระดับชั้นที่กำหนดตามแผน แต่ไม่บังคับให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หากนักเรียนไม่ชอบสามารถออกจากกิจกรรมได้

4.2.2.3 เนื้อหาวิชาและกระบวนการ

ตามแผนการจัดการเรียนรู้ได้กำหนดเนื้อหาใน 18 สัปดาห์ สามารถอธิบายผลการดำเนินงานกิจกรรมตามแผนดังนี้

1) เนื้อหาวิชา

1.1) สัปดาห์ที่ 1 – 3

หน่วยการเรียนรู้ประกอบไปด้วย 1) ความหมายของการท่องเที่ยว และความสำคัญของการท่องเที่ยว 2) องค์ประกอบการท่องเที่ยว และ 3) ประเภทของการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการคือ ฝึกให้นักเรียนค้นคว้า และฝึกกระบวนการคิด โดยใช้เวลาในคาบกิจกรรม สื่อที่ใช้ประกอบกิจกรรม ได้แก่ นิตยสาร อสท. การค้นคว้าจาก Internet และวีดิทัศน์จาก youtube เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว บอกองค์ประกอบของการท่องเที่ยว และประเภทของการท่องเที่ยวได้ โดยมีสื่อสำหรับครูเพื่อใช้สำหรับสรุปประเด็นสำคัญในเนื้อหาประจำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแต่ละสัปดาห์ (เอกสาร 1 – 4 และ สไลด์ 1 – 4 ในภาคผนวก แยกเล่ม (เล่ม 2))

1.2) สัปดาห์ที่ 4 – 6

หน่วยการเรียนรู้ คือ การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนด้านธรรมชาติ (1 วัน = 6 ชั่วโมง) โดยมีกระบวนการคือ ปฏิบัติการสำรวจ และกระบวนการกลุ่ม ใช้เวลานานขึ้นเรียนสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บอกลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้ เข้าใจถึงประโยชน์และความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยกำหนดให้ครูผู้รับผิดชอบพานักเรียนลงพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยว โดยมีสื่อสำหรับครูเพื่อใช้สำหรับสรุปประเด็นสำคัญในเนื้อหาประจำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ (เอกสาร 5 และ สไลด์ 5 ในภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ซึ่งกิจกรรมนี้ผู้วิจัยได้กำหนดให้ลงพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาจากงานวิจัยที่ผ่านมา ทั้งในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีจำนวน 6 กลุ่มการท่องเที่ยว ได้แก่ บ้านนาโต บ้านโป่งไฮ บ้านห้วยกระ ชมรมชีวิติ บ้านห้วยหยวกป่าโซ และบ้านปางมะหัน (ดวงพร อ่อนหวาน, 2560 และ สวิษฐา ศุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์, 2561) ส่วนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 7 กลุ่มการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มหล่อซอ บ้านวัดจันทร์ เครือข่ายเส้นทางเสด็จพระราชดำเนินฯ บ้านดงสามหมื่น บ้านห้วยปู บ้านห้วยบะบ้า และบ้านเสาแดง (ดวงพร อ่อนหวาน, 2557 และ 2558)

(1) การบรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 1 – 3 ก่อนการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชน ผู้วิจัยได้บรรยายสรุปให้กับนักเรียนโดยใช้สื่อ Power Point Presentation เน้นให้นักเรียนได้เห็นภาพประกอบ ซึ่งการสรุปเกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 1 – 3 เพื่อเปิดโอกาสให้ครูผู้ดูแลกิจกรรมได้รับรู้รับฟังการบรรยายสรุปก่อนเริ่มกิจกรรมสำรวจทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน (รูปภาพที่ 9)

รูปภาพที่ 9 บรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ของสัปดาห์ที่ 1 – 3

(2) กิจกรรมสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ผู้วิจัยได้กำหนดการพื้นที่ลงสำรวจใน 2 พื้นที่เป้าหมาย ดังแสดงในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 กำหนดการลงพื้นที่สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชน

ชุมชน	เรื่อง
<u>อำเภอแม่ฟ้าหลวง</u>	
1) นาโต่	สมุนไพรท้องถิ่น
2) ห้วยกระ	วิธีการหาอาหารตามธรรมชาติ
3) โป่งไฮ	การปลูกชา
4) ชมรมชีววิถี	ศึกษาแมลงน้ำตัวชี้วัดคุณภาพน้ำ
5) ห้วยห้วยกวป่าโซ	การปลูกกาแฟ
6) ปางมะหัน	การปลูกชาน้ำมัน
<u>กัลยาณิวัฒนา</u>	
1) เหล่ฮ่อ	วิถีทุ่งนา
2) บ้านวัดจันทร์	สมุนไพรท้องถิ่น
3) พระดีทองดี	การปลูกกาแฟอินทรีย์
4) บ้านดงสามหมื่น	ป่านุรักษ์ และสมุนไพรท้องถิ่น
5) บ้านเสาแดง	การทำเกษตรและส่งเสริมการเกษตรในสถานพัฒนาเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านเสาแดง

(2.1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง

กิจกรรมสำรวจทรัพยากรทางธรรมชาติในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง มีโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 5 โรงเรียน โดยได้กำหนดให้แต่ละโรงเรียนแยกลงพื้นที่สำรวจตามชุมชนท่องเที่ยว 6 ชุมชน และกำหนดหัวเรื่องให้ตามตารางที่ 13 (รูปภาพที่ 10 -15)

รูปภาพที่ 10 สำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้านสมุนไพร ณ บ้านนาโต

รูปภาพที่ 11 สำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้านสวนชา ณ บ้านโป่งไฮ

รูปภาพที่ 12 สำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้านอาหารธรรมชาติ ณ บ้านห้วยกระ

รูปภาพที่ 13 สำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้านแมลงน้ำ ณ ชมรมชีววิถี

รูปภาพที่ 14 สํารวจทรัพยากรธรรมชาติด้านสวนกาแฟ ณ บ้านห้วยหยวกป่าโซ

รูปภาพที่ 15 สํารวจทรัพยากรธรรมชาติด้านขาน้ำมัน ณ บ้านปางมะหัน

(2.2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา

กิจกรรมสํารวจทรัพยากรทางธรรมชาติในพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนา มีโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 6 โรงเรียน โดยได้กำหนดให้แต่ละโรงเรียนแยกลงพื้นที่สํารวจตามชุมชนท่องเที่ยว 5 ชุมชน และกำหนดหัวเรื่องให้ตามตารางที่ 13 (รูปภาพที่ 16 - 20)

รูปภาพที่ 16 สํารวจทรัพยากรธรรมชาติตามทุ่งนา ณ กลุ่มเหล่อซอ

รูปภาพที่ 17 สํารวจทรัพยากรธรรมชาติด้านสมุนไพร ณ บ้านวัดจันทร์

รูปภาพที่ 18 สำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้านกาแฟอินทรีย์ ณ บ้านลุงทองดี

รูปภาพที่ 19 สำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้านสมุนไพร ณ บ้านดงสามหมื่น

รูปภาพที่ 20 สำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้านการเกษตร ณ บ้านเสาแดง

(3) สรุปการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
 หลังจากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชนแล้ว กำหนดให้นักเรียนสรุป
 กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังความคิด (Mind map) (รูปภาพที่ 21 - 22)

รูปภาพที่ 21 นักเรียนสรุปกิจกรรมการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ณ
อำเภอมะนัง

รูปภาพที่ 22 นักเรียนสรุปกิจกรรมการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ณ
อำเภอกัลยาณิวัฒนา

(4) นำเสนอผลการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทาง
ธรรมชาติ

เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมสรุปการเรียนรู้โดยใช้ผังความคิด (Mind map) ให้แต่ละโรงเรียน
ส่งตัวแทนนำเสนอผลการเรียนรู้จากการลงพื้นที่สำรวจ (รูปภาพที่ 23 - 24)

รูปภาพที่ 23 ตัวแทนนักเรียนนำเสนอผลการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ณ
อำเภอแม่ฟ้าหลวง

รูปภาพที่ 24 ตัวแทนนักเรียนนำเสนอผลการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ณ
อำเภอกัลยาณิวัฒนา

1.3) สัปดาห์ที่ 7

หน่วยการเรียนรู้ สรุปการเรียนรู้ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีกระบวนการคือ กระบวนการกลุ่ม สื่อที่ใช้ประกอบกิจกรรม ได้แก่ ผังความคิด (Mind map) ที่นักเรียนได้ร่วมกันสรุปการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อให้นักเรียนบอกคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้ โดยให้ครูภาษาอังกฤษช่วยสนับสนุนความรู้ด้านคำศัพท์ให้นักเรียน

1.4) สัปดาห์ที่ 8 – 10 และ 12 - 14

หน่วยการเรียนรู้ คือ การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญา (1 วัน = 6 ชั่วโมง) โดยมีกระบวนการคือ ปฏิบัติการสำรวจ และกระบวนการกลุ่ม ใช้เวลานอกชั้นเรียนสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา บอกลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาได้ เข้าใจถึงประโยชน์และความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา โดยมีสื่อสำหรับครูเพื่อใช้สำหรับสรุปประเด็นสำคัญในเนื้อหาประจำหน่วยการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ผ่านมา (เอกสาร 6 - 7 และ สไลด์ 6 - 7 ในภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2))

(1) การบรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 4 – 6 ก่อนการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชน ผู้วิจัยได้บรรยายสรุปให้กับนักเรียนโดยใช้สื่อ Power Point Presentation เน้นให้นักเรียนได้เห็นภาพประกอบ ซึ่งการสรุปเกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 4 - 6 เพื่อเปิดโอกาสให้ครูผู้ดูแลกิจกรรมได้รับรู้รับฟังการบรรยายสรุปร่วมกัน (รูปภาพที่ 25)

รูปภาพที่ 25 บรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ของสัปดาห์ที่ 4 – 6

(2) กิจกรรมสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา
ผู้วิจัยได้กำหนดการพื้นที่ที่สำรวจใน 2 พื้นที่เป้าหมายดังนี้ (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 กำหนดการลงพื้นที่สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชน

ชุมชน	เรื่อง
<u>แม่ฟ้าหลวง</u>	
1) นาโตะ	บ้านไทยใหญ่และการทำขนมไทยใหญ่
2) โป่งไฮ	การจักสานไม้ไผ่ ปั่นฝ้าย-ทอผ้า และการดำข้าวปึก
3) ห้วยกระ	ประตูป่าบ้าน-ลานโล่ชิงช้า การจักสานหวาย
4) ห้วยหยวกป่าโซ	การจักสานไม้ไผ่ การปักผ้าอาข่า
5) ปางมะหัน	การจักสานกระดัง การทอกระเป๋าลาหู่ปะเกี้ยว
<u>กัลยาณิวัฒนา</u>	
1) เหล่ฮ่อ	แต่งกาย และเมตอซู
2) วัดจันทร์	วัดจันทร์ และย้อมสีผ้า
3) พะตีกองดี	เตหน่า และสมุนไพร
4) ดงสามหมื่น	บ้านม้ง และทอผ้าฝ้ายยักยง
5) มูเส่คี	แต่งกาย และย้อมสีผ้า
6) ห้วยบะบ้า	สมุนไพร

(2.1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง กิจกรรมสำรวจทรัพยากรทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง มีโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 2 โรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่ไม่เข้าร่วมเนื่องจากปัญหาติดภารกิจการสอบและทำกิจกรรมในระดับโรงเรียน จากนั้นได้กำหนดให้แต่ละโรงเรียนแบ่งนักเรียนแยกลงพื้นที่สำรวจตามชุมชนท่องเที่ยว 5 ชุมชน และกำหนดหัวเรื่องให้ตามตารางที่ 14 (รูปภาพที่ 26 - 30)

รูปภาพที่ 26 สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ณ บ้านนาโตะ

รูปภาพที่ 27 สํารวจทรัพยากรการทอเกี่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ณ บ้านโป่งไฮ

รูปภาพที่ 28 สํารวจทรัพยากรการทอเกี่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ณ บ้านห้วยกระ

รูปภาพที่ 29 สํารวจทรัพยากรการทอเกี่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ณ บ้านห้วยหยวกป่าโซ

รูปภาพที่ 30 สํารวจทรัพยากรการทอเกี่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ณ บ้านปางมะหัน

(2.2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา กิจกรรมสํารวจทรัพยากรทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนา มีโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 6 โรงเรียน จากนั้นได้กำหนดให้แต่ละโรงเรียนแบ่งนักเรียนแยกลงพื้นที่สํารวจตามชุมชนท่องเที่ยว 6 ชุมชน และกำหนดหัวเรื่องให้ตามตารางที่ 14 (รูปภาพที่ 31 - 36)

รูปภาพที่ 31 สำนวจทรัพยากรการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ณ กลุ่มเหล่อซอ

รูปภาพที่ 32 สำนวจทรัพยากรการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ณ กลุ่มเหล่อซอ

รูปภาพที่ 33 สํารวจทรัพยากรการทอเกี่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ณ บ้านลุงทองดี

รูปภาพที่ 34 สํารวจทรัพยากรการทอเกี่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ณ กลุ่มสตรีมูเส่คี

รูปภาพที่ 35 สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ณ บ้านดงสามหมื่น

รูปภาพที่ 36 สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ณ บ้านห้วยบะบ๋า

(3) สรุปการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา หลังจากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชนแล้ว กำหนดให้นักเรียนสรุปกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังความคิด (Mind map) (รูปภาพที่ 37 - 38)

รูปภาพที่ 37 นักเรียนสรุปกิจกรรมการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ณ อำเภอมะนัง

รูปภาพที่ 38 นักเรียนสรุปกิจกรรมการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ณ อำเภอคลองลานพัฒนา

(4) นำเสนอผลการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมสรุปการเรียนรู้โดยใช้ผังความคิด (Mind map) ให้แต่ละโรงเรียนส่งตัวแทนนำเสนอผลการเรียนรู้จากการลงพื้นที่สำรวจ (รูปภาพที่ 39 - 40)

รูปภาพที่ 39 นักเรียนนำเสนอผลการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา อำเภอมะนัง

รูปภาพที่ 40 นักเรียนนำเสนอผลการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา อำเภอกัลยาณิวัฒนา

1.5) สัปดาห์ที่ 11 และ 15

หน่วยการเรียนรู้ สรุปการเรียนรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา โดยมีกระบวนการคือ กระบวนการกลุ่ม สื่อที่ใช้ประกอบกิจกรรม ได้แก่ ผังความคิด (Mind

map) ที่นักเรียนได้ร่วมกันสรุปการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เพื่อให้นักเรียนบอกคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาได้ โดยให้ครูภาษาอังกฤษช่วยสนับสนุนความรู้ด้านคำศัพท์ให้นักเรียน

1.6) สัปดาห์ที่ 16 – 18

หน่วยการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย ความหมาย และความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน องค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและ เป้าหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการประเมินทัศนคตินักเรียนต่อการเรียนรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการคือ การค้นคว้า และการฝึกกระบวนการคิด เป้าหมายการเรียนรู้คือ เพื่อให้ให้นักเรียนบอกความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ รวมถึงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บอกองค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ และบอกผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวแบบอย่างยั่งยืนได้ รวมถึงการประเมินประเมินทัศนคตินักเรียนต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2) กระบวนการ

จากการศึกษาการจัดกระบวนการ สื่อและเนื้อหา ผู้วิจัยได้กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้พื้นฐานไว้ให้นั้น พบว่า สถานศึกษาได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้กำหนดให้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ในลักษณะดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 การจัดกระบวนการและสื่อสำหรับครูและนักเรียน

วิธีการจัดการเรียนรู้	จำนวนครั้งที่กำหนดตามแผน	จำนวนครั้งที่ปฏิบัติใน 18 สัปดาห์ ตามแผน หรือ มากกว่าแผน (+) หรือ น้อยกว่าแผน (-)													
		อำเภอแม่ฟ้าหลวง (n = 5)							อำเภอกัลยาณิวัฒนา (n = 6)						
		คอยแสนใจ	สันติศรีวิทยา	แม่แอ่ววิทยา	บ้านห้วยไร่สามัคคี	อนุบาลแม่ฟ้าหลวง	ภาพรวม	บ้านแจ่มหลวง	มัธยมกัลยาณิวัฒนา	สหมิตรวิทยา	บ้านจันทร์	บ้านห้วยยา	สามัคคีสันม่วง	ภาพรวม	
กระบวนการในแผนที่กำหนด															
ค้นคว้ากลุ่ม	2	+3	+2	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	+3	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน
ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม	3	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	+6	+6	+6	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน
อภิปรายกลุ่ม	2	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน
ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจเชิงประสบการณ์	6	-3	+3	+3	-3	-3	-1	+3	+3	+3	+3	+3	+3	+3	+3
สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map	3	-2	ตามแผน	ตามแผน	-2	-2	-2	+1	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	+1
นำเสนอหน้าชั้นเรียน	3	-2	ตามแผน	ตามแผน	-2	-2	-2	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน
สนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม	3	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน
กระบวนการนอกแผน															
ใบงาน		-	-	-	-	-		+1	-	-	-	-	-	-	
ค้นคว้าเดี่ยว		-	-	-	-	-		-	-	-	+2	-	-	-	
สรุปความคิดรายบุคคล		-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	
ฝึกแต่งประโยคภาษาอังกฤษ และถาม-ตอบ		-	-	-	-	-		-	-	-	-	+2	+1		

2.1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง

การจัดกระบวนการสื่อและเนื้อหาประกอบไปด้วย การจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อ สำหรับครู และสื่อสำหรับนักเรียน ผู้วิจัยได้ออกแบบแผนการจัดกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ ออกเป็น 18 สัปดาห์ สามารถอธิบายผลได้ดังนี้

2.1.1) กระบวนการในแผนกำหนด ประกอบไปด้วย (1) คั่นคว่ำกลุ่ม จำนวน 2 ครั้ง (2) ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม จำนวน 3 ครั้ง (3) อภิปรายกลุ่ม จำนวน 2 ครั้ง (4) ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจเชิงประสบการณ์ จำนวน 6 ครั้ง (5) สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map จำนวน 3 ครั้ง (6) นำเสนอหน้าชั้นเรียน จำนวน 3 ครั้ง และ (7) สนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษ ในการทำกิจกรรม จำนวน 3 ครั้ง

ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ (1) อภิปรายกลุ่ม และ (2) สนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม รองลงมา มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ (1) ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม และ (2) คั่นคว่ำกลุ่ม (ปฏิบัติมากกว่าแผน 6 และ 3 ครั้ง) ตามลำดับ ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ (1) สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map (2) นำเสนอหน้าชั้นเรียน และ (3) ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจเชิงประสบการณ์ (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 2 และ 1 ครั้ง) หากพิจารณารายโรงเรียนสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

(1) โรงเรียนดอยแสนใจ (ตชด.อนุสรณ์) ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ (1.1) ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม (1.2) อภิปรายกลุ่ม และ (1.3) สนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม รองลงมา มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ คั่นคว่ำกลุ่ม (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง) ตามลำดับ ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ (1.1) ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจเชิงประสบการณ์ (1.2) สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map และ (1.3) นำเสนอหน้าชั้นเรียน (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 3 และ 2 ครั้ง)

(2) โรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ (2.1) ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม (2.2) อภิปรายกลุ่ม (2.3) สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map (2.4) นำเสนอหน้าชั้นเรียน และ (2.5) สนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม รองลงมา มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ (2.1) ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจเชิงประสบการณ์ และ (2.2) คั่นคว่ำกลุ่ม (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 และ 2 ครั้ง) ตามลำดับ

(3) โรงเรียนแม่แอ่ววิทยาคม ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ (3.1) คั่นคว่ำกลุ่ม (3.2) ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม (3.3) อภิปรายกลุ่ม (3.4) สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map (3.5) นำเสนอหน้าชั้นเรียน และ (3.6) สนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจเชิงประสบการณ์ (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง)

(4) โรงเรียนบ้านห้วยไร่สามัคคี ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ (4.1) คั่นคว่ำกลุ่ม (4.2) อภิปรายกลุ่ม และ (4.3) สนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม รองลงมา มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม (ปฏิบัติมากกว่าแผน 6 ครั้ง) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ (4.1) ลงพื้นที่

จริงเพื่อสำรวจเชิงประสบการณ์ (4.2) สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map และ (4.3) นำเสนอหน้าชั้นเรียน (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 3 และ 2 ครั้ง)

(5) โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ (5.1) คั่นคว่ำกลุ่ม (5.2) อภิปรายกลุ่ม และ (5.3) สนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม รองลงมา มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม (ปฏิบัติมากกว่าแผน 6 ครั้ง) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ (5.1) ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจเชิงประสบการณ์ (5.2) สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map และ (5.3) นำเสนอหน้าชั้นเรียน (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 3 และ 2 ครั้ง)

4.2.2.4 สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

สื่อที่ใช้ในกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ประกอบไปด้วย สื่อสำหรับครู และสื่อสำหรับนักเรียน สามารถอธิบายได้ดังนี้ (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 การจัดกระบวนการและสื่อสำหรับครูและนักเรียน

วิธีการจัดการเรียนรู้	จำนวนครั้งที่กำหนดตามแผน	จำนวนครั้งที่ปฏิบัติใน 18 สัปดาห์ ตามแผน หรือ มากกว่าแผน (+) หรือ น้อยกว่าแผน (-)													
		อำเภอแม่ฟ้าหลวง (n = 5)					อำเภอกัลยาณิวัฒนา (n = 6)								
		ดอยแสนใจ	สันติคีรีวิทยาคม	แม่แอ่ววิทยาคม	บ้านห้วยไร่สามัคคี	อนุบาลแม่ฟ้าหลวง	ภาพรวม	บ้านแจ่มหลวง	มัยยงกัลยาณิวัฒนา	สหมิตรวิทยา	บ้านจันทร์	บ้านห้วยยา	สามัคคีสันม่วง	ภาพรวม	
สื่อสำหรับครูในแผนที่กำหนด															
เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2))	10	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน
แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่)	6	-3	+3	+3	-3	-3	-1	+3	+3	+3	+3	+3	+3	+3	+3
สื่อสำหรับครูนอกแผน															
อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว		-	-	-	-	-		-	-	-	-	-		+1	
ค้นคว้าเนื้อหาจากอินเทอร์เน็ต (เพิ่มเติม)		+1	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	
แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม/สวนสมุนไพรในโรงเรียน)		-	-	-	-	-		+1	-	-	+3	-	-	-	
สื่อสำหรับนักเรียนในแผนที่กำหนด															
Power Point ประกอบการสรุปประจำบทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2))	10	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน
อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	5	-3	ตามแผน	ตามแผน	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-4	-3	-2	-3

ตารางที่ 17 (ต่อ)

วิธีการจัดการเรียนรู้	จำนวน ครั้งที่ กำหนด ตาม แผน	จำนวนครั้งที่ปฏิบัติใน 18 สัปดาห์ ตามแผน หรือ มากกว่าแผน (+) หรือ น้อยกว่าแผน (-)													
		อำเภอแม่ฟ้าหลวง							อำเภอกัลยาณิวัฒนา						
		(n = 5)							(n = 6)						
		โดย เสนอใจ	สันติ ศิริวิทยาคม	แม่เอิบ วิทยาคม	บ้าน ห้วยไร่ สามัคคี	อนุบาล แม่ฟ้า หลวง	ภาพ รวม		บ้าน แจ่ม หลวง บ้าน แจ่ม หลวง บ้าน แจ่ม หลวง	บ้าน แจ่ม หลวง บ้าน แจ่ม หลวง บ้าน แจ่ม หลวง	บ้าน แจ่ม หลวง บ้าน แจ่ม หลวง บ้าน แจ่ม หลวง	บ้าน แจ่ม หลวง บ้าน แจ่ม หลวง บ้าน แจ่ม หลวง	บ้าน แจ่ม หลวง บ้าน แจ่ม หลวง บ้าน แจ่ม หลวง	บ้าน แจ่ม หลวง บ้าน แจ่ม หลวง บ้าน แจ่ม หลวง	ภาพ รวม
วิดีโอจากอินเทอร์เน็ต เช่น youtube และ เว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	5	+1	-3	-3	-3	-3	-2	+3	-3	-3	-2	-3	-3	-3	-2
แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่)	6	-3	+3	+3	-3	-3	-1	+3	+3	+3	+3	+3	+3	+3	+3
Mind map ที่นักเรียนทำจากสัปดาห์ก่อน	3	-1	ตามแผน	ตามแผน	-2	-2	-2	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน	ตามแผน
สื่อสำหรับนักเรียนนอกแผน															
แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม)		-	-	-	-	-		+1	-	-	+3	-	-		
แทปเล็ต		+3	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-		
พจนานุกรม		+3	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-		
จับคู่สนทนาภาษาอังกฤษ		-	-	-	+2	-		-	-	-	-	-	-		
ฝึกแต่งประโยคภาษาอังกฤษ และถาม-ตอบ		-	-	-	-	-		-	-	-	-	+2	+1		

1) สื่อสำหรับครู

ประกอบไปด้วย 2 ประเภทหลักที่ในแผนกำหนด ประกอบไปด้วย (1) เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) จำนวน 10 ครั้ง และ (2) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) จำนวน 6 ครั้ง ผลการศึกษาสามารถอธิบายดังนี้

1.1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ 1) เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่มีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 1 ครั้ง)หากพิจารณารายโรงเรียนสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

(1) โรงเรียนดอยแสนใจ (ตชด.) อนุสรณ์ ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 3 ครั้ง)

(2) โรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง)

(3) โรงเรียนแม่แอบวิทยาคม ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง)

(4) โรงเรียนบ้านห้วยไร่สามัคคี ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 3 ครั้ง)

(5) โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 3 ครั้ง)

สื่อที่ครูใช้นอกแผนที่กำหนด ประกอบไป 1) อนุสร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 2) ค้นหาเนื้อหาเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต และ 3) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม/สวนสมุนไพรในโรงเรียน) คือ โรงเรียนดอยแสนใจ (ตชด.) อนุสรณ์ ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน”

1.2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา

ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ 1) เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ 2) แหล่งเรียนรู้

ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง) หากพิจารณารายโรงเรียนสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

(1) โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง)

(2) โรงเรียนมัธยมกัลยาณิวัฒนาเฉลิมพระเกียรติ ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง)

(3) โรงเรียนสหมิตรวิทยา ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง)

(4) โรงเรียนบ้านจันทร์ ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง)

(5) โรงเรียนบ้านห้วยยา ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง)

(6) โรงเรียนสามัคคีสันม่วง ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง)

สื่อที่ครูใช้เพิ่มเติมนอกแผนที่กำหนด ประกอบไปด้วย 1) อนุสาร อสท. หรือ นิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 2) ค้นหาเนื้อหาจากอินเทอร์เน็ต (เพิ่มเติม) และ 3) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม/สวนสมุนไพรในโรงเรียน) หากพิจารณารายโรงเรียนสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

(1) โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม/สวนสมุนไพรในโรงเรียน) (ปฏิบัติมากกว่าแผน 1 ครั้ง)

(2) โรงเรียนบ้านจันทร์ ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม/สวนสมุนไพรในโรงเรียน) (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง)

(3) โรงเรียนสามัคคีสันม่วง ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (ปฏิบัติมากกว่าแผน 1 ครั้ง)

2) สื่อสำหรับนักเรียน

ประกอบไปด้วย 3 แหล่ง ได้แก่ (1) สื่อสิ่งพิมพ์ คือ อนุสาร อสท. ซึ่งเป็นอนุสารทางการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งมีเนื้อหา และรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจำนวนมาก และผังความคิด (Mind map) (2) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ คลิปวิดีโอจาก youtube ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น หนังสือที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผลิตโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น และ Power Point Presentation ประกอบการสรุปประจำบทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) (3) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) ได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยในแผนกำหนดให้มีการใช้วิธีการประกอบไปด้วย (1) Power Point ประกอบการสรุปประจำบทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) จำนวน 10 ครั้ง (2) อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 5 ครั้ง (3) วิดีทัศน์จากอินเทอร์เน็ต เช่น youtube และ เว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว จำนวน 5 ครั้ง (4) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) จำนวน 6 ครั้ง และ (5) Mind map ที่นักเรียนทำจากสัปดาห์ก่อน จำนวน 3 ครั้ง

2.1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ Power Point ประกอบการสรุปประจำบทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ 1) อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 2) วิดีทัศน์จากอินเทอร์เน็ต เช่น youtube หรือเว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว 3) Mind map ที่นักเรียนทำจากสัปดาห์ก่อน และ 4) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 3, 2 และ 1 ครั้ง) ตามลำดับ หากพิจารณารายโรงเรียนสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

(1) โรงเรียนดอยแสนใจ (ตชด.) อนุสรณ์ ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ Power Point ประกอบการสรุปประจำบทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) รองลงมา มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ วิดีทัศน์จากอินเทอร์เน็ต เช่น youtube หรือเว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ปฏิบัติมากกว่าแผน 1 ครั้ง) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ (1.1) อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (1.2) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) และ (1.3) Mind map ที่นักเรียนทำจากสัปดาห์ก่อน (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 3 และ 1 ครั้ง)

(1) โรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ (1.1) Power Point ประกอบการสรุปประจำบทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) (1.2) อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และ (1.3) Mind map ที่นักเรียนทำจากสัปดาห์ก่อน รองลงมา มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ วิดีทัศน์จากอินเทอร์เน็ต เช่น youtube หรือเว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 3 ครั้ง)

(1) โรงเรียนแม่แอ่ววิทยาคม ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ (1.1) Power Point ประกอบการสรุปประจำบทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) (1.2) อนุ

สาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และ (1.3) Mind map ที่นักเรียนทำจากสัปดาห์ก่อน รองลงมา มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ วิดีทัศน์จากอินเทอร์เน็ต เช่น youtube หรือเว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 3 ครั้ง)

(1) โรงเรียนบ้านห้วยไร่สามัคคี ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ Power Point ประกอบการสรุปประจำทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ (1.1) อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (1.2) วิดีทัศน์จากอินเทอร์เน็ต เช่น youtube หรือเว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (1.3) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) และ (1.4) Mind map ที่นักเรียนทำจากสัปดาห์ก่อน (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 3 และ 2 ครั้ง)

(1) โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ Power Point ประกอบการสรุปประจำทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ (1.1) อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (1.2) วิดีทัศน์จากอินเทอร์เน็ต เช่น youtube หรือเว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (1.3) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) และ (1.4) Mind map ที่นักเรียนทำจากสัปดาห์ก่อน (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 3 และ 2 ครั้ง)

สื่อสำหรับนักเรียนที่ครูใช้นอกแผนที่กำหนดให้ ประกอบไปด้วย 1) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม) 2) แอปพลิเคชัน 3) พจนานุกรม 4) จัปคู่สนทนาภาษาอังกฤษ และ 5) ฝึกแต่งประโยคภาษาอังกฤษ และถาม-ตอบ หากพิจารณาว่าโรงเรียนสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

(1) โรงเรียนดอยแสนใจ (ตชด.) อนุสรณ์ ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ แอปพลิเคชัน และพจนานุกรม (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง)

(1) โรงเรียนบ้านห้วยไร่สามัคคี ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ จัปคู่สนทนาภาษาอังกฤษ (ปฏิบัติมากกว่าแผน 2 ครั้ง)

2.1) อำเภอกัลยาณิวัฒนา

ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ 1) Power Point ประกอบการสรุปประจำทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) และ 5) Mind map ที่นักเรียนทำจากสัปดาห์ก่อน รองลงมา การปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ 4) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ 2) อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และ 3) วิดีทัศน์จากอินเทอร์เน็ต เช่น youtube และ เว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 3 และ 2 ครั้ง) ตามลำดับ หากพิจารณาว่าโรงเรียนสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

(1) โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ 1) Power Point Presentation ประกอบการสรุปประจำทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) และ 2) Mind map ที่นักเรียนทำจากสัปดาห์ก่อน รองลงมา การปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ 1) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) และ 2) วิดีทัศน์จาก

เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และ (1.2) อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 3 และ 2 ครั้ง) ตามลำดับ

สื่อที่ครูใช้สำหรับนักเรียนเพิ่มเติมนอกแผนที่กำหนดให้ ประกอบไปด้วย 1) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม) 2) แอปพลิเคชัน 3) พจนานุกรม 4) จับคู่สนทนาภาษาอังกฤษ และ 5) ฝึกแต่งประโยคภาษาอังกฤษ และถาม-ตอบ หากพิจารณารายโรงเรียนสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

(1) โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม) (ปฏิบัติมากกว่าแผน 1 ครั้ง)

(2) โรงเรียนบ้านจันทร์ ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม) (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง)

(3) โรงเรียนบ้านห้วยยา ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ ฝึกแต่งประโยคภาษาอังกฤษ และถาม-ตอบ (ปฏิบัติมากกว่าแผน 2 ครั้ง)

(4) โรงเรียนสามัคคีสันม่วง ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ ฝึกแต่งประโยคภาษาอังกฤษ และถาม-ตอบ (ปฏิบัติมากกว่าแผน 1 ครั้ง)

4.2.2.5 สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่กำหนดตามแผนนั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) การเรียนรู้ในห้องเรียน โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ประกอบการเรียนการสอน และ 2) การเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยใช้สื่อจริง คือ สถานที่จริงเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

4.2.3 สรุปผลการจัดการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยว

จากการทดลองปฏิบัติตามแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบร่วมกัน (ขั้น ม.1 เทอม 1) ผู้วิจัยได้สำรวจการนำแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ไปปฏิบัติของครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมแต่ละโรงเรียนเป้าหมาย โดยผู้วิจัยได้กำหนดให้ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมบันทึกการปฏิบัติตามแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ใน 18 สัปดาห์ เพื่อทราบถึงการนำไปปฏิบัติจริงและ/หรือการปรับแผนการปฏิบัติตามความเหมาะสมของบริบทโรงเรียน พบลักษณะการส่งเสริมการเรียนรู้ของแต่ละพื้นที่ดังนี้

4.2.3.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน

สถานศึกษาได้นำแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ไปประยุกต์ในรูปแบบที่เหมาะสมกับสถานศึกษา ซึ่งพบว่า อำเภอมะนังมีจำนวนโรงเรียนที่นำไปปฏิบัติจริง จำนวน 5 โรงเรียน ส่วนอำเภอกัลยาณิวัฒนาไปปฏิบัติจริง จำนวน 6 โรงเรียน ดังแสดงในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 รูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้	อำเภอแม่ฟ้าหลวง	อำเภอกัลยาณิวัฒนา
	(n = 5) ร้อยละ	(n = 6) ร้อยละ
คาบเรียน		
ชุมนุม	60.00	100.00
ส่งเสริมอาชีพ (Active Learning)	40.00	-
จำนวนคาบ/สัปดาห์		
1 คาบ	40.00	-
2 คาบ	40.00	83.33
4 คาบ	-	16.67
5 คาบ	20.00	-
สูงสุด - ต่ำสุด	5 - 1	4 - 1
เฉลี่ย	2.20	2.00

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบไปด้วย คาบเรียนที่ใช้ส่งเสริมการเรียนรู้ และจำนวนคาบเรียนต่อสัปดาห์ สามารถอธิบายผลได้ดังนี้

1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง

คาบเรียนที่ใช้จัดกิจกรรม พบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 60.00) ใช้คาบเรียนชุมนุม ส่วนที่เหลือใช้คาบเรียนส่งเสริมอาชีพ (ร้อยละ 40.00) ตามลำดับ

จำนวนคาบ/สัปดาห์ พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งคาบ (ร้อยละ 40.00) ใช้จำนวนคาบเรียน 1 คาบเรียน และ 2 ส่วนที่เหลือใช้จำนวน 5 คาบเรียน (ร้อยละ 20.00) ตามลำดับ

2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา

คาบเรียนที่ใช้จัดกิจกรรม พบว่า ทั้งหมดใช้คาบเรียนชุมนุม (ร้อยละ 100.00)

จำนวนคาบ/สัปดาห์ พบว่า เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 83.33) ส่วนใช้จำนวนคาบเรียน 2 คาบเรียน ที่เหลือใช้จำนวน 4 คาบเรียน (ร้อยละ 16.67) ตามลำดับ

4.2.3.2 ผลการจัดการเรียนรู้

พบว่า ผลจากการจัดการเรียนรู้มีผลดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 ผลการจัดการเรียนรู้

ผลการเรียนรู้จาก กิจกรรม	ร้อยละของผลการเรียนรู้ใน 18 สัปดาห์												
	อำเภอแม่ฟ้าหลวง					อำเภอกัลยาณิวัฒนา							
	(n = 5)					(n = 6)							
	คอยแสนใจ	สันติศิริวิทยา	แม่แอ่ววิทยา	บ้านห้วยไร่สามัคคี	อนุบาลแม่ฟ้าหลวง	ภาพรวม	บ้านแจ่มหลวง	มัธยมกัลยาณิวัฒนาฯ	สหมิตรวิทยา	บ้านจันทร์	บ้านห้วยยา	สามัคคีสันม่วง	ภาพรวม
ผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมในห้องเรียน (12 สัปดาห์)													
ได้ความรู้	75.00	100.00	100.00	100.00	91.67	93.33	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	91.67	98.61
เกิดความเข้าใจ	83.33	83.33	66.67	66.67	33.33	66.67	100.00	58.33	100.00	100.00	100.00	91.67	91.67
ได้ประสบการณ์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมนอกห้องเรียน (6 สัปดาห์)													
ได้ความรู้	33.33	100.00	100.00	100.00	100.00	86.67	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
เกิดความเข้าใจ	33.33	100.00	100.00	33.33	33.33	60.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
ได้ประสบการณ์	33.33	100.00	100.00	33.33	33.33	60.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
ผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมเพิ่มเติม													
ได้ทักษะชีวิต	-	-	-	-	-	-	33.33	-	-	-	33.33	-	11.11
ได้ทักษะการสื่อสาร	-	-	-	-	-	-	33.33	-	-	-	66.67	33.33	22.22
ได้ทักษะการพูด/ อ่าน	-	-	-	-	-	-	66.67	-	-	-	-	33.33	16.67

1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมในห้องเรียน 12 สัปดาห์ ภาพรวม พบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมดได้รับความรู้ (ร้อยละ 93.33) เกิดความเข้าใจ (ร้อยละ 66.67) หากพิจารณารายโรงเรียนสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

(1) โรงเรียนดอยแสนใจ (ตชด.อนุสรณ์) พบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมดเกิดความเข้าใจ (ร้อยละ 83.33) รองลงมาคือได้ความรู้ (ร้อยละ 75.00)

(2) โรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม พบว่า นักเรียนทั้งหมดได้รับความรู้ (ร้อยละ 100.00) รองลงมาคือเกิดความเข้าใจ (ร้อยละ 83.33)

(3) โรงเรียนแม่แอ่ววิทยาคม พบว่า นักเรียนทั้งหมดได้รับความรู้ (ร้อยละ 100.00) รองลงมาคือเกิดความเข้าใจ (ร้อยละ 66.67)

(4) โรงเรียนบ้านห้วยไร่สามัคคี พบว่า นักเรียนทั้งหมดได้รับความรู้ (ร้อยละ 100.00) รองลงมาคือเกิดความเข้าใจ (ร้อยละ 66.67)

(5) โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง พบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมดได้รับความรู้ (ร้อยละ 91.67) รองลงมาคือเกิดความเข้าใจ (ร้อยละ 33.33)

ผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมนอกห้องเรียน 6 สัปดาห์ พบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมดได้รับความรู้ (ร้อยละ 86.67) รองลงมาคือ เกิดความเข้าใจ และได้ประสบการณ์ (ร้อยละ 60.00) ตามลำดับ หากพิจารณารายโรงเรียนสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

(1) โรงเรียนดอยแสนใจ (ตชด.อนุสรณ์) พบว่า นักเรียนได้ความรู้ เกิดความเข้าใจ และได้ประสบการณ์ (ร้อยละ 33.33) ตามลำดับ

(2) โรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม พบว่า นักเรียนทั้งหมดได้รับความรู้ เกิดความเข้าใจ และได้ประสบการณ์ (ร้อยละ 100.00) ตามลำดับ

(3) โรงเรียนแม่แอ่ววิทยาคม พบว่า นักเรียนทั้งหมดได้รับความรู้ เกิดความเข้าใจ และได้ประสบการณ์ (ร้อยละ 100.00) ตามลำดับ

(4) โรงเรียนบ้านห้วยไร่สามัคคี พบว่า นักเรียนทั้งหมดได้รับความรู้ (ร้อยละ 100.00) รองลงมาคือ เกิดความเข้าใจ และได้ประสบการณ์ (ร้อยละ 33.33) ตามลำดับ

(5) โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง พบว่า นักเรียนทั้งหมดได้รับความรู้ (ร้อยละ 100.00) รองลงมาคือ เกิดความเข้าใจ และได้ประสบการณ์ (ร้อยละ 33.33) ตามลำดับ

2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา

ผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมในห้องเรียน 12 สัปดาห์ ภาพรวม พบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมดได้ความรู้ (ร้อยละ 98.61) รองลงมาคือเกิดความเข้าใจ (ร้อยละ 91.67) หากพิจารณารายโรงเรียนสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

(1) โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง พบว่า นักเรียนทั้งหมดได้ความรู้ และเกิดความเข้าใจ (ร้อยละ 100.00)

(2) โรงเรียนมัธยมกัลยาณิวัฒนาเฉลิมพระเกียรติ พบว่า นักเรียนทั้งหมดได้ความรู้ (ร้อยละ 100.00) รองลงมาคือเกิดความเข้าใจ (ร้อยละ 58.33)

(3) โรงเรียนสหมิตรวิทยา พบว่า นักเรียนทั้งหมดได้ความรู้ และเกิดความเข้าใจ (ร้อยละ 100.00)

(4) โรงเรียนบ้านจันทร์ พบว่า นักเรียนทั้งหมดได้ความรู้ และเกิดความเข้าใจ (ร้อยละ 100.00)

(5) โรงเรียนบ้านห้วยยาพบว่า นักเรียนทั้งหมดได้ความรู้ และเกิดความเข้าใจ (ร้อยละ 100.00)

(6) โรงเรียนสามัคคีสันม่วง พบว่า นักเรียนทั้งหมดได้ความรู้ และเกิดความเข้าใจ (ร้อยละ 91.67)

ผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมนอกห้องเรียน 6 สัปดาห์ พบว่า นักเรียนทั้งหมดได้ความรู้ เกิดความเข้าใจ และได้ประสบการณ์ (ร้อยละ 100.00) ส่วนผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมเพิ่มเติม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้ทักษะการสื่อสาร (ร้อยละ 22.22) รองลงมาคือ ได้ทักษะการพูด/อ่าน (ร้อยละ 16.67) ส่วนได้ทักษะชีวิต (ร้อยละ 11.11) หากพิจารณารายโรงเรียนสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

(1) โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้ทักษะการพูด/อ่าน (ร้อยละ 66.67) ส่วนที่เหลือได้ทักษะชีวิต และได้ทักษะการสื่อสาร (ร้อยละ 33.33) ตามลำดับ

(2) โรงเรียนบ้านห้วยยา พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้ทักษะการสื่อสาร (ร้อยละ 66.67) ส่วนที่เหลือได้ทักษะการพูด/อ่าน (ร้อยละ 33.33) ตามลำดับ

(3) โรงเรียนสามัคคีสันม่วง พบว่า นักเรียนได้ทักษะการสื่อสาร และได้ทักษะการพูด/อ่าน (ร้อยละ 33.33) ตามลำดับ

4.2.3.3 ระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวของบุคลากรหลังเข้าร่วมกิจกรรม

การทดสอบระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวของบุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนจาก 2 พื้นที่เป้าหมาย คือ อำเภอมะปายหลวง จังหวัดเชียงราย และอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม แสดงผลการศึกษาระดับความรู้หลังเข้าร่วมกิจกรรมในตารางที่ 20 -

ตารางที่ 20 ทดสอบระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมของบุคลากรใน
อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ความรู้		n	Mean	Std.	t	Sig.
ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	ก่อน	5	5.20	1.92	-3.62	.022
	หลัง	5	9.40	0.89		
ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน	ก่อน	5	9.40	2.70	-8.12	.001*
	หลัง	5	16.00	1.00		
ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน	ก่อน	5	12.00	2.00	-7.75	.001*
	หลัง	5	18.20	1.09		
ความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	ก่อน	5	7.80	2.58	-9.89	.001*
	หลัง	5	14.80	1.78		
ภาพรวม	ก่อน	5	34.40	8.62	-8.09	.001*
	หลัง	5	58.40	2.88		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ผลการทดสอบระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวในภาพรวม พบว่าบุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 34.40 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 58.40 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีความรู้แตกต่างจากเดิม คือมีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-8.09}$, Sig.0.001) สามารถอธิบายความรู้ในแต่ละประเด็นดังนี้

ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า บุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 5.20 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 9.40 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีความรู้ไม่แตกต่างจากเดิม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-3.62}$, Sig.0.022)

ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า บุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 9.40 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 16.00 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีความรู้แตกต่างจากเดิม คือมีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-8.12}$, Sig.0.001)

ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน พบว่า บุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 12.00 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 18.20 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีความรู้แตกต่างจากเดิม คือมีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-7.75}$, Sig.0.001)

ความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า บุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 7.80 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 14.80 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีความรู้แตกต่างจากเดิม คือมีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-9.8975}$, Sig.0.001)

ตารางที่ 21 ทดสอบระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมของบุคลากรใน
อำเภอภักดีพัฒนา

ความรู้		n	Mean	Std.	t	Sig.
ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	ก่อน	6	5.17	2.04	-3.46	.018
	หลัง	6	9.17	1.60		
ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน	ก่อน	6	11.17	3.37	-3.18	.024
	หลัง	6	16.33	1.21		
ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน	ก่อน	6	12.50	2.59	-3.63	.015
	หลัง	6	17.17	0.75		
ความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	ก่อน	6	7.83	2.14	-6.04	.002*
	หลัง	6	13.17	2.56		
ภาพรวม	ก่อน	6	36.67	8.43	-6.43	.001*
	หลัง	6	55.83	1.60		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) อำเภอภักดีพัฒนา

ผลการทดสอบระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวในภาพรวม พบว่าบุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 36.67 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 55.83 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีความรู้แตกต่างจากเดิม คือมีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-6.43}$, Sig.0.001) สามารถอธิบายความรู้ในแต่ละประเด็นดังนี้

ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า บุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 5.20 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 9.40 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีความรู้ไม่แตกต่างจากเดิม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-3.62}$, Sig.0.022)

ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า บุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 9.40 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 16.00 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีความรู้แตกต่างจากเดิม คือมีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-8.12}$, Sig.0.001)

ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน พบว่า บุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 12.00 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 18.20 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีความรู้แตกต่างจากเดิม คือมีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-7.75}$, Sig.0.001)

ความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า บุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 7.80 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 14.80 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีความรู้แตกต่างจากเดิม คือมีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-9.8975}$, Sig.0.001)

4.2.2.4 ข้อจำกัด

1) อำเภอมะนัง

พบข้อจำกัดของการส่งเสริมการเรียนรู้ คือ การร่วมลงพื้นที่สำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นพื้นที่พัฒนาของผู้วิจัย เป็นอุปสรรคต่อโรงเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากเหตุผลความห่างไกลในการเดินทาง และความรับผิดชอบของโรงเรียนต่อการนำนักเรียนออกนอกพื้นที่ บางโรงเรียนกล่าวถึงนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเด็กเกินไป ทำให้ยังไม่มีเป้าหมายแน่ชัดของตนเอง ทำให้ขาดความสนใจ และนักเรียนไม่มีความรู้และประสบการณ์น้อยทำให้เข้าความรู้ได้ไม่ถึง

2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา

พบข้อจำกัดของการส่งเสริมการเรียนรู้ คือ บางโรงเรียนไม่มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนอย่างเพียงพอ ทำให้ไม่สามารถใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างพอเพียงกับจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

4.2.5 ปรับแผนปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2

หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมในภาคเรียนที่ 1 แล้ว ผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษาความคิดเห็น และข้อจำกัดของแต่ละโรงเรียน เพื่อนำมาปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ 2 (18 สัปดาห์) ตามความเหมาะสมของบริบทแต่ละพื้นที่เป้าหมาย มีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แผนการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2

สัปดาห์	หน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	ทักษะ / กระบวนการ	สื่อสำหรับครู ⁵	สื่อสำหรับนักเรียน
1	ใบอนุญาตมัคคุเทศก์	เข้าใจระเบียบการเป็นมัคคุเทศก์	ชมวีดิทัศน์ – เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับใบอนุญาตมัคคุเทศก์ กับการผู้นำเที่ยวในบ้านตัวเอง	(เอกสาร 12) ใบอนุญาตมัคคุเทศก์	วีดิทัศน์ จาก youtube 3.22 นาที (ใบอนุญาตมัคคุเทศก์) https://www.youtube.com/watch?v=X4jdDwdpj1M
2	การให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน	บอกการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้	1. กระบวนการคิด – ให้ร่วมคิดหลังจากชมวีดิทัศน์ ว่าชุมชนได้ให้บริการอะไรกับนักท่องเที่ยวบ้าง และนักเรียนคิดว่ายังขาดบริการอะไร หากนักท่องเที่ยวไม่ได้มาเที่ยวเพียง 1 วัน	(เอกสาร 13) การให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน	วีดิทัศน์ จาก youtube เปิดตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงนาทีที่ 14.40 (จุดเริ่มต้นความสุขที่ชุมชนบ้านปาง-ห้วยลาน จ.เชียงใหม่ / การร่วมนำรายการใจ ชีชี 2 ตอน 29) https://www.youtube.com/watch?v=F8iztq_iCXk
			2. นักเรียนทบทวนคำตอบที่ร่วมกันคิด และเสริมคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับคำตอบที่ได้	2. สรุปกิจกรรมหลังชมวีดิทัศน์	วีดิทัศน์ จาก youtube ความยาว 3.10 นาที ("การท่องเที่ยวโดยชุมชน" คือ?) https://www.youtube.com/watch?v=3jXbjxviTNw
			ครูสรุปการเรียนรู้ประจำบทเรียนให้นักเรียน	(สไลด์ 13) การให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน	

⁵ ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2) พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน (เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1)

ตารางที่ 22 (ต่อ)

สัปดาห์	หน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	ทักษะ / กระบวนการ	สื่อสำหรับครู	สื่อสำหรับนักเรียน
3	การให้บริการด้านการนำเที่ยว	บอกกิจกรรมที่ชุมชนใช้เพื่อการนำเที่ยวได้	1. กระบวนการคิด – ให้ร่วมคิดหลังจากชมวิดีโอว่าชุมชนได้พาเที่ยวที่ไหน และทำอะไรกันบ้าง 2. ให้การบ้านนักเรียน – แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสมให้สำรวจบ้านตนเองว่าสามารถพาเที่ยวและทำกิจกรรมอะไรได้บ้าง ตามวิถีชีวิตประจำวัน โดยให้สรุปเป็น Mind Map ในการนำเสนอ (อาจให้ถ่ายภาพประกอบการเล่าเรื่องได้) และให้กลับมานำเสนอในสัปดาห์หน้า	(เอกสาร 14) การให้บริการด้านการนำเที่ยว	วิดีโอจาก youtube เปิดตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงนาทีที่ 7.50 (ชุมชนมั่งสวิติ ศรีท้าวแห่งชาวปกาสัยเกอญอ ที่ชุมชนพระบาทห้วยต้ม จ.ลำพูน/คาราวานสำราญใจ ซีซั่น 2 ตอน 27) https://www.youtube.com/watch?v=RU4rReEjIE
4	การสำรวจกิจกรรมเพื่อการนำเที่ยวในบ้านตนเอง	บอกกิจกรรมที่เป็นวิถีของชุมชนตนเองที่ใช้เพื่อการนำเที่ยวได้	1. โจทย์ในการสำรวจ - การนำเที่ยวนั้นจะพานักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชม หรือเรียนรู้อะไรได้บ้างในชุมชน 2. นำเสนอหน้าชั้นเรียน – ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการสำรวจกิจกรรมที่สามารถนำเที่ยวได้ในบ้านตนเอง	ครูผู้รับผิดชอบพานักเรียนลงพื้นที่	การสำรวจวิถีชีวิตในชุมชนตนเอง เพื่อนำเป็นกิจกรรมที่ใช้ในการนำเที่ยว
			ครูสรุปการเรียนรู้ประจำบทเรียนให้นักเรียน	(สไลด์ 14) การให้บริการนำเที่ยวในชุมชน	
5	การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษในกิจกรรมเพื่อการนำเที่ยวในบ้านตนเอง	บอกคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนได้	กระบวนการกลุ่ม - ให้นักเรียนร่วมกันเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษจาก Mind Map ที่ได้สรุปเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อการนำเที่ยวในบ้านตนเองในสัปดาห์ก่อนหน้า	ครูภาษาอังกฤษช่วยสนับสนุนความรู้ด้านคำศัพท์ให้นักเรียน	เขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษใน Mind Map ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ตารางที่ 22 (ต่อ)

สัปดาห์	หน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	ทักษะ / กระบวนการ	สื่อสำหรับครู	สื่อสำหรับนักเรียน
6	การให้บริการด้านที่พักในชุมชน	บอกลักษณะของที่พักที่ให้บริการโดยชุมชนได้	1. กระบวนการคิด – ให้ร่วมคิดหลังจากชมวิดีโอว่าชุมชนให้บริการที่พักในรูปแบบใด มีลักษณะเป็นอย่างไร 2. ให้การบ้านนักเรียน – แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสมให้สำรวจบ้านตนเองว่าในชุมชนตนเอง โดยให้สรุปเป็น Mind Map ในการนำเสนอ (อาจให้ถ่ายภาพประกอบการเล่าเรื่องได้)) และให้กลับมานำเสนอในสัปดาห์หน้า คำถามคือ 2.1 มีการให้บริการที่พักแบบใดบ้าง 2.2 หากไม่มี ให้ช่วยกันวางแผนว่า ถ้าหากมีนักท่องเที่ยวอยากมาเที่ยวชมวิถีชีวิตบ้านเรา 3 วัน 2 คืน เราจะให้พักที่ไหน / กับใคร/อย่างไร	(เอกสาร 15) การให้บริการด้านที่พักในชุมชน	1. โฮมสเตย์ - วิดีทัศน์ ความยาว 5.02 นาที (กินอิม นอนอุ่น หาดสองแคว) https://www.youtube.com/watch?v=MbJj6Jx-K9U 2. รีสอร์ทชุมชน - วิดีทัศน์ ความยาว 3.48 นาที (Forestbook EP11 : ผาหมอนนอนยาว - การท่องเที่ยวโดยชุมชน ณ ดอยอินทนนท์) https://www.youtube.com/watch?v=71M7WuYTedy&list=PL2P9dAl6h7J3X-VtolzmiTHF3xymAhv9J
7	การสำรวจการให้บริการด้านที่พักในชุมชน	บอกการให้บริการด้านที่พักในชุมชนตนเองได้	1. โจทย์ในการสำรวจ - ที่พักในชุมชนมีกี่รูปแบบ และต้องจัดเตรียมอย่างไรบ้าง 2. นำเสนอหน้าชั้นเรียน - ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการสำรวจการให้บริการด้านที่พักในชุมชนตนเอง ครูสรุปการเรียนรู้ประจำบทเรียนให้นักเรียน	ครูผู้รับผิดชอบพานักเรียนลงพื้นที่ (สไลด์ 15) การให้บริการด้านที่พักในชุมชน	การสำรวจการให้บริการด้านที่พักที่มีในชุมชนตนเอง หรือฝึกวางแผนเพื่อแก้ปัญหากรณีไม่มีที่พักไว้บริการในชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยว (เราจะแบ่งห้องที่ว่างในบ้าน ให้นักท่องเที่ยวที่เปรียบเสมือนญาติมาพักอาศัยชั่วคราวได้หรือไม่)

ตารางที่ 22 (ต่อ)

สัปดาห์	หน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	ทักษะ / กระบวนการ	สื่อสำหรับครู	สื่อสำหรับนักเรียน
8	การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการบริการด้านที่พักในชุมชน	บอกคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการให้บริการด้านที่พักในชุมชนได้	กระบวนการกลุ่ม - ให้นักเรียนร่วมกันเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษจาก Mind Map ที่ได้สรุปเกี่ยวกับกิจกรรมการให้บริการด้านที่พักในบ้านตนเองในสัปดาห์ก่อนหน้า	ครูภาษาอังกฤษช่วยสนับสนุนความรู้ด้านคำศัพท์ให้นักเรียน	เขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษใน Mind Map ด้านการบริการที่พักในชุมชน
9	การให้บริการด้านอาหารท้องถิ่น	บอกรายการอาหารท้องถิ่นที่ชุมชนสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้	1. กระบวนการคิด – ให้ร่วมคิดหลังจากชมวิดีโอว่าชุมชนได้ให้บริการอาหารอะไรบ้าง และอาหารเหล่านั้นสามารถบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชุมชนนั้นๆ ได้หรือไม่ 2. ให้การบ้านนักเรียน – แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสมให้สำรวจบ้านตนเองว่า อาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเรามีอะไรบ้าง (บอกเมนูอาหาร) โดยให้สรุปเป็น Mind Map ในการนำเสนอ (อาจให้ถ่ายภาพประกอบการเล่าเรื่องได้) และให้กลับมานำเสนอในสัปดาห์หน้า	(เอกสาร 16) การให้บริการด้านอาหารท้องถิ่น	1. วิดีทัศน์ จาก youtube เปิดตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงนาทีที่ 12.20 (เที่ยวหมู่บ้าน 5 คนเผ่า ที่บ้านแม่แอบ จ.เชียงราย / การวางแผนสำราญใจ ซีซั่น 2 ตอน 2) https://www.youtube.com/watch?v=2xDlbeh6WdY&t=133s
10	การสำรวจอาหารท้องถิ่น	บอกรายการอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตนเองได้	1. โจทย์ในการสำรวจ – อาหารสำหรับให้บริการนักท่องเที่ยวเรียกว่าอะไร และมีลักษณะเป็นอย่างไร 2. นำเสนอหน้าชั้นเรียน - ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการสำรวจอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตนเอง	ครูผู้รับผิดชอบพานักเรียนลงพื้นที่	การสำรวจอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ในชุมชนตนเอง
			ครูสรุปการเรียนรู้ประจำบทเรียนให้นักเรียน	(สไลด์ 16) การให้บริการนำเที่ยวในชุมชน	

ตารางที่ 22 (ต่อ)

สัปดาห์	หน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	ทักษะ / กระบวนการ	สื่อสำหรับครู	สื่อสำหรับนักเรียน
11	การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่น	บอกคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ในชุมชนได้	กระบวนการกลุ่ม - ให้นักเรียนร่วมกันเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษจาก Mind Map ที่ได้สรุปเกี่ยวกับอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ในบ้านตนเองในสัปดาห์ก่อนหน้านี้	ครูภาษาอังกฤษช่วยสนับสนุนความรู้ด้านคำศัพท์ให้นักเรียน	เขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษใน Mind Map ด้านการให้บริการอาหารในชุมชน
12	การให้บริการด้านการเดินทางและยานพาหนะในชุมชน	บอกลักษณะของยานพาหนะที่ชุมชนใช้เพื่อการนำเที่ยวได้	1. กระบวนการคิด – ให้ร่วมคิดหลังจากชมวิดีโอว่าชุมชนได้ใช้ยานพาหนะอะไรในการพานักท่องเที่ยวเดินทางไปตามจุดนำชมต่างๆ 2. ให้การบ้านนักเรียน – แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสมให้สำรวจบ้านตนเองว่า สามารถใช้ยานพาหนะอะไรบริการนักท่องเที่ยวได้บ้าง ตามวิถีชีวิตประจำวัน และให้สอดคล้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวในบ้านของเราที่เคยนำเสนอในสัปดาห์ที่ 4 โดยให้สรุปเป็น Mind Map ในการนำเสนอ (อาจให้ถ่ายภาพประกอบการเล่าเรื่องได้) และให้กลับมานำเสนอในสัปดาห์หน้า	(เอกสาร 17) การให้บริการด้านการเดินทางและยานพาหนะในชุมชน	วิดีโอจาก youtube ความยาว 3.03 นาที (ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านวังวน อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี) https://www.youtube.com/watch?v=BSp1ybWOykQ

ตารางที่ 22 (ต่อ)

สัปดาห์	หน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	ทักษะ / กระบวนการ	สื่อสำหรับครู	สื่อสำหรับนักเรียน
13	การสำรวจการเดินทางและยานพาหนะในชุมชน	บอกประเภทของการเดินทางและยานพาหนะที่เป็นวิถีของชุมชนตนเองที่ใช้เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวได้	1. โจทย์ในการสำรวจ - การเดินทาง/ยานพาหนะ ที่ใช้ในการนำเที่ยวมีรูปแบบ และต้องดูแลนักท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง 2. นำเสนอหน้าชั้นเรียน - ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการสำรวจวิธีการเดินทางและยานพาหนะสามารถให้บริการในบ้านตนเองได้	ครูผู้รับผิดชอบพานักเรียนลงพื้นที่	การสำรวจวิธีการเดินทางและยานพาหนะสามารถให้บริการในชุมชน
			ครูสรุปการเรียนรู้ประจำบทเรียนให้นักเรียน	(สไลด์ 17) การให้บริการนำเที่ยวในชุมชน	
14	การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการเดินทางและยานพาหนะในชุมชน	บอกคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการเดินทางและยานพาหนะในชุมชนได้	กระบวนการกลุ่ม - ให้นักเรียนร่วมกันเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษจาก Mind Map ที่ได้สรุปเกี่ยวกับการเดินทางและยานพาหนะในบ้านตนเองในสัปดาห์ก่อนหน้า	ครูภาษาอังกฤษช่วยสนับสนุนความรู้ด้านคำศัพท์ให้นักเรียน	เขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษใน Mind Map ด้านการเดินทางและยานพาหนะในชุมชน

ตารางที่ 22 (ต่อ)

สัปดาห์	หน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	ทักษะ / กระบวนการ	สื่อสำหรับครู	สื่อสำหรับนักเรียน
15	การให้บริการด้านของที่ระลึกในชุมชน	บอกของที่ระลึกที่ชุมชนสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้	1. กระบวนการคิด – ให้ร่วมคิดหลังจากชมวีดิทัศน์ ว่าชุมชนมีสินค้าที่ระลึกอะไรบ้าง ที่ให้บริการนักท่องเที่ยวได้ 2. ให้การบ้านนักเรียน – แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสมให้สำรวจบ้านตนเองว่า 2.1 มีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีเอกลักษณ์อะไรบ้าง ที่สามารถขายเป็นสินค้าที่ระลึกได้ 2.2 หากไม่มี ให้ช่วยกันจินตนาการและวางแผนว่าชุมชนสามารถจะผลิตสินค้าอะไรขายเป็นที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวได้บ้าง ที่บ่งบอกว่าเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเรา	(เอกสาร 18) การให้บริการด้านของที่ระลึกในชุมชน	วีดิทัศน์ จาก youtube เปิดตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงนาทีที่ 25.00 (เมืองร้อยนา ผ่าชนแกะ และกาพระดัดโลก ที่บ้านห้วยห้อม / คาราวานสำราญใจ ซีซั่น 2 ตอน 34) https://www.youtube.com/watch?v=tP04aW3eVbs&t=1256s
16	การสำรวจของที่ระลึกในชุมชน	บอกของที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตนเองที่ใช้เพื่อการนำเที่ยวได้	1. โจทย์ในการสำรวจ - ผลิตภัณฑ์ชุมชน/ของที่ระลึกในชุมชนมีอะไรบ้าง มีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น ใครทำ ทำอะไร ทำที่ไหน ทำจากวัตถุดิบอะไร และทำอย่างไรราคาเท่าไร 2. นำเสนอหน้าชั้นเรียน - ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการสำรวจของที่ระลึกในบ้านตนเอง	ครูผู้รับผิดชอบพานักเรียนลงพื้นที่	การสำรวจผลิตภัณฑ์ในชุมชนตนเอง เพื่อนำมาขายเป็นสินค้าที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวได้
			ครูสรุปการเรียนรู้ประจำบทเรียนให้นักเรียน	(สไลด์ 18) การให้บริการของที่ระลึกในชุมชน	

ตารางที่ 22 (ต่อ)

สัปดาห์	หน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	ทักษะ / กระบวนการ	สื่อสำหรับครู	สื่อสำหรับนักเรียน
17	การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับของที่ระลึกในชุมชน	บอกคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับของที่ระลึกในชุมชน	กระบวนการกลุ่ม - ให้นักเรียนร่วมกันเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษจาก Mind Map ที่ได้สรุปเกี่ยวกับของที่ระลึกในบ้านตนเองในสัปดาห์ก่อนหน้านี้	ครูภาษาอังกฤษช่วยสนับสนุนความรู้ด้านคำศัพท์ให้นักเรียน	เขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษใน Mind Map ด้านของที่ระลึกในชุมชน
18	ประเมินทัศนคตินักเรียนต่อการเรียนรู้ด้านการให้บริการด้านการท่องเที่ยว			(เอกสาร 19) แบบประเมินทัศนคติผู้เรียน	ประเมินทัศนคติผู้เรียน

4.2.6 การปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนรู้

จากข้อจำกัดข้างต้นผู้วิจัยและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมได้ปรับกระบวนการตามองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ในภาคเรียนที่ 2 (ระยะเวลา 18 สัปดาห์) สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

4.2.6.1 ผู้สอน

ด้านครูผู้สอนในแต่ละพื้นที่ยังกำหนดให้ครูผู้รับผิดชอบเป็น จากการศึกษาผู้สอนพบว่าสถานศึกษาได้กำหนดให้มีผู้สอนในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ใน 18 สัปดาห์

(1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง ภาพรวมพบว่า ยังใช้ผู้สอนเดิมที่รับผิดชอบในภาคเรียนที่ 1 ยกเว้นโรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวงที่มีการเปลี่ยนครูผู้รับผิดชอบ

(2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา ภาพรวมพบว่า ยังใช้ผู้สอนเดิมที่รับผิดชอบในภาคเรียนที่ 1

4.2.6.2 ผู้เรียน

ผู้เรียนทั้งในอำเภอแม่ฟ้าหลวง และอำเภอกัลยาณิวัฒนา เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเคยผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มาแล้วในภาคเรียนที่ 1 ตลอดภาคเรียน

4.2.6.3 เนื้อหาวิชาและกระบวนการ

ตามแผนการจัดการเรียนรู้ได้กำหนดเนื้อหาใน 18 สัปดาห์ สามารถอธิบายผลการดำเนินการกิจกรรมตามแผนดังนี้ (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2))

1) เนื้อหาวิชา

1.1) สัปดาห์ที่ 1 – 2 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย ใบอนุญาตมีคฤหบดี และการให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป้าหมายการเรียนรู้คือ เข้าใจระเบียบการเป็นมัคคุเทศก์ และบอกการบริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ โดยมีกระบวนการคือ ชมวีดิทัศน์ และฝึกกระบวนการคิดแบบกลุ่ม

1.2) สัปดาห์ที่ 3 – 4, 6 -7, 9 – 10, 12 – 13 และ 15 - 16 หน่วยการเรียนรู้ คือ การสำรวจกิจกรรมเพื่อการนำเที่ยว การให้บริการด้านที่พักในชุมชน การให้บริการด้านอาหารท้องถิ่น การให้บริการด้านการเดินทางและยานพาหนะในชุมชน และการให้บริการด้านของที่ระลึกในชุมชน โดยมีกระบวนการคือ ปฏิบัติการสำรวจ และกระบวนการกลุ่ม ใช้นอกชั้นเรียนสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์ สามารถบอกลักษณะเกี่ยวกับการให้บริการทางการท่องเที่ยวได้ โดยกำหนดให้ครูผู้รับผิดชอบพานักเรียนลงพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยว มีกระบวนการดังนี้

(1) การบรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 2 เป็นการสรุปเกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 2 (การให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน) ก่อนการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชน ผู้วิจัยได้บรรยายสรุปให้กับนักเรียนโดยใช้สื่อ Power

Point Presentation เน้นให้นักเรียนได้เห็นภาพประกอบ และเพื่อเปิดโอกาสให้ครูผู้ดูแลกิจกรรมได้รับรู้รับฟังการบรรยายสรุปก่อนเริ่มกิจกรรมสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน (รูปภาพที่ 41 - 44)

รูปภาพที่ 41 บรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ของสัปดาห์ที่ 2 ณ โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง

รูปภาพที่ 42 บรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ของสัปดาห์ที่ 2 ณ โรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม

รูปภาพที่ 43 บรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ของสัปดาห์ที่ 2 ณ โรงเรียนแม่แอ้ววิทยาคม

(2) กิจกรรมสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ร่วมกันปรับวิธีการลงพื้นที่สำรวจให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ตามข้อเสนอแนะของโรงเรียนเป้าหมาย ดังแสดงในตารางที่ 23

ตารางที่ 23 กำหนดการลงพื้นที่สำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน

โรงเรียน	เรื่อง
<u>อำเภอแม่ฟ้าหลวง</u>	
1) โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง และโรงเรียนห้วยไร่สามัคคี	การสำรวจจุดขายสินค้าที่ระลึก (กม.21) การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ และร้านค้าแพของคนในชุมชน
2) โรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม	พิพิธภัณฑ์ทหารจีนคณะชาติแหล่งประวัติศาสตร์ชุมชนที่สำคัญ วัดพระธาตุสันติธรรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟ และการบริการอาหารจีนแบบยูนนาน
3) โรงเรียนแม่แอ่ววิทยาคม	จุดชมวิวยอดเขา เยี่ยมชมวิถีชุมชน เช่น การจักสานไม้ไผ่ การทำน้ำเต้าหู้ เต้าหู้จืด การทอดผ้า การแต่งกาย การให้บริการอาหารท้องถิ่นของชาติพันธุ์อาข่า และชาติพันธุ์ไทยใหญ่
ชุมชน	เรื่อง
<u>อำเภอกัลยาณิวัฒนา</u>	
1) เหลือขอ	กิจกรรมเยี่ยมชมอาชีพตีมิด กิจกรรมเยี่ยมชมการทำกาแฟ และการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์
2) วัดจันทร์	การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ และบริการกิจกรรมการแช่เท้าด้วยสมุนไพร
3) เสาดง	การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ และกิจกรรมการเยี่ยมชมแหล่งประวัติศาสตร์ชุมชน (เสาดง)
4) ห้วยบะบ๋า	การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ และกิจกรรมเยี่ยมชมถ้ำ และต้นไม้ตะครุฑหิน

(2.1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง ผู้วิจัยร่วมกับตัวแทนแต่ละโรงเรียนได้หารือถึงข้อจำกัดในด้านกฎระเบียบ ความรับผิดชอบของโรงเรียนในการนำนักเรียนออกนอกพื้นที่ และระยะทางค่อนข้างห่างไกล จึงทำให้ต้องปรับแผนจากการสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยวที่ทีมวิจัยได้พัฒนาขึ้น (ณ โครงการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต้ และชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่) โดยโรงเรียนเสนอให้มีการลงสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนโดยรอบโรงเรียนแทน จึงมีการแบ่งกลุ่มตามโซนพื้นที่

ตำบลแม่ฟ้าหลวง ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง และโรงเรียนห้วยไร่สามัคคี โดยครูผู้รับผิดชอบได้แนะนำแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ คือ การสำรวจจุดขายสินค้าที่ระลึก (กม.21) การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ และร้านค้าแพของคนในชุมชน (รูปภาพที่ 44 - 46)

ตำบลแม่สลองนอก ได้แก่ โรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม ได้ลงพื้นที่สำรวจ คือ พิพิธภัณฑ์ทหารจีนคณะชาติแหล่งประวัติศาสตร์ชุมชนที่สำคัญ วัดพระธาตุสันติธรรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟ และการบริการอาหารจีนแบบยูนนาน (รูปภาพที่ 47 - 50)

ตำบลบ้านแซว ได้แก่ โรงเรียนแม่แอ่ววิทยาคม ได้ลงพื้นที่สำรวจ คือ จุดชมวิวมุ้มบ้าน เยี่ยมชมวิถีชุมชน เช่น การจักสานไม้ไผ่ การทำน้ำเต้าหู้ เต้าหู้จา การทอผ้าและการแต่งกาย การให้บริการอาหารท้องถิ่นของชาติพันธุ์อาข่า และชาติพันธุ์ไทยใหญ่ (รูปภาพที่ 51 - 55)

รูปภาพที่ 44 สำรวจจุดขายสินค้าที่ระลึก (กม.21)

รูปภาพที่ 45 สำรวจการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์

รูปภาพที่ 46 สํารวจการให้บริการร้านกาแฟของคนในชุมชน

รูปภาพที่ 47 สํารวจการให้บริการกิจกรรมท่องเที่ยว ณ พิพิธภัณฑ์ทหารจีนคณะชาติ

รูปภาพที่ 48 สำนักรวจการให้บริการกิจกรรมท่องเที่ยว ณ วัดพระธาตุสันติธรรม

รูปภาพที่ 49 สำนักรวจการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟ

รูปภาพที่ 50 สำนักรวจการบริการอาหารจีนแบบยูนนาน

รูปภาพที่ 51 สำรองการให้บริการเยี่ยมชมจุดชมวิวมูบ้าน

รูปภาพที่ 52 สำรองการให้บริการกิจกรรมการจักสานไม้ไผ่

รูปภาพที่ 53 สํารวจการให้บริการกิจกรรมการทำน้ำเต้าหู้ เต้าหู้จํา

รูปภาพที่ 54 สํารวจการให้บริการกิจกรรมชมวิถีชุมชน การทอผ้าและการแต่งกาย

รูปภาพที่ 55 สํารวจการให้บริการอาหารท้องถิ่นชาติพันธุ์อาข่า และชาติพันธุ์ไทยใหญ่

(2.2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา ผู้วิจัยได้กำหนดหัวเรื่องในการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อสํารวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน โดยทุกหมู่บ้านจะให้บริการการเดินทางโดยรถยนต์ของคนในชุมชน นำชมการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ และบริการอาหารท้องถิ่น แต่ละหมู่บ้านจะแตกต่างกันในเรื่องการนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชน ได้แก่

กลุ่มแหล่งขอ สํารวจการให้บริการทางการท่องเที่ยว ดังนี้ (รูปภาพที่ 56 - 59) บ้านวัดจันทร์ (รูปภาพที่ 60 - 64) บ้านเสาแดง (รูปภาพที่ 65 - 67) และบ้านห้วยบะบ้า (รูปภาพที่ 68 - 70)

รูปภาพที่ 56 สํารวจการให้บริการกิจกรรมเรียนรู้วิถีการทำกาแฟ

รูปภาพที่ 57 สํารวจการให้บริการกิจกรรมเรียนรู้วิถีการตีมีด

รูปภาพที่ 58 สํารวจการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์

รูปภาพที่ 59 สํารวจการให้บริการอาหารท้องถิ่น

รูปภาพที่ 60 สํารวจการให้บริการกิจกรรมนำชมจุดชมวิวหมู่บ้าน

รูปภาพที่ 61 สํารวจการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์

รูปภาพที่ 62 สํารวจการให้บริการแช่เท้าด้วยสมุนไพร

รูปภาพที่ 63 สํารวจการให้บริการกาแฟดริป

รูปภาพที่ 64 สํารวจการให้บริการอาหารแบบท้องถิ่น

รูปภาพที่ 65 สํารวจกิจกรรมการเยี่ยมชมแหล่งประวัติศาสตร์ชุมชน (เสาแดง)

รูปภาพที่ 66 สำรวจการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์

รูปภาพที่ 67 สำรวจการให้บริการอาหารแบบท้องถิ่น

รูปภาพที่ 68 สำรวจการให้บริการสำรวจกิจกรรมการเยี่ยมชมถ้ำและต้นไม้ตะครุพหิน

รูปภาพที่ 69 สำรวจการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์

รูปภาพที่ 70 สํารวจการให้บริการอาหารแบบท้องถิ่น

(3) สรุปการเรียนรู้จากการสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน หลังจากการสำรวจแล้ว กำหนดให้นักเรียนสรุปกิจกรรมการเรียนรู้และนำเสนอผลการเรียนรู้จากการลงพื้นที่สำรวจ โดยให้สรุปเป็นผังความคิด (Mind map) บนกระดานบรู๊ฟ โดยครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมช่วยสนับสนุนการทำกิจกรรม (รูปภาพที่ 71 – 72)

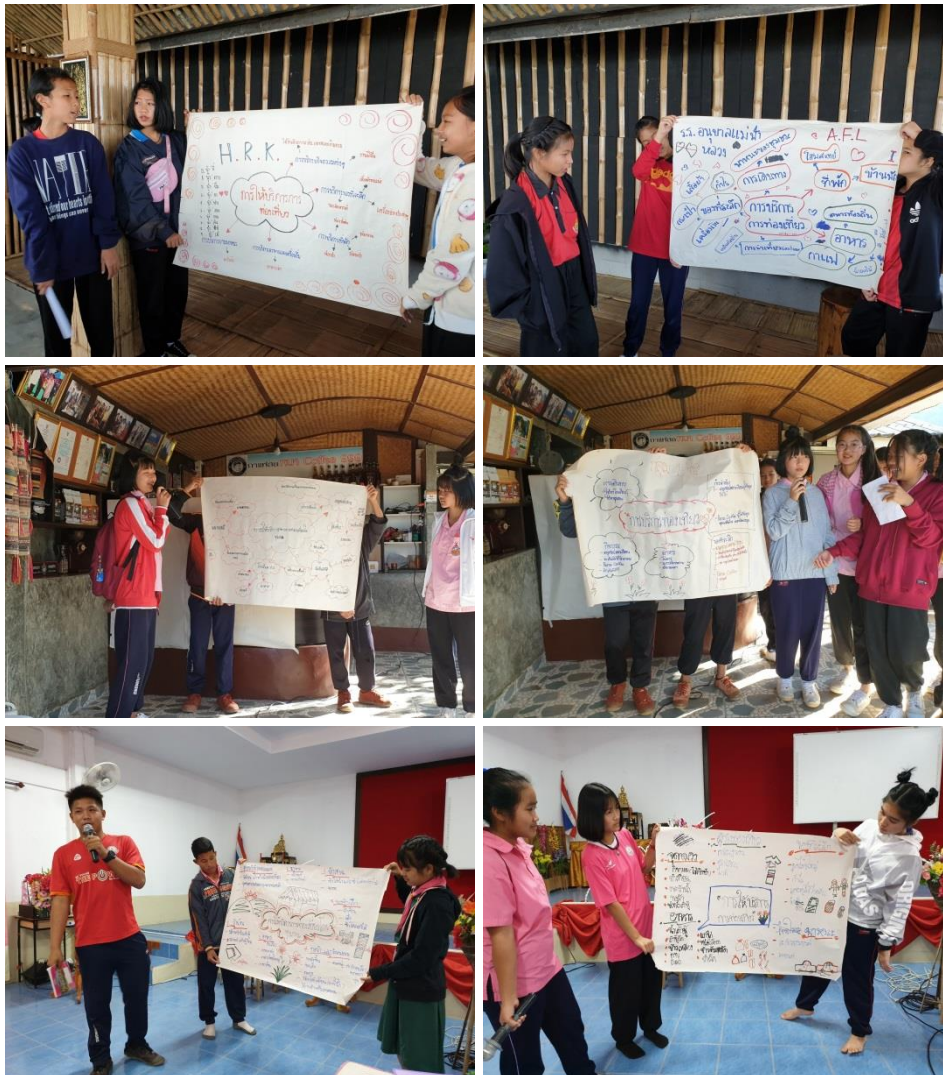

รูปภาพที่ 71 สรุปกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน
ณ อำเภอแม่ฟ้าหลวง

รูปภาพที่ 72 สรุปกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน
ณ อำเภอกัลยาณิวัฒนา

(4) นำเสนอผลการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมนำผลสรุปการเรียนรู้จากการสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้ และออกมาแนะนำเสนอหน้าห้อง หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมจึงได้มีการนัดหมายทำกิจกรรมร่วมกันในครั้งถัดไป กิจกรรม (รูปภาพที่ 73 - 74)

รูปภาพที่ 73 นำเสนอการเรียนรู้ด้านการสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน ณ
อำเภอแม่ฟ้าหลวง

รูปภาพที่ 74 นำเสนอการเรียนรู้ด้านการสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน ณ
อำเภอกัลยาณิวัฒนา

(5) ผู้วิจัยได้สรุปความรู้เกี่ยวกับการให้บริการทางการท่องเที่ยวหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมอีกครั้ง เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งสำหรับโรงเรียนในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง เนื่องจากการสำรวจการให้บริการท่องเที่ยวในชุมชนที่อาจมีความไม่ชัดเจนในด้านการให้บริการทางการท่องเที่ยวที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

1.3) สัปดาห์ที่ 5, 8, 11, 14 และ 17 หน่วยการเรียนรู้ สรุปการเรียนรู้ด้านการให้บริการทางการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการคือ กระบวนการกลุ่ม สื่อที่ใช้ประกอบกิจกรรม ได้แก่ กระดาษปฐพีที่นักเรียนได้ร่วมกันสรุปการเรียนรู้จากการสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในแต่ละสัปดาห์ เพื่อให้นักเรียนบอกคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการให้บริการทางการท่องเที่ยวทางได้ โดยให้ครูภาษาอังกฤษช่วยสนับสนุนความรู้ด้านคำศัพท์ให้นักเรียน

1.4) สัปดาห์ที่ 18 การประเมินทัศนคตินักเรียนต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการให้บริการด้านการท่องเที่ยวตลอดภาคเรียน

2) กระบวนการ

ผู้วิจัยได้กำหนดให้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ กระบวนการในแผนที่กำหนด ประกอบไปด้วย (1) ค้นคว้ากลุ่ม (2) ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม (3) อภิปรายกลุ่ม (4) ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจเชิงประสบการณ์ (5) สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map (6) นำเสนอหน้าชั้นเรียน และ (7) สนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมยังอยู่ในระหว่างดำเนินการ

4.2.6.4 สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

สื่อที่ใช้ในกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ประกอบไปด้วย สื่อสำหรับครู และสื่อสำหรับนักเรียน สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) สื่อสำหรับครู

ประกอบไปด้วย 2 ประเภทหลักที่ในแผนกำหนด ประกอบไปด้วย (1) เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) และ (2) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ถูกพัฒนาโดยทีมวิจัยในพื้นที่ หรือชุมชนในพื้นที่โรงเรียนเป้าหมาย)

2) สื่อสำหรับนักเรียน

ประกอบไปด้วย 3 แหล่ง ได้แก่ (1) ผังความคิด (Mind map) (2) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ คลิปวีดีทัศน์จาก youtube ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการให้บริการทางการท่องเที่ยว และ Power Point Presentation ประกอบการสรุปประจำบทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) (3) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ถูกพัฒนาโดยทีมวิจัยในพื้นที่ หรือชุมชนในพื้นที่โรงเรียนเป้าหมาย)

4.2.6.5 สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่กำหนดตามแผนนั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ (1) การเรียนรู้ในห้องเรียน โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ประกอบการเรียนการสอน และ (2) การเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยใช้สื่อจริง คือ สถานที่จริงเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการให้บริการทางการท่องเที่ยว ตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ (

4.3 ทักษะและความคิดเห็นต่อการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาทัศนคติ และความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาเพิ่มเติมจากการสรุปผลข้างต้น เพื่อใช้ประกอบแนวทางในการจัดทำคู่มือตามแนวทางที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และความต้องการของบุคลากรทางการศึกษา สามารถอธิบายผลการศึกษาได้ดังนี้

4.3.1 ด้านทัศนคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

ด้านทัศนคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมแสดงผลในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ด้านทัศนคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

ทัศนคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรม	อำเภอแม่ฟ้าหลวง (n = 5) ร้อยละ	อำเภอภักดีพัฒนา (n = 6) ร้อยละ
พัฒนาทัศนคติ		
การปรับทัศนคติครูและนักเรียนก่อนเริ่มกิจกรรม	20.00	-
เหตุผลที่เข้าร่วมกิจกรรม	-	-
พัฒนาตนเอง และนักเรียน	20.00	66.67
กิจกรรมน่าสนใจ	60.00	50.00
การเรียนรู้มาจากการลงมือด้วยตนเอง	-	16.67
ชอบการท่องเที่ยว	-	16.67
เหมาะสมกับบริบทโรงเรียน	20.00	16.67
ได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร	20.00	-
ประโยชน์ที่ได้รับหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม		
เห็นถึงประโยชน์ต่อครู นักเรียน โรงเรียน และชุมชน	-	-
ประโยชน์ต่อนักเรียน		
ได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว	40.00	33.33
สร้างโอกาสในการใช้ความรู้ใกล้ตัวนำไปปรับใช้/สร้างรายได้	40.00	33.33
เสริมให้ตนเองได้		
สร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้นักเรียน	-	16.67
นักเรียนรักชุมชนตนเอง	-	16.67
นักเรียนได้เพื่อนใหม่ต่างโรงเรียน	20.00	-
ได้พัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่	20.00	-
ประโยชน์ต่อครู		
สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับสาระอื่น	-	16.67
สามารถนำไปปรับใช้กับกระบวนการสอนได้ / เพื่อทำวิทย	-	16.67
ฐานะในอนาคต		
ได้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรม	40.00	16.67
ได้ความรู้ และประสบการณ์จริง นำไปถ่ายทอดต่อได้	40.00	66.67
สร้างจิตสำนึกให้ตนเองในด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชน และ	-	16.67
วัฒนธรรม		
ประโยชน์ต่อโรงเรียน		
ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการได้	-	-
โรงเรียนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้	-	33.33
ต่อสังคมและชุมชน		

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ทัศนคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรม	อำเภอแม่ฟ้าหลวง	อำเภอกัลยาณิวัฒนา
	หลง	วัฒนา
	(n = 5)	(n = 6)
	ร้อยละ	ร้อยละ
สร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและชุมชน	-	50.00
เกิดการเผยแพร่ และถ่ายทอดวัฒนธรรมให้เยาวชนในพื้นที่	-	33.33
ชุมชนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ดี และมีจุดขายทางการท่องเที่ยว	40.00	-
ความรู้ที่ได้สามารถสร้างโอกาสที่จะสร้างรายได้ให้กับชุมชนในอนาคต	40.00	-

1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ทัศนคติของผู้เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 20.00) เสนอให้มีการปรับทัศนคติครูและนักเรียนก่อนเริ่มกิจกรรม

เหตุผลที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 60.00) ให้เหตุผลว่ากิจกรรมน่าสนใจ ส่วนที่เหลือพบว่า (1) ต้องการพัฒนาตนเองและนักเรียน (2) เหมาะสมกับบริบทโรงเรียน และ (3) ได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร (ร้อยละ 20.00) เท่ากัน

ประโยชน์ต่อนักเรียน พบว่า เกือบครึ่งหนึ่ง (1) ได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว และ (2) สร้างโอกาสในการใช้ความรู้ใกล้ตัวนำไปปรับใช้/สร้างรายได้เสริมให้ตนเองได้ (ร้อยละ 40.00) เท่ากัน ส่วนที่เหลือพบว่า (1) นักเรียนได้เพื่อนใหม่ต่างโรงเรียน และ (2) ได้พัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ (ร้อยละ 20.00) เท่ากัน

ประโยชน์ต่อครู พบว่า เกือบครึ่งหนึ่ง (1) ได้รับความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรม และ (2) ได้รับความรู้ และประสบการณ์จริง นำไปถ่ายทอดต่อได้ (ร้อยละ 40.00) เท่ากัน

ต่อสังคมและชุมชน พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งให้เหตุผลว่า (1) ชุมชนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ดี และมีจุดขายทางการท่องเที่ยว และ (2) ความรู้ที่ได้สามารถสร้างโอกาสที่จะสร้างรายได้ให้กับชุมชนในอนาคต (ร้อยละ 40.00) เท่ากัน

2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา

เหตุผลที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า มากกว่าครึ่งให้เหตุผลว่า ต้องการพัฒนาตนเอง และนักเรียน (ร้อยละ 66.67) รองลงมา กิจกรรมน่าสนใจ (ร้อยละ 50.00) ส่วนที่เหลือพบว่า (1) การเรียนรู้มาจากการลงมือด้วยตนเอง (2) ชอบการท่องเที่ยว และ (3) เหมาะสมกับบริบทโรงเรียน (ร้อยละ 16.67) เท่ากัน

ประโยชน์ต่อนักเรียน พบว่า ส่วนหนึ่ง (1) ได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว และ (2) สร้างโอกาสในการใช้ความรู้ใกล้ตัวนำไปปรับใช้/สร้างรายได้เสริมให้ตนเองได้

(ร้อยละ 33.33) เท่ากัน ส่วนที่เหลือพบว่า (1) สร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้นักเรียน และ (2) นักเรียนรักชุมชนตนเอง (ร้อยละ 16.67) เท่ากัน

ประโยชน์ต่อครู พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่ง ได้ความรู้ และประสบการณ์จริง นำไปถ่ายทอดได้ (ร้อยละ 66.67) ส่วนที่เหลือพบว่า (1) สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับสาระอื่น (2) สามารถนำไปปรับใช้กับกระบวนการสอนได้/เพื่อทำวิทยฐานะในอนาคต (3) ได้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรม และ 4) สร้างจิตสำนึกให้ตนเองในด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชน และวัฒนธรรม (ร้อยละ 16.67) เท่ากัน

ประโยชน์ต่อโรงเรียน พบว่า ส่วนหนึ่งให้เหตุผล โรงเรียนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ (ร้อยละ 33.33)

ต่อสังคมและชุมชน พบว่า ครึ่งหนึ่งให้ความเห็นว่า สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและชุมชน (ร้อยละ 50.00) ส่วนที่เหลือพบว่า เกิดการเผยแพร่ และถ่ายทอดวัฒนธรรมให้เยาวชนในพื้นที่ (ร้อยละ 33.33)

4.3.2 ระดมความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้และบุคลากร

หลังจากเสร็จสิ้นการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 แล้ว ผู้วิจัยได้จัดเวทีประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากรในสถานศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยมีกระบวนการดังนี้

ผู้วิจัยได้ชี้แจงเป้าหมายในการระดมความคิดเห็นเพื่อให้แต่ละพื้นที่เสนอความต้องการได้รับการพัฒนาใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ ความต้องการได้รับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และความ ต้องการได้รับการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ จากนั้นให้นำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพิ่มเติม (รูปภาพที่ 75 - 76)

รูปภาพที่ 75 การระดมความคิดและเสนอความคิดเห็นเพื่อการพัฒนา ณ อำเภอแม่ฟ้าหลวง

รูปภาพที่ 76 การระดมความคิดและเสนอความคิดเห็นเพื่อการพัฒนา ณ อำเภอกัลยาณิวัฒนา

1) ด้านความต้องการได้รับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

ด้านความต้องการได้รับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว บุคลากรทางการศึกษาจาก 2 อำเภอที่เป็นตัวแทนแต่ละโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ข้อคำถามแบบปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้กว้างขึ้น ผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ดังนี้ (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 ด้านความต้องการได้รับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

ความต้องการในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	อำเภอแม่ฟ้าหลวง	อำเภอกัลยาณิวัฒนา
	หลง	วัฒนา
	(n = 5)	(n = 6)
	ร้อยละ	ร้อยละ
ความรู้เกี่ยวกับบริบทพื้นที่ และวัฒนธรรมชุมชน		
การสำรวจข้อมูลจากคนในชุมชนและแหล่งเรียนรู้จริง	80.00	66.67
การเข้าไปอาศัยในท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต	-	16.67
การถ่ายทอดประสบการณ์จากกลุ่มการท่องเที่ยวในพื้นที่	40.00	66.67
จากแหล่งข้อมูลความรู้ในศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นปัจจุบัน	-	16.67
ข้อมูลประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นปัจจุบัน		
มีผู้แนะนำแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง	-	16.67
การถ่ายทอดประสบการณ์จากกลุ่มการท่องเที่ยวในพื้นที่	-	50.00
จากแหล่งข้อมูลความรู้ในศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นปัจจุบัน	-	16.67
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน		
การฟังบรรยายจากผู้มีประสบการณ์/เชี่ยวชาญ	20.00	33.33
มีสื่อและเอกสารประกอบที่เกี่ยวข้อง	20.00	33.33
การสำรวจข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้จริง และได้ปฏิบัติจริง	40.00	50.00
การถ่ายทอดประสบการณ์จากกลุ่มการท่องเที่ยวในพื้นที่	-	16.67

1.1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรทางการศึกษามีความต้องการในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับบริบทพื้นที่และวัฒนธรรมชุมชน พบว่า ส่วนมาก (ร้อยละ 80.00) ควรมีการสำรวจข้อมูลจากคนในชุมชนและแหล่งเรียนรู้จริง ส่วนที่เหลือเสนอให้มีการถ่ายทอดประสบการณ์จากกลุ่มการท่องเที่ยวในพื้นที่ (ร้อยละ 40.00)

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 40.00) การสำรวจข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้จริงและได้ปฏิบัติจริง ส่วนที่เหลือ ต้องการได้รับฟังการ

บรรยายจากผู้มีประสบการณ์/เชี่ยวชาญ และมีสื่อและเอกสารประกอบที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 20.00) เท่ากัน

1.2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา

ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรทางการศึกษามีความต้องการในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับบริบทพื้นที่และวัฒนธรรมชุมชน พบว่า เกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 66.67) มีความต้องการในการพัฒนาด้วยวิธีการ (1) มีการสำรวจข้อมูลจากคนในชุมชนและแหล่งเรียนรู้จริง (2) การถ่ายทอดประสบการณ์จากกลุ่มการท่องเที่ยวในพื้นที่ ส่วนที่เหลือมีความต้องการในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวด้วยการ (1) เข้าไปอาศัยในท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต และ (2) จากแหล่งข้อมูลความรู้ในศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นปัจจุบัน (ร้อยละ 16.67) เท่ากัน

ข้อมูลประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นปัจจุบัน พบว่า ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) มีความต้องการในการพัฒนาด้วยวิธีการ มีการถ่ายทอดประสบการณ์จากกลุ่มการท่องเที่ยวในพื้นที่ ส่วนที่เหลือมีความต้องการในการพัฒนาด้วยวิธีการ (1) มีผู้แนะนำแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง และ (2) จากแหล่งข้อมูลความรู้ในศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นปัจจุบัน (ร้อยละ 16.67) เท่ากัน

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) มีความต้องการในการพัฒนาด้วยวิธีการ สำรวจข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้จริงและได้ปฏิบัติจริง รองลงมามีความต้องการในการพัฒนาด้วยวิธีการ (1) มีการฟังบรรยายจากผู้มีประสบการณ์/เชี่ยวชาญ (2) มีสื่อและเอกสารประกอบที่เกี่ยวข้อง และ (3) มีการถ่ายทอดประสบการณ์จากกลุ่มการท่องเที่ยวในพื้นที่ (ร้อยละ 33.33, 33.33 และ 16.67) ตามลำดับ

2) ด้านความต้องการได้รับการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้

ด้านความต้องการได้รับการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ บุคลากรทางการศึกษาจาก 2 อำเภอที่เป็นตัวแทนแต่ละโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ข้อคำถามแบบปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้กว้างขึ้น เป็นคำถามเกี่ยวกับประเด็นความต้องการและวิธีการที่เหมาะสมที่จะได้รับการพัฒนาในแต่ละด้าน ผลการศึกษสามารถอธิบายได้ดังนี้ (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 26 ด้านความต้องการได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้

ความต้องการในการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้	วิธีการ				อำเภอแม่ฟ้าหลวง (n = 5)	อำเภอกัลยาณิวัฒนา (n = 6)
	บรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ	ฝึกเชิงปฏิบัติการ	ตัวอย่าง (ประสบความสำเร็จ)	สัมมนาแลกเปลี่ยนกับโรงเรียนที่สำเร็จ	ร้อยละ	ร้อยละ
ทักษะการสร้างองค์ความรู้ ออกแบบการเรียนรู้ การสอน และวางแผนกิจกรรม	✓	✓	✓	✓	40.00	50.00
ทักษะการวิเคราะห์หาความเชื่อมโยง	✓	✓			-	33.33
หลักสูตรกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว						
ทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการค้นคว้าข้อมูล	✓	✓			40.00	100.00
ทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอน	✓	✓			20.00	16.67
ทักษะการพูด การสื่อสาร การถ่ายทอด และการนำเสนอ	✓	✓			20.00	83.33
ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ และภาษาท้องถิ่นเบื้องต้น	✓	✓			20.00	33.33
ทักษะการแก้ปัญหา	✓	✓				33.33
ทักษะการปรับตัวและพัฒนาบุคลิกภาพ	✓	✓				16.67
ระเบียบของสถานศึกษาในการนำนักเรียนออกนอกพื้นที่			✓			16.67

2.1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ด้านความต้องการได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ พบว่า เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 40.00) มีความต้องการได้รับการพัฒนาในด้าน (1) ทักษะการสร้างองค์ความรู้ ออกแบบการเรียนรู้ การสอน และวางแผนกิจกรรม โดยใช้วิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ ศึกษาจากตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ และสัมมนาแลกเปลี่ยนกับโรงเรียนที่ทำสำเร็จ (2) ทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการค้นคว้าข้อมูล โดยใช้วิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ ส่วนที่เหลือ มีความต้องการได้รับการพัฒนาในด้าน (1) ทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอน (2) ทักษะการพูด การสื่อสาร การถ่ายทอด และการนำเสนอ 3) ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ และภาษาท้องถิ่นเบื้องต้น โดยใช้วิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ (ร้อยละ 20.00) เท่ากัน

2.2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา

ด้านความต้องการได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ พบว่า ทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) มีความต้องการได้รับการพัฒนาในด้าน ทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการค้นคว้าข้อมูล โดยใช้วิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ รองลงมา มีความต้องการได้รับการพัฒนาในด้าน (1) ทักษะการพูด การสื่อสาร การถ่ายทอด และการนำเสนอ โดยใช้วิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ (2) ทักษะการสร้างองค์ความรู้ ออกแบบการเรียนการสอน และวางแผนกิจกรรม โดยใช้วิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ ศึกษาจากตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ และสัมมนาแลกเปลี่ยนกับโรงเรียนที่สำเร็จ (3) ทักษะการวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงหลักสูตรกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ และภาษาท้องถิ่นเบื้องต้น (4) ทักษะการแก้ปัญหา โดยใช้วิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ (5) ทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนและทักษะการปรับตัวและพัฒนาบุคลิกภาพ โดยใช้วิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ และ (6) ศึกษาระเบียบของสถานศึกษาในการนำนักเรียนออกนอกพื้นที่ โดยใช้วิธีการตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ (ร้อยละ 83.33, 50.00, 33.33, 33.33, 33.33, 16.67, 16.67 และ 16.67) ตามลำดับ

4.4 คู่มือพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา

คู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ได้พัฒนาขึ้นจากกระบวนการ PDCA ด้วยการวางแผนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา จากนั้นได้ปฏิบัติตามแผนการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อทดลองใช้เครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ตามที่ผู้วิจัยได้ออกแบบได้ เมื่อทดลองใช้เสร็จสิ้นใน 1 ภาคเรียนจึงได้มีการทบทวนร่วมกันเพื่อนำไปสู่การปรับแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ ที่ตรงกับความต้องการและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ รวมถึงได้มีการสำรวจทัศนคติและความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาเพิ่มเติมหลังจากการทดลองใช้แล้ว จึงได้คู่มือในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1) ตามกระบวนการที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาในแต่ละพื้นที่ (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2))

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเพิ่มขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมงานพัฒนาการศึกษาบนฐานชุมชน 3) พัฒนาคู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน มีผลการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาในด้านขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการพัฒนาคู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1.1 ขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง

การศึกษาขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีกระบวนการศึกษาประกอบไปด้วย การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย การศึกษาลักษณะส่วนบุคคล ทักษะที่เกี่ยวข้อง และความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถอธิบายผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1.1.1 การสื่อสารและสร้างความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยจัดเวทีประชุมเพื่อทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย ค้นหาสถานศึกษาที่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีกระบวนการประสานงานดังนี้

1) **การหาหรือผู้บริหารสถานศึกษา** ผู้วิจัยนัดพบผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายงานพัฒนา และหรือแนวทางการในการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ซึ่งกำกับดูแล 2 พื้นที่เป้าหมายดังนี้

1.1) **อำเภอแม่ฟ้าหลวง** ผู้วิจัยนัดพบผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 (สพป.ชร.3) และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย เขต 36 (สพม.ชร.36) ผลการเข้าพบทำให้ทราบถึงนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่ส่งเสริมให้สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น – มัธยมศึกษาตอนปลาย จัดการเรียนการสอนส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำ

และเป็นห้องเรียนที่ไม่ยึดติดกับแผนการเรียนที่เน้นแต่วิชาการ แต่ให้จัดห้องเรียนตามความสนใจของนักเรียนและบริบทของพื้นที่ เช่น ห้องเรียนกีฬา ห้องเรียนอาหาร เป็นต้น

1.2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา ผู้วิจัยนัดพบผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง คือ ศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่ และได้เข้าร่วมเวทีประชุมสภากาแพ ณ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ จากนั้นผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 (สพป.ชม.6) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ เขต 34 (สพม.ชม.34) และผู้อำนวยการโรงเรียนสหมิตรวิทยา ซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ผลการประชุมหารือพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งในระดับการศึกษาประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา (สพป.ชม.6 และ สพม.ชม.34) ตอบรับแนวทางการพัฒนาและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยได้มีการนัดหมายเพื่อประชุมทำความเข้าใจร่วมกับผู้อำนวยการสถานศึกษาเป้าหมายที่เกี่ยวข้องอีกครั้งหนึ่ง เพื่อค้นหาสถานศึกษาที่สนใจจะเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา ส่วนในเวทีสภากาแพ มีผู้เข้าร่วมจากหลากหลายหน่วยงาน ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการพูดคุยเพื่อต้องการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม รวมถึงประเด็นเรื่องการเมืองทำของเยาวชนที่จบการศึกษาในระดับต่างๆ ที่ยังคงเป็นประเด็นปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยเมื่อทีมวิจัยได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือจากประสบการณ์ที่ผ่านมาที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเพื่อให้เป็นสะพานเชื่อมไปประเด็นพัฒนาในด้านอื่นๆ ต่อไป

2) การหารือผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้วิจัยได้นัดพบเพื่อทำความเข้าใจผู้อำนวยการสถานศึกษาเพิ่มเติม เพื่อหารือในระดับสถานศึกษาดังนี้

2.1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง ผู้วิจัยนัดพบผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูวิชาการของโรงเรียนเป้าหมายใน 2 พื้นที่ ได้แก่ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยผู้วิจัยได้เข้าพบผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูวิชาการที่เกี่ยวข้อง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 (สพป.ชร.3) เพื่อทำความเข้าใจในงานพัฒนาร่วมกัน และค้นหาแกนนำที่เหมาะสม ผลการประชุมพบว่า มีผู้อำนวยการสถานศึกษาและตัวแทนครูผู้เข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 (สพม.ชร.3) จำนวน 30 ราย จาก 17 สถานศึกษา ประกอบไปด้วย (1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง ตำบลเทอดไทย จำนวน 9 โรงเรียน (2) ตำบลแม่สลองใน จำนวน 2 โรงเรียน (3) ตำบลแม่สลองนอก จำนวน 5 โรงเรียน (4) อำเภอเชียงแสน ตำบลบ้านแซว จำนวน 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนแม่แอบวิทยาคม หลังจากประชุมทำความเข้าใจแล้ว พบว่า มีโรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 5 โรงเรียน ผู้วิจัยได้นัดหมายทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน โดยให้สถานศึกษาส่งตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาผู้รับผิดชอบกิจกรรมร่วมวางแผนกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันต่อไป

2.2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา ผู้วิจัยได้เข้าพบครูวิชาการและครูที่เกี่ยวข้องจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 (สพป.ชม.6) ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาส เพื่อทำความเข้าใจในงานพัฒนาร่วมกัน และค้นหาแกนนำที่เหมาะสม พบว่ามีตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 11 ราย จาก 7 โรงเรียนเป้าหมายสังกัด สพป.ชม.6 และจำนวน 5 ราย จาก 1 โรงเรียนเป้าหมายสังกัด สช. รวมถึงเจ้าอาวาสวัดห้วยบง ตั้งอยู่

ในพื้นที่ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนบ้านจันทร์ ซึ่งมีลักษณะการเรียนการสอนแบบ Project Based Learning (PBL) อยู่แล้ว แต่เป็นการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนเจ้าอาวาสวัดห้วยบงนั้น มีความสนใจที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณีชาติพันธุ์ปกากะญอ โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ได้อีกแห่งหนึ่ง หลังจากประชุมทำความเข้าใจพบว่า มีโรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 6 โรงเรียน โดยผู้วิจัยได้นัดหมายตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาผู้รับผิดชอบกิจกรรมร่วมวางแผนกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันต่อไป

5.1.1.2 คุณลักษณะส่วนบุคคล

คุณลักษณะของบุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนจาก 2 พื้นที่เป้าหมายสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

1) **อำเภอแม่ฟ้าหลวง** มีตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 5 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า เป็นเพศหญิงมากกว่าจำนวน (ร้อยละ 60.00) เกินกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 60.00) มีอายุระหว่าง 31 - 35 ปี เกินกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 60.00) จบศึกษาในระดับปริญญาตรี เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 80.00) จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ

2) **อำเภอกัลยาณิวัฒนา** ตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 6 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า เกือบทั้งหมดเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 83.33) ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 83.33) จบจากสาขาวิชาภาษาอังกฤษ

5.1.1.3 ทักษะที่เกี่ยวข้อง

ทักษะของบุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนจาก 2 พื้นที่เป้าหมายสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

1) **อำเภอแม่ฟ้าหลวง** พบว่า ในภาพรวมมีประสบการณ์สอนเฉลี่ยอยู่ที่ 6.20 ปี น้อยที่สุดเท่ากับ 2 ปี และมากที่สุดเท่ากับ 9 ปี พบว่าเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 60.00) มีประสบการณ์สอน 6 - 10 ปี โดยทั้งหมดไม่มีประสบการณ์สอนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 100.00) เกินกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 60.00) ไม่เคยเป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว

2) **อำเภอกัลยาณิวัฒนา** พบว่า ในภาพรวมมีประสบการณ์สอนเฉลี่ยอยู่ที่ 5.67 ปี น้อยที่สุดเท่ากับ 2 ปี และมากที่สุดเท่ากับ 10 ปี พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งมีประสบการณ์สอนไม่เกิน 5 ปี (ร้อยละ 66.67) ทั้งหมดไม่มีประสบการณ์สอนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 100.00) เกือบทั้งหมดไม่เคยเป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว (ร้อยละ 83.33)

5.1.1.4 ระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

การศึกษาระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวของบุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนจาก 2 พื้นที่เป้าหมาย สามารถแสดงผลการศึกษาดังนี้

1) **อำเภอแม่ฟ้าหลวง** ในภาพรวมพบว่า ระดับความรู้ของบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 6 โรงเรียน ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 35.83) มีคะแนนต่ำสุด 26 คะแนน และคะแนนสูงสุด 45 คะแนน ประกอบไปด้วย (1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่ามีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 5.83) มีคะแนนสูงสุด 9 คะแนน คะแนนต่ำสุด 3 คะแนน (2) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่ามีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 10.00) มีคะแนนสูงสุด 13 คะแนน คะแนนต่ำสุด 6 คะแนน (3) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน มีความรู้ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ย 12.17) มีคะแนนสูงสุด 14 คะแนน คะแนนต่ำสุด 10 คะแนน และ (4) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่ามีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 7.83) คะแนนสูงสุด 11 คะแนน คะแนนต่ำสุด 5 คะแนน

2) **อำเภอภักดีพัฒนา** ในภาพรวมพบว่า บุคลากรทางการศึกษามีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 37.33) โดยมีคะแนนสูงสุด 48 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 28 คะแนน ประกอบไปด้วย (1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่ามีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 6.00) มีคะแนนสูงสุด 9 คะแนน คะแนนต่ำสุด 3 คะแนน (2) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่ามีความรู้ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ย 11.17) มีคะแนนสูงสุด 16 คะแนน คะแนนต่ำสุด 8 คะแนน (3) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน พบว่ามีความรู้ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ย 12.50) มีคะแนนสูงสุด 16 คะแนน คะแนนต่ำสุด 9 คะแนน และ (4) ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภาพรวมพบว่า มีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 7.67) มีคะแนนสูงสุด 10 คะแนน คะแนนต่ำสุด 5 คะแนน

5.1.2 แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง

แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง โดยใช้กระบวนการวงจรเดมมิง (Deming Cycle) หรือการดำเนินงานตามวงจร PDCA เป็นแนวทางในการดำเนินการศึกษาและพัฒนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและอย่างต่อเนื่อง ประกอบไปด้วย 1) การวางแผนร่วมกัน 2) การลงมือปฏิบัติตามแผน 3) การประเมินผลเพื่อทบทวนกระบวนการที่ใช้ และ 4) การปรับแผนการปฏิบัติใหม่ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน สามารถอธิบายผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1.2.1 การวางแผนและออกแบบแผนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

จากผลการสำรวจความรู้และทักษะบุคลากรในสถานศึกษาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นตัวแทนจากแต่ละโรงเรียนส่วนมาก ยังขาดองค์ความรู้หรือประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว ดังนั้นผู้วิจัยจึงออกแบบแนวทางในการพัฒนาครูไปพร้อมๆ กับการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กับนักเรียนในโรงเรียน มีกระบวนการศึกษาและพัฒนาใน 2 ขั้นตอนหลัก ประกอบไปด้วย 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวให้บุคลากรในสถานศึกษา และ 2) การวางแผนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) การสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนให้บุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งทีมวิจัยได้ถ่ายทอดความรู้ผ่านประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ จนได้ผลผลิตคือกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีการบริหารจัดการโดยคนในชุมชน รวมถึงพัฒนาการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ คือการท่องเที่ยวในอำเภอแม่ฟ้าหลวง (ปี 2559 – ปัจจุบัน) และการท่องเที่ยวในอำเภอกัลยาณิวัฒนา (ปี 2555 – ปัจจุบัน) โดยใช้ Power Point Presentation ในการถ่ายทอดความรู้โดยเน้นการใช้รูปภาพเป็นส่วนใหญ่ประกอบการบรรยาย เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษารับรู้แนวทางของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ที่จะนำไปเสริมสร้างความรู้ให้กับนักเรียนในสถานศึกษา

2) การวางแผนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้จัดเตรียมแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ไว้ 3 ลักษณะ ได้แก่ แผนส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา ขอบเขตเนื้อหาในการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่อที่ประชุมเพื่อขอความเห็นชอบต่อการนำไปใช้เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษา ดังนี้

2.1) แผนส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งจะมีเนื้อหาที่แตกต่างกันตามระดับชั้น โดยมีเป้าหมาย คือ (1) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 เน้นการเรียนรู้เพื่อเป็นนักสำรวจน้อย (2) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 เน้นการเรียนรู้เพื่อเป็นเจ้าบ้านน้อย (3) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เน้นการเป็นนักธุรกิจน้อย (รูปภาพที่ 6) และเสนอให้ทดลองจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้โดยเปิดรับนักเรียนที่แต่ละระดับชั้น เริ่มต้นทดลองจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยที่ประชุมเห็นชอบในหลักการพัฒนานักเรียนที่มีระดับความยากตามระดับชั้น โดยจะเริ่มทดลองในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นอันดับแรก

2.2) ขอบเขตเนื้อหาในการส่งเสริมการเรียนรู้ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเนื้อหาที่ใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้มุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้เพื่อเป็น “นักสำรวจน้อย” คือการสร้างประสบการณ์ในการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวและการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน โดยตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาจากแต่ละโรงเรียนได้ร่วมวางแผนทดลองใช้ชั่วโมงชุมนุม (1 คาบ/สัปดาห์) ในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยจึงออกแบบเนื้อหาสำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (1 ปีการศึกษา 2 ภาคเรียนๆ ละ 18 สัปดาห์) สามารถสรุปเนื้อหาในแต่ละภาคเรียนดังนี้

2.2.1) มัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 มีเนื้อหาใน 18 สัปดาห์ ดังนี้ (สัปดาห์ที่ 1) ความหมายของการท่องเที่ยว และความสำคัญของการท่องเที่ยว (สัปดาห์ที่ 2) องค์ประกอบการท่องเที่ยว (สัปดาห์ที่ 3) ประเภทของการท่องเที่ยว (สัปดาห์ที่ 4 – 7) การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนด้านธรรมชาติ และเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง (สัปดาห์ที่ 8 – 11) การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนด้านวัฒนธรรม และเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง (สัปดาห์ที่ 12 – 15) การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนด้านภูมิปัญญา และเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง (สัปดาห์ที่ 16) ความหมาย และความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (สัปดาห์ที่ 17) องค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (สัปดาห์ที่ 18) เป้าหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และประเมินทัศนคตินักเรียนต่อการเรียนรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

2.2.2) มัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 มีเนื้อหาใน 18 สัปดาห์ ดังนี้ (สัปดาห์ที่ 1) ใบอนุญาตมัคคุเทศก์ (สัปดาห์ที่ 2) การให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน (สัปดาห์ที่ 3) การให้บริการด้านการนำเที่ยว (สัปดาห์ที่ 4 - 5) การสำรวจกิจกรรมเพื่อการนำเที่ยวในบ้านตนเอง และ เรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง (สัปดาห์ที่ 6) การให้บริการด้านที่พักในชุมชน (สัปดาห์ที่ 7 - 8) การสำรวจการให้บริการด้านที่พักในชุมชน และเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง (สัปดาห์ที่ 9) การให้บริการด้านอาหารท้องถิ่น (สัปดาห์ที่ 10 - 11) การสำรวจอาหารท้องถิ่น และเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง (สัปดาห์ที่ 12) การให้บริการด้านการเดินทางและยานพาหนะในชุมชน (สัปดาห์ที่ 13 - 14) การสำรวจการเดินทางและยานพาหนะในชุมชน และเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง (สัปดาห์ที่ 15) การให้บริการด้านของที่ระลึกในชุมชน (สัปดาห์ที่ 16 - 17) การสำรวจของที่ระลึกในชุมชน และเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง (สัปดาห์ที่ 18) ประเมินทัศนคตินักเรียนต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการให้บริการด้านการท่องเที่ยว

2.3) แผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแล้ว สำหรับใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 (ระยะเวลา 18 สัปดาห์) เพื่อให้ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมสามารถนำไปทดลองปฏิบัติ โดยผู้วิจัยได้กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้สอน ผู้เรียน สื่อ เนื้อหา สถานที่/บรรยากาศในการเรียน

5.1.2.2 ปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1

จากแผนการจัดการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สำหรับใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 (ระยะเวลา 18 สัปดาห์) สามารถอธิบายวิธีการนำไปปฏิบัติได้ดังนี้

1) ผู้สอน จากการศึกษาผู้สอนพบว่า สถานศึกษาได้กำหนดให้มีผู้สอนในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ใน 18 สัปดาห์ ตามองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้สามารถอธิบายลักษณะได้ดังต่อไปนี้

1.1) อำเภอมะนัง พบบ่อยกว่าครึ่ง (ร้อยละ 60.00) ผู้สอนเป็นครูประจำวิชาภาษาอังกฤษ รองลงมาผู้สอนเป็นครูประจำวิชาวิจัยและการวัดผลประเมินผล และชีววิทยา (ร้อยละ 20.00) ตามลำดับ

1.2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา พบบ่อยกว่าครึ่ง (ร้อยละ 73.33) ผู้สอนเป็นครูประจำวิชาภาษาอังกฤษ รองลงมาผู้สอนเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนประจำวิชาสังคม นาฏศิลป์ ภาษาไทย และวิทยาศาสตร์ (ร้อยละ 29.63, 16.67, 6.48 และ 5.56) ตามลำดับ

2) ผู้เรียน ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางร่วมกับครูผู้รับผิดชอบ โดยกำหนดให้มีการเปิดรับสมัครนักเรียนสนใจเฉพาะชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เท่านั้น และได้กำหนดเงื่อนไขในการเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นปีถัดไป ซึ่งนักเรียนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในภาคเรียนที่ 2 จะต้องเป็นนักเรียนกลุ่มเดิมที่เคยผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมในภาคเรียนที่ 1 มาแล้วเท่านั้น รวมถึงในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ด้วย ซึ่งจะต้องผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมตามระดับชั้นที่กำหนดตามแผน แต่ไม่บังคับให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หากนักเรียนไม่ชอบสามารถออกจากกิจกรรมได้

3) เนื้อหาวิชาและกระบวนการ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดเนื้อหาใน 18 สัปดาห์ สามารถอธิบายผลการดำเนินกิจกรรมตามแผนดังนี้

3.1) เนื้อหาวิชา

3.1.1) สัปดาห์ที่ 1 – 3 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย ความหมายของการท่องเที่ยว และความสำคัญของการท่องเที่ยว องค์ประกอบการท่องเที่ยว และประเภทของการท่องเที่ยว เป้าหมายการเรียนรู้คือ เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว บอกองค์ประกอบของการท่องเที่ยว และประเภทของการท่องเที่ยวได้ โดยมีกระบวนการคือ ฝึกให้นักเรียนค้นคว้า และฝึกกระบวนการคิด

3.1.2) สัปดาห์ที่ 4 – 6 หน่วยการเรียนรู้ คือ การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนด้านธรรมชาติ (1 วัน = 6 ชั่วโมง) โดยมีกระบวนการคือ ปฏิบัติการสำรวจ และกระบวนการกลุ่ม ใช้เวลานอกชั้นเรียนสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บอกลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้ เข้าใจถึงประโยชน์และความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยกำหนดให้ครูผู้รับผิดชอบพานักเรียนลงพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยว มีกระบวนการดังนี้ (1) การบรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 1 – 3 (ความหมายของการท่องเที่ยว และความสำคัญของการท่องเที่ยว องค์ประกอบการท่องเที่ยว และ ประเภทของการท่องเที่ยว) ก่อนการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชน ผู้วิจัยได้บรรยายสรุปให้กับนักเรียนโดยใช้สื่อ Power Point Presentation เน้นให้นักเรียนได้เห็นภาพประกอบ และเพื่อเปิดโอกาสให้ครูผู้ดูแลกิจกรรมได้รับรู้รับฟังการบรรยายสรุปก่อนเริ่มกิจกรรมสำรวจทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน (2) กิจกรรมสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ผู้วิจัยได้กำหนดการพื้นที่ลงสำรวจใน 2 พื้นที่เป้าหมาย โดยใช้แหล่งเรียนรู้คือ ชุมชนท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยได้เข้าไปพัฒนาในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จำนวน 6 ชุมชน และในอำเภอกัลยาณิวัฒนา จำนวน 7 ชุมชน (3) สรุปการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หลังจากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชนแล้ว กำหนดให้นักเรียนสรุปกิจกรรมการเรียนรู้และนำเสนอผลการเรียนรู้จากการลงพื้นที่สำรวจ โดยให้สรุปโดยใช้ผังความคิด (Mind map) โดยครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมช่วยสนับสนุนการทำกิจกรรม (4) นำเสนอผลการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมนำผลสรุปการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และออกมานำเสนอหน้าห้อง หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมจึงได้มีการนัดหมายทำกิจกรรมร่วมกันในครั้งถัดไป

3.1.3) สัปดาห์ที่ 7 หน่วยการเรียนรู้ สรุปการเรียนรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีกระบวนการคือ กระบวนการกลุ่ม สื่อที่ใช้ประกอบกิจกรรม ได้แก่ ผังความคิด (Mind map) ที่นักเรียนได้ร่วมกันสรุปการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในสัปดาห์ก่อน เพื่อให้นักเรียนบอกคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้ โดยให้ครูภาษาอังกฤษช่วยสนับสนุนความรู้ด้านคำศัพท์ให้นักเรียน

3.1.4) สัปดาห์ที่ 8 – 10 และ 12 – 14 หน่วยการเรียนรู้ คือ การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญา (1 วัน = 6 ชั่วโมง) โดยมีกระบวนการคือ ปฏิบัติการสำรวจ และกระบวนการกลุ่ม ใช้เวลานอกชั้นเรียนสำรวจทรัพยากรการ

ห้องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา บอกลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาได้ เข้าใจถึงประโยชน์และความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา โดยกำหนดให้ครูผู้รับผิดชอบพานักเรียนลงพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยว มีกระบวนการดังนี้ (1) การบรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 4 – 6 (ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ) ก่อนการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชน ผู้วิจัยได้บรรยายสรุปให้กับนักเรียนโดยใช้สื่อ Power Point Presentation เน้นให้นักเรียนได้เห็นภาพประกอบ เพื่อเปิดโอกาสให้ครูผู้ดูแลกิจกรรมได้รับรู้รับฟังการบรรยายสรุปก่อนเริ่มกิจกรรมสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชน (2) กิจกรรมสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ผู้วิจัยได้กำหนดการพื้นที่ลงสำรวจใน 2 พื้นที่เป้าหมาย (3) สรุปการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชน หลังจากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชนแล้ว กำหนดให้นักเรียนสรุปกิจกรรมการเรียนรู้และนำเสนอผลการเรียนรู้จากการลงพื้นที่สำรวจ โดยให้สรุปเป็นผังความคิด (Mind map) โดยครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมช่วยสนับสนุนการทำกิจกรรม (4) นำเสนอผลการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมนำผลสรุปการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา และออกมานำเสนอหน้าห้อง หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมจึงได้มีการนัดหมายทำกิจกรรมร่วมกันในครั้งถัดไป

3.1.5) สัปดาห์ที่ 11 และ 15 หน่วยการเรียนรู้ สรุปการเรียนรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา โดยมีกระบวนการคือ กระบวนการกลุ่ม สื่อที่ใช้ประกอบกิจกรรม ได้แก่ ผังความคิด (Mind map) ที่นักเรียนได้ร่วมกันสรุปการเรียนรู้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เพื่อให้นักเรียนบอกคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาได้ โดยให้ครูภาษาอังกฤษช่วยสนับสนุนความรู้ด้านคำศัพท์ให้นักเรียน

3.1.6) สัปดาห์ที่ 16 – 18 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย ความหมาย และความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน องค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ เป้าหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการประเมินทัศนคตินักเรียนต่อการเรียนรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการคือ การค้นคว้า และการฝึกกระบวนการคิด เป้าหมายการเรียนรู้คือ เพื่อให้นักเรียนบอกความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ รวมถึงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บอกองค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ และบอกผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวแบบอย่างยั่งยืนได้ รวมถึงการประเมินประเมินทัศนคตินักเรียนต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3.2) กระบวนการ จากการศึกษาการจัดกระบวนการที่ผู้วิจัยได้กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้พื้นฐานไว้ให้นั้น พบว่า สถานศึกษาได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ทีมวิจัยได้กำหนดให้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ กระบวนการในแผนที่กำหนด ประกอบไปด้วย 1) ค้นคว้ากลุ่ม จำนวน 2 ครั้ง 2) ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม จำนวน 3 ครั้ง

3) อภิปรายกลุ่ม จำนวน 2 ครั้ง 4) ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจเชิงประสบการณ์ จำนวน 6 ครั้ง 5) สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map จำนวน 3 ครั้ง 6) นำเสนอหน้าชั้นเรียน จำนวน 3 ครั้ง และ 7) สนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม จำนวน 3 ครั้ง ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ 1) อภิปรายกลุ่ม และ 2) สนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม ส่วนที่มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ 1) ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม และ 2) ค้นคว้ากลุ่ม (ปฏิบัติมากกว่าแผน 6 และ 3 ครั้ง) ตามลำดับ ส่วนที่มีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ 1) สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map 2) นำเสนอหน้าชั้นเรียน และ 3) ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจเชิงประสบการณ์ (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 2 และ 1 ครั้ง) สามารถอธิบายผลจำแนกตามอำเภอได้ดังนี้

(1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแผนใน 18 สัปดาห์ ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ 3) อภิปรายกลุ่ม และ 7) สนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม ส่วนที่มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ 1) ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม และ 2) ค้นคว้ากลุ่ม (ปฏิบัติมากกว่าแผน 6 และ 3 ครั้ง) ตามลำดับ ส่วนที่มีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ 1) สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map 2) นำเสนอหน้าชั้นเรียน และ 3) ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจเชิงประสบการณ์ (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 2 และ 1 ครั้ง)

(2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแผนใน 18 สัปดาห์ ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ 1) ค้นคว้ากลุ่ม 2) ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม 3) อภิปรายกลุ่ม 4) นำเสนอหน้าชั้นเรียน และ 5) สนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม ส่วนที่มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ 1) ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจเชิงประสบการณ์ และ 2) สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 และ 1 ครั้ง) หากพิจารณารายโรงเรียนสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

กระบวนการนอกแผน ประกอบไปด้วย 1) ใบงาน 2) ค้นคว้าเดี่ยว และ 3) สรุปความคิดรายบุคคล หากพิจารณารายโรงเรียนสามารถอธิบายผลได้ดังนี้ (1) โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ 1) ใบงาน (ปฏิบัติมากกว่าแผน 1 ครั้ง) (2) โรงเรียนบ้านจันทร์ ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ 2) ค้นคว้าเดี่ยว (ปฏิบัติมากกว่าแผน 1 ครั้ง)

3.3) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ในกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย สื่อสำหรับครู และสื่อสำหรับนักเรียน สามารถอธิบายได้ดังนี้

3.3.1) สื่อสำหรับครู ประกอบไปด้วย 2 ประเภทหลักที่ในแผนกำหนด ประกอบไปด้วย (1) เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) จำนวน 10 ครั้ง และ (2) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) จำนวน 6 ครั้ง ผลการศึกษาสามารถอธิบายดังนี้

(1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ 1) เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนมีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 1 ครั้ง)

สื่อที่ครูใช้นอกแผนที่กำหนด ประกอบไป 1) อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 2) ค้นคว้าเนื้อหาเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต และ 3) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม/สวนสมุนไพรในโรงเรียน) คือ โรงเรียนดอยแสนใจ (ตชด.) อนุสรณ์ ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน”

(2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ 1) เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “มากกว่าแผน” ได้แก่ 2) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติ มากกว่าแผน 3 ครั้ง)

สื่อที่ครูใช้เพิ่มเติมนอกแผนที่กำหนด ประกอบไปด้วย 1) อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 2) ค้นคว้าเนื้อหาจากอินเทอร์เน็ต (เพิ่มเติม) และ 3) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม/สวนสมุนไพรในโรงเรียน)

3.3.2) สื่อสำหรับนักเรียน ประกอบไปด้วย 3 แหล่ง ได้แก่ (1) สื่อสิ่งพิมพ์ คือ อนุสาร อสท. ซึ่งเป็นอนุสารทางการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งมีเนื้อหา และรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจำนวนมาก และผังความคิด (Mind map) (2) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ คลิปวีดิทัศน์จาก youtube ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น หนังสือที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผลิตโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น และ Power Point Presentation ประกอบการสรุปประจำบทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) (3) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) ได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยในแผนกำหนดให้มีการใช้วิธีการประกอบไปด้วย (1) Power Point ประกอบการสรุปประจำบทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) จำนวน 10 ครั้ง (2) อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 5 ครั้ง (3) วีดิทัศน์จากอินเทอร์เน็ต เช่น youtube และ เว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว จำนวน 5 ครั้ง (4) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) จำนวน 6 ครั้ง และ (5) Mind map ที่นักเรียนทำจากสัปดาห์ก่อน จำนวน 3 ครั้ง

(1) อำเภอมะนัง ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ Power Point ประกอบการสรุปประจำบทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) ส่วนการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ 1) อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 2) วีดิทัศน์จากอินเทอร์เน็ต เช่น youtube หรือเว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว 3) Mind map ที่นักเรียนทำจากสัปดาห์ก่อน และ 4) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติ น้อยกว่าแผน 3, 2 และ 1 ครั้ง) ตามลำดับ

สื่อสำหรับนักเรียนที่ครูใช้นอกแผนที่กำหนดให้ ประกอบไปด้วย 1) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม) 2) แอปพลิเคชัน 3) พจนานุกรม 4) จัปคู่สนทนาภาษาอังกฤษ และ 5) ฝึกแต่งประโยคภาษาอังกฤษ และถาม-ตอบ

(2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติ “ตามแผน” ได้แก่ 1) Power Point ประกอบการสรุปประจำบทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) และ 5) Mind map ที่นักเรียนทำจากสัปดาห์ก่อน รองลงมาการปฏิบัติ “มากกว่าแผน”

ได้แก่ 4) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่) (ปฏิบัติมากกว่าแผน 3 ครั้ง) ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติ “น้อยกว่าแผน” ได้แก่ 2) อนุสาร อสท. หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และ 3) วิดีทัศน์จากอินเทอร์เน็ต เช่น youtube และ เว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ปฏิบัติน้อยกว่าแผน 3 และ 2 ครั้ง) ตามลำดับ

สื่อที่ครูใช้สำหรับนักเรียนเพิ่มเติมนอกแผนที่กำหนดให้ประกอบไปด้วย 1) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม) 2) แอปพลิเคชัน 3) พจนานุกรม 4) จัปคุสนทนาภาษาอังกฤษ และ 5) ฝึกแต่งประโยคภาษาอังกฤษ และถาม-ตอบ

3.4) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่กำหนดตามแผนนั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ (1) การเรียนรู้ในห้องเรียน โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ประกอบการเรียนการสอน และ (2) การเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยใช้สื่อจริง คือ เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่เกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

5.1.2.3 สรุปผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1

จากการทดลองปฏิบัติตามแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบร่วมกัน (ชั้น ม.1 เทอม 1) ผู้วิจัยได้สำรวจการนำแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ไปปฏิบัติของแต่ละโรงเรียนเป้าหมาย โดยได้สำรวจ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผลการจัดการเรียนรู้ ข้อจำกัด สามารถอธิบายผลการศึกษาดังนี้

1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า สถานศึกษาได้นำแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ไปประยุกต์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบไปด้วย คาบเรียนที่ใช้ส่งเสริมการเรียนรู้ และจำนวนคาบเรียนต่อสัปดาห์ สามารถอธิบายผลได้ดังนี้

1.1) อำเภอมะนังพบว่ามีมากกว่าครึ่งหนึ่ง(ร้อยละ 60.00) ใช้คาบเรียนชุมนุม ส่วนที่เหลือใช้คาบเรียนส่งเสริมอาชีพ (ร้อยละ 40.00) ตามลำดับจำนวนคาบ/สัปดาห์พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งคาบ (ร้อยละ 40.00) ใช้จำนวนคาบเรียน 1 คาบ และ 2 ส่วนที่เหลือใช้จำนวน 5 คาบ (ร้อยละ 20.00) ตามลำดับ

1.2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา พบว่า ทั้งหมดใช้คาบเรียนชุมนุม (ร้อยละ 100.00) จำนวนคาบ/สัปดาห์ พบว่า เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 83.33) ส่วนใช้จำนวนคาบเรียน 2 คาบที่เหลือใช้จำนวน 4 คาบ (ร้อยละ 16.67) ตามลำดับ

2) ผลการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผลจากการจัดการเรียนรู้มีผลดังต่อไปนี้

2.1) อำเภอมะนังพบว่ามี (1) ผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมในห้องเรียน 12 สัปดาห์ ภาพรวม พบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมดได้รับความรู้ (ร้อยละ 93.33) เกิดความเข้าใจ (ร้อยละ 66.67) และ (2) ผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมนอกห้องเรียน 6 สัปดาห์ พบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมดได้รับความรู้ (ร้อยละ 86.67) รองลงมาคือ เกิดความเข้าใจ และได้ประสบการณ์ (ร้อยละ 60.00) ตามลำดับ

2.2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา พบว่า (1) ผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมในห้องเรียน 12 สัปดาห์ ภาพรวม พบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมดได้รับความรู้ (ร้อยละ 98.61) รองลงมาคือเกิดความเข้าใจ (ร้อยละ 91.67) และ (2) ผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมนอกห้องเรียน 6

สัปดาห์ พบว่านักเรียนทั้งหมดได้ความรู้ เกิดความเข้าใจ และได้ประสบการณ์ (ร้อยละ 100.00) ส่วนผลการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมเพิ่มเติม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้ทักษะการสื่อสาร (ร้อยละ 22.22) รองลงมาคือ ได้ทักษะการพูด/อ่าน (ร้อยละ 16.67) ส่วนได้ทักษะชีวิต (ร้อยละ 11.11)

5.1.2.4 ระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวของบุคลากรหลังเข้าร่วมกิจกรรม

การทดสอบระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวของบุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนจาก 2 พื้นที่เป้าหมาย คือ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม สามารถสรุประดับความรู้หลังเข้าร่วมกิจกรรมดังนี้

1) **อำเภอแม่ฟ้าหลวง** ผลการทดสอบระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวในภาพรวม พบว่าบุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 34.40 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 58.40 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีระดับความรู้แตกต่างจากเดิม คือมีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-8.09}$, Sig.0.001) ประกอบไปด้วย (1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า พบว่าบุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 5.20 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 9.40 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีระดับความรู้ไม่แตกต่างจากเดิม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-3.62}$, Sig.0.022) (2) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า บุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 9.40 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 16.00 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีระดับความรู้แตกต่างจากเดิม คือมีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-8.12}$, Sig.0.001) (3) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน พบว่า บุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 12.00 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 18.20 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีระดับความรู้แตกต่างจากเดิม คือมีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-7.75}$, Sig.0.001) และ (4) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า บุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 7.80 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 14.80 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีระดับความรู้แตกต่างจากเดิม คือมีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-9.8975}$, Sig.0.001)

2) **อำเภอกัลยาณิวัฒนา** ผลการทดสอบระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวในภาพรวม พบว่าบุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 36.67 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 55.83 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีระดับความรู้แตกต่างจากเดิม คือมีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-6.43}$, Sig.0.001) ประกอบไปด้วย (1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า พบว่าบุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 5.20 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 9.40 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีระดับความรู้ไม่แตกต่างจากเดิม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-3.62}$, Sig.0.022) (2) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า บุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 9.40 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 16.00 เมื่อนำมาเปรียบเทียบพบว่ามีระดับความรู้แตกต่างจากเดิม คือมีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-8.12}$, Sig.0.001) (3) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน พบว่า บุคลากร

ทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 12.00 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 18.20 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับมีระดับความรู้แตกต่างจากเดิม คือมีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-7.75}$, Sig.0.001) (4) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า บุคลากรทางการศึกษา มีคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 7.80 ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเท่ากับ 14.80 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับมีระดับความรู้แตกต่างจากเดิม คือมีความรู้เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($t_{-9.8975}$, Sig.0.001)

5.1.2.5 ข้อจำกัด

จากการทดลองปฏิบัติข้างต้น พบว่าแต่ละโรงเรียนยังมีข้อจำกัดในการจัดการเรียนรู้ที่มีความแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่ ดังนี้

1) **อำเภอแม่ฟ้าหลวง** พบข้อจำกัดของการส่งเสริมการเรียนรู้ คือ การร่วมลงพื้นที่สำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นพื้นที่พัฒนาของผู้วิจัย เป็นอุปสรรคต่อโรงเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากเหตุผลความห่างไกลในการเดินทาง และความรับผิดชอบของโรงเรียนต่อการนำนักเรียนออกนอกพื้นที่ บางโรงเรียนกล่าวถึงนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเด็กเกินไป ทำให้ยังไม่มีเป้าหมายแน่ชัดของตนเอง ทำให้ขาดความสนใจ และนักเรียนไม่มีความรู้และประสบการณ์น้อยทำให้เข้าความรู้ได้ไม่ถึง

2) **อำเภอกัลยาณิวัฒนา** พบข้อจำกัดของการส่งเสริมการเรียนรู้ คือ บางโรงเรียนไม่มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนอย่างเพียงพอ ทำให้ไม่สามารถใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างพอเพียงกับจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

5.1.2.5 ปรับแผนปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2

จากข้อจำกัดข้างต้นผู้วิจัยและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมได้ปรับกระบวนการตามองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ในภาคเรียนที่ 2 (ระยะเวลา 18 สัปดาห์) สามารถสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

1) **ผู้สอน** ด้านครูผู้สอนในแต่ละพื้นที่ยังกำหนดให้ครูผู้รับผิดชอบเป็น จากการศึกษาผู้สอนพบว่า สถานศึกษาได้กำหนดให้มีผู้สอนในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ใน 18 สัปดาห์

1.1) **อำเภอแม่ฟ้าหลวง** ภาพรวมพบว่า ยังใช้ผู้สอนเดิมที่รับผิดชอบในภาคเรียนที่ 1 ยกเว้นโรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวงที่มีการเปลี่ยนครูผู้รับผิดชอบ

1.2) **อำเภอกัลยาณิวัฒนา** ภาพรวมพบว่า ยังใช้ผู้สอนเดิมที่รับผิดชอบในภาคเรียนที่ 1

2) **ผู้เรียน** ผู้เรียนทั้งในอำเภอแม่ฟ้าหลวง และอำเภอกัลยาณิวัฒนา เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเคยผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มาแล้วในภาคเรียนที่ 1 ตลอดภาคเรียน

3) เนื้อหาวิชาและกระบวนการ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ได้กำหนดเนื้อหาใน 18 สัปดาห์ สามารถอธิบายผลการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่ปรับปรุงให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ดังนี้

3.1) เนื้อหาวิชา

3.1.1) สัปดาห์ที่ 1 - 2 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย ใบอนุญาตมัคคุเทศก์ และการให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป้าหมายการเรียนรู้คือ เข้าใจระเบียบการเป็นมัคคุเทศก์ และบอกการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ โดยมีกระบวนการคือ ชมวีดิทัศน์ และฝึกกระบวนการคิดแบบกลุ่ม

3.1.2) สัปดาห์ที่ 3 - 4, 6 - 7, 9 - 10, 12 - 13 และ 15 - 16 หน่วยการเรียนรู้ คือ การสำรวจกิจกรรมเพื่อการนำเที่ยว การให้บริการด้านที่พักในชุมชน การให้บริการด้านอาหารท้องถิ่น การให้บริการด้านการเดินทางและยานพาหนะในชุมชน และการให้บริการด้านของที่ระลึกในชุมชน โดยมีกระบวนการคือ ปฏิบัติการสำรวจ และกระบวนการกลุ่ม ใช้เวลานอกชั้นเรียนสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์สามารถบอกลักษณะเกี่ยวกับการให้บริการทางการท่องเที่ยวได้ โดยกำหนดให้ครูผู้รับผิดชอบพานักเรียนลงพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยว มีกระบวนการดังนี้ (1) การบรรยายสรุปหน่วยการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 2 เป็นการสรุปเกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 2 (การให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน) ก่อนการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชน ผู้วิจัยได้บรรยายสรุปให้กับนักเรียนโดยใช้สื่อ Power Point Presentation เน้นให้นักเรียนได้เห็นภาพประกอบ และเพื่อเปิดโอกาสให้ครูผู้ดูแลกิจกรรมได้รับรู้รับฟังการบรรยายสรุปก่อนเริ่มกิจกรรมสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน (2) กิจกรรมสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ร่วมกันปรับวิธีการลงพื้นที่สำรวจให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ตามข้อเสนอแนะของโรงเรียนหมาย สามารถสรุปผลได้ดังนี้ (2.1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง ผู้วิจัยร่วมกับตัวแทนแต่ละโรงเรียนได้หารือถึงข้อจำกัดในด้านกฎระเบียบ ความเป็นพิษของโรงเรียนในการนำนักเรียนออกนอกพื้นที่ และระยะทางค่อนข้างห่างไกล จึงทำให้ต้องปรับแผนจากการสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยวที่ทีมวิจัยได้พัฒนาขึ้น (ณ โครงการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต และชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่) โรงเรียนเสนอให้มีการลงสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนโดยรอบโรงเรียนแทน โดยให้ครูโดยครูผู้รับผิดชอบได้แนะนำแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่จึงมีการแบ่งกลุ่มตามโซนพื้นที่ ได้แก่ (1.1) ตำบลแม่ฟ้าหลวง ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง และโรงเรียนห้วยไร่สามัคคี ได้ลงพื้นที่สำรวจจุดขายสินค้าที่ระลึก (กม. 21) การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ และร้านกาแฟของคนในชุมชน (1.2) ตำบลแม่สลองนอก ได้แก่ โรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม ได้ลงพื้นที่สำรวจ คือ พิพิธภัณฑ์ทหารจีนคณะชาติแหล่งประวัติศาสตร์ชุมชนที่สำคัญ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟ และการบริการอาหารจีนแบบยูนนาน (1.3) ตำบลบ้านแซว ได้แก่ โรงเรียนแม่แอบวิทยาคม ได้ลงพื้นที่สำรวจ คือ จุดชมวิวหมู่บ้าน เยี่ยมชมวิถีชุมชน เช่น การจักสานไม้ไผ่ การทำน้ำเต้าหู้ เต้าหู้จืด การให้บริการอาหารท้องถิ่นของชาติพันธุ์อาข่า และชาติพันธุ์ไทยใหญ่ (2.2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา ผู้วิจัยได้กำหนดหัวเรื่องในการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อสำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน โดยทุกหมู่บ้านจะให้บริการการเดินทางโดยรถยนต์ของคนในชุมชน นำชมการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ และบริการอาหารท้องถิ่น แต่ละหมู่บ้านจะแตกต่างกัน

ในเรื่องการนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชน ได้แก่ (1.1) กลุ่มเหล่ขอ สํารวจกิจกรรมการเยี่ยมชมอาชีพตีมีด (1.2) บ้านวัดจันทร์ สํารวจกิจกรรมการเยี่ยมชมการแช่เท้าด้วยสมุนไพร (1.3) บ้านเสาแดง สํารวจกิจกรรมการเยี่ยมชมแหล่งประวัติศาสตร์ชุมชน (เสาแดง) และ (1.5) บ้านห้วยบะบ๋า สํารวจกิจกรรมการเยี่ยมชมถ้ำและต้นไม้ตะครุฑหิน (3) สรุปการเรียนรู้จากการสํารวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน หลังจากการสํารวจแล้ว กำหนดให้นักเรียนสรุปกิจกรรมการเรียนรู้และนำเสนอผลการเรียนรู้จากการลงพื้นที่สํารวจ โดยให้สรุปเป็นผังความคิด (Mind map) บนกระดานบรู๊ฟ โดยครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมช่วยสนับสนุนการทำกิจกรรม (4) นำเสนอผลการเรียนรู้โดยให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมนำผลสรุปการเรียนรู้จากการสํารวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้ และออกมานำเสนอหน้าห้อง หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมจึงได้มีการนัดหมายทำกิจกรรมร่วมกันในครั้งถัดไป (5) ผู้วิจัยได้สรุปความรู้เกี่ยวกับการให้บริการทางการท่องเที่ยวหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมอีกครั้ง เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งสำหรับโรงเรียนในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง เนื่องจากเป็นการสํารวจการให้บริการท่องเที่ยวในชุมชนที่อาจมีความไม่ชัดเจนในด้านการให้บริการทางการท่องเที่ยวที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

3.1.3) สัปดาห์ที่ 5, 8, 11, 14 และ 17 หน่วยการเรียนรู้ สรุปการเรียนรู้ด้านการให้บริการทางการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการคือ กระบวนการกลุ่ม สื่อที่ใช้ประกอบกิจกรรม ได้แก่ ผังความคิด (Mind map) ที่นักเรียนได้ร่วมกันสรุปการเรียนรู้จากการสํารวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในแต่ละสัปดาห์ เพื่อให้นักเรียนบอกคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการให้บริการทางการท่องเที่ยวทางได้ โดยให้ครูภาษาอังกฤษช่วยสนับสนุนความรู้ด้านคำศัพท์ให้นักเรียน

3.1.4) สัปดาห์ที่ 18 การประเมินทัศนคตินักเรียนต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการให้บริการด้านการท่องเที่ยวตลอดภาคเรียน

3.2) กระบวนการ ผู้วิจัยได้กำหนดให้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ กระบวนการในแผนที่กำหนด ประกอบไปด้วย (1) ค้นคว้ากลุ่ม (2) ฝึกคิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม (3) อภิปรายกลุ่ม (4) ลงพื้นที่จริงเพื่อสํารวจเชิงประสบการณ์ (5) สรุปความคิดแบบกลุ่มด้วย Mind map (6) นำเสนอหน้าชั้นเรียน และ (7) สนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษในการทำกิจกรรม

4) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ในกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ประกอบไปด้วย สื่อสำหรับครู และสื่อสำหรับนักเรียน สามารถอธิบายได้ดังนี้

4.1) สื่อสำหรับครู ประกอบไปด้วย 2 ประเภทหลักที่ในแผนกำหนดประกอบไปด้วย (1) เอกสารอ่านเพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) และ (2) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ถูกพัฒนาโดยทีมวิจัยในพื้นที่ หรือชุมชนในพื้นที่โรงเรียนเป้าหมาย)

4.2) สื่อสำหรับนักเรียน ประกอบไปด้วย 3 แหล่ง ได้แก่ (1) ผังความคิด (Mind map) (2) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ คลิปวิดีโอที่ค้นจาก youtube ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับบริการทางการท่องเที่ยว และ Power Point Presentation ประกอบการสรุปประจำบทเรียน (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) (3) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ถูกพัฒนาโดยทีมวิจัยในพื้นที่ หรือชุมชนในพื้นที่โรงเรียนเป้าหมาย)

5) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่กำหนดตามแผนนั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ (1) การเรียนรู้ในห้องเรียน โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ประกอบการเรียนการสอน และ (2) การเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยใช้สื่อจริง คือ ใช้ชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการให้บริการทางการท่องเที่ยว

5.1.3 ทศนคติและความคิดเห็นต่อการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาทศนคติ และความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาเพิ่มเติมจากการสรุปผลข้างต้น เพื่อใช้ประกอบแนวทางในการจัดทำคู่มือตามแนวทางที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และความต้องการของบุคลากรทางการศึกษา สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1.3.1 ทศนคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของบุคลากรในสถานศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรม

1) ด้านทศนคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

1.1) **อำเภอแม่ฟ้าหลวง** จากการศึกษาพบว่า (1) ด้านทศนคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 20.00) เสนอให้มีการปรับทัศนคติครูและนักเรียนก่อนเริ่มกิจกรรม โดยพบว่า พบว่า เกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 60.00) ให้เหตุผลที่เข้าร่วมกิจกรรมว่า กิจกรรมมีความน่าสนใจ (2) ประโยชน์ต่อนักเรียน พบว่า เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 40.00, 40.00 และ 40.00) ระบุว่า ทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว และสร้างโอกาสในการใช้ความรู้ใกล้ตัวนำไปปรับใช้/สร้างรายได้เสริมให้ตนเองได้ (3) ประโยชน์ต่อครู พบว่า เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 40.00 และ 40.00) เท่ากัน ระบุว่า ทำให้ได้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรม และได้ความรู้และประสบการณ์จริง นำไปถ่ายทอดต่อได้ (4) ประโยชน์ต่อต่อสังคมและชุมชน พบว่า เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 40.00 และ 40.00) เท่ากัน ระบุว่า ชุมชนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ดี และมีจุดขายทางการท่องเที่ยว และความรู้ที่ได้สามารถสร้างโอกาสที่จะสร้างรายได้ให้กับชุมชนในอนาคต

1.2) **อำเภอกัลยาณิวัฒนา** จากการศึกษาพบว่า (1) ด้านทศนคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 66.67) ให้เหตุผลที่เข้าร่วมกิจกรรมว่า ต้องการพัฒนาตนเองและนักเรียน (2) ประโยชน์ต่อนักเรียน พบว่า ส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 33.33, 33.33 และ 33.33) เท่ากัน ระบุว่า ทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว และสร้างโอกาสในการใช้ความรู้ใกล้ตัวนำไปปรับใช้/สร้างรายได้เสริมให้ตนเองได้ (3) ประโยชน์ต่อครู พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 66.67) ระบุว่า ทำให้ได้ความรู้ และประสบการณ์จริง นำไปถ่ายทอดต่อได้ (4) ประโยชน์ต่อโรงเรียน พบว่า ส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 33.33) ระบุว่าโรงเรียนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ และ (5) ประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน พบว่า ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) ระบุว่าสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและชุมชน

5.1.3.2 ระดมความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้และบุคลากร

หลังจากเสร็จสิ้นการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 แล้ว ผู้วิจัยได้จัดเวทีประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้

ของบุคลากรในสถานศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงเป้าหมายในการระดมความคิดเห็นเพื่อให้แต่ละพื้นที่เสนอความต้องการได้รับการพัฒนาใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ ความต้องการได้รับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และความต้องการได้รับการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ จากนั้นให้นำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพิ่มเติม

1) ด้านความต้องการได้รับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว บุคลากรทางการศึกษาจาก 2 อำเภอที่เป็นตัวแทนแต่ละโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้คำถามแบบปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้กว้างขึ้น ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1.1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรทางการศึกษามีความต้องการในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ดังนี้ (1) ความรู้เกี่ยวกับบริบทพื้นที่และวัฒนธรรมชุมชน พบว่า ส่วนมาก (ร้อยละ 80.00) ควรมีการสำรวจข้อมูลจากคนในชุมชนและแหล่งเรียนรู้จริง (2) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 40.00) การสำรวจข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้จริงและได้ปฏิบัติจริง

1.2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรทางการศึกษามีความต้องการในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ดังนี้ (1) ความรู้เกี่ยวกับบริบทพื้นที่และวัฒนธรรมชุมชน พบว่า เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 66.67) มีความต้องการในการพัฒนาด้วยวิธีการ สำรวจข้อมูลจากคนในชุมชนและแหล่งเรียนรู้จริง และการถ่ายทอดประสบการณ์จากกลุ่มการท่องเที่ยวในพื้นที่ ส่วนที่เหลือมีความต้องการในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวด้วยการ เข้าไปอาศัยในท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต และเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลความรู้ในศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นปัจจุบัน (ร้อยละ 16.67 และ 16.67) เท่ากัน (2) ข้อมูลประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นปัจจุบัน พบว่า ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) มีความต้องการในการพัฒนาด้วยวิธีการ มีการถ่ายทอดประสบการณ์จากกลุ่มการท่องเที่ยวในพื้นที่ ส่วนที่เหลือมีความต้องการในการพัฒนาด้วยวิธีการ ให้มีผู้นำแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง และจากแหล่งข้อมูลความรู้ในศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นปัจจุบัน (ร้อยละ 16.67 และ 16.67) เท่ากัน (3) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) มีความต้องการในการพัฒนาด้วยวิธีการ การสำรวจข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้จริงและได้ปฏิบัติจริง

2) ด้านความต้องการได้รับการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ บุคลากรทางการศึกษาจาก 2 อำเภอที่เป็นตัวแทนแต่ละโรงเรียน ผู้วิจัยได้ใช้คำถามแบบปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้กว้างขึ้น เป็นคำถามเกี่ยวกับประเด็นความต้องการและวิธีการที่เหมาะสมที่จะได้รับการพัฒนาในแต่ละด้าน ผลการศึกษาสรุปผลได้ดังนี้

2.1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง พบว่า เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 40.00 และ 40.00) มีความต้องการได้รับการพัฒนาในด้าน (1) การสร้างองค์ความรู้ ออกแบบการเรียนการสอน และวางแผนกิจกรรม โดยใช้วิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ ศึกษาจากตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ และสัมมนาแลกเปลี่ยนกับโรงเรียนที่ทำสำเร็จ และ (2) ทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการค้นคว้าข้อมูล โดยใช้วิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ

2.2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา พบว่า ทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) มีความต้องการได้รับการพัฒนาในด้าน ทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการค้นคว้าข้อมูล โดยใช้วิธีการบรรยาย

โดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ รองลงมามีความต้องการได้รับการพัฒนาในด้าน (1) ทักษะการพูด การสื่อสาร การถ่ายทอด และการนำเสนอ โดยใช้วิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ (2) ทักษะการสร้างองค์ความรู้ ออกแบบการเรียนการสอน และวางแผนกิจกรรม โดยใช้วิธีการบรรยาย โดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ ศึกษาจากตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ และสัมมนาแลกเปลี่ยนกับ โรงเรียนที่สำเร็จ (ร้อยละ 83.33, และ 50.00) ตามลำดับ

5.1.4 คู่มือพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา

คู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ได้พัฒนาขึ้นจากกระบวนการ PDCA ด้วยการวางแผนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา จากนั้นได้ปฏิบัติตามแผนการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อทดลองใช้เครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ตามที่ผู้วิจัยได้ออกแบบได้ เมื่อทดลองใช้เสร็จสิ้นใน 1 ภาคเรียนจึงได้มีการทบทวนร่วมกันเพื่อนำไปสู่การปรับแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ ที่ตรงกับความต้องการและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ รวมถึงได้มีการสำรวจทัศนคติและความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาเพิ่มเติมหลังจากการทดลองใช้แล้ว จึงได้คู่มือในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1) ตามกระบวนการที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาในแต่ละพื้นที่

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 ชีตความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง

การศึกษาชีตความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการศึกษาประกอบไปด้วย การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย การศึกษาลักษณะส่วนบุคคล ทักษะที่เกี่ยวข้อง และความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

5.2.1.1 การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย

การจัดเวทีประชุมเพื่อทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย และค้นหาสถานศึกษาที่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีกระบวนการประสานงาน คือ

1) **ทำความเข้าใจผู้บริหารสถานศึกษา** ผู้วิจัยนัดพบผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายงานพัฒนาแนวทางการในการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ซึ่งกำกับดูแล 2 พื้นที่เป้าหมายดังนี้ 1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง นัดพบผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องในระดับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทำให้ทราบถึงนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่ส่งเสริมให้สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น – มัธยมศึกษาตอนปลาย จัดการเรียนการสอนส่งเสริมอาชีพและการมีงาน

ทำ และเป็นห้องเรียนที่ไม่ยึดติดกับแผนการเรียนที่เน้นแต่วิชาการ แต่ให้จัดห้องเรียนตามความสนใจของนักเรียนและบริบทของพื้นที่ เช่น ห้องเรียนกีฬา ห้องเรียนอาหาร เป็นต้น 2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา นัดพบผู้บริหารสถานศึกษาคือ ศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่ และได้เข้าร่วมเวทีประชุมสภาฯ ณ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ และระดับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ส่วนในเวทีสภาฯ มีผู้เข้าร่วมจากหลากหลายหน่วยงาน ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการพูดคุยเพื่อต้องการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม รวมถึงประเด็นเรื่องการเมืองงานทำของเยาวชนที่จบการศึกษาในระดับต่างๆ ที่ยังคงเป็นประเด็นปัญหาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชุมมีมติเห็นชอบในการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเพื่อให้เป็นสะพานเชื่อมโยงไปประเด็นพัฒนาในด้านอื่นๆ ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พณส หันนาคินทร์ (2526) และ เมธี พิณธนาพันธ์ (2529) ระบุว่าความสามารถของผู้ปฏิบัติงานประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงานย่อมจะเพิ่มขึ้นจากการที่ระบบโรงเรียนให้โอกาสแก่เขาที่จะพัฒนาวิสัยความสามารถที่มีอยู่ในตัวของเขาแต่ละคน ดังนั้น การทำความเข้าใจผู้บังคับบัญชาในระดับสูงจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้ได้ทิศทางการทำงานพัฒนาที่สอดคล้องและเหมาะสมกับนโยบายขององค์กรเป็นหลัก รวมถึงการเอื้อประโยชน์ให้กับบุคลากรทางการศึกษาจากผู้บังคับบัญชาสูงสุดด้วย

2) ทำความเข้าใจผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้วิจัยได้นัดพบเพื่อทำความเข้าใจผู้อำนวยการสถานศึกษาเพิ่มเติม ดังนี้ 1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง นัดพบผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูวิชาการของโรงเรียนเป้าหมายใน 2 พื้นที่ ได้แก่ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยได้เข้าพบผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูวิชาการที่เกี่ยวข้อง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในงานพัฒนาร่วมกันและค้นหาแกนนำที่เหมาะสม ผลพบว่า 1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง มีผู้อำนวยการสถานศึกษาและตัวแทนครูผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 30 ราย จาก 17 สถานศึกษา หลังจากทำความเข้าใจแล้ว พบว่า มีโรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 5 โรงเรียน 2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา ได้เข้าพบครูวิชาการและครูที่เกี่ยวข้องจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาส พบว่ามีตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 11 ราย จาก 7 โรงเรียนเป้าหมาย รวมถึงเจ้าอาวาสวัดห้วยบง ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากประชุมทำความเข้าใจ พบว่า มีโรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 6 โรงเรียน ผลคือได้นัดหมายตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาผู้รับผิดชอบกิจกรรมที่สนใจตามแนวทางที่ทีมวิจัยได้เสนอแนวคิด เพื่อวางแผนกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันต่อไป

5.2.1.2 คุณลักษณะส่วนบุคคล

คุณลักษณะของบุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนจาก 2 พื้นที่ พบว่า 1) อำเภอแม่ฟ้าหลวง มีตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 5 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า เป็นเพศหญิงมากกว่าจำนวน (ร้อยละ 60.00) เกินกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 60.00) มีอายุระหว่าง 31 - 35 ปี เกินกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 60.00) จบศึกษาในระดับปริญญาตรี เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 80.00) จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ส่วน 2) อำเภอกัลยาณิวัฒนา มีตัวแทนบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 6 คน ที่เข้าร่วม

กิจกรรม พบว่า เกือบทั้งหมดเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 83.33) ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 83.33) จบจากสาขาวิชาภาษาอังกฤษ จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าครูส่วนใหญ่ที่สอนในระดับมัธยมศึกษาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี และจะมีอายุอยู่ในช่วงวัยเพิ่งเริ่มทำงาน

5.2.1.3 ทักษะที่เกี่ยวข้อง

ทักษะของบุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนจาก 2 พื้นที่เป้าหมาย พบว่า 1) **อำเภอแม่ฟ้าหลวง** ในภาพรวมมีประสบการณ์สอนเฉลี่ยอยู่ที่ 6.20 ปี น้อยที่สุดเท่ากับ 2 ปี และมากที่สุดเท่ากับ 9 ปี พบว่าเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 60.00) มีประสบการณ์สอน 6 - 10 ปี โดยทั้งหมดไม่มีประสบการณ์สอนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 100.00) เกินกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 60.00) ไม่เคยเป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว ส่วน 2) **อำเภอกัลยาณิวัฒนา** ในภาพรวมมีประสบการณ์สอนเฉลี่ยอยู่ที่ 5.67 ปี น้อยที่สุดเท่ากับ 2 ปี และมากที่สุดเท่ากับ 10 ปี พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งมีประสบการณ์สอนไม่เกิน 5 ปี (ร้อยละ 66.67) ทั้งหมดไม่มีประสบการณ์สอนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 100.00) เกือบทั้งหมดไม่เคยเป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว (ร้อยละ 83.33) จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าครูส่วนใหญ่ยังมีประสบการณ์สอนไม่มากนัก และยังไม่มีประสบการณ์หรือองค์ความรู้ทางด้านการท่องเที่ยว

5.1.1.4 ระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

การศึกษาระดับความรู้ด้านการท่องเที่ยวของบุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนจาก 2 พื้นที่เป้าหมายเกี่ยวกับ ซึ่งประกอบไปด้วยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน และการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า 1) **อำเภอแม่ฟ้าหลวง** ในภาพรวมมีระดับความรู้ของบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 6 โรงเรียน ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 35.83) มีคะแนนต่ำสุด 26 คะแนน และคะแนนสูงสุด 45 คะแนน ส่วน 2) **อำเภอกัลยาณิวัฒนา** ในภาพรวมบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 37.33) โดยมีคะแนนสูงสุด 48 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 28 คะแนน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการถ่ายทอดความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้กับครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมได้รับรู้และเข้าใจก่อน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

5.2.2 แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง

แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ใช้กระบวนการวงจรเดมมิง (Deming Cycle) หรือการดำเนินงานตามวงจร PDCA เป็นแนวทางในการศึกษาและพัฒนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและอย่างต่อเนื่อง ประกอบไปด้วย 1) การวางแผนร่วมกัน 2) การลงมือปฏิบัติตามแผน 3) การประเมินผลเพื่อทบทวนกระบวนการที่ใช้ และ 4) การปรับแผนการปฏิบัติใหม่ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้ (แสดงในรูปภาพที่ 77)

รูปภาพที่ 77 แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง

กระบวนการศึกษานี้สอดคล้องกับ อีรุณี ประทุมพรรัตน์ (2539) ที่กล่าวว่ากระบวนการพัฒนาบุคลากร การพัฒนาบุคลากรนั้น ประกอบไปด้วย 1) การหาความจำเป็นในการพัฒนาบุคคล หรือหาปัญหาที่ต้องแก้โดยวิธีการพัฒนาบุคคล 2) การวางแผนในการพัฒนาบุคคล 3) การดำเนินการในการพัฒนาบุคคล และ 4) การติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคคล สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1.2.1 การวางแผนและออกแบบแผนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยจึงออกแบบแนวทางในการพัฒนาครูไปพร้อมกับการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กับนักเรียนในโรงเรียน มีกระบวนการศึกษาและพัฒนาใน 2 ขั้นตอนหลักประกอบไปด้วย 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว ให้บุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นตัวแทน ผ่านการถ่ายทอดความรู้ด้วยประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ โดยใช้ Power Point Presentation ในการถ่ายทอดความรู้โดยเน้นการใช้รูปภาพเป็นส่วนใหญ่ประกอบการบรรยาย ทำให้บุคลากรทางการศึกษาได้รับรู้แนวทางของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ที่จะนำไปเสริมสร้างความรู้ให้กับนักเรียนในสถานศึกษา 2) การวางแผนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้จัดเตรียมแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ไว้ 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) แผนส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา (มัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3) ซึ่งเป็นแผนระยะยาวที่มีระดับความยากง่ายของเนื้อหาแตกต่างกันออกไปตามระดับชั้น (2) ขอบเขตเนื้อหาในการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ภาคเรียนที่ 1 และ 2) เป็นการกำหนดหัวข้อการเรียนรู้ใน 1 ภาคเรียน (18 สัปดาห์) และ (3) แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้สอน ผู้เรียน สื่อ เนื้อหา สถานที่/บรรยากาศในการเรียน ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ออกแบบร่างเนื้อหาโดยใช้ประยุกต์ใช้แนวความรู้จากหลักสูตรที่ได้พัฒนาในปี 2560 ใน

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ให้กับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) (สวิชญา ศุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์, 2561) นำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดเนื้อหา และเสนอต่อที่ประชุมเพื่อขอความเห็นชอบต่อการนำไปใช้เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษา

5.1.2.2 ปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1

การจัดการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สำหรับใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 (ระยะเวลา 18 สัปดาห์) ประกอบไปด้วย 1) ผู้สอน พบว่าสถานศึกษาได้กำหนดให้มีผู้สอนในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ 18 สัปดาห์ โดยกำหนดให้มีครูผู้รับผิดชอบหลัก และบางโรงเรียนมีครูผู้รับผิดชอบรองในการช่วยสอนบางสัปดาห์อย่างเหมาะสม 2) ผู้เรียน มีแนวทางในการกำหนดผู้เรียนที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การออกแบบเนื้อหาและกระบวนการการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม 3) เนื้อหาวิชาและกระบวนการ ที่ได้กำหนดไว้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ใน 18 สัปดาห์ ที่จะใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของครู 4) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย สื่อสำหรับครู และสื่อสำหรับนักเรียน 5) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ การเรียนรู้ในห้องเรียน และการเรียนรู้นอกห้องเรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ประไพ ฉลาดคิด (2548) ได้กล่าวองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่ดีว่าควรมีองค์ประกอบในชั้นเรียน คือ 1) ผู้สอนซึ่งเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในบทเรียน มีทักษะกระบวนการ และสอนให้ตรงตามจุดประสงค์ที่ได้วางไว้ทำให้การสอนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น 2) ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ต่างๆ ที่ผู้สอนจัดให้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามจุดประสงค์ของการสอนที่ตั้งไว้ 3) กิจกรรมการเรียนการสอนที่ออกแบบโดยผู้สอนและผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ จนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีการวัดผลและประเมินผลตามที่ผู้สอนได้วางแผนไว้ และ 4) บริบทในการเรียนการสอน หมายถึงสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึง

5.1.2.2 สรุปผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1

จากการทดลองปฏิบัติตามแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบร่วมกัน (ชั้น ม.1 เทอม 1) ผู้วิจัยได้สำรวจการนำแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ไปปฏิบัติของแต่ละโรงเรียนเป้าหมาย โดยได้สำรวจ (1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ในการนำไปปฏิบัติของแต่ละสถานศึกษา ซึ่งพบว่า ส่วนใหญ่สถานศึกษาได้นำแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ไปใช้ในคาบเรียนชุมนุม ซึ่งเป็นชั่วโมงกิจกรรมที่นักเรียนมีอิสระในการเลือกห้องเรียนที่ตนเองสนใจ (2) ผลการจัดการเรียนรู้ พบว่า การทำกิจกรรมในห้องเรียนจะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในขณะเดียวกันการทำกิจกรรมนอกห้องเรียนจากประสบการณ์ตรง ทำให้นักเรียนได้รับทั้งความรู้ ความเข้าใจ และทักษะหลายด้าน เช่น ทักษะชีวิต ทักษะการพูด ทักษะการเขียน และทักษะคิด อีกทั้งยังช่วยเสริมความรู้และทักษะให้กับครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม ได้เรียนรู้ร่วมกันไปพร้อมๆ กับนักเรียน ผ่านกิจกรรมการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวและการให้บริการของชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่ ในขณะเดียวกันก็พบว่าครูยังสามารถค้นคว้า

เพิ่มเติมสื่ออื่นๆ สำหรับนักเรียน ที่ใกล้เคียงกับบริบทของพื้นที่ แสดงให้เห็นว่าครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเกิดการเรียนรู้จากกระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และ (3) การศึกษาข้อจำกัด ทำให้เกิดการเรียนรู้ของแต่ละสถานศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการนำไปปฏิบัติ ซึ่งพบว่า ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมมีความพยายามในการช่วยหาแนวทางที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการ หรือกระบวนการให้เหมาะสมและสอดคล้องตามบริบทของโรงเรียนตนเอง

5.1.2.3 ปรับแผนปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2

การทบทวนการปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้และการศึกษาข้อจำกัดของแต่ละสถานศึกษา หลังเสร็จสิ้นการทดลองปฏิบัติเมื่อจบ 1 ภาคเรียน ก่อให้เกิดการปรับกระบวนการตามองค์ประกอบ การจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ในภาคเรียนที่ 2 (ระยะเวลา 18 สัปดาห์) สามารถ อภิปรายผลได้ดังนี้ 1) ผู้สอน พบว่า ควรกำหนดครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมหลักซึ่งต้องดูแลกระบวนการ เรียนการสอนหรือควบคุมดูแลตั้งแต่สัปดาห์ 1 – 18 เพื่อให้เกิดแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ ถูกต้อง ชัดเจน และมีความต่อเนื่อง และสามารถมีครูที่สนับสนุนในบางคาบเรียนที่เกี่ยวข้องได้ เช่น ครูภาษาอังกฤษ ครูวิทยาศาสตร์ ครูสังคม เพื่อช่วยสนับสนุนนักเรียนในหัวเรื่องที่เกี่ยวข้อง 2) ผู้เรียน ได้กำหนดให้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเคยผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มาแล้วใน ภาคเรียนที่ 1 ตลอดภาคเรียน เนื่องจากเนื้อหาในภาคเรียนที่ 2 มีความต่อเนื่องมาจากภาคเรียนแรก 3) เนื้อหาวิชาและกระบวนการ ใน 18 สัปดาห์นั้นได้มีการใช้ (1) เนื้อหาตามแผนเดิมที่ได้กำหนดไว้ ในภาคเรียนที่ 2 และ (2) กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีการปรับเปลี่ยนเกี่ยวกับการลงพื้นที่สำรวจการ ให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง โดยพบว่า ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละแห่ง ตั้งอยู่ห่างไกล จากพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวตามที่แผนได้กำหนดไว้ให้มีการสำรวจ ดังนั้น จึงเป็นอุปสรรคต่อการนำ นักเรียนเดินทางออกนอกพื้นที่ ทำให้อำเภอแม่ฟ้าหลวงปรับกระบวนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการ เรียนรู้ด้วยการลงพื้นที่สำรวจการให้บริการทางการท่องเที่ยวในมืออยู่ในชุมชนโดยรอบบริเวณโรงเรียน แทนการสำรวจในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวที่นักวิจัยกำหนดให้ ส่วนอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ยังใช้กระบวนการเดิมคือการสำรวจในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวตามที่นักวิจัยได้กำหนดให้ เนื่องจาก ระยะทางในการเดินทางไปสำรวจไม่ห่างไกลมากนัก จึงสามารถนำนักเรียนเดินทางออกนอกโรงเรียน เพื่อไปสำรวจในชุมชนท่องเที่ยวของอำเภอกัลยาณิวัฒนาได้ และยังมีการใช้ (1) ค้นคว้ากลุ่ม (2) ฝึก คิด/ปฏิบัติแบบกลุ่ม (3) อภิปรายกลุ่ม (4) ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจเชิงประสบการณ์ (5) สรุปความคิด แบบกลุ่มด้วย Mind map (6) นำเสนอหน้าชั้นเรียน และ (7) สนับสนุนนักเรียนด้านภาษาอังกฤษใน การทำกิจกรรม 4) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย (1) สื่อสำหรับครู ได้แก่ เอกสารอ่าน เพิ่มเติม (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ถูก พัฒนาโดยทีมวิจัยในพื้นที่ หรือชุมชนในพื้นที่โรงเรียนเป้าหมาย) (2) สื่อสำหรับนักเรียน ได้แก่ ผัง ความคิด (Mind map) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ คลิปวิดีโอจาก youtube ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการ ให้บริการทางการท่องเที่ยว และ Power Point Presentation ประกอบการสรุปประจำบทเรียน

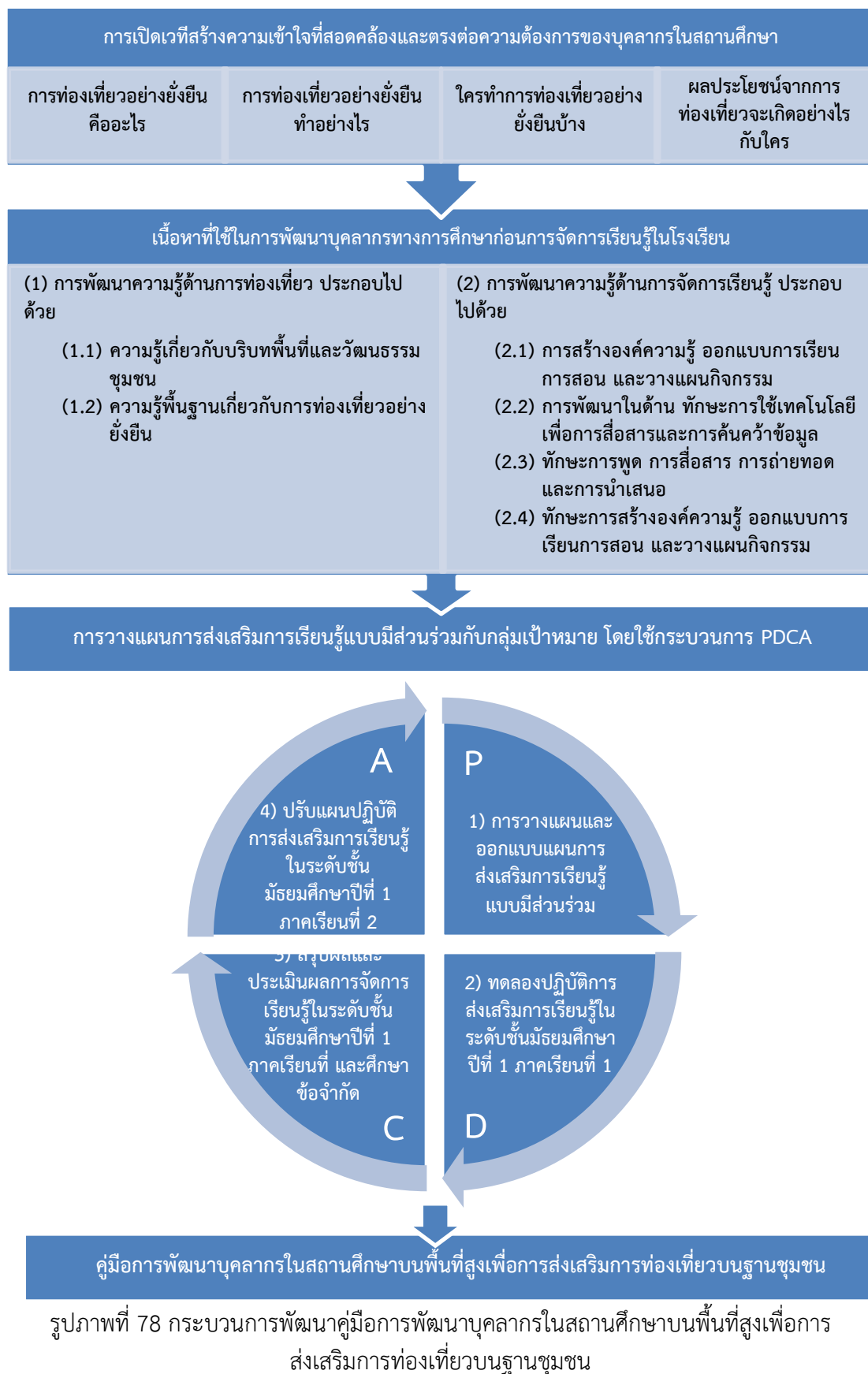
(ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ถูกพัฒนาโดยทีมวิจัยในพื้นที่ หรือชุมชนในพื้นที่โรงเรียนเป้าหมาย) 5) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการที่กำหนดตามแผน ได้แก่ (1) การเรียนรู้ในห้องเรียน โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ประกอบการเรียนการสอน และ (2) การเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยใช้สื่อจริง คือ สถานที่จริงเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการให้บริการทางการท่องเที่ยว

5.2.3 ทศคติและความคิดเห็นการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาทศคติ และความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาหลังจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้แล้ว 1 ภาคเรียน เพื่อใช้ประกอบแนวทางในการจัดทำคู่มือตามแนวทางที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทพื้นที่และความต้องการของบุคลากรทางการศึกษา ก่อนการลงมือปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้ตรงตามบริบทและความต้องการของสถานศึกษา ซึ่งพบว่ามีกระบวนการสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1) การกำหนดแนวทางในการเปิดเวทีสร้างความเข้าใจที่สอดคล้องและตรงต่อความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาเป็นอันดับแรก เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคืออะไร ทำอย่างไร และผลประโยชน์จะเกิดอย่างไร และกับใครได้บ้าง เพื่อการจูงใจให้เห็นถึงประโยชน์และคุณค่าที่จะเกิดขึ้นกับสถานศึกษา ครู นักเรียน และชุมชน 2) เนื้อหาที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาก่อนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน พบว่าควรประกอบไปด้วย (1) การพัฒนาความรู้ด้านการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย ความรู้เกี่ยวกับบริบทพื้นที่และวัฒนธรรมชุมชน ด้วยวิธีการสำรวจข้อมูลจากคนในชุมชนและแหล่งเรียนรู้จริง และความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้วยวิธีการสำรวจข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้จริง และได้ปฏิบัติจริง และการถ่ายทอดประสบการณ์จากกลุ่มการท่องเที่ยวในพื้นที่ และ (2) การพัฒนาความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย การสร้างองค์ความรู้ ออกแบบการเรียนการสอน และวางแผนกิจกรรม ด้วยวิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ ศึกษาจากตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ และสัมมนาแลกเปลี่ยนกับโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ การพัฒนาในด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการค้นคว้าข้อมูล โดยใช้วิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาทักษะการพูด การสื่อสาร การถ่ายทอด และการนำเสนอ ด้วยวิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ และการพัฒนาทักษะการสร้างองค์ความรู้ ออกแบบการเรียนการสอน และวางแผนกิจกรรม ด้วยวิธีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกเชิงปฏิบัติการ ศึกษาจากตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ และสัมมนาแลกเปลี่ยนกับโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ เมธี ปิณฑนันทน์ (2529) ที่กล่าวถึงหลักการพัฒนาบุคลากรว่าจะต้องคำนึงถึง 1) ควรตอบสนองความต้องการขององค์กร 2) ควรมีการวางแผนในการพัฒนาบุคลากร 3) ควรตอบสนองความต้องการของบุคลากร และ 4) ควรสนองความต้องการของชุมชนที่องค์กรนั้นตั้งอยู่

5.3.4 คู่มือพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา

คู่มือการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ได้พัฒนาขึ้นจากกระบวนการ PDCA ด้วยการวางแผนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา จากนั้นได้ปฏิบัติตามแผนการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อทดลองใช้เครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ตามที่ผู้วิจัยได้ออกแบบไว้ เมื่อทดลองใช้เสร็จสิ้นใน 1 ภาคเรียนจึงได้มีการทบทวนร่วมกันเพื่อนำไปสู่การปรับแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ ที่ตรงกับความต้องการและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ รวมถึงได้มีการสำรวจทัศนคติและความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาเพิ่มเติมหลังจากการทดลองใช้แล้ว จึงได้คู่มือในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1) ตามกระบวนการที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาในแต่ละพื้นที่ (ภาคผนวกแยกเล่ม (เล่ม 2)) สามารถแสดงกระบวนการพัฒนาตามภาพที่ 78

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานเกี่ยวกับสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ควรมีกระบวนการดังนี้

1) การวางแผนร่วมกันระหว่างต้นสังกัดและโรงเรียน

- 1.1) การประชุมหารือร่วมกันระหว่างโรงเรียนและต้นสังกัด
- 1.2) การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาครูและนักเรียน
- 1.3) การสำรวจทัศนคติและความต้องการในด้านการจัดการเรียนรู้ของครู

2) การให้การสนับสนุนจากต้นสังกัดและโรงเรียน

- 2.1) ด้านเวลาในการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่
- 2.2) ด้านงบประมาณสำหรับการทำกิจกรรมนอกโรงเรียน
- 2.3) ด้านการพัฒนาตนเองสู่ตำแหน่งทางวิชาการ

3) การส่งเสริมการพัฒนาความรู้และทักษะของครู

3.1) ความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากแหล่งเรียนรู้จริงในพื้นที่ และได้ปฏิบัติจริง ประกอบไปด้วย ความรู้เกี่ยวกับบริบทพื้นที่ และวัฒนธรรมชุมชน และความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3.2) ความรู้และทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการออกแบบ จากการได้ฝึกปฏิบัติจริงกับผู้เชี่ยวชาญ ประกอบไปด้วย การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการค้นคว้าข้อมูล การสร้างองค์ความรู้ ออกแบบการเรียนการสอน และวางแผนกิจกรรม การวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงหลักสูตรกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว และทักษะการใช้ภาษาท้องถิ่นเบื้องต้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ควรผลักดันให้ชุดความรู้ที่เป็นผลผลิตจากการวิจัยนี้ ให้บรรจุเป็นรายวิชาในหลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อก่อให้เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง

5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับนักวิจัย

ควรมีการศึกษาและพัฒนาต่อไปจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้สำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียน ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนอย่างเหมาะสม

บรรณานุกรม

- Bloom, Benjamin S. et al. 1971. Hand book on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. New York: Mc Graw-Hill Book Company.
- McClelland, D. C.. 1993. Intelligence is not the best predictor of job performance. Current Directions in Psychological Science, 2(1), 5-6.
- Spencer, L. M. & Spencer, S. M. 1993. Competence at work: Models for Superior Performance. New York: John Wiley & Sons.
- กานท์กลอน รักธรรม, ระบบออนไลน์, ม.ป.ป.. ปี 2017 อัตราการว่างงานสูงขึ้น และคนจบปริญญาตรีว่างงานมากที่สุด. ที่มา: <https://themomentum.co/momentum-feature-unemployment-higher-rate-and-graduate-degree-unemployed/> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2560)
- จักรพงษ์ พวงงามชื่น. 2552. การบริหารจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษาบ้านป่าสักงาม ตำบลหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยแม่โจ้: เชียงใหม่.
- ฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล. 2557. การเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2557.
- ดนัย เทียนพุฒ. 2546. ความสามารถปัจจัยชนะของธุรกิจและคน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัทนาโกต้า จำกัด.
- ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ. 2558. การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ กรณีศึกษาอำเภอกัลป์ยาณพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ (ระยะที่ 2). รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ. 2560. การขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการจัดการความรู้มีส่วนร่วมในเขตบริการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต อำเภอมะปาย จังหวัดเชียงใหม่. งานวิจัย (ยังไม่พิมพ์) กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. 2554. วาระแห่งชาติเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ปี 2552. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ธำรงค์ดี คงศาสน์. 2548. เริ่มต้นอย่างไร เมื่อจะนำ Competency มาใช้ในองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- ธีรวิ ทองเจือ และ ปรีดี ทุมเมฆ. 2560. แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 :มิติด้านการศึกษา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2560). P389 – 403.
- ธีรวุฒิ ประทุมพนรัตน์. 2531. การบริหารงานบุคลากรทางการศึกษา. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- นพพงษ์ บุญจิตราดูล. 2525. หลักการบริหารการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นพพงษ์ บุญจิตราดุล. 2529. หลักการบริหารการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์ กรุงเทพฯ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 1. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประไพ ฉลาดคิด. 2548. หลักการสอน. กรุงเทพฯ: เกษมศรี ซี.พี.
- ประชุม รอดประเสริฐ. 2528. การบริหารโครงการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ เนติกุลการพิมพ์.
- พจนา สวนศรี. 2546. เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 8-15 การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พนัส หันนาคินทร . 2526. การบริการบุคลากรในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์.
- พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง. 2548. บนเส้นทางที่สร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : เอสแอนด์จีกราฟฟิค จำกัด.
- ไพศาล หวังพานิช. 2526. การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ภิญโญ สาร. 2519. หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- เมธี ปิณฑนันทน์. 2529. การบริหารงานบุคคลในวงการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์. ในประเทศไทย. จุลสารการท่องเที่ยว 21,4 (ตุลาคม- ธันวาคม): 38-48.
- ยุพาพร รุ่งงาม. 2545. การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานประมาณในการปฏิรูประบบราชการ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วัฒนา พัฒนพงศ์. 2547. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดการเพิ่มผลผลิตภาคบริการ. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- วันชัย วัฒนศัพท์. 2546. ระบบทวิภาคีกับการแก้ไขปัญหาแรงงานในรัฐวิสาหกิจ ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ : กองรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. 2555. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน 27-29 มิถุนายน 2555.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. 2560. CBT. เข้าถึงวันที่ 3 มีนาคม 2560 ที่มา: http://www.cbt-i.or.th/?ge=show_pages&gen_lang=20112012094103#.WPrzoKlIE2w.
- สมพงศ์เกษมสิน. 2513. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมาน รังสิโยภักษ์. 2522. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : อักษรสารการพิมพ์.
- สวิษฐา ศุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์ และคณะ. 2561. การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ ในเขตบริการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาไต่ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย (ระยะที่ 2). รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ. ม.ป.ป.. (ระบบออนไลน์) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (เล่มที่ ๒๗). http://kanchanapisek.or.th/kp6/Ebook/BOOK27/book27_3/Default.html (เข้าถึงวันที่ 25 มิถุนายน 2560)
- สุรศักดิ์ นานานุกูล และคณะ. 2517. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : พัทธอักษร.

อุทัย หิรัญโต. 2531. หลักการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

อุษาวดี พลพิพัฒน์. 2545. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว

โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ

และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ภายใต้แผนงานวิจัย การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ ในเขตบริการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาไต่ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

คำชี้แจง: ขอให้ท่านตอบในแต่ละข้อคำถามตามความเป็นจริง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น โดยแบบประเมินนี้แบ่งเป็น 5 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ ต่ำกว่า 30 ปี ☐ 31 - 35 ปี ☐ 36 - 40 ปี
☐ 41 - 45 ปี ☐ 46 - 50 ปี ☐ 51 - 55 ปี
☐ มากกว่า 55 ปี
3. ระดับการศึกษาและวุฒิการศึกษาสูงสุด
☐ อนุปริญญา/ปวส./ปวท. หรือเทียบเท่า สาขา _____
☐ ปริญญาตรี สาขา _____
☐ ปริญญาโท สาขา _____
☐ ปริญญาเอก สาขา _____
4. ตำแหน่งในสถานศึกษา
☐ ครู มีประสบการณ์สอน _____ ปี
☐ ตำแหน่งบริหาร (ระบุ) _____ ประสบการณ์ในตำแหน่ง _____ ปี
5. ท่านเคยมีประสบการณ์สอนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือไม่
☐ ไม่เคย
☐ เคย (ระบุวิชาที่เกี่ยวข้อง) _____ ประสบการณ์ _____ ปี
6. ท่านเคยมีประสบการณ์เป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวหรือไม่ เช่น ที่พัก นำเที่ยว รถเช่า เป็นต้น
☐ ไม่เคย
☐ เคย (ระบุ) _____ ประสบการณ์ _____ ปี

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ถูก” สำหรับข้อความที่กล่าวถูกต้อง และลงในช่อง “ผิด” สำหรับข้อความที่กล่าวผิด

ประเด็น	ถูก	ผิด
1. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ทุกแห่ง		
2. เป็นการท่องเที่ยวที่คัดเลือกเฉพาะสถานที่ที่มีคุณค่าและมีความเป็นเอกลักษณ์เท่านั้น		
3. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม		
4. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม		
5. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน		
6. เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นชื่นชมวัฒนธรรม ซึ่งจัดเป็นทรัพยากรหลักในการท่องเที่ยว		
7. เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเป็นสำคัญที่สุด		
8. การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เข้ากับกรอบการพัฒนาท้องถิ่นเป็นหลักสำคัญ		
9. การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมในท้องถิ่น โดยคำนึงถึงราคาที่ทำให้เกิดการประหยัด		
10. เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในด้านการจัดการผลตอบแทนของประชาชน		
11. เป็นการฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่นทุกๆ ระดับ เพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยว		
12. การท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น		

ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเรื่องจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ถูก” สำหรับข้อความที่กล่าวถูกต้อง และลงในช่อง “ผิด” สำหรับข้อความที่กล่าวผิด

ประเด็น	ถูก	ผิด
1. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นต้องมีระบบจัดการเพื่อให้สามารถรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมากและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่		
2. สิ่งสำคัญข้อหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือแกนนำหรือสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวต้องสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของคนในชุมชนเองและนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน		

ประเด็น	ถูก	ผิด
3. ในโครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือการกำหนดให้มีตำแหน่งต่างๆ เช่น ประธานกลุ่ม เภรัญญิก เป็นต้น		
4. การเริ่มต้นจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนความจำเป็นอย่างหนึ่งคือการศึกษาดูงานจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จทางด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มตนเอง		
5. คุณสมบัติที่สำคัญของประธานกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องสามารถประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ภายนอกพื้นที่ได้		
6. เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ควรเริ่มจัดการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างอาชีพใหม่ให้เป็นรายได้หลักของคนในชุมชน		
7. บ้านพักแบบโฮมสเตย์ และผู้นำเที่ยวท้องถิ่น เป็นอาชีพที่สามารถยึดเป็นอาชีพหลักได้โดยคนที่พร้อมสามารถทำได้เลยโดยไม่ต้องมีการจัดการโดยกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน		
8. ต้องมีกฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน		
9. การท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน		
10. ถ้าต้องการให้การท่องเที่ยวในพื้นที่มีชื่อเสียง และมีนักท่องเที่ยวเข้ามาามาก ควรให้นายทุนจากภายนอกเข้ามาเป็นผู้จัดการท่องเที่ยว		
11. ก่อนเริ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้นั้นจำเป็นต้องมีการสำรวจศักยภาพของชุมชน เพื่อให้รู้ว่าพื้นที่ของตนจะมีรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างไร		
12. กรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีการสร้างกฎ กติกา ในการเป็นคณะกรรมการกลุ่มด้วย		
13. ความสำคัญของการส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเป็นอาชีพใหม่ที่จะเป็นรายได้หลักของคนในชุมชน		
14. เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาให้กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน คณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องแจ้งให้คนในชุมชน		
15. การจัดการเกี่ยวกับรายได้ของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรจัดสรรให้กับกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนด้วย		
16. เมื่อมีการจัดทำ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนแล้ว จำเป็นต้องมีการประกาศให้คนในชุมชนทราบ และมีความเข้าใจตรงกัน		
17. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างต่อเนื่องให้กับคนในชุมชนที่ไม่ใช่สมาชิกของกลุ่มด้วย		
18. การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของแกนนำกลุ่มเท่านั้นที่จะเป็นผู้กำหนดกิจกรรมต่างๆ สำหรับการจัดการท่องเที่ยว ไม่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชน		
19. กลุ่มแกนนำการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำเป็นต้องมีการปรึกษาหารือร่วมกับคนในชุมชนเพื่อหาแนวทางในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน		

ประเด็น	ถูก	ผิด
20. เมื่อมีการตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนแล้ว คนในชุมชนประสงค์จะเข้าเป็นสมาชิกใหม่ของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน <u>จำเป็นอย่างยิ่ง</u> ที่จะต้องเก็บค่าธรรมเนียมในการเป็นสมาชิกใหม่		

ที่มา: (ดวงพร อ่อนหวาน, 2560) การขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วมในเขตบริการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาไต่ อำเภอมะนังพัทลุง จังหวัดเชียงราย

ตอนที่ 4 ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ถูก” สำหรับข้อความที่กล่าวถูกต้อง และลงในช่อง “ผิด” สำหรับข้อความที่กล่าวผิด

ประเด็น	ถูก	ผิด
1. ข้อมูลการกิน อยู่ หลับ นอน ตามวิถีชีวิตของชนเผ่า เป็นเรื่องน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวได้		
2. ประวัติศาสตร์ของชุมชนสามารถสอบถามได้จากผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งจะถือว่าเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือที่สุด		
3. การมีข้อมูลชุมชนที่มาก ละเอียดย และถูกต้องจะช่วยให้ผู้นำเที่ยวสามารถเล่าเรื่องราวต่างๆ และสร้างความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวได้		
4. การทำแผนที่เดินดินของชุมชนสามารถทำให้เห็นพื้นที่ทางกายภาพว่าบ้านเรือนสถานที่สำคัญตั้งอยู่ตรงไหนบ้าง และเข้าใจพื้นที่ทางสังคม ว่าจุดใดกันที่เป็นจุดศูนย์รวมของคนในชุมชน สถานที่ใดเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือเป็นเขตหวงห้าม		
5. การทำปฏิทินประจำปีเป็นการทำความเข้าใจวิถีชีวิตของคนในชุมชนผ่านกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนในรอบ 1 ปี ทั้งการประกอบอาชีพ ประเพณีและวัฒนธรรม		
6. ข้อมูลจารีตประเพณี ภูมิปัญญา และความเชื่อ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้		
7. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู วิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่น		
8. เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนแล้ว วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ย่อมได้รับผลกระทบด้านบวกและด้านลบจากการท่องเที่ยว		
9. ชุมชนจำเป็นต้องส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและอนุรักษ์ประเพณีที่มีอยู่สืบต่อไป		
10. ชุมชนต้องจัดเตรียมวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับคนในเมืองเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว เช่น อาหารการกินแบบคนในเมือง		
11. การศึกษาข้อมูลชุมชนทั้งทางด้านวัฒนธรรมวิถีชีวิต และด้านทรัพยากรธรรมชาติ สามารถช่วยให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชีวิต และทรัพยากรธรรมชาติได้		

ประเด็น	ถูก	ผิด
12. การทบทวนข้อมูลเป็นระยะๆ ด้วยการนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาพูดคุย บอกเล่าให้คนในชุมชนได้รับฟัง จะช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล		
13. ข้อมูลชุมชนสามารถเป็นตัวกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนได้		
14. การดำรงชีวิตจะสะท้อนภูมิปัญญา ความเชื่อของชุมชน ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น		
15. วิถีชีวิตของชนเผ่า เช่น พิธีการแต่งงาน สามารถจัดให้นักท่องเที่ยวชมและร่วมพิธีได้เมื่อนักท่องเที่ยวต้องการให้จัดเป็นการแสดง		
16. ผู้ทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน ต้องเป็นคนในชุมชนเพื่อการสื่อสารที่ชัดเจนและเข้าใจในข้อมูลของชุมชนอย่างแท้จริง		
17. การเก็บข้อมูลชุมชน ไม่จำเป็นต้องให้เยาวชน และแม่บ้านเข้ามามีส่วนร่วม เพราะไม่มีความรู้เรื่องข้อมูลของชุมชน		
18. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลชุมชน ต้องจัดการพูดคุยในระดับ อบต. เท่านั้น		
19. ข้อมูลชุมชนเป็นเรื่องภายในชุมชน ไม่ควรนำไปบอกเล่าให้นักท่องเที่ยวฟัง เพราะไม่น่าสนใจ		
20. การเก็บข้อมูลชุมชนเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านต้องดำเนินการ		

ที่มา: (ดวงพร อ่อนหวาน, 2560) การขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วมในเขตบริการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาไต่ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ตอนที่ 5 ความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ถูก” สำหรับข้อความที่กล่าวถูกต้อง และลงในช่อง “ผิด” สำหรับข้อความที่กล่าวผิด

ประเด็น	ถูก	ผิด
1. ควรมีการสำรวจพื้นที่ของชุมชนเป็นอันดับแรกเพื่อค้นหาวิวัฒนาการที่สวยงามที่นักท่องเที่ยวชอบ		
2. ควรมีการลงทุนสร้าง/ปรับปรุงให้เป็นถนนลาดยางให้ตลอดเส้นทางเพื่อความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยว		
3. ควรมีการลงทุนสร้างที่พักขึ้นใหม่เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่มาพักค้างคืน		
4. การนำนักท่องเที่ยวชมธรรมชาติควรบริการรถยนต์ในเส้นทางท่องเที่ยวเสมอเพื่อความสะดวกและปลอดภัย		
5. ต้องลงทุนปรับปรุงถนน/บ้าน/สิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยว		
6. ชุมชนท่องเที่ยวจะต้องให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวได้ในเส้นทางท่องเที่ยวที่ชุมชนกำหนดไว้ทุกจุด		

ประเด็น	ถูก	ผิด
7. ควรมีความระมัดระวังผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น ขยะและมลพิษต่างๆ		
8. ควรจัดการให้บริการที่วี คอมพิวเตอร์ และเครื่องเสียงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อลดการใช้พลังงาน		
9. ควรมีกิจกรรมหาของป่าเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักท่องเที่ยวในการเดินศึกษาธรรมชาติถือว่าเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์		
10. การถ่ายทอดประเพณีอันดีงามปราชญ์ผู้รอบรู้ในชุมชนให้แก่เยาวชนรุ่นหลังถือว่าเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์		
11. ทุกคนร่วมกันปลูกต้นไม้เพื่อสร้างความร่มรื่นให้กับชุมชนถือว่าเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์		
12. สินค้าที่ระลึกควรมาจากธรรมชาติไม่ควรซื้อ เช่น ไม้แกะสลักต่างๆ หรือดอกกล้วยไม้ป่า		
13. ไม่ควรปฏิเสธในการรับนักท่องเที่ยวในทุกฤดูกาล เพื่อรักษาภาพพจน์และแสดงน้ำใจไมตรีต่อนักท่องเที่ยว		
14. การนำนักท่องเที่ยวไปปลูกต้นไม้ทดแทนถือว่าเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์		
15. ควรมีการปลูกต้นไม้ที่แปลกซึ่งมาจากต่างถิ่นเพื่อสร้างความสนใจให้กับคนในชุมชนและยังทำให้ร่มรื่นและสวยงาม		
16. ต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยรอยยิ้มและคงเอกลักษณ์ท้องถิ่น เช่น ใส่ชุดท้องถิ่น คล้องพวงมาลัยดอกไม้ หรือบริการน้ำสมุนไพร		
17. ควรมีมาตรการดูแลป้องกันเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับนักท่องเที่ยว		
18. ควรมีมาตรการป้องกันและบำรุงรักษาแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณสถานของท้องถิ่น		
19. ควรสร้างกฎระเบียบให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อลดผลกระทบต่อวิถีท้องถิ่น		
20. ควรมีการอำนวยความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ เพื่อเพิ่มอัตราค่าบริการการท่องเที่ยว		

ที่มา: (ดวงพร อ่อนหวาน, 2560) การขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการจัดการความรู้ที่มีส่วนร่วมในเขตบริการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาไผ่ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ภาคผนวก ข สื่อสำหรับถ่ายทอดความรู้ผ่านประสบการณ์การทำงานในพื้นที่

อำเภอแม่ฟ้าหลวง

แผนงาน:

การเสริมสร้างขีดความสามารถบุคลากรบนพื้นที่สูงบนฐานชุมชนอย่างยั่งยืน

ในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

วันที่ 15 มีนาคม 2561

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ
น.ราชภัฏลำปาง - ม.แม่ใจ - สถาบันการทอผ้าไทยโดยชุมชน

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

- การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศ
- การท่องเที่ยวสำคัญต่อ**การพัฒนาพื้นที่สูง**
- ความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ความสมคูลที่สำคัญอยู่ 4 มิติ
- พัฒนาคนบนพื้นที่สูง เพื่อสร้างความยั่งยืน ด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าหมายการพัฒนา

การพัฒนาขีดความสามารถ
บุคลากรในสถานศึกษานบนพื้นที่สูง
เพื่อ
ส่งเสริมงานพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

เน้นโรงเรียนใน สพม. และ สพป. (ขยายโอกาส)

การพัฒนาศักยภาพชุมชน

ในอำเภอแม่ฟ้าหลวงโดยการใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ

วันที่ 15 มีนาคม 2561

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ
น.ราชภัฏลำปาง - ม.แม่ใจ - สถาบันการทอผ้าไทยโดยชุมชน

รูปแบบ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน @ อำเภอแม่ฟ้าหลวง”

ชาติพันธุ์

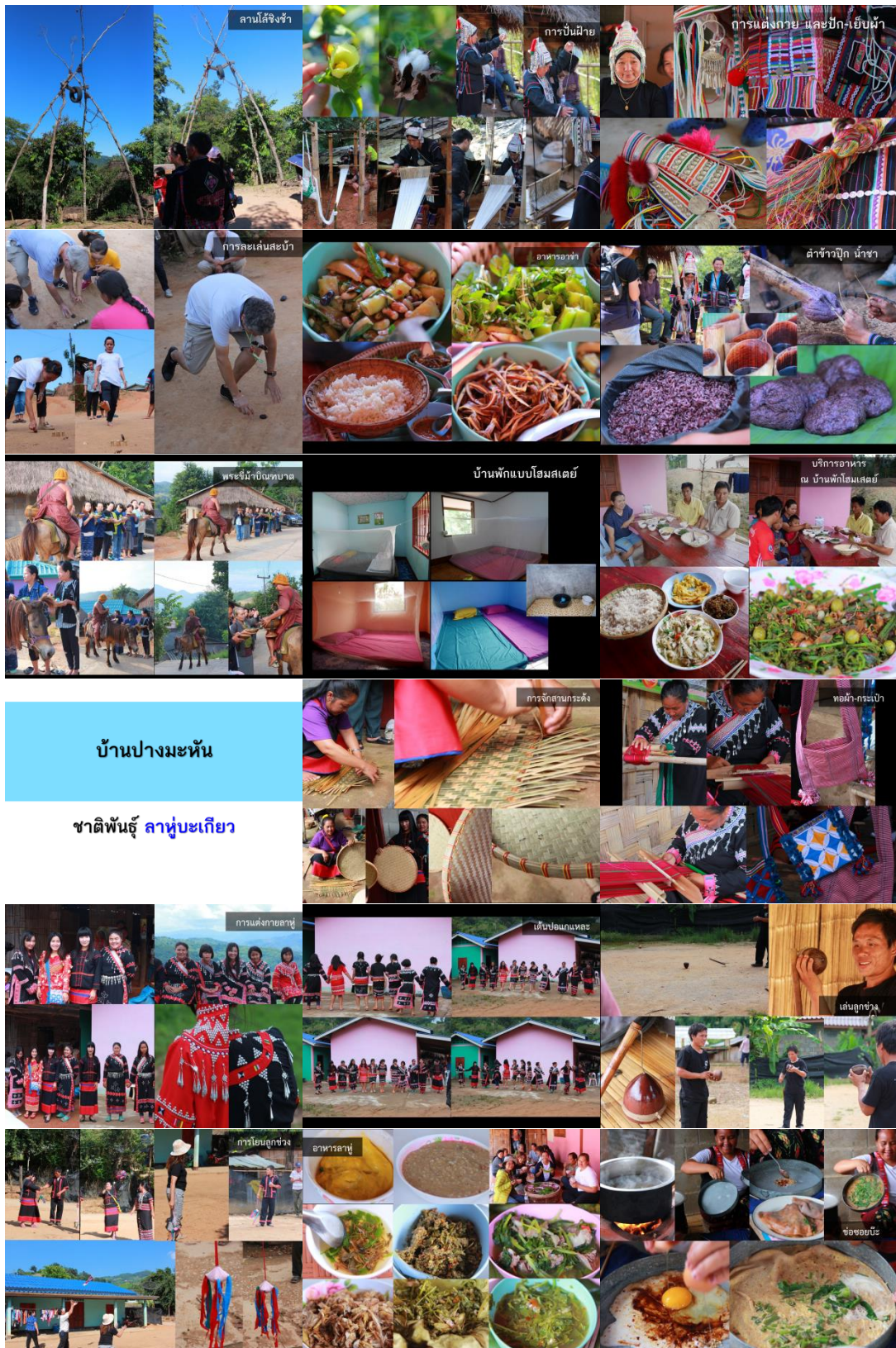
ไทยใหญ่ - อาข่า - ลาหู่ปะเกียว

บ้านนาโต

ชาติพันธุ์ไทยใหญ่

บ้านโป่งไฮ-บ้านห้วยกระ-บ้านห้วยหยวกป่าโซ

ชาติพันธุ์ อาข่า

อำเภอภักดีพัฒนา

แผนงาน:

การเสริมสร้างขีดความสามารถบุคลากรบนพื้นที่สูงบนฐานชุมชนอย่างยั่งยืน

ในพื้นที่อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

วันที่ 29 มีนาคม 2561

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ
น.ราชวงศ์ล้านนา - ม.แม่ใจ - สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

- การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
- การท่องเที่ยวสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ความเสมอภาคที่สำคัญอยู่ 4 มิติ
- พัฒนาคนบนพื้นที่สูง เพื่อสร้างความยั่งยืน ด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าหมายการพัฒนา

การพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

เน้นโรงเรียนใน สพม. และ สพป. (ขยายโอกาส)

การพัฒนาศักยภาพชุมชนในอำเภอภักดีพัฒนาโดยใช้การท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือ

1. การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

- 1.1 การจัดการข้อมูล
- 1.2 การจัดการกลุ่ม
- 1.3 การจัดการรายได้

2. การบริการท่องเที่ยว

- 2.1 นวัตกรรมและผลิตภัณฑ์
- 2.2 ทัศนียภาพ
- 2.3 สิ่งแวดล้อม
- 2.4 วัฒนธรรมและวิถีชีวิต

มีอะไรใน..อำเภอในฝัน อำเภอภักดีพัฒนา

มีเส้นทาง กิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยวที่พร้อมให้บริการแก่นักท่องเที่ยวแบบเที่ยววันเดียว หรือพักค้างคืนในรูปแบบโฮมสเตย์กับชาวบ้าน 7 กลุ่มท่องเที่ยว 7 เส้นทาง ใน 3 ตำบล

- ตำบลบ้านจันทร์
- ตำบลแจ่มหลวง
- ตำบลแม่แดด

1. สัมผัสหมู่บ้านห้วยบุ หมู่บ้านภาคเกษตร ดินแดนแห่งชา

3. บ้านแสนแสง แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถี "การแต่งกายดี" "การแต่งกายดี"

4. ด้วยพระบารมี เรียนรู้วิถีและวิถีชุมชนใน "บ้านหมอนสุโขทัย"

5. ตามรอยเส้นทางเสด็จพระราชดำเนินและชมต้นไทรจุดที่ประทับทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ณ โรงเรียนมิตรวิทยายา

6. เยี่ยมชมและสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัดจันทร์ "เจดีย์" "วิหารใส่น้ำตา" และ "วิหารสักทอง" ณ บ้านวัดจันทร์

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีปกาเกอะญอ บ้านวัดจันทร์

ตัวอย่างห้องนอนในที่พักแบบโฮมสเตย์ บ้านแสนแสง

มีอะไรใน..อำเภอในฝัน อำเภอภักดีพัฒนา

ศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยว ตั้งอยู่ในวัดจันทร์ เข้าทางด้านประตู อทส.

- ให้ข้อมูลการท่องเที่ยวในอำเภอ
- จำหน่ายจำหน่ายโปรแกรมท่องเที่ยว
- จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ
- กาแฟสดคั่ว ซึ่งใช้กาแฟอินทรีย์จากพะตือทองดี

อดีต...ที่มา ปัจจุบัน

นักท่องเที่ยว และเข้ามาสอบถาม

ณ ศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวอำเภอภักดีพัฒนา

นักท่องเที่ยวซื้อของ

เกิดการท่องเที่ยวในอำเภอภักดีพัฒนา และเกิดรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน แล้วนักท่องเที่ยวมาจากไหน

- บริษัททัวร์ Trek with Jame
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- สสจ. และหน่วยงานต่างๆ พามาดูงาน
- มาเที่ยวเองจากทีวี เฟส และสื่อออนไลน์
- ผ่านศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวอำเภอ
- อื่นๆ

นักท่องเที่ยวเข้าบ้านห้วยบุ ตั้งแต่ปลายเดือนมกราคม

สถาบันการทอไทยโดยชุมชน (CBT-I) ส่งนักศึกษาจากมหาวิทยาลัย Stentent ประเทศเนเธอร์แลนด์ จำนวน 20 คน เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนบ้านวัดจันทร์ ระหว่างวันที่ 7-23 มิถุนายน 2560

ขายสินค้าในงาน Outdoor Fest 2018

อบรมการทำกาแฟดริป (Drip Coffee)

อบรมการใช้ Web CBT เชียงใหม่

เป้าหมายการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาขั้นสูง

➢ มีความสามารถบุคลากรในสถานศึกษาขั้นสูงในการเรียนรู้และใช้สอยการพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้เพื่อส่งเสริมความยั่งยืน

1. การเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนชาวนา
2. การเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนประมง 30 ชีวิต
3. การสร้างรายได้เสริม

องค์ประกอบ
การจัดการ
เรียนรู้

- ผู้สอน
- ผู้เรียน
- เนื้อหาวิชาต่างๆ
- สื่อและแหล่งเรียนรู้
- สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

งานทอไทยไทย เก๋ไก๋ถึงชุมชน

การพัฒนาในอำเภอภักดีพัฒนา ครั้งที่ 1 ผ่านมา

- ขอมารถฐานโสมสเคย์บ้านเสาแดง และร่วมกับสวทส. ขอต่อให้บ้านวัดจันทร์
- อบรมย้อมผ้าย้อมธรรมชาติ 5 กลุ่มบ้าน
- อบรมแปรรูปจากผ้าทอ บ้านวัดจันทร์
- อบรมศรียาแฟสด บ้านวัดจันทร์
- เครือข่าย CBT เชียงใหม่

แปรรูปผ้าทอ

Outdoor Fest 2018

ผลงานได้เจดสีมากกว่าเป้าหมายของโครงการ

อบรม SPECIAL เครือข่าย CBT เชียงใหม่

โรงเรียนเป้าหมายในอำเภอภักดีพัฒนา

- โรงเรียนใน ชม. และ สทป. (ขยายโอกาส)
- รร. ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

บทบาทของบุคลากรในสถานศึกษาขั้นสูง

➢ ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นสูงด้านการทอไทยอย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ด้านวิชาการ

➢ แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการทอไทยอย่างยั่งยืนให้กับท้องถิ่น

ด้านนโยบาย

➢ สามารถนำแนวทางการพัฒนางานของบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่กำหนดเป็นแผนงานพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมอาชีพด้านการทอไทยอย่างยั่งยืนของหน่วยงานด้านการศึกษาในพื้นที่

ด้านเศรษฐกิจ

➢ เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนบนพื้นที่สูง
➢ เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวและเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวบนพื้นที่สูง

คำถาม - ข้อเสนอแนะ

เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา
ร่วมกับหน่วยงานด้านการศึกษา
ในพื้นที่อำเภอภักดีพัฒนา?